

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΜΑ'
Τῆς 8ης Μαρτίου 1911.

14 12

Ὠρα 5 μ.μ. περατωθείσης τῆς ἀναγνώσεως τοῦ καταλόγου ἡ Βουλὴ εὐρίσκεται ἐν ἀπαρτίᾳ παρόντων 190 βουλευτῶν.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται διορθωθέντα τὰ πρακτικὰ τῆς χθεσινῆς συνεδριάσεως.

Ὁ κ. Πρόεδρος ἀνακοινεῖ τὰ ἑξῆς. 1) Ὁ Σ. Ζαβιτσάνος πέμπει πρόγραμμα τοῦ κατὰ Ἰούλιον συγκληθησομένου συνεδρίου περὶ φυλῶν. 2) Ὁ Δήμαρχος Ναυπλίου υποβάλλει πρᾶξιν τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τῆς κατασχέσεως τῶν σφραγίδων τοῦ Δήμου ἀπὸ τοῦ Δημοσίου. 3) Ὁ Ἐμπορικὸς Σύλλογος Λαρίσης παρακαλεῖ ὅπως μὴ τροποποιηθῇ τὸ ἄρθρον 16 τοῦ Συντάγματος. 4) Ὁ Σύλλογος παντοπωλῶν Λαρίσης ζητεῖ ὅπως μὴ τροποποιηθῇ τὸ ἄρθρον 16 τοῦ Συντάγματος. 5) Ἀναφορὰν ἐμπόρων Πειραιῶς περὶ βλαβῶν εἰς τ' ἀποτιθέμενα ἐπὶ τῆς πρόσλητος τοῦ λιμένας σιτηρᾶ. 6) Ὁ νομάρχης Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας υποβάλλει ψήφισμα τοῦ Δημ. Συμβουλίου περὶ μὴ ἐπιψηφίσεως τοῦ νομοσχεδίου περὶ σπειρομένων γαιῶν. 7) Οἱ ἐν Κορίνθῳ Σύλλογοι ζητοῦσιν ὅπως μὴ τροποποιηθῇ τὸ ἄρθρον 16 τοῦ Συντάγματος. 8) Οἱ ποτοποιοὶ Ἀθηνῶν-Πειραιῶς υποβάλλουσι ὑπόμνημα. 9) Ὁ Δήμαρχος Τροιζηνίων υποβάλλει ψήφισμα τοῦ Δημ. Συμβουλίου περὶ ἀσπλλαγῆς ἐπὶ 2—3 ἔτη τοῦ φόρου τῶν ἐσπεριδειδῶν. 10) Οἱ κλητῆρες τῶν Ὑπουργείων ζητοῦσιν αὐξήσιν τοῦ μισθοῦ των καὶ σύνταξιν. 11) Ὁ Ι. Καρέττας πρόσφυξ ἐν Εὐξεινουπόλει ζητεῖ ὅπως δοθῇ τίτλος ἰδιοκτησίας τοῖς ἐξ ἰδίων ἐπὶ ἔθν. κοῦ ἐδάφους οἰκοδομήσασιν καὶ 12) Ψήφισμα τῶν φοιτητῶν τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Πρωτευούσης εὐχαριστοῦντων τὴν Ἐθν. Ἀντιπροσωπείαν διὰ τὴν περιφρούρησιν τῆς γλώσσης καὶ τῆς θρησκείας.

Ὁ βουλευτὴς Μεσσηνίας κ. **Χ. Δικαῖος** υποβάλλει τροπολογίαν ἐπὶ τοῦ σχεδίου νόμου περὶ διαθηκῶν.

Ὁ βουλευτὴς κ. **Θ. Μιχαλόπουλος** υποβάλλει τροπολογίαν ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 16 τοῦ Συντάγματος.

Ὁ βουλευτὴς κ. **Σ. Σωμαρίπας** υποβάλλει τροπολογίαν ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 75 τοῦ Συντάγματος.

Ὁ βουλευτὴς κ. **Ι. Μανέτας** υποβάλλει τροπολογίαν ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 16 τοῦ Συντάγματος. Πᾶσαι αὗται θέλουσιν ἐκτυπωθῆ καὶ παραπεμφθῆ εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Συντάγματος ἐπιτροπὴν.

Μεθ' ὃ ἡ Βουλὴ εἰσέρχεται εἰς τὴν

Ἡμερησίαν Διάταξιν

Ε. Κουλουμβάκης ὁμιλῶν ἐπὶ τῆς προτάσεώς

του περί διορισμού εξεταστικής επιτροπείας κατὰ τὸ ἄρθρον 58 τοῦ Συντάγματος, λέγει ὅτι παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν του εἶδε κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς ὑποβολῆς τῆς προτάσεως νὰ μεταβληθῆ εἰς γλωσσικὴν συζήτησιν, τὴν ὁποίαν θεωρεῖ πολιτικὴν. Ἐξαιρουμένων ἀναπτύσσει τὰς γνώμας του περί τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος καὶ λέγει ὅτι μία εἶνε ἡ γλῶσσα ἢ ἑλληνικὴ καὶ ὅταν γράφονται ποιήματα καὶ ὅταν γράφονται συγγράμματα. Ἀλλὰ προσεκομίσθη κατὰ τὴν ἐν τῇ Βουλῇ συζήτησιν ὀλίγη βιβλιοθήκη βιβλίων γεγραμμένων εἰς τὴν γλωσσικὴν ἐκείνην αἴρεσιν, ὑπὲρ ἧς ἔχουσι κηρυχθῆ ἄνθρωποι ἐπικίνδυνοι πλέον, διότι δὲν ἐπιτρέπεται ἀμφιβολία εἰς τὸ ἐξῆς ὅτι πρόκειται περί μισθωτῶν ὀργάνων.

Ἀναφέρει ἀκολούθως πῶς ὑπάλληλός τις ἐν Κρήτῃ εἰς τὸν ὅποιον περιεκόπη ὁ μισθὸς ἐξελιπάρει ὡς ἀνκοινωθῆ εἰς τὴν ἐκεῖ Συνέλευσιν ὅτι ὁ μισθὸς του περικόπεται διότι ἦτο μαλιαρὸς. Ἀναφέρει ἐπίσης καὶ ἄλλα τινα παραδείγματα, τὰ ὁποῖα, λέγει ἔχων ὑπ' ὄψιν ἐνόμισεν ὅτι εἶχε καθῆκον νὰ προκκέλη τὴν σύστασιν εξεταστικῆς τῶν πραγμάτων ἐπιτροπείας κατὰ τὸ ἄρθρον 58 τοῦ Συντάγματος.

Νομίζω λέγει, ὅτι ἡ πρότασίς μου πρέπει νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ, διότι εἶνε ἀνάγκη νὰ βεβαιώσῃ ἡ Κοινοβουλευτικὴ ἐπιτροπὴ ἐὰν συμβαίνωσι, παρ' ἡμῖν πράγματα τὰ ὁποῖα ν' ἀπαιτοῦν ὄχι μόνον Κυβερνητικὴν ἀλλὰ καὶ νομοθετικὴν ἐπέμβασιν. Δὲν ὑπετέθη ὀρθῶς ὅτι ἡ πρότασίς μου ἦτο πρότασις μομφῆς κατὰ τῆς Κυβερνήσεως, διότι μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης δὲν πρόκειται παρὰ περί ἐνεργείας τῆς Συνελεύσεως ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

1. Πατόπουρος ὁμίλησεν πολλοὶ ἐπὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος ἀλλ' ἠπατήθησεν ὑποθέσαντες ὅτι ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχει διγλωσσία. Δὲν ὑπάρχει διγλωσσία ἐν Ἑλλάδι. Ἄλλο εἶνε ποιησις καὶ ἄλλο πεζὸς λόγος, ἄλλο γραπτὸς καὶ ἄλλο προφορικὸς λόγος. Καταγγέλλει ἀκολούθως τὸν καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου κ. Ν. Πολίτην ὅτι ἔλαβε 1600 μάρκα ἀπὸ τὸν Κρουμβάχερ διὰ τινὰ συλλογὴν παροιμιῶν, ὑπάλληλον τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, ὅτι συνέταξεν ἔγγραφον εἰς γλῶσσαν μαλιαρὴν καὶ τὸν καθηγητὴν κ. Σουρέαν ὡς μαλιαρὸν. Τελευτᾷ συνιστῶν τὸν καταρισμὸν τῆς κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ν. Κοντογούσης ἐκφράζει τὴν ἐκπλήξιν του διὰ τὰ λεγθέντα ὑπὸ τῶν προλαλησάντων καὶ λέγει ὅτι ἀφ' ἧς

στιγμῆς ὁ κ. Μητρώτης ἐδημοσίευσεν ἐνυπογράφως ὅτι οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν μὴ ἀναγραφὴν ἐν τῷ Συντάγματι τῆς σχετικῆς πρὸς τὴν γλῶσσαν διατάξεως δὲν ἐνηγοῦν ἐκ πεποιθήσεως, ἐπέισθη ὅτι πρέπει νὰ καταρτισθῆ ἐξεταστικὴ τῶν πραγμάτων ἐπιτροπὴ. Παρκαλεῖ τὴν Βουλὴν ὡς δεχθῆ καὶ σχηματίσῃ τὴν ἐν λόγῳ ἐπιτροπὴν ὡς τάχιστα.

Ε Βενιζέλος (Πρωθυπουργὸς) ὅταν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἔγινε λόγος περί τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος ἐδήλωσα ὅτι κατὰ τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἡμέραν ἔλαβεν ἐντολὴν ἢ ἀναγκαστικὴν ἀρχὴν νὰ καλέσῃ τὸν προκαλοῦντα τὰ ζητήματα ταῦτα ὡς ἀποδειχθῆ οὕτω ἂν ὑπάρχουν ὄντως ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐπιβουλεύουσι τὰ ἔθνη καὶ συμφέροντα γινόμενοι ὄργανα ἄλλων. Ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος ὅμως πρὸς τὸ ὅποιον βαίνει, ἢ ἀνὰ κριτικὴ φαίνεται ὅτι οἱ συνταράσσοντες τὴν δημοσίαν γνώμην ἐν Ἑλλάδι οὐδαμῶς εἶνε διατεθειμένοι νὰ παράσχουν πληροφορίας δικαιολογούσας τὰς καταγγελίας των. Διὰ ταῦτα, ἐν ἡ περιπτώσει ἢ πρότασις περί καταρτισμοῦ ἐξεταστικῆς τῶν πραγμάτων ἐπιτροπῆς, δὲν ἤθελεν ἔχει μορφὴν μομφῆς ἢ Κυβερνήσεως οὐ μόνον ἤθελεν ἀποδεχθῆ, ἀλλὰ καὶ θὰ συνήστα τὸν καταρισμὸν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅμως ὡς εἰδικευθῆ ἢ ἐντολῆ, ἥτις ἤθελε δοθῆ εἰς αὐτήν.

Ἡ διὰ τῆς προτάσεως τοῦ ἀξιότιμου ἐκ Λακωνίας βουλευτοῦ διδεδυμένη εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ἐντολὴ εἶνε ἀόριστος καὶ λέγω ὅτι εἶνε ἀόριστος, διότι κατ' αὐτήν, ἢ χρῆσις πικρὸς ἄλλου ιδιώματος γλωσσικοῦ, πλὴν τῆς καθαρευούσης, προκρίνεται ὡς ἐπιβουλεύουσα τὰ ἔθνη καὶ συμφέροντα.

Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον συγκινεῖ τὴν δημοσίαν γνώμην ἐν Ἑλλάδι δὲν εἶνε ἡ χρῆσις τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ γλωσσικοῦ ιδιώματος ἀλλ' εἶνε ἡ ὑπόνοια ὅτι οἱ τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο ιδίωμα ὑποστηρίζοντες πράττουσι τοῦτο οὐχὶ ἐξ ἰδίας πεποιθήσεως ἀλλὰ ἢ λαμβάνοντες χρήματα ἢ ὑποκύπτοντες εἰς προτροπὰς ἄλλων.

Τελευτῶν παρκαλεῖ τὴν Βουλὴν ὡς συναινέσῃ ἵνα τὴν προσεχῆ Πέμπτην συνέλθῃ ἀπὸ τῆς 3 μ. μ. πρὸς ἐκλογὴν διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας θμελοῦς ἐπιτροπῆς.

Σ. Δραγοῦνης Μετὰ τὴν ἀγόρευσιν τοῦ κ. Πράεδρου τῆς Κυβερνήσεως, ἀποδεχθέντος τὴν πρότασιν, θὰ ἦτο περιττὸν ν' ἀνηρχόμην ἐπὶ τὸ βῆμα ἂν μὴ εἶχον ἀνάγκην νὰ καταστήσω σαφῆ τὴν γνώμην, τὴν ὁποίαν ἀπὸ τῆς προχθῆς ἐξήνεγκον.

Ποία ἢ θέσις τῆς Κυβερνήσεως, ὁσάκις προτείνεται σύστασις κοινοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς :

Ἡ Κυβέρνησις ἐδικαιοῦτο καὶ εἶχε καθήκον νὰ ἐξετάσῃ οὐχὶ μόνον τὸ ποινικὸν μέρος διὰ τῶν ἀρχῶν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν ὅλην ὑπόθεσιν, ἔπρεπε δὲ νὰ μὴ προκαλῆ τὴν ἀνάγκην τῆς συστάσεως ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς διότι ἀπολαμβάνει πλήρως τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς Βουλῆς.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων ἢ προτάσεις, εἴτε θέλομεν εἴτε δὲν θέλομεν, ἐνέχει ἔννοιαν ἐλλείψεως πλήρους ἐμπιστοσύνης πρὸς τὴν Κυβέρνησιν. Καὶ ὑπὸ ταύτην τὴν ἔννοιαν ἦλθον νὰ ἐξηγήσω σαφέστερον τὴν γνώμην ἣν προχθὲς ὑπέβαλον. Ὡς μονὰς ἐνταῦθα ὁμιλῶν θέλων δηλώσει ὅτι φοβοῦμαι μήπως ἡ Κυβέρνησις δὲν ἠσθάνθη ἐπαρκῶς ὅτι οὕτω πράττουσα δὲν εἶχε πεποιθήσιν ὅτι θὰ εἶχεν ἐκ τῶν προτέρων βεβαιωμένην τὴν μεγάλην ὑποστήριξιν τῆς Βουλῆς.

Διὰ ταῦτα δηλῶ ὅτι θὰ μετὰσχῶ τῆς ψηφοφορίας τὴν ἐσπέραν ταύτην ἀρνούμενος ψῆφον.

Ε. Βενιζέλος (Πρωθυπουργός). Λυποῦμαι διότι εὐρίσκουμαι εἰς ριζικὴν διαφωνίαν μετὰ τὸν ἀξιότιμον προλαλήσαντα βουλευτὴν Ἀττικοβοιωτίας. Ὑπετέθη, ὑπὸ τοῦ κ. προλαλήσαντος, ὅτι ἐὰν ἡ Κυβέρνησις ἔστερξε νὰ εἰσηγηθῇ τὴν ἀποδοχὴν προτάσεως περὶ ἐκλογῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς ἔπραξε τοῦτο, διότι δὲν ἔχει ἀπόλυτον βεβαιότητα ὅτι δύναται νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τῆς ψήφου τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς Βουλῆς.

Σ. Δραγούμης. Δὲν εἶπον τοῦτο. Εἶπον, ὅτι δὲν ἀποδίδετε τὴν προσήκουσαν ἀξίαν εἰς τὴν δύναμιν τῆς ἐμπιστοσύνης ἣτις παρέχετε εἰς ὑμᾶς ὑπὸ τῆς πλειονοψηφίας.

Ε. Βενιζέλος (Πρωθυπουργός). Νομίζω, ὅτι ἡ διόρθωσις δὲν ἀποτελεῖ διόρθωσιν ὅ,τι ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ προλαλήσαντος εἶνε τούτο, ὅτι ἐνῶ ἡ Κυβέρνησις ἀπολαύει ἀναμφισβητήτως τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς Βουλῆς, δειλὴ ὅμως οὐσα καὶ ὀλίγον ἔχουσα τὸ θάρρος, δυστάζει περὶ τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς ἀσφαλοῦς καὶ διὰ τοῦτο ἐδέχθη τὴν πρότασιν, ἵνα μὴ εὐρεθῇ ἐν μειοψηφίᾳ ὅποτε θὰ ἠναγκάζετο νὰ καταλείπῃ τὴν ἀρχήν. Νομίζω, ὅτι τὸ συμπέρασμα εἶνε τοῦτο, ὅτι καταγγέλλεται ἡ Κυβέρνησις, ὅτι ἐδέχθη ἐκλογὴν τῆς συστάσεως ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς, διότι ὑποτιμᾷ τὴν πρὸς αὐτὴν ἐμπιστοσύνην τῆς Βουλῆς, καὶ φόβῳ μήπως ἔχουσα ἐναντίαν γνώμην εὐρεθῇ ἐν μειοψηφίᾳ.

Σ. Δραγούμης. Δὲν εἶπον τοιοῦτό τι. Ἐγὼ εἶπον,

ὅτι δὲν ἀποδίδετε εἰς τὴν πλειονοψηφίαν, ἣτις σὺς παρακολουθεῖ τὴν προσήκουσαν δύναμιν ὅπως στηριχθῆτε ἐπ' αὐτῆς ἵνα φθάσητε εἰς τὰ σκοπούμενα ἀποτελέσματα.

Ε. Βενιζέλος (Πρωθυπουργός). Δέχομαι τὴν ἐξήγησιν καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὰ λεχθέντα ὑπ' ἐμοῦ δὲν ἔχουσι πλέον λόγον.

Ἐὰν ὅμως Βουλευταί, ἔλαβον τὴν τιμὴν νὰ εἰσηγηθῶ πρὸς ὑμᾶς τὴν ἀποδοχὴν τῆς προτάσεως, ἔπραξα τοῦτο οὐχὶ διότι εἶχον ἀμφιβολίαν τινὰ περὶ τοῦ ποῖα θὰ εἶναι ἡ ψῆφος τῆς Βουλῆς ἐν σχέσει πρὸς τὴν γνώμην τῆς Κυβερνήσεως, οὔτε διότι δὲν ἐθεώρουν ἐπαρκῆς ἔρισμα τὴν πλειοψηφίαν τοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον ἐξῆλθε μόλις προχθὲς ἀπὸ τὰς κάλπας διὰ τῆς ψήφου τοῦ λαοῦ, ὅπως στηριχθῶ ἐπ' αὐτῆς καὶ διεξέλθω τὸ ζήτημα τοῦτο, ἀλλ' ἐὰν ἐδέχθη τὴν πρότασιν περὶ συγκροτήσεως ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς ἔπραξα τοῦτο, διότι οὐδαμῶς ἀναγνωρίζω τὴν θεωρίαν τὴν ἐξενεχθεῖσαν, κατὰ τὴν ὁποίαν πᾶσα συγκρότησις ἐξεταστικῆς τῶν πραγμάτων ἐπιτροπῆς καὶ ὅταν γίνεται ἀκόμη τῆς Κυβερνήσεως εἰσηγουμένης ἔχει ἔννοιαν τινὰ δυσπιστίας πρὸς αὐτήν. Ἐχομεν καθημερινῶς τὰ παραδείγματα ἄλλων Κοινοβουλίων, ὅπου αἱ ἐξεταστικαὶ ἐπιτροπαί, καὶ ὅταν ἀκόμη προέρχονται ἐκ τῆς κοινοβουλευτικῆς πρωτοβουλίας γίνονται δεκταὶ ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεων καὶ συνιστῶνται ἐπιτροπαί χωρὶς νὰ θεωρηθῇ, ὅτι τοῦτο ἀνατρέπει τὴν ἔννοιαν τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος.

Ὅθεν ὑπολείπεται νὰ ἐξετασθῇ τοῦτο μόνον, ἐὰν ἦτο σκόπιμος καὶ ἀνδεδειγμένη ὑπὸ τῶν περιστάσεων ἡ συγκρότησις τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ἢ θὰ ἦτο ἀρκετόν, ἐὰν ἡ Κυβέρνησις κατὰ τὸν ἀξιότιμον ἐξ Ἀττικοβοιωτίας Βουλευτὴν προέβαινε μόνη εἰς τὰς ἀναγκαίαις ἐρεῦνας διὰ νὰ παρουσιάσῃ τὸ ἀποτέλεσμα τούτων πρὸς τὸ Σῶμα καὶ πρὸς τὸν λαόν.

Ἀλλὰ, κύριοι, ὁμίλησα σαφῶς. ὁμίλησα μετὰ εὐθύτητος, ὁμίλησα εἰλικρινῶς καὶ ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς ὅτε συνέζητεῖτο τὸ γλωσσικὸν ζήτημα πρὸ ἡμερῶν καὶ σημερινῶν πάλιν ἐν σχέσει πρὸς τὸν καθαρισμὸν ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς. Δὲν ἔχω νὰ κρύψω ἀπὸ ὑμᾶς, ὅτι οὔτε ἐλαχίστη ὑπόνοια διέρχεται διὰ τοῦ πνεύματός μου, ὅτι ἐν τῇ κινήσει τῇ μεγάλῃ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, ἡ ὁποία ἀποδει-

κνύει πολλήν ζωτικότητα, και διά τούτον τόν λόγον δέν μέ ανησυχεί, δέν περνά από τήν διάνοιά μου, ότι εις όλην αυτήν τήν κίνησιν, ή οποία από τήν άποψιν αυτήν είναι ευχάριστος, διότι άποδεικνύει ως είπον ζωτικότητα, ούτ' επί στιγμινήν διέρχεται τήν διάνοιά μου, ότι υπάρχουν άνομολόγητοι σκοποί, οι οποιοι επιδιώκονται τάχα ύπ' εκείνων, οι οποιοι έχουν αντίθετον γνώμην προς εκείνην, ήν έχουν οι υπέρμαχοι τής καθαρειούσης. (Χειροκροτήματα). Πώς ύπό τιοιούτους όρους θά ήθέλατε να προέλθω εγώ, Κυβέρνησις, εξ ιδίας πρωτοβουλίας εις έρεύνας και εξετάσεις διά να βεβαιωθώ και να βεβαιώσω άλλους εάν υπάρχουν όντως «οι επιβουλεύοντες τή έθνική γλώσση», γινόμενοι όργανα άλλων, είτε επί χρήμασιν, είτε δι' άλλους άνομολογήτους σκοπούς; Θα ήτο ειλικρινής τοιαύτη ενέργεια και θα ήτο τιμητική διά τήν παρούσαν Κυβέρνησιν τοιαύτη ενέργεια; Αλλά θα μοι είπη τις: διατι άφου έχεις τοιαύτην γνώμην περί των πραγμάτων, διατι τότε στέρχεις ν' ασχοληθής ή Βουλή διά τήν σύστασιν εξεταστικής επιτροπής, όπως διαφωτίση ευρύτερον τό ζήτημα τούτο; Διότι, κύριοι, εάν αξιώ να σέβωνται οι άλλοι τάς γνώμας μου και τάς πεποιθήσεις μου σέβουμαι και εγώ τάς γνώμας και τάς πεποιθήσεις των άλλων. Θα ήμην τυφλός, εάν δέν ανεγνώριζον, ότι εν μέγα μέρος τής γνώμης του Έλληνικού λαού σήμερα ανησυχεί ενεκα του γλωσσικού τούτου ζητήματος και τήν ανησυχίαν τούτου τήν γεννή ή ύπόνοια ή εγκατεσπαρμένη υπό όρισμένων προσώπων, ότι ή υπάρχουσα διαφορά των γνώμων δέν είναι προιδόν διαφόρου αντιλήψεως άλλ' ότι οι ύποστηρίζοντες τήν έτέραν των γνώμων γίνονται όργανα άλλων σκοπων άνομολογήτων.

Εφ' όσον δέ αναγνωρίζω τούτο, και είμαι ύποχρεωμένος να τό αναγνωρίσω, διότι θα ήθεωρούμην ως είπον τυφλός, εάν δέν τό ανεγνώριζον, άφου συνετάραξε τό ζήτημα τούτο ούχι μόνον κατά τήν περίστασιν ταύτην, αλλά και κατά δύο προηγουμένας τήν Έλληνικήν κοινωνία, νομίζετε ότι θα εξεπλήρουν τό καθήκον μου ως κυβερνήτου τής χώρας, εάν στηριζόμενος εις τήν εν τή Βουλή πλειονοψηφίαν και εις εις τήν γνώμην τήν οποίαν έχω ότι τίποτε δέν συμβαίνει εγκληματικόν εις τήν ύπόθεσιν αυτήν έλεγον ότι άδιαφορώ διά τήν γνώμην των άλλων και στηριζόμενος, ως είπον εις τήν πλειονοψηφίαν και καταχρώμενος τήν δημοσίαν δύναμιν,

τήν οποίαν ως κυβερνήτης διαθέτω, εάν ύπάρξη ανάγκη τις θα κάμω χρήση αυτής κατά των έχόντων αντίθετον γνώμην, θα καταπνίξω εις τό αίμα τους αντιφρονούντας, ίνα επιβάλω εγώ τάς ιδικάς μου ιδέας. Καί εφ' όσον ακριβώς ή παρούσα Κυβέρνησις εκήρυξε πάντοτε από τής πρώτης στιγμής κατά τήν οποίαν ενεφανίσθη ενώπιον τής προηγουμένης Βουλής τής διαλυθείσης, ότι σεβομένη αυτήν τους νόμους πρό παντός και παρέχουσα έαυτήν ύπόδειγμα εις τους πολίτας, είναι αποφασισμένη εν τούτοις εις πάσαν περίστασιν να επιβάλη τό κράτος των νόμων, είτε εις άτομα είτε εις ομάδας οι οποιαί ήθελον ευρεθής εις αντίθεσιν προς αυτούς, εφ' όσον λέγω, ή παρούσα Κυβέρνησις τοιαύτας διεκήρυξεν αρχάς, και είναι, κύριοι, ενδεχόμενον ότι εν τή περαιτέρω εξέλιξει των πραγμάτων ή Κυβέρνησις αυτή θα εύρίσκατο εις τήν ανάγκην να επιβάλη τό Κράτος των νόμων, δέν νομίζετε ότι είνε επιβεβλημένον να εξαντλήση προηγουμένως πών μέσον, τό όποιον ήτο πρόσφορον να βύψη φώς επί του ζητήματος, όπως διασκεδάση τάς άμφιβολίας οι οποιαί διαταράσσουσι τήν ψυχήν του ελληνικού λαού και αποκαταστήση τό πράγμα εις τό αληθές; Αυτοί είνε λόγοι, κύριοι βουλευτάι, οι οποιοι μέ ήγαγον όπως εισηγηθώ προς ύμας τήν άποδοχήν τής συστάσεως τής εξεταστικής επιτροπής. Ελπίζω, ή μάλλον είμαι βέβαιος ότι ή Βουλή, ή πλειοψηφία τής Βουλής ή μεγάλη, θέλει άποδόσει τοιαύτην έννοιαν εις τήν εκ μέρους μου εισηγήσιν προς άποδοχήν τής προτάσεως ταύτης και ότι δέν θα διστάση να άποδεχθής τήν ψήφισιν τής προτάσεως.

Μετά τάς δηλώσεις του κ. Προέδρου τής Κυβερνήσεως παραιτούνται του λόγου των πάντες οι έγγεγραμμένοι όπως όμιλήσου.

Ο κ. Προέδρος θέτει εις ψηφοφορία τήν ύπό του κ. Προέδρου τής Κυβερνήσεως ύποβληθεΐσαν πρότασιν έχουσαν ως εξής.

« Η Βουλή αποφασίζει τήν κατάρτισιν κατά τό άρθρον 58ον του Συντάγματος εννεαμελους εξεταστικής των πραγμάτων επιτροπής εκ βουλευτών ίνα εξετάση, αν εν τώ γλωσσικώ ζητήματι υπάρχουν οι γινόμενοι όργανα επιβουλής κατά των έθνικών συμφερόντων».

Ἡ πρότασις αὕτη γίνεται δεκτὴ δι' ἀναστάσεως.

Εἴτα, προτάσει τοῦ κ. Προέδρου τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀναβάλλεται ἡ ἐκλογή τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς διὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς προσεχοῦς Πέμπτης, γεννησομένη διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας, ὁρισθέντος ὅπως ἡ συνεδρίασις κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἀρξήται ἀπὸ τῆς 2 μ. μ. Ἀρχεται τὴν 7ην ὥραν ἡ συζήτησις ἐν γένει ἐπὶ τοῦ άρθρου 14 τοῦ προσχεδίου τῆς ἐπὶ τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος Ἐπιτροπῆς.

Σίμω. Ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ λαοῦ καὶ ὄχι ὡς δημοσιογράφος θὰ ὁμιλήσω. Ὁ τύπος εἶνε δικαίωμα τοῦ λαοῦ, ὄχι προνομία ἀτόμων καὶ ὡς Ἰδέα πρέπει νὰ κριθῆ ἐνταῦθα νῦν. Ἡ Συνέλευσις τοῦ 1864 διὰ μακρῶν ἡσχολήθη μὲ τὸν τύπον. Φιλελευθέρως ἔκρινεν ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ὁ Καλλιγῆς μόνον περιορισμὸν ἐν σχέσει μὲ τὰ ζητήματα τοῦ ιδιωτικοῦ βίου υπέδειξεν, ὁ Ἰάλεμος ἠθέλησε νὰ ὁρισθῶν τὰ δυσδιάκριτα ὅρια τοῦ δημοσίου καὶ ιδιωτικοῦ βίου. Ὁ Σαρίπολος ὑπερημύνη θερμότερα τῆς ἀπολύτου ἐλευθερίας τοῦ τύπου καίτοι, ὡς ἐδήλωσεν, ἦν ὁ ἥμιστος εὐνοούμενος παρὰ τῶν τότε ἐφημερίδων. Ἡ ἐν τῷ μέτρῳ τοῦδε Συντάγματι περὶ τύπου διάταξις ἀνεγράφη ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως ἐκείνης. Ἐκτοτε ὁ ἑλληνικὸς τύπος ἐπετέλεσε κολοσσιαίας προόδους, εἶνε ὁ μόνος κλάδος, ὁ τιμῶν ἀληθῶς τὸν τόπον, ἐπροόδευσεν ἄνευ κεφαλαιῶν, ἄνευ συνεταιρισμῶν, ὑπερβαίνει, ἀναλόγως, καὶ τὸν Ρουμανικόν, τὸν καλλίτερον θεωρούμενον ἐν τοῖς Βαλκανικοῖς Κράτεσι. Τὰς μεγίστας ὑπηρεσίας, ἄς προσέφερον ὁ τύπος ἐν Ἑλλάδι, τὰς γνωρίζετε πάντες.

Ἐν Ρουμανίᾳ ἀπολαύει ὁ τύπος ἀπολύτου ἐλευθερίας. Ὅτε ὁ I. Βρατιάνος ἐψήφισε νόμον περιοριστικὸν τοῦ τύπου, ὁ Ρωσσέτη ἐδημιούργησε τοιαύτην ἀντίδρασιν, ὥστε ἔπεσεν ἡ Κυβέρνησις καὶ ὁ νόμος κατηργήθη. Οὔτε ἄδεια πρὸς ἔκδοσιν ἐφημερίδος ἀπὸ ξένους ὑπηκόους ἀπαιτεῖται. Τὸ « Ἀδεβέρουλ » μὲ μεγίστην κυκλοφορίαν, ἐξεδόθη πένθμιον τὴν ἡμέραν τῆς ἐπετείου τοῦ Βασιλέως Καρόλου, ἐπετέθη ὕβριστικώτατα κατ' αὐτοῦ, εἰσῆλθεν εἰς τὸν ιδιωτικὸν του βίον, ὁ Βασιλεὺς ἀντέστη εἰς πᾶσαν καταδίωξίν. κατὰ τὰς τελευταίας δὲ ἐκλογὰς ὅμοια ἀνέγραψε κατὰ τοῦ Βασιλέως, ἀλλὰ δὲν κατεδιώχθη οὐδόλως. Ἡ Κυβέρνησις ἐδημιούργησε συνδικάτον τοῦ τύπου, μὲ περιουσίαν 4 ἑκατομμυρίων, κατὰθέσασα κεφάλαια, δὲν δύναται τις νὰ γίνῃ μέλος τοῦ συνδικάτου ἄνευ ψηφίσεως παρὰ τῆς Βουλῆς, οὐδέ-

ποτε δὲ ὁ τύπος αὐτὸς ἀνέγραψε, πράγματα δικαίνδυνεύοντα τὰ συμφέροντα καὶ τὰ μυστικά τοῦ Κράτους καὶ ὅστις ἤθελε πράξει τοιοῦτόν τι παρὰ τὴν κοινὴν συμφωνίαν θὰ ἀπεβάλετο ἄμέσως τοῦ συνδικάτου.

Ἐπὶ τοῦ θέματος δέ, τοῦ ὑπὸ συζήτησιν άρθρου, ὡς διερυθμίσθη παρὰ τῆς Ἐπιτροπῆς ὁμιλῶν, λέγω ὅτι ἔχει διάταξις, αἰτινὲς δὲν πρόκειται νὰ ψηφισθῶσι. Ἡ διάταξις « Ἐν ὅλως ἐξαιρετικαῖς περιπτώσεσι..... » καὶ λοιπὰ νομίζω ὅτι δὲν ἔχει θέσιν, διότι δὲν ὑπάρχει σχεδὸν παράδειγμα γεγονότος αἰτιολογούντος αὐτήν, εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι, ὁσάκις ἡ Κυβέρνησις ἠθέλησε νὰ συνεννοηθῆ ἰδιαίτερος μετὰ τῶν Διευθύντων τῶν ἐφημερίδων ἐπὶ σχετικῶν ζητημάτων, δὲν εὔρεν ἀποφυγὴν.

Β. Ζίγκης. Συνιστᾷ, ὡς παρελθούσης τῆς ἡμισείας ὥρας, νὰ ἐπιτρέψῃ ἡ Βουλὴ παράτασιν αὐτῆς διὰ τὸν ἀγορευόντα.

Ἡ Βουλὴ, ἐρωτωμένη παρὰ τοῦ κ. Προέδρου, δέχεται τὴν παράτασιν τῆς ὁμιλίας τοῦ ἀγορευόντος ἐπὶ 10 ἔτι λεπτά.

Σίμο. Ὅσακις ἐγένετο κατάσχεςις φύλλου, ἡ κυκλοφορία αὐτοῦ ἐτριπλασιάσθη καὶ τὸ κακόν, ὅπερ ζητούμεν διὰ τῆς διατάξεως ν' ἀποτρέψωμεν, ἐπετάθη. Ἄλλως τε μόνον προληπτικὴ κατάσχεςις δύναται νὰ γίνῃ καὶ νὰ ὀνομασθῆ τοιαύτη, ὅταν δηλ. παραδίδονται ἀπὸ τὰ πιστήρια εἰς τὸ πρακτορεῖον. Οὔτε αὕτη ἡ Στρατιωτικὴ Ἐπανάστασις ἠθέλησε νὰ ἐπιβληθῆ εἰς τὸν τύπον καὶ τὸ λέγω πρὸς τιμὴν τῆς.

Κουλουμβάκης. Δὲν θὰ ἔθιγε τὴν ἐπανάστασιν ἡ ἐπιβολὴ ἐπὶ τοῦ τύπου, διότι ἡ Ἐπανάστασις δὲν συζητεῖ, διατάσσει. Ἐγὼ δὲ σᾶς ἔφερα ἄρθρα πρὸς δημοσίευσιν τότε καὶ ἠρνήθητε νὰ τὰ δημοσιεύσητε.

Σίμος. Τὴν ἐπανάστασιν τὴν ἐδημιούργησεν ὁ τύπος καὶ θὰ ἦτον ἀνακόλουθος πρὸς ἐαυτόν, ἐὰν ἐδημοσίευσεν ἄρθρα ἐναντίον τῆς. Ὡς πρὸς τὰς στρατιωτικὰς εἰδήσεις δέχομαι τὴν σχετικὴν διάταξιν. Ὡς πρὸς τὰ μυστικά τοῦ Κράτους ἀποκρούω αὐτήν διότι δὲν ἀναγνωρίζω μυστικά τοῦ Κράτους δυνάμενα νὰ φθάσουν μέχρι τῶν ἐφημερίδων. Ὡς πρὸς τὴν διάταξιν περὶ περιορισμοῦ τοῦ τύπου διὰ τὴν προσβολὴν τοῦ ιδιωτικοῦ βίου εἶμαι ἀπολύτως κεκηρυγμένος ὑπὲρ αὐτῆς, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ καθορισθῆ λεπτομερέστατα διὰ νομοθετικῆς προνοίας, διὰ τὸν φόβον τῆς συγχύσεως τῶν πραγμάτων. Εἰς προσβολὰς τῶν ἀτόμων ἐν σχέσει μὲ τὸν ιδιωτικὸν βίον τῶν δὲν ὑποπίπτουν οἱ ἄξιοι τοῦ ὀνόματος δημοσιογράφοι καὶ πρέπει νὰ γνωρίζετε, Κύριοι, ὅτι οὐ-

τοι παλαιών διαρκῶς κατὰ τῆς τοιαύτης ἐμφαυλίσεως καὶ ἐξολισθήσεως τοῦ τύπου. Κηρύσσομαι κατὰ τοῦ προσχεδίου τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ κατὰ τοῦ Κυβερνητικοῦ σχεδίου, κηρύσσομαι ὑπὲρ τροπολογίας, ἣτις εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν μελέτην τῶν κ. βουλευτῶν καὶ ἣτις ὑποθέτω ὅτι συνετάχθη κατὰ συνεννόησιν Κυβερνήσεως καὶ Ἐπιτροπῆς.

Πῶς. Οὐσιαστικῶς τὰ ἐν τῇ τροπολογίᾳ ταύτῃ δὲν διαφέρουν τῶν ἐν ταῖς διατάξεσι τοῦ προσχεδίου καὶ τοῦ Κυβερνητικοῦ σχεδίου.

Τίμος. Θὰ ἐξετασθῇ τοῦτο. Μὴ θελήσετε, Κύριοι, δεσμεύοντες τὸν τύπον, νὰ δεσμεύσετε τὴν ἰδικὴν Σας ἐλευθερίαν, τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ τοῦ λαοῦ, τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν, τῆς σκέψεως καὶ τῆς συνειδήσεως.

Πρωθυπουργός. (7.40') Ὁ τύπος εἶνε ἀληθῶς μεγίστη δύναμις. Ἀλλὰ ὑπάρχει μερὶς αὐτοῦ ἀναξία τῆς ἀποστολῆς καὶ τῆς θέσεως αὐτοῦ ἐν τῇ Πολιτείᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ. Ἀπό τινος παρουσιάσθησαν καὶ παρ' ἡμῖν ἐφημερίδες προσβάλλουσαι αὐτὰ τὰ δημόσια ἔθνη. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν ἠσχολήθη, ὑποβάλλω ὅθεν ἐγὼ τροπολογίαν. Ὡς πρὸς δὲ τὴν διάταξιν τοῦ προσχεδίου «Ἐν ὅλῳ ἐξαιρετικῆς περιστάσει...», φρονῶ ὅτι αὕτη πρέπει νὰ διαρρυθμισθῇ διότι, ὡς ἔχει ἐν τῷ προσχεδίῳ, δύναται νὰ δώσῃ λαθὴν εἰς κατάχρησιν ἐκ μέρους τῆς ἐξουσίας. Ὑποβάλλω ἰδικὴν μου τροπολογίαν. Προκειμένου περὶ στρατιωτικῶν εἰδήσεων, εἶμαι ἀπολύτως σύμφωνος εἰς περιοριστικὰ μέτρα, διότι ἐκ τῆς ἀκριτομυθίας τοῦ τύπου μέγιστα δεινὰ δύναται νὰ προέλθουν εἰς τὴν χώραν ὡς συνέβη τῷ 1897, ὡς συνέβη κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, ὅτε ἐματαιώθη ἐν Κρήτῃ ἡ κατάληψις παρὰ τῶν χριστιανῶν τῆς Ἱεράπετρας, ἐξ αἰτίας ἀκριτομυθίας τοῦ Ἀθηναϊκοῦ τύπου, θὰ εἶχε δὲ ἡ κατάληψις μεγάλας συνεπειάς ὡς πρὸς τὸ ὅλον Κρητικὸν ζήτημα, ἐὰν ἐπραγματοποιεῖτο.

Τὴν ἀστικὴν εὐθύνην τοῦ τύπου τὴν ἀποδέχομαι, συμφώνως πρὸς τὸ Σύνταγμα περὶ ἰσότητος ὅλων τῶν πολιτῶν καὶ τῆς ἀσυλίας τοῦ οἴκου. Διότι ἡ ἰσχυρὰ αὕτη δύναμις εἰσδύει καὶ μέχρι, οἰουδήποτε ἀσύλου, χωρὶς νὰ ἔχωσιν ἀντίστοιχον δύναμιν πρὸς ἐξουδετέρωσιν οἱ διακινδυνεύοντες. Ὅθεν κηρύσσομαι ὑπὲρ ὁλοκλήρου τῆς τελευταίας διατάξεως τοῦ άρθρου 14 τοῦ προσχεδίου.

Ποῦσθρας. (7.55') Ἡ χώρα θὰ εὐρεθῇ καὶ πάλιν ἐν τῷ μέλλοντι εἰς ἐξωτερικὸν κίνδυνον, καὶ ἴσως ταχέως, καὶ ὀφειλομένον νὰ ἐξασφαλίσωμεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ κινδύνου τῶν παρεκτροπῶν τοῦ τύπου, αἵτινες τόσον ἐζημίωσαν κατὰ τὰ

1897 καὶ κατὰ τὰ Μακεδονικά. Δὲν δυνάμεθα νὰ θέσωμεν τὸν τύπον ὑπεράνω τῆς ὑποχρέσεως τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος, οὐδὲ δυνάμεθα σήμερον τοῦλάχιστον νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὰς ἀτομικὰς ἐλευθερίας ἀνωτέρας τῆς ἀσφαλείας τοῦ Κράτους. Καὶ ἀφοῦ οἱ συντάχται τοῦ Συντάγματος τοῦ 1864 θέτουν τὸν περιορισμὸν ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ Βασιλέως, ἀναγνωρίζουν ἐπομένως τὴν ἀνάγκην τοῦ περιορισμοῦ τοῦ τύπου, δὲν θὰ ἀναγνωρίσωμεν ἡμεῖς περιορισμὸν προκειμένου περὶ σωτηρίας τῆς χώρας, ἧς δὲν εἶνε ἀνώτερος ὁ Βασιλεὺς: Ζητῶ ὄχι μόνον προληπτικὸν μέτρον διὰ καταστέσεως ἐπηληψίμων εἰς τὴν κοινὴν σωτηρίαν δημοσιευμάτων, ἀλλὰ καὶ ποινικὴν τιμωρίαν.

Τῷ 1897 ὅλαι αἱ λεπτομέρειαι, αἱ διαταγαὶ ἐδημοσιεύοντο εἰς τὰς ἐφημερίδας καὶ διεβιβάζοντο ἔξω διὰ τῶν πρεσβειῶν, πολλὰ δὲ σώματα ἐλληνομακεδόνων κατεστράφησαν διὰ τῆς προαναγραφῆς ἐν τῷ Ἀθηναϊκῷ τύπῳ λεπτομερειῶν τῆς ἐξόδου των καὶ τῶν κινήσεων των. Ὁ τύπος κατέστησε δυστυχῶς αὐτὸς ἑαυτὸν ἄξιον τοιούτων περιορισμῶν αὐστηρῶν καὶ ἀνελευθέρων ἴσως, ἀλλὰ σωστικῶν διὰ τὴν χώραν. Τὸ φρονούμενον ὅτι ἡ Κυβέρνησις θὰ στρέφῃ ἐκάστοτε τὴν περιοριστικὴν διάταξιν κατὰ τῶν ἐχθρικῶς αὐτῇ διακειμένων ἐφημερίδων ἀνατρέπεται ἐὰν ἀναθέσωμεν εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ν' ἀποφαίνεται ἐπὶ τοῦ ἐπιληψίμου ἢ μὴ τῆς πράξεως. Σχετικὴν τροπολογίαν ὑποβάλλω. Ὅταν δὲ ὁ τύπος διὰ τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς ἐν γένει προόδου προσκλήσῃται μόνιμον κατὰ πάντα δημοσιογραφικὴν ἀρετὴν, δύναται ν' ἀρθῇ ἡ διάταξις, διότι τὸ Σύνταγμα εὐχερῶς θὰ δύναται ἐν τῷ μέλλοντι νὰ διαρρυθμίζεται. Ψηφίζοντες τὰς ἀναγομένας εἰς τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν περιοριστικὰς διατάξεις, προσφέρομεν μεγίστην ἐθνικὴν ἐκδούλευσιν.

Κάβουρας (ὥρα 8.5'). Καὶ ἡ Κυβέρνησις καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ διὰ τῶν διατάξεων των οὐδὲν ἄλλο ἢ λογοκρισίαν καὶ ἀνελεύθερον περιορισμὸν ἐπιδιώκουν ν' ἀσκήσουν.

Ἐκ τῆς παρεκτροπῆς ἐνίων ἐφημερίδων ἐδημιουργήθη προκατάληψις, ἣτις παρέσυρε τὴν Ἐπιτροπὴν. Τὰ δημοσιευθέντα κατὰ τὸ 1897 οὐδεμίαν σπουδαίαν σημασίαν εἶχον, διότι οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν δὲν ἐπερίμενον νὰ φωτισθοῦν ἀπὸ τὸν τύπον περὶ τῶν σχεδίων καὶ κινήσεων ἡμῶν. Διὰ τοὺς ὀλίγους παρεκτρεπομένους, μᾶλλον τυχοδιώκτας καὶ ἐκδυστάτας δημοσιογράφους, ἀρκεῖ ἡ ἐκ τῶν ὑστέρων τιμωρία. Μὴ περιλάβωμεν λοιπὸν εἰς τὸν κλοιὸν τοιούτων περιοριστι-

κῶν δικτάζωσι, οἷα καὶ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς σχεδίοις, μὴ περιλάβωμεν τὸν ἀληθῆ τύπον, τὸν διερμηνεύοντα τὴν κοινὴν γνώμην καὶ συμβολίζοντα διὰ τοῦτο τὴν ἰδέαν τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως.

Ἐν ψηφίζωμεν αὐτάς, ἡ ἐλευθερία τῆς γνώμης καταργεῖται, διότι θὰ γίνουσι μεγάλα καταχρήσεις. Ὅθεν, ὡς πρὸς τὸν δημόσιον βίον, πρέπει νὰ ἀπορρίψωμεν πᾶν προληπτικὸν μέτρον. Δὲν πιστεύω ἕλληνα δημοσιογράφος νὰ ἀναγράψῃ δημοσιεύματα ἐν ἐπιγνώσει ὅτι ταῦτα παραβλάπτουσι σπουδαίως τὴν πολιτείαν καὶ τὴν κοινωνίαν. Ὡς πρὸς τὸν ἰδιωτικὸν βίον, δέχομαι τὴν διάταξιν τῆς Ἐπιτροπῆς, διότι ὄντως ὑπῆρχεν καὶ ὑπάρχουσι δημοσιογράφοι μὴ σεβασθέντες οὐδόλως τὸν ἰδιωτικὸν βίον, χάριν ἐκθιάσεως.

Μπουξιδῆς (ὥρα 8 17'). Δὲν πρόκειται περὶ ἀσυλίης τοῦ τύπου, ὥστε παρεξέκλινεν ἡ συζήτησις. Πρόκειται περὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου. Ἡ ἀναγκρὰ εἰς τὸ Σύνταγμα προληπτικῶν μέτρων θὰ ἦτον ἀναχρονισμός, ὡς ἐὰν ἠθέλωμεν νὰ προδεσμεύσωμεν αὐτὴν τὴν σκέψιν. Ἐνῶ δυνάμεθα νὰ περιορισθῶμεν εἰς αὐστηρά μέτρα κολασμοῦ. Ἡ προληπτικὴ διάταξις τῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ ἀρχομένη διὰ τοῦ «ἐν ὅλῳ ἐξαιρετικαῖς περιπτώσεσι . . . » προξενεῖ ἄλλως, ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὴν μόρφωσιν τῶν μελῶν αὐτῆς.

Δύναται τις νὰ γράψῃ ὅ,τι θέλει, ἡ τιμωρία θὰ ἐπέλθῃ νομίμως μετὰ τὴν πράξιν, ὅχι νὰ θέλωμεν νὰ δεσμεύσωμεν τὴν σκέψιν πρὸ τῆς ἐκδηλώσεως αὐτῆς. Ἡ ψήφισις τοιούτων ἀνελευθέρων διατάξεων θ' ἀποτελέσῃ μαύρον σελίδα εἰς τὰ χρονικά τῆς πολιτικῆς ἡμῶν ἱστορίας.

Ρακτιβίν (ὥρα 8. 24'). Αἱ διατάξεις τῆς Ἐπιτροπῆς εἶνε ἐλαφρότερα. τῶν διατάξεων τοῦ σχεδίου τῶν βουλευτῶν, τῶν ἀποτελούντων τὴν Κυβέρνησιν. Αἱ λεπτομέρειαι θὰ ὀρισθῶσι διὰ τοῦ ψηφισθησομένου νόμου, εἰς ὃν θὰ παραπέμπῃ τὸ Σύνταγμα. ἄλλως, βεβαίως εἶνε ἀνεφάρμοστοι αἱ διατάξεις τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἴσως τὸ προστεθὲν εἰς τὰς συνεπείας «ἐπὶ ἀπειλῇ πύσεως» ἐτάραξε τινάς, δύναται ὅμως νὰ ἀπαλειφθῇ τοῦτο, χωρὶς νὰ μειωθῇ ὁ νόος καὶ ὁ σκοπὸς τῆς διατάξεως.

Διακόπτεται ἡ συνεδρίασις ἐπὶ τινι ὥραν.
Ἐπαναλαμβάνεται ἡ διακοπεῖσα συνεδρίασις τὴν 10ην καὶ 25'.

Γκαυβᾶς. Τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν συνυπάρχουσιν ἐν ᾧ τύπῳ, ἀλλὰ τὸ καλὸν ὑπερέχει. Δὲν ἔπταισεν ὁ τύπος

διὰ τὸ 97, ἀλλὰ ἡ διοικητικὴ πολυτέλεια, ἣν εἶχομεν δημιουργήσει ἀντὶ στρατοῦ καὶ στόλου.

Ἡ προληπτικὴ περιοριστικὴ διάταξις περὶ τύπου, ἡ τεθεῖσα εἰς τὸ ἄρθρον 14 τοῦ Συντάγματος παρὰ τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀντίκειται εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Κοινοβουλίου τούτου, εἶνε στιγματιστικὴ. Δὲν ἔχομεν Πολιτείαν ἀπολυταρχικὴν. Τὸ ἄρθρον τοῦ μέχρι νῦν ἰσχύοντος Συντάγματος διεκανόνισε φιλελευθερώτερον τὰ κατὰ τὸν τύπον. Ποῦ καὶ πῶς εἶδον οἱ τῆς Ἐπιτροπῆς τοὺς μεγάλους κινδύνους, τοὺς ὁποίους διατρέχει τὸ Κράτος ἐκ τοῦ τύπου καὶ ἔσπευσαν νὰ παρενθήσουν τὴν ἀγρίαν περὶ αὐτοῦ προληπτικὴν διάταξιν; Διὰ τῆς περὶ θρησκείας καὶ Βασιλέως διατάξεως δὲν ἀσφαλιζέται οὔτε ἡ θρησκεία, οὔτε ὁ Βασιλεὺς, παρέχομεν μόνον τροφὴν εἰς τὴν δημοκοπίαν. Ἐγένετο εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν τοῦ 1864, τὴν ψηφίσασαν τὸ Σύνταγμα πάλιν μετὰ τὸν Καλλιγᾶ καὶ Σαριπόλου, ἀλλὰ ὁ ἱστορικὸς τῆς Συνελεύσεως λέγει, ὅτι αἱ ὑπὲρ ἀπολύτου, ὡς πρὸς τὰ δημόσια, ἐλευθερίας τοῦ τύπου ἀγορεύσεις τοῦ Σαριπόλου θ' ἀποτελέσσωσι περιφανὲς μνημεῖον ἐν τῇ Κοινοβουλευτικῇ ἡμῶν ἱστορίᾳ. Ἐπεκράτησε τότε ἡ γνώμη τοῦ Καλλιγᾶ, τὴν διάταξιν ἐτήρησε καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ, ἀλλὰ ἐγὼ προτείνω τὴν ἀπάλειψιν αὐτῆς. Ἐὰν δὲ ἡ διάταξις «ἐν ὅλῳ ἐξαιρετικαῖς περιπτώσεσι . . . » ψηφισθῇ, πῶς θὰ δύναται τις νὰ ἐλέγχῃ τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως; Ἐὰν ἐλεγχθῇ ὀρισμένη ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Κυβερνήσεως, ἐὰν ἐλεγχθῇ δοιμῶς παρὰ δημοσιογράφου, πολιτικῆ λ. γ. προσκειμένη τῇ Γαλλίᾳ, ἢ τῇ Ἀγγλίᾳ, κλπ., δὲν θὰ δύναται εὐκόλως ὁ δημοσιογράφος οὗτος νὰ καταδιωχθῇ ὡς ἀντικείμενος εἰς τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ τοῦ Κράτους, εἰς θεμελιώδη συμφέροντα αὐτοῦ τοῦ Κράτους, καὶ δὲν θὰ παρέχεται θύρα καὶ εἰς ἐπεμβάσεις ξένων ἐπιτετραμμένων; Δὲν παραγνωρίζωμεν τὰς ὑπερβασίας τοῦ τύπου, προκειμένου περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ κύκλου, οὐδὲ θέλωμεν κολακεύσωμεν αὐτόν. Ἀλλὰ, «περιορίζοντες, ὅσον ὑποδεικνύει ἡ Ἐπιτροπὴ, τὰς ἐλευθερίας τοῦ τύπου, περιορίζομεν τὰς ἐλευθερίας αὐτὰς τοῦ λαοῦ, τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν, θέλοντες ὅμως νὰ φονεύσωμεν τὴν Ἰδέαν, γιγαντούμεν αὐτήν» λέγει ὁ Σαρίπολος. Καὶ ἐγὼ προσθέτω, ὅτι διὰ καταπνίξεως τῆς ἐλευθερίας ἐνεργείας τοῦ τύπου οὐδὲν ἄλλο πράττομεν ἢ νὰ ὑποδεικνύωμεν εἰς αὐτόν τὰς συναμοτικὰς τριβούς. Προκειμένου δὲ περὶ δῆθεν ἐκασφαλίσεως ἀπὸ τῆς

ἀκριτομυθίας αὐτοῦ μυστικῶν τοῦ Κράτους, ἐγὼ δὲν δέχομαι οὐδόλως ὅτι ἔχει τὸ Κράτος τοῦτο μυστικὰ δεόμενα προφυλάξεως, δι' ἐμὲ τοῦλάχιστον δὲν ὑπάρχουν μυστικὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους.

Ἐλ. Βενιζέλος (Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως). Οὐδεὶς βεβαίως ὑπάρχει ὁ θέλων νὰ δεσμεύσῃ μεταξύ ἡμῶν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου, ἀπλῶς τῶν παρεκτροπῶν τοῦ τύπου ἠθελήσαμεν πάντες νὰ ἐπέλθῃ κολασμὸς. Ἐκρίθη ὅτι τὸ Σύνταγμα τοῦ 1864 δὲν ἐπρονόει ἐπαρκῶς διὰ τὸν κολασμὸν τοῦτον. Ἀπὸ τῆς ιδέας ταύτης ἀγόμενοι καὶ οἱ ἀποτελοῦντες τὴν Κυβέρνησιν συνάδελφοι βουλευταὶ προέτεινον προσθήκην τινὰ εἰς τὸ ἄρθρον τὸ σχετικὸν τοῦ Συντάγματος τοῦ 1864, τὴν προσθήκην κατὰ τὴν ὁποίαν «ἡ κατάσχες ἐπιτρέπετο καὶ ἕνεκα δημοσιευμάτων ἀπειλούντων ἐξωτερικοὺς κινδύνους κατὰ τῆς Ἐπικρατείας.» Ἐξ ἀφορμῆς ἴσως αὐτῆς τῆς προσθήκης καὶ ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ σχεδίου τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος προέτεινε μίαν ἄλλην διατύπωσιν τοῦ Συντάγματος, εὐρύτεραν ἴσως. Ἐὰν ἀνγνωρίσῃ οἱ καὶ ἡ διατύπωσις ἡμῶν τῶν βουλευτῶν τῶν ἀποτελούντων τὴν Κυβέρνησιν δὲν ὑπῆρξεν ἐντελῶς ἐπιτυχὴς θὰ δικαιούμαι τότε νὰ εἶπω ὅτι καὶ ἡ τῆς Ἐπιτροπῆς δὲν ὑπῆρξε παρακολουθήσασα κατὰ τοῦτο τὴν ἀποτυχίαν τοῦ σχεδίου τῶν ἀποτελούντων τὴν Κυβέρνησιν βουλευτῶν. Καὶ ἡ μία διατύπωσις καὶ ἡ ἄλλη ἐνῶ ἐνεπνέοντο ἀπὸ τὰς κληλίστας προθέσεις δὲν κλείουσι δυστυχῶς τὴν θύραν ἐνδεχομένων καταχρήσεων πρὸς περιορισμὸν τῆς ἐλευθερίας πλέον τοῦ Τύπου.

Διὰ τοῦτο ἔλαβον τὸν λόγον πρὸ πολλῶν ἄλλων συναδέλφων, οἱ ὅποιοι ἔχουσι ζητήσῃ τὸν λόγον, καὶ ἐλπίζω ὅτι θέλει συμφωνήσῃ ἡ Βουλὴ πρὸς τὴν διατύπωσιν, τὴν ὁποίαν ἔχω νὰ τῆ προτείνω, καὶ ὅτι αἱ ἀγορεύσεις τῶν ἀξιωματικῶν συναδέλφων δύνανται νὰ ἀναβληθῶσι διὰ τὴν συζήτησιν τοῦ νομοσχεδίου περὶ τύπου, μακροῦ ἀποτελουμένου ἀπὸ 90 τόσα ἄρθρα, τὸ ὅποσον θὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν παρούσαν Βουλὴν καὶ θὰ ψηφισθῇ. ἐὰν μείνῃ καιρὸς νὰ ψηφισθῇ. Ἐκεῖ λοιπὸν νομίζω ὅτι δύνανται εὐρύτερον νὰ συζητηθῶσι τὰ τοῦ τύπου. Σήμερον προτείνω τὰ ἑξῆς :

Εἰς τὸ ἄρθρον 14 τοῦ Συντάγματος, ἐκεῖ, ὅπου ἐπιτρέπεται ἡ κατάσχες ἕνεκα προσβολῶν κατὰ τῆς Ὁρθοκείας καὶ τοῦ Βασιλέως, νὰ προστεθοῦν, ὡς τρίτη περίπτωσις αἱ προσβολαὶ κατὰ τῆς Δημοσίας ἠθικῆς. Διότι δυ-

στυχῶς, ὅπως εἶνε διατετυπωμένον τὸ ἄρθρον τοῦ Συντάγματος τὸ ἀπαγορεύον εἰς πᾶσαι ἄλλην περίστασιν, πλὴν τῶν ὀνομαστικῶς ἀναφερομένων ἐν τῷ ἄρθρῳ αὐτῷ περιπτώσεων τῆς κατασχέσεως, δὲν δύνασθε νὰ κατὰσχῃτε μίαν ἄσπεμον δημοσίευσιν ἐντύπου, φυλλαδίου, ἢ περιοδικοῦ, ἢ μίαν ἄσπεμον δημοσίευσιν, ἢ ὁποία ἐκτίθεται εἰς τὰς δημοσίας ὁδοὺς, διότι καὶ αὐτὴ ὑπάγεται εἰς τὸν τύπον, καὶ δὲν ἐπιτρέπεται ἡ κατάσχες. Προτείνω λοιπὸν τοῦτο. Κατὰ τὰ λοιπὰ τὸ ἄρθρον θὰ μείνῃ ὡς ἔχει, προστιθεμένης μόνον, ἐλπίζω συναινεύσεως ὅλης τῆς Βουλῆς, διότι δὲν εἶδον νὰ παρυσιάζεται καμμία ἀντίρρησης, καὶ τῆς προνοίας τῆς λαμβανομένης διὰ τὴν προσβολὴν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, προστιθεμένης, λέγω, τῆς διατυπώσεως τῆς ἐπιτροπῆς ἐχούσης οὕτω: «Ὁ τε ἐκδότης ἐφημερίδος καὶ ὁ συγγραφεὺς ἐπιληψίμου δημοσιεύματος, πλὴν τῆς κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ποινικοῦ νόμου ἐπιβαλλομένης ποινῆς, εἰσὶν αἰείποτε ἀστικῶς καὶ ἀλληλεγγύως ὑπεύθυνοι εἰς πλήρη ἀνόρθωσιν πάσης προσγενομένης ζημίας καὶ εἰς ἱκανοποίησιν τοῦ πληθόντος διὰ χρηματικοῦ ποσοῦ, ὀριζομένου κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ, οὐδέποτε δ' ἐλάσσονος τῶν δραχμῶν διακοσίων.»

Τώρα ὅπως ἐπαρκέσωμεν εἰς τὴν ἀνάγκην, ἢ ὁποία προεκάλεσε καὶ τὴν διατύπωσιν τοῦ ἰδικίου μας σχεδίου καὶ τὴν διατύπωσιν τῆς Ἐπιτροπῆς, ἄνευ ὅμως τῶν κινδύνων, τοὺς ὁποίους εἶνε ἐνδεχόμενον νὰ ἐγκλειώσιν ἀμφοτέραι αἱ διατυπώσεις, ὅπως εἶπον πρὸ ὀλίγου, θὰ προέτεινον νὰ γίνῃ δεκτὴ αὐτὴ ἡ διατύπωσις. «Ἐν περιπτώσει ἀπειλουμένου πολέμου δύναται, καθ' ἓν τρόπον ὁ νόμος ἠθέλην ὀρίσει, νὰ ἀπαγορευθῇ ἐπὶ ἀπειλῇ κατασχέσεως καὶ ποινικῆς καταδιώξεως, ἢ δημοσίευσιν εἰδήσεων ἢ ἀνακοινώσεων ἀναγομένων εἰς κινήσεις στρατοῦ ἢ εἰς μέσα ἀμύνης, ἢ εἰς τὰ μυστικὰ τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ Κράτους». Ὡς πρὸς τὴν διάταξιν τὴν ἀναγομένην εἰς τὰ μυστικὰ τοῦ Κράτους, προτείνω ν' ἀπαλειφθῇ ὡς ἄσκοπος.

Γ. Παράσκευόπουλος (113'). Ὁ τύπος εἶνε πράγματι ἡ πρώτη δύναμις τοῦ τόπου, ἔσχεν ἐνίοτε βαυτεράν ἐπίγνωσιν καὶ πρόγνωσιν ἢ αἱ Κυβερνήσεις καὶ ἡ κοινὴ πολιτικὴ συνείδησις. Εἶνε ὁ μεγαλείτερος παράγων τῆς ἐθνικῆς κινήσεως καὶ ζωῆς. Ἐν Ἀγγλίᾳ οὐδεμίαν περιοριστικὴν διάταξιν ἐν τῷ Συντάγματι ὑπάρχει, περιοριστικὰ

νόμοι μόνον, καὶ ὁ Ἀγγλικὸς τύπος εἶνε ὁ ἠθικώτερος καὶ ὁ ἠθικώτερος τύπος τοῦ κόσμου. Ἄς ἀφίσωμεν τὴν τελειοποίησιν τοῦ ἡμετέρου τύπου εἰς τὸν χρόνον. Εἰς ποίαν ἔθνηκὴν περίπτωσιν οἱ Ἕλληνες δημοσιογράφοι δὲν ἐκτέλεσαν ὑπερόχως τὸ καθήκον των; Ἄς ἐλπίσω ὅτι ἡ Συνέλευσις δὲν θὰ θελήσῃ νὰ χαλκείσῃ δεσμὰ κατὰ τοῦ τύπου.

Δεμοφιλίας (11.9'). Ἐθεώρησα ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ διατάξιν προληπτικὴν περὶ τύπου ὡς εἰσάγουσαν ἐμμέσως τὴν λογοκρισίαν. Ὡς πρὸς δὲ τὴν περὶ εἰσαγωγῆς διατάξεως περὶ δημοσίας ἠθικῆς πρότασιν τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, φρονῶ ὅτι καὶ αὕτη δύναται νὰ ὀδηγήσῃ εἰς κατάχρησιν, διότι ἡ δημοσία ἠθικὴ ἐπιδέχεται διαφόρους ἐρμηνείας. Ἡ κατάσχαις λόγω προσκρούσεως πρὸς τὴν δημοσίαν ἠθικὴν ἐπὶ τῇ βάσει κρίσεως τοῦ δικαστηρίου, δύναται νὰ μὴ εἶνε ἐν ἀληθείᾳ ἠτιολογημένη.

Ὡς πρὸς τὴν διάταξιν τὴν ἀναφερομένην εἰς ἐπικείμενον πόλεμον, πάλιν ἡ ἐκτίμησις τοῦ χρόνου τῆς ἐκρήξεως αὐτοῦ εἶνε λίαν ἐλαστικὴ. Τὰ ἀναγόμενα εἰς ἓνα πόλεμον γεγονότα, παρατιθέμενα ὑπὸ τοῦ τύπου πρὸ τῆς κοινῆς γνώμης, παρέχουσιν εἰς αὐτὴν τὸ μέτρον τῆς κρίσεώς της ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως. Ὡστε θεωρῶ τὴν πρότασιν λίαν εὐρεῖαν, ἐκτὸς ἂν τροποποιήσωμεν αὐτὴν οὕτω «ἐν περιπτώσει γενικῆς ἢ μερικῆς ἐπιστρατεύσεως...» διότι ἡ ἐπιστράτευσις εἶνε ἀντικειμενικὴ ἔνδειξις πράγματι ἐπικειμένου πολέμου καὶ δύναται ἡ Κυβέρνησις νὰ δικαιολογηταὶ ἀποκρύπτουσα τὰ μέσα καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀμύνης τῆς χώρας.

Πετρομανιάτης (11.15'). Ρηγνύω κραυγὴν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ τόπου. Ἡρξισα νὰ φοβοῦμαι μήπως ἡ ἀναθεώρησις τοῦ Συντάγματος γίνῃ πρόξενος βλάβης μᾶλλον, ἢ ὠφελείας. Προσθέτομεν ἔνθα οὐ δεῖ καὶ ἀφαιροῦμεν ὅθεν οὐ δεῖ.

Ὁ τύπος εἶνε ὁ ἥλιος μετὰ τῶν κηλίδων αὐτοῦ. Εἶνε τὸ μόνον ἐλεύθερον βῆμα, ἡ μόνη φωνὴ ὑπὲρ τοῦ ἀδικουμένου πολίτου. Τίς εἶνε ὁ κυριώτερος παράγων τῆς στρατιωτικῆς ἐπαναστάσεως, ἥτις ἀνεκάλυψε τὰς τόσας ἐλλείψεις τῆς χώρας; Καμμία ἐπανάστασις δὲν κατέληξεν εἰς ἀφαίρεσιν ἐλευθεριῶν καὶ ἡ παρούσα Συνέλευσις θὰ πράξῃ τοῦτο; Νομίζω ὅτι τὸ ἄρθρον τοῦ Συντάγματος ὡς ἦτο ἦτο

καλῶς τεθειμένον καὶ μόνη ἡ διάταξις ἡ ἀφορῶσα τὰ ἰδιω-
τικὰ δύναται νὰ προστεθῆ, ὡς καὶ ἡ σχετικὴ μὲ ἐπιστρά-
τευσιν. Οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ ἐπιβληθῆ κατὰ τῆς ἐφημερί-
δος, ἣτις εἶνε σήμερον τὸ βιβλίον τοῦ ἀγρότου καὶ ὁ πνευμα-
τικὸς ὁδηγὸς καὶ τοῦ τελευταίου χειρῶνακτος.

Πετρεῖας (11.26'). Εἶχα ζητήσῃ διὰ τροπολογίας
μου τὴν ἀπάλειψιν τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἔδαφίου τοῦ άρθρου 14
τοῦ ὑπὸ κρίσιν Συντάγματος καὶ, κατόπιν, τῆς προστεθεί-
σης παρὰ τῆς Ἐπιτροπῆς διατάξεως, τῆς ἀναγομένης εἰς
ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις. Εἶχα ὑποβάλει γνώμην περὶ προσ-
θήκης περιοριστικῆς διατάξεως, ἀναγομένης εἰς κήρυξιν πο-
λέμου, ἢ ἐπιστράτευσιν. Ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν ἠθέλησε νὰ λάβῃ
αὐτὴν ὑπ' ὄψιν. Νῦν εὐχαρίστως βλέπω τὴν στροφὴν πρὸς
τὴν γνώμην μου ταύτην. Ἀλλὰ δὲν νομίζω ὅτι δύναται νὰ
τεθῶσιν ἄλλαι περιοριστικαὶ διατάξεις κατὰ τοῦ τύπου,
προληπτικαὶ διατάξεις εἰς τὸ Σύνταγμα. Ὁ τύπος καθ' ὅ-
λα τὰ ἄλλα πρέπει νὰ εἶνε ἀπολύτως ἀδέσμευτος, διότι
ὁμοιάζει τὸν μολοσσόν, ὅστις ἀγρυπνεῖ τὴν νύκτα περὶ τὰ
ποῖμνιον. Ὁ φύλαξ μολοσσὸς δὲν δύναται νὰ δεσμευθῆ.

Μιχαήλας (12.22'). Αἱ πρὸ ὀλίγου γενόμεναι δηλώ-
σεις παρὰ τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως δὲν μὲ εὐρί-
σκουσι καθ' ὅλα σύμφωνον. Ὁ περιορισμὸς τοῦ τύπου εἰς
Συνταγματικὰς πολιτείας εἶνέ τι ἐπονεϊδιστον. Τὸ ἐν τοῖς
νόμοις ἀόριστον ἐπάγεται τὸ αὐθαίρετον τῆς ἐρμηνείας
αὐτῶν, ἡ ἀσάφεια τῶν νόμων διακινδυνεύει αὐτὴν τὴν ἐλευ-
θερίαν τῶν ἀτόμων. Τὰ δικαστήρια, κρίνοντα περὶ τύπου, θὰ
μεταβληθῶσιν εἰς αὐθαίρετα κριτήρια, θὰ σπείρωσι θυέλλας
κατὰ τῆς Πολιτείας. Ἐλευθερία δὲ ὑπάρχει ὅπου ἐλλείπει
ἡ δημοσιότης; Ὁ τύπος ἐγένετο μὲν ἐνίοτε καὶ ὄργανον
κακοῦ, ἀλλὰ καὶ προέλαβε πλειστάκις μεγάλα κακά. Θέ-
λετε, ψηφίζοντες ἀνελευθέρους καὶ τυραννικὰς διατάξεις
κατὰ τοῦ τύπου, νὰ δώσωμεν ἔδαφος ἐνεργείας εἰς ἐκείνους,
ἀφ' ὧν μόλις ἠδυνήθημεν νὰ λυτρωθῶμεν; Ἡ πολιτικὴ
σύνεσις καὶ τὸ καλῶς ἐννοούμενον πολιτικὸν συμφέρον μὲ
καλύδουν νὰ εἶμαι σαφέστερος. Αἰσθάνομαι ὅτι μοὶ ἐπιβάλ-
λεται νὰ καταψηφίσω οἰανδήποτε πρότασιν προληπτικοῦ
περιορισμοῦ τοῦ τύπου, ὡς ἀληθὴς φίλος τῆς ἐλευθερίας.

Βοζικις (ᾠρα 12—15'). Λέγει ὅτι, ὑπὸ τὴν σημερι-
νὴν μορφήν τῆς ἀνεξαρτησίας του, ὁ τύπος εἶνε ὄχι τόσοσ ὁ
διερμηνεύων τὴν κοινὴν γνώμην, ἀλλὰ ὁ μορφῶν καὶ ποδη-
γετῶν τὴν κοινὴν γνώμην, ἀναλύει τοὺς λόγους, οὔτινες ἔγα-
γον τὴν ἐπιτροπὴν εἰς τὴν προσθήκην διατάξεων εἰς τὸ 14

ἄρθρον, λέγει ὅτι ὁ τύπος δὲν ἔχει κανονισμόν πορείας, μόνος δὲ κανονισμὸς εἶνε αἱ διατάξεις αὐται, αἵτινες δὲν εἶνε δέσμευσις τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου—ἐλευθερίας ὑποκειμένης καὶ αὐτῆς ὑπὸ ὅρους προκειμένου περὶ τοῦ ἀγαθοῦ συνόλου—εἶνε γνώμων προληπτικὸς πορείας τοῦ τύπου.

Ἄλλ' ἐπειδὴ, προσθέτει, ἐχαρακτηρίσθησαν βραδέως ὡς προληπτικὴ δέσμευσις τῆς ἐλευθερίας ἐνεργείας τοῦ τύπου, ὑποχωρεῖ καὶ αὐτὸς πρὸ τῆς τοιαύτης ἐν τῇ Βουλῇ διερευνηθείσης καὶ παρὰ πολλῶν τονισθείσης γνώμης, ζητεῖ μόνον ἐπὶ τῆς ὑπὸ μελέτην τῶν βουλευτῶν τροπολογίας, τῆς ἀνηκούσης εἰς ἓνα τῶν ἀποτελούμενων τὴν Κυβέρνησιν βουλευτῶν, ἀλλὰ ἀνυπογράφου, τῆς τροπολογίας ἣν ὑπέδειξεν ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ὡς περιληπτέας μετ' ἄλλων εἰς τὸ ἄρθρον ἀντὶ τῶν διατάξεων τῆς ἐπιτροπῆς, νὰ γίνῃ ἀντικατάστασις τοῦ «ἐν περιπτώσει πολέμου...» διὰ τοῦ «ἐν περιπτώσει ἐπιστρατεύσεως...»

Αἱ Βουλαὶ δέ, ἐπιλέγει, μὴ δεσμευόμεναι ἀπὸ τὰς Συνταγματικὰς διατάξεις, δύνανται νὰ διακανονίζωσι διὰ νόμων τὰς λεπτομερείας τοῦ ζητήματος.

Πατσουράκος (ὥρα 12.8'). Ὑποβάλων τροπολογίαν «δι' ἀδικήματα τοῦ τύπου δὲν ἐπιτρέπεται προφυλάκισις», λέγει, ὅτι, ἐν ψηφισθῶσι αἱ διατάξεις τῆς ἐπιτροπῆς οἱ δυνάστηθ' ἀδύναται νὰ δυναστεύωσιν εὐκολώτερον, διότι θὰ ἀμβλυθῆ τὸ ὄργανον τῆς κοινῆς διαμαρτυρίας καὶ ἀμύνης κατ' αὐτῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ οὐδὲν πράγματι θὰ ἐπιτευχθῆ ὡς πρὸς τὸν ἐπιδιωχόμενον διὰ τῶν διατάξεων τούτων σκοπὸν. Ὑπενηθυμίζει ὅτι ἡ δικαστικὴ ἐκτίμησις ὡς πρὸς τὴν ἐνοχίαν τοῦ τύπου εἶνε μᾶλλον ἐπισφαλῆς, καὶ νῦν δὲ ἡ κατάχρησις τῆς ἐξουσίας εἶνε τοιαύτη, ὥστε παραπέμπονται εἰς δίκην ὡς ἐξ ἴσου ἔνοχοι καὶ διευθύνται ἐφημερίδων μετὰ τῶν δημοσιεύοντων ἐν αὐταῖς ἐνυπογράφως διατριβάς.

Γόντικας (12.20'). Ἡ διάταξις ἐν τῷ ἄρθρῳ τοῦ ὑπὸ διαρρήθμισιν Συντάγματος, ἡ ἀναφερομένη εἰς κατάσχασιν ἐφημερίδων διὰ προσβολὴν κατὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἢ τοῦ Βασιλέως, ἐνεγράφη μᾶλλον ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ Βασιλέως, συμφωνῶ δὲ μετὰ τὴν πρότασιν περὶ προσθήκης καὶ τῆς περιπτώσεως τῆς προσβολῆς τῆς δημοσίας ἠθικῆς. Τὴν προσβολὴν ἢ μὴ δύνανται νὰ καθορίζουν αἱ ἀρχαί. Δὲν δύναται δὲ νὰ ληφθῆ ὡς κριτήριον τῆς δημοσίας ἠθικῆς ἡ διαρρέουσα γνώμη τούτων ἢ ἐκείνων τῶν ομάδων, ὡς ἐνδεικτικὴ ἀρχὴ ἢ προταθεῖσα τρίτη διάταξις εἶνε ὀρθοτάτη.

Προκειμένου περὶ τῶν συμφερόντων τοῦ Κράτους, ἔχω τὴν γνώμην, ὅτι ἡ διάταξις ἢ ἀναγομένη εἰς τὰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις καὶ προστεθεῖσα παρὰ τῆς Ἐπιτροπῆς, πρέπει νὰ μείνῃ. Δὲν ἀρκεῖ δὲ μόνον ἡ περιπτώσις ἐπικειμένου πολέμου ἢ ἐπιστρατεύσεως, ἵνα αἱ περὶ τούτων δημοσιεύσεις βλάβουν οὐσιωδῶς, ἀρκεῖ ἢ ἀναγραφή καὶ μιᾶς ἀπλῶς εἰδήσεως ἵνα ἐπέλθῃ μεγίστη βλάβη εἰς τὴν χώραν, διότι μὴ λησμονῆτε, ὅτι τὸ Ἔθνος ἡμῶν διατελεῖ ὑπὸ ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις, εἶνε εὐπαθὲς καὶ εὐζημίωτον καὶ ἐκ λόγων, οἵτινες δι' ἄλλας χώρας δὲν ἔχουν καμμίαν σημασίαν. Ἐνόσω λαμβάνομεν πρόνοιαν περὶ ποικίλης προστασίας τῶν ἀτόμων, ὀφείλομεν νὰ προνοήσωμεν καὶ περὶ τοῦ δημοσίου συμφέροντος, οἱ εὐσυνείδητοι δημοσιογράφοι δὲν δεσμεύονται οὐδόλως ἐκ τῶν διατάξεων τούτων.

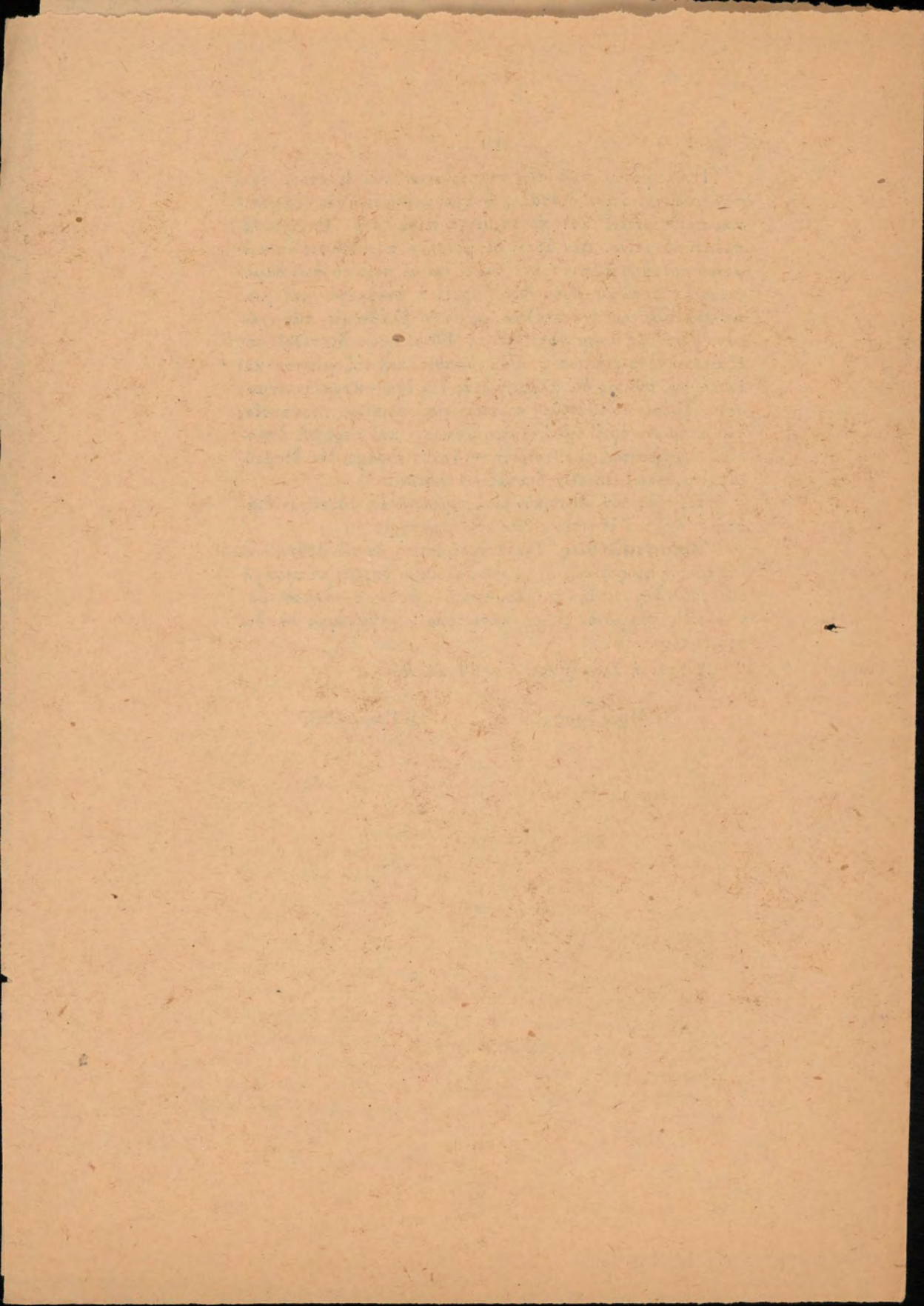
Ὡς πρὸς τὸν ἰδιωτικὸν βίον συμφωνῶ εἰς αὐστηρὰν διάταξιν, διότι ὁ ἰδιωτικὸς βίος εἶνε ἱερώτατος.

Ἀποστολίδης. Παρατηρεῖ ὅτι τὸ ἐν τῷ ἄρθρῳ «νὰ δημοσιεύῃ προφορικῶς . . .» εἶνε σόλοικον, ἔπρεπε νὰ προηγηθῆται τοῦ «δημοσιεύῃ» τὸ «κοινοποιῆ», ὥστε τὸ «δημοσιεύῃ» ν' ἀναφέρεται μόνον εἰς τὸ κατωτέρω : «ἐγγράφως καὶ διὰ τοῦ τύπου . . .».

Λύεται ἡ Συνεδρίασις τὴν 11 καὶ 44'.

Ὁ Πρόεδρος

Οἱ Γραμματεῖς

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΜΕ΄.

Τῆς 9 Μαρτίου 1911

Ὠρᾶ 4.50' μ.μ. ἀναγνωσθέντος τοῦ καταλόγου ἡ Βουλὴ εὐρέθη ἐν ἀπαρτίᾳ παρόντων 186 βουλευτῶν.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς χθεσινῆς συνεδριάσεως.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** ἀνακοινεῖ τὰ ἐξῆς. 1) Τὸ ἐκπαιδευτικὸν τμήμα τῆς ἐνώσεως τῶν Ἑλληνίδων ζητεῖ γλωσσικὰ δι' ἅπαντα τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα τὴν καθαρεύουσαν. 2) Λιμενοῦχοί τινες Κερκύρας διαμαρτύρονται δι' ἀπαγορεύσεις τινὰς τοῦ λιμεναρχοῦ αὐτῶν. 3) Ὁ Ἐμπορικὸς Σύλλογος Καρδίτσας ζητεῖ ἐξακολουθήσῃ τῆς δωρεὰν παροχῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως. 4) Ὁ νομάρχης Κερκύρας πέμπει ψήφισμα Δημ. Συμβουλίου Ἀμφισαγιτῶν περὶ τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος Κερκύρας. 5) Ὁ νομάρχης Κερκύρας πέμπει ψήφισμα Δήμου Μελιτέων περὶ λύσεως τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος Κερκύρας. 6) Ὁ Εἰρηνοδίκης Ναυπάκτου ὑποβάλλει ἀναφορὰν ἀμαξοκαρραγωγέων περὶ ἐπισκευῆς ὁδοῦ. 7) Οἱ κάτοικοι Βρεστανίτσας ζητοῦσι συνδρομὴν, πρὸς ἀνέγερσιν Ναοῦ παρὰ Δημοσίου. 8) Ὁ Παναιγεραιτικὸς Σύλλογος (Πρόεδρος) ὑποβάλλει ψήφισμα ὅπως κηρυχθῆ ἔκπτωτος ἡ Προνομιούχος Ἐταιρεία. 9) Οἱ ἐξ Ἀνδριταίνης μέτοχοι « Ἀμοιβαίας » ζητοῦσι διάλυσιν αὐτῆς. 10) Στρατιωτικοὶ κατάδικοι Ναυπλίου ζητοῦσι μετριασμὸν τῆς ποινῆς. 11) Ἀμπελοκτῆμονες Ἀστακοῦ ζητοῦσιν ἀπαλλαγὴν φόρου ἀμπέλων 1910. 12) Δικηγορικὸς Σύλλογος Τριπόλεως ζητεῖ καταψήφισιν δικαστικῶν νομοσχεδίων. 13) Πρόεδροι Συλλόγων Νησίου ζητοῦσιν ἀποστολὴν πειστηρίων ἐγγράφων τῷ κ. Ἀνακριτῇ διὰ τὰς καταχρήσεις τῶν λιμενοῦδραυλικῶν ἔργων. 14) Ἐμπορικὸς Σύλλογος Πύργου ζητεῖ ἐκβάθυσιν τοῦ λιμένος. 15) Οἱ ἐργατικοὶ Σύλλογοι Ἀγουλινίτσας ζητοῦσιν ὅπως μὴ μετατεθῆ τὸ ἐκεῖ κατὰστημα τῆς Προνομιούχου 16) Πολλοὶ φοιτηταὶ ἀποδοκιμάζοντες τὰς ἐνεργείας τῆς ἐπιτροπείας ζητοῦσι τὴν λειτουργίαν τοῦ Πανεπιστημίου ὡς μεγίστας ὑφιστάμενοι βλάβας ἐν ἀρχῇ τούτου ὄντος. 17) Αἰτήσιν κατοίκων δήμου Σπερχειάδος παραπονουμένων κατὰ συστήματος δεκάτης.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας ὑποβάλλει τὴν ἐκθεσὶν τῆς ὅσον ἀφορᾷ τὰ δύο τμήματα Σκυλοῦντος καὶ Κολλωνίδων.

Θέλει ἐκτυπωθῆ καὶ διανεμηθῆ.

14 13

Ο κ. Χρηστίδης ὁμιλῶν ἐπὶ τοῦ Κανονισμοῦ ζητεῖ ὅπως ἐξετάσῃ τὸ Προεδρεῖον διατὶ δὲν ἐτυπώθησαν καὶ δὲν διενεμήθησαν προτάσεις νόμων ὑποβληθεῖσαι ὑπ' αὐτοῦ τὴν 17 παρελθόντος μηνός.

Ο κ. Προεδρὸς λέγει ὅτι θὰ ἐξετάσῃ τὸ ζήτημα. Μεθ' ὃ εἰσέρχεται ἡ Βουλὴ εἰς τὴν

Ἡμερησίαν Διάταξιν

Κατσιμπίρης (ὥρα 5.15'). Λέγει ὅτι ὑπάρχει μερὶς τύπου ἢ ὁποῖα ἐπεμβαίνει καὶ εἰς αὐτὸ ἀκόμη τὸ οἰκογενειακὸν ἄσυλον, ὑπάρχει μερὶς τοῦ τύπου ἐχθιαστικὴ καὶ κατὰ τῆς μερίδος ταύτης ὀφείλομεν νὰ λάβωμεν περιοριστικὰ μέτρα, μέτρα τὰ ὁποῖα ἐξ ἄλλου ἤθελον ἀποβῆ ὑπὲρ τῆς προόδου τῆς ἐναρέτου καὶ σεμνῆς δημοσιογραφίας.

Φλαμῆς. Δὲν μᾶς φέρετε ἐν παράδειγμα.

Κατσιμπίρης. Σεῖς εἴθε ὁ πλέον ἀναρμόδιος ὅπως μὲ διακόψῃτε ἀφοῦ ἐπλαστογραφήσατε τὰ ὑπ' ἐμοῦ λεχθέντα καὶ τὰ ἐδημοσιεύσατε ἠλλοιωμένα εἰς τὸ «Σέλας». Ἐξακολουθῶν κηρύσσεται κατὰ τῆς ἀναγραφῆς ἐν τῷ ἄρθρῳ τῆς διατάξεως καθ' ἣν «ἐπιτρέπεται ἡ κατάσχεσις, μετὰ τὴν δημοσίευσιν, ἑνεκα προσβολῆς κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ Βασιλέως».

Πολυχρονιάδης (ὥρα 5. 45'). Κηρύσσεται ἀπολύτως ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου, δεχόμενος μόνον τὴν προσθήκην τῆς ἐπιτροπῆς, ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἰδιωτικὸν βίον.

Φλαμῆς παρακκλεῖ ὅπως τῷ ἐπιτροπῇ νὰ ὁμιλήσῃ ἀναφύεντος ζητήματος προσωπικοῦ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ κ. Κατσιμπίρη.

Ἡ Βουλὴ συναινεῖ καὶ ὁ κ. Φλαμῆς ἀνερχόμενος ἐπὶ τὸ βῆμα λέγει ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἡ ἐφημερίς του ἤρξατο ἐκδιδομένη ἐν Πάτραις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐν τῷ νομῷ Ἀχαιοσλίδος ἠρῦνθησαν καὶ διεδόθησαν αἱ ἀνορθωτικαὶ καὶ φιλελεύθερα ἰδέαι. Προσθέτει ἐπίσης τινὰ ἀνασκευάζων τὰ ὑπὸ τοῦ προλαλήσαντος λεχθέντα.

Ο κ. Κατσιμπίρης ἀπαντῶν λέγει ὅτι δὲν ἔθιξε πρόσωπα ἐν τῇ ὁμιλίᾳ του, ὡς ἔπραξεν ὁ κ. συνάδελφος, ἀλλὰ διήρесе τὸν τύπον εἰς δύο μερίδας, τὴν ἀκολουθοῦσαν τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν ἀκολουθοῦσαν τὴν ὁδὸν τῆς κακίας.

Λήξαντος τοῦ προσωπικοῦ ἐπεισοδίου ἐξακολουθεῖ ἡ ἐπὶ τοῦ 14ου ἄρθρου τοῦ Συντάγματος συζήτησις.

Θ. Κουτούπης (6.15'). Ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἀναγραφῆς στρατιωτικῶν εἰδήσεων πρέπει νὰ θεσπισθῇ οὐχὶ διὰ συνταγματικῆς διατάξεως, ἀλλὰ διὰ νό-

μου. Ἐπιστᾷ τὴν προσοχὴν τῆς Βουλῆς ἐπὶ τοῦ ζητήματος διότι εἰδήσιον στρατιωτικὴν ἀποτελοῦσι καὶ διάφοροι παραγγελίαι, αἵτινες πολλάκις δὲν εἶνε ἄμοιροι καταχρήσεων.

Δραγοῦνης (ὥρα 6.28'). Ἐξηγῶν τοὺς λόγους δι' οὓς ἡ Ἐπιτροπὴ ὤρμηθη εἰς τὴν τοιαύτην διατύπωσιν τοῦ ἄρθρου 14 λέγει ὅτι αὕτη ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὸ ψήφισμα τῆς 18 Φεβρουαρίου 1910, καθ' ὃ ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 14, ἀφίνει ἀπροστάτευτα τὰ συμφέροντα τῆς ἐπικρατείας. Ἐξακολουθῶν λέγει: Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐν τῇ προστεθείσῃ παρ' αὐτῆς διατάξει εἶχεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν ἐμφάνισιν κινδύνου πολέμου, δύναται μὲν ν' ἀποσοβῆθῇ ἐπικείμενος πόλεμος, ἀλλὰ ἡ περιπτώσις τοῦ κινδύνου μόνον εἶνε ἐν Ἑλλάδι ἡ συνήθης. Ἡ Ἐπιτροπὴ εἶχεν ὑπ' ὄψιν τῆς σημεῖον στρατιωτικῶν κινήσεων καὶ πράξεων καὶ σημεῖον ἄλλων ἐνεργειῶν, περιλαμβανουσῶν ἀπόρρητα τοῦ Κράτους, ἡ περὶ ὧν ἀκροτομηθῆναι δύναται νὰ διακινδυνεύσῃ τὴν ὅλην πρόνοιαν καὶ οἰκονομίαν τῶν Κυβερνώντων ἀπέναντι τοῦ ἐμφανιζομένου κινδύνου. Μοι ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν ὅτι ὁ κ. Πρωθυπουργὸς ἐξενίσθη διατὶ γίνεται λόγος περὶ ἀποκαλύψεως ἀπορρητῶν τοῦ Κράτους διὰ τῶν ἐφημερίδων, ἀφοῦ ἐν τῇ Βουλῇ λέγονται πάντα. Ἀλλὰ δὲν ἀνακοινοῦται πολλάκις πρὸς τὴν Βουλὴν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως παράκλησις ἀπαγορευτικῆς θίξεως καὶ ἀναλύσεως ὀρισμένων θεμάτων; Ἡ Κυβέρνησις δύναται νὰ ἐπιβληθῇ ἐπὶ τοιούτων ζητημάτων ἐπὶ παντὸς δημοσίου παράγοντος, δημόσιον δὲ παράγοντα μεγίστης σημασίας ἀποτελεῖ ὁ τύπος. Ἡ ἀπαγόρευσις δὲν σημαίνει λογοκρισίαν, ὡς ἔκρινέ τις τῶν προλαλήσαντων. Τὸ πρᾶγμα θὰ δικτυπωθῇ κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ στήσωσιν αἱ Κυβερνήσεις τὰς ὁμάς τῶν θελόντων νὰ γράψωσιν ἐπὶ θεμάτων ἀπαγορευμένων ὡς ἐπικινδύνων, ὡς ἀναστέλουσι συμβουλευτικῶς τὰς ὁμάς τῶν θελόντων νὰ ὁμιλήσωσιν ἐν τῇ Βουλῇ βουλευτῶν ἐπὶ ὁμοίων θεμάτων. Ἄν δὲν ὑπῆρχεν ἀνάγκη τοιοῦτου τινος περιορισμοῦ, τότε τίς ὁ λόγος τοῦ νόμου περὶ ἀπορρητοῦ κλήσεως τῶν ἐπιδροειῶν;

Ἡ Κυβέρνησις δὲν ἐπιβάλλει διὰ τῆς βίας, ἀλλὰ ἀπαγορεύει συμβουλευτικῶς, ἀποβλέπει εἰς εὐόδωσιν πράξεων, αἵτινες, χάριν τοῦ συμφέροντος τοῦ συνόλου, δὲν εὐδοῦνται ἂν δὲν τηρηθῶσι μυστικά, συμβουλευεῖται σιωπῆν ὑπὸ ἠθικὴν καὶ ἐθνικὴν εὐθύνην τοῦ συμβουλευομένου. Ἀληθές ὅτι τὰ ἀγαθὰ, τὰ πατριωτικὰ αἰσθήματα δὲν ἀπολείπουν οὐδόλως ἀπὸ τὸν σοφρὸν Ἑλληνικὸν τύπον καὶ ἐγὼ ὡς Πρωθυπουρ-

γός δύναιται, ἐπὶ συγκεκριμένης σχετικῆς περιπτώσεως, νὰ ἐπιμαρτυρήσω τοῦτο προσωπικῶς. Ἀλλὰ δύναται νὰ βασισθῇ τις διὰ πάντοτε εἰς μόνον τὸ ἀγαθὸν αἴσθημα καὶ προεπι νὰ λησμονήσωμεν καὶ τοὺς ἄλλους παράγοντας τοῦ κακοῦ, τὴν καινοθηρίαν, τὴν βίαν, τὸν συναγωνισμόν, τὴν ἔλλειψιν ἀσφαλοῦς καὶ ἀπολύτου μέτρου περὶ τῆς σημαντικότητος ἢ μὴ ἔστω καὶ μιᾶς μεμονωμένης εἰδήσεως, ἐξ ἧς πιθανὸν καὶ νὰ ἐξαρτᾶται τὸ πᾶν διὰ τὴν χώραν ἡμῶν; Εἶμαι φιλελευθερώτατος, ἀπολύτως φιλελεύθερος, οὐδέποτε ἐψήφισα καταπιεστικὰ μέτρα, ἀλλὰ ἀνωτέρα ἀνάγκη καὶ πείρα μὲ ἀγεί εἰς τὸ νὰ ἐπιμένω εἰς τὴν ἀρχικὴν γνώμην τῆς Ἐπιτροπῆς.

(Παρελθούσης τῆς ἡμισείας ὥρας, ἡ Βουλὴ δίδει παράτασιν χρόνου εἰς τὸν ἀγορεύοντα, ἐρωτηθεῖσα παρὰ τοῦ κ. Προέδρου).

Σήμερον δέ, μὲ τὴν τελειότητα τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας, ἡ σημασία τῆς ἀμέσου διακοινώσεως πρὸς τὸν ἀντίπαλον εἰδήσεων σοβαρῶν, ἐν ὥρᾳ κινδύνου εἶνε μεγίστη. Ἡ ἀκριτομυθία οἰουδήποτε εἶνε καταστρεπτικὴ. Σήμερον ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος εἶνε ἀσυγκρίτως δεινότερα, εἰπὲρ ποτε ἄλλοτε. Εἶμεθα ὑπὸ χειμασμόν καὶ δυσμένειαν μόνον, οὐς εὐμενὲς οὐδεὶς τείνει πρὸς ἡμᾶς, καὶ δὲν πρέπει νὰ κάμωμεν ὅλοι θυσίας ἐν τοῖς μικροῖς χάριν τῶν μετὰ αὐτῶν συμφερόντων: "Ὅθεν φρονῶ, ὅτι ἡ διατύπωσις τῆς Ἐπιτροπῆς ἦν καλὴ καὶ προσήκουσα. Τελειοποιῶν δὲ πῶς, κατὰ τὴν γνώμην μου, τὴν τελευταίαν τροπολογίαν τὴν ἀνυπόγραφον, ἣτις εἶνε ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς Βουλῆς καὶ ἀπεδόθη εἰς ἓνα τῶν 6 Βουλευτῶν, τῶν ἀποτελούντων τὴν Κυβέρνησιν, συνεστήθη δὲ καὶ ἀπὸ τὸν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως χθὲς, καταθέτω αὐτήν, ὅπως ληρθῇ ὑπ' ὄψιν ἐν καιρῷ.

Ὡς πρὸς τρίτην διάταξιν περὶ Δημοσίας Ἡθικῆς, διαστάζω ν' ἀποδεχθῶ αὐτήν.

Ἠὼπ (ὥρα 7. 12'). Καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῶν 6 Βουλευτῶν τῆς Κυβερνήσεως ἡ ἐργασία ἐγένετο ἄνευ προσοχῆς. Ὡς μέλος τῆς οἰκογενείας τοῦ τύπου ἐπιθυμῶ τὴν τελείωσιν αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦτο πλειοδοτῶ ὀλοψύχως ὑπὲρ τῆς τελευταίας διατάξεως τοῦ προσχεδίου. Ἀλλὰ, ὡς πρὸς τὰς ἄλλας, ὑπάρχει καὶ σύγχυσις, ἐκτὸς τῆς ἐλλείψεως προσοχῆς, καὶ ἀπορῶ, ἀφοῦ μεταξύ τῶν 6 Βουλευτῶν τῆς Κυβερνήσεως οἱ 4 εἶνε δημοσιογράφοι. Ὑπάρχει δὲ σύγ-

χυσίς τις καὶ εἰς αὐτὴν τὴν τελευταίαν διάταξιν. "Ὅταν θὰ ἔλθωμεν εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἐκδικάσεως τῶν κατὰ τῶν δημοσιογράφων καταγγελιῶν θὰ ὀμιλήσωμεν καὶ τότε θὰ ὀμιλήσωμεν ἐπὶ τῆς πιθανῆς καὶ δυνατῆς συγχύσεως ἀδικημάτων τοῦ δημοσίου καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, συγχύσεως ἧς θῆμα ἐγένετο καὶ αὐτὸς ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως. Αὐτὸς ὁ κ. Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης, ἐπανελθὼν τῷ 97 ἐκ τοῦ πεδίου τῶν μαχῶν καὶ δημοσιογραφίας ἐπὶ τοῦ πολέμου ἐσύρετο, ἐπὶ μῆνας ἀπὸ Πλημμελειοδικείου εἰς Πλημμελειοδικεῖον, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἔθιξε τὸν ἰδιωτικὸν βίον τῆς Α. Ὑ. τοῦ Διαδόχου. Ἡ δὲ ἀλληλοδιάδοχος μεταβολὴ τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου ἀποδεικνύει τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀγνωμίαν, αἱ νέαι τροπολογίαι, ἡ ἀνώνυμος Κυβερνητικὴ τροπολογία, εἶνε κατ' οὐσίαν σύμφωνοι πρὸς τὴν διάταξιν τῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ κοινὸς σκοπὸς εἶνε ἡ δέσμευσις, ἡ φήμιωσις, ἡ ἐξάντλησις τοῦ τύπου. Οὐδὲν ἄρθρον Συντάγματος περὶ τύπου, μετὰ τὸ Ρωτικόν, εἶνε αὐστηρότερον τοῦ σχετικοῦ ἐν τῷ Συντάγματι ἡμῶν τοῦ 1864. Οἱ συντάκται αὐτοῦ παρέπεμπον καὶ εἰς τὸ 95ον ἄρθρον τοῦ Συντάγματος εἰς οὐχὶ ἀρμόδιον δικαστήριον. Καὶ ὅμως καὶ ἡ Κυβέρνησις καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν ἠρέεσθησαν εἰς τὴν ὑπερκαυστηρότητα ταύτην. Ὁ δὲ κ. Πρωθυπουργὸς εἶπε χθὲς, ὅτι ὁ κανονιστικὸς περὶ τύπου νόμος θὰ ψηφισθῇ, ἐὰν ὅμως ἔχωμεν καιρὸν. Ἐπρεπεν ἐν τούτοις νὰ εἶνε προσκεκομισμένον ἀπὸ τοῦδε τὸ περὶ τύπου νομοσχέδιον. Ἡ ἠθικὴ ἔννοια τοῦ νόμου εἶνε ἡ προστασία τῶν τιμῶν δημοσιογράφων, διότι οἱ μὴ τιμῶι εἶνε πάντοτε ἀδέσμευτοι. Τὸ ἀνελεύθερον ἄρθρον τοῦ 64 ἔρχεσθε νὰ τὸ κάμετε τυραννικώτερον. Θέλετε διὰ τῶν νέων διατάξεών σας νὰ κάμετε τὸν δημοσιογράφον ὄργανον καὶ θεράποντα τῶν ἰσχυρῶν τῆς ἡμέρας, ἐπιβάλλοντες κατάσχεσιν, ὑποβάλλοντες ὅρια ἠθικῆς, τὰ ὅποια οὐδεὶς δύναται νὰ γνωρίσῃ. Ἡλεγχᾶ δριμύτατα ὡς δημοσιογράφος. Ἐχει ὁ δημοσιογράφος πολλάκις ἀντίλειψιν ἠθικῆς ἀρτιωτέραν παντὸς ἄλλου, διεμαρτυρήθη ὡς τοιοῦτος δριμύτως μὲν, ἀλλὰ ἀπὸ καλῆς πίστεως, διὰ τὴν παρακολούθησιν παρὰ τῶν ἀρχόντων ἀνηθικοῦ θεάματος ἐνταῦθα, καθ' ἣν στιγμὴν τὴν σιάν τοῦ πένθους ἔρριπτε πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἡ ὀλοκαύτωσις Ἑλληνίδος πόλεως πρὸς Βορρᾶν.

Κατεδιώχθη τότε, ἐμηνύθη, ἐκλήθη περὶ μέσας νύκτας ἐσπευσμένως, ἐξετάθη τυμβωρυχικῶς περὶ τύπου νόμος, ὁ ὕπουργός τῆς Δικαιοσύνης, ἐπισείσας μοι τὴν ἀπειλὴν ἐκ τῆς μηνύσεως, μοι εἶπε, «δύνασαι νὰ ἀπαιτήσῃς τῶν συνεπειῶν, ἐὰν ὑποσχεθῆς καὶ ὅτι δὲν θὰ σχολιάσῃς τὴν μετὰ δύο ἡμέρας ἀναχώρησιν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως ἐξ Ἀθηνῶν.»

Αὐτὴ εἶνε ἡ περὶ ἠθικῆς ἀντίληψις καὶ ζητεῖτε νὰ παρᾶσχωμεν ἐντεῦθεν ὅπλα ἐπικίνδυνα κατὰ τοῦ τύπου; Οἱ ἐσωτερικοὶ κίνδυνοι εἶνε πάντοτε παράλληλοι πρὸς τοὺς ἐπισησθέντας ἐξωτερικούς, δὲν ἀπέλειπον οὐδόλως, ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ τοὺς παρίδωμεν ἐντελῶς.

(Ἡ Βουλὴ, ἐρωτηθεῖσα παρὰ τοῦ κ. Προέδρου, ἐπιτρέπει παράτασιν 10' εἰς τὴν ὁμιλίαν τοῦ ἀγορεύοντος).

Ὡς πρὸς τὴν ἀπειλὴν πολέμου, ἐγὼ φρονῶ εἰλικρινῶς ὅτι εὐρισκόμεθα πάντοτε ἐν διαρκεῖ ἀπειλῇ πολέμου, ἐὰν δὲ ἐπρόκειτο μόνον περὶ πλήρους ἀπαγορεύσεως τῆς ἀναγραφῆς πάσης κινήσεως στρατιωτικῶν σωμάτων θὰ ἤμην σύμφωνος. Ποία δὲ ἔννοια διπλωματικότητος ὑπάρχει εἰς τὴν ἐπιταγὴν «μὴ γράφετε, διότι ἀπειλεῖται πόλεμος». Καὶ δὲν ἀναλογίζεσθε τὴν κοινωνικὴν, τὴν ἐμπορικὴν ἀναστάτῳσιν, ἣτις θὰ δημιουργηθῆ ὅταν ἐκπηδήσῃ κατόπιν ἀπὸ τὰ δημοσιογραφικὰ γραφεῖα ἡ εἰδήσις ὅτι ἀπειλεῖται πόλεμος; Θέσατε ξηρῶς, σαφῶς καὶ μόνον ὅτι ἀπαγορεύεται ἡ ἀναγραφὴ πάσης κινήσεως στρατοῦ, ἀλλὰ μὴ θέτετε τὴν σχετικὴν διαταγὴν μόνον προσχηματικῶς, πρὸς συγχάλυψιν ἄλλων ὑπούλων καὶ ὀλεθρίων μετ' αὐτῆς συμπεφυρμένων διατάξεων. Ἡ δὲ διὰ τῆς «Ἐφ. τῆς Κυβερνήσεως» καθημερινὴ διαφήμισις πάσης πολεμικῆς παραγγελίας δὲν εἶνε ἀποκάλυψις πρὸς ὅλους τῶν πολεμικῶν μυστικῶν τοῦ Κράτους;

Ἐλ. Βενιζέλος (Πρ. Κυβερνήσεως). Ἐπικυσε τοῦτο γινόμενον.

Πώπ. Εἰς Κράτη ἐξαρθρώσεως πρέπει νὰ ἐνισχυθῆ ὁ ἔλεγχος ἐκ τοῦ τύπου, ἀλλὰ διὰ τῶν νέων διατάξεων καταλύεται ὁ ἐπὶ τῶν δημοσίων, χάριν τῆς τιμῆς τοῦ τύπου, πρέπει νὰ κολάσωμεν αὐστηρῶς πᾶσαν ὡς πρὸς τὰ ἰδιωτικὰ πρεκτροπὴν τοῦ τύπου, πρὸς πάταξιν τῶν παρασίτων καὶ ἐκδικαστῶν δῆθεν δημοσιογράφων. Ἀλλὰ μὴ πνίξωμεν τὸν δημοσίον ἔλεγχον τοῦ τύπου.

Ἀραβαντινός (8.10'). Ἐλευθερία τοῦ τύπου εἶνε μίᾳ ἀρνητικὴ ἔννοια. Σημαίνει τὸ νὰ γράφῃ τις ὅσα διανοεῖται.

ἀνευ προληπτικοῦ ἐλέγχου. Ἡ εὐθύνη τοῦ γράφοντος, μετὰ τὴν δημοσίευσιν, ἐπὶ παραβάσει τῶν νόμων, ἀπομένει. Ὅλα ἄληθῶς τὰ Συντάγματα καθιεροῦσιν ἀπόλυτον τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου, ἀφίνοντα εἰς τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν τὸν καθορισμὸν τῶν κατασταλτικῶν μέσων. Ἀλλὰ τὸ Σύνταγμα τοῦ 64' ἐν τῶν κατασταλτικῶν μέσων τὸ περιορίζει, ἐνῶ τὰ ἄλλα Συντάγματα τὴν καταστολὴν τὴν ἀφίνου ἐλευθέραν, καὶ ἐν τούτοις κατεκρίθη ὡς ἀνελεύθερον.

Διὰ τῆς τροποποιήσεως δὲ τῆς ἐπιτροπῆς ζητεῖται νὰ ἐπεκταθῆ ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία μέχρι κατασχέσεως προκειμένου περὶ κινδύνου δημοσίου συμφέροντος. Ἀλλὰ πρὸς πρόληψιν καταχρηστέως ἡ ἐπιτροπὴ καθορίζει ἐν τῷ Συντάγματι τὴν κατάσχασιν μόνον ἐν περιπτώσει στρατιωτικῶν κινήσεων. Αἱ ἀπαγορεύσεις εἰσάγονται μόνον διὰ νὰ κανονίσουν τὴν εὐθύνην ἐν περιπτώσει παραβάσεως, ἀποτελοῦν προληπτικὸν μέτρον. Τὴν περίληψιν ὅμως διατάξεως περὶ κατασχέσεως, προκειμένου περὶ ἀναγραφῆς εἰδήσεως ἀναγομένης εἰς ἐξωτερικὰς ὑποθέσεις μετὰ ἀπαγορεύσιν τῆς Κυβερνήσεως, ἀποκρούω, τὴν τροπολογίαν δηλ. ἣν ὑπεστήριξε ὁ κ. ἐξ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας σεβαστὸς πολιτευτῆς. Διότι οὐδέποτε ὁ ἑλληνικὸς τύπος ἠρνήθη νὰ ὑπακούσῃ εἰς κυβερνητικὰς συστάσεις περὶ μὴ ἀναγραφῆς εἰδήσεων, ἐὰν δὲ ἀναγράφωνται ἀπηγορευμένοι εἰδήσεις τοῦτο προέρχεται ἀπὸ ἀκριτομυθίαν λάλων ὑπουργῶν. Ὡς πρὸς διατάξιν ἀναγομένην εἰς προσβολὰς κατὰ τῆς δημοσίας ἠθικῆς ἔχω ἐνδοιασμούς, ἂν καὶ βδελύσσωμαι τὴν διέγερσιν τῶν κατωτέρων ἐνστικτῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀστυνομία βεβαίως εἶνε ἀρμοδιωτέρα διὰ τὸ ζήτημα. Ἀλλὰ καλὸν θὰ ἦτον ἡ κατάσχασις, ἡ ἐξαφάνισις τοῦ ἐπιληψίμου ἐντύπου. Ὅθεν προτείνω νὰ προστεθῆ εἰς τὴν διατάξιν «ἐν περιπτώσει προσβολῆς δημοσίων ἠθῶν, ὡς ἤθελεν ὀρίζει καὶ κανονίζει νόμος». Διὰ τοῦ περιορισμοῦ τούτου δὲν παρέχωμεν ἀόριστον δικαίωμα κρίσεως ἐπὶ τῶν ἠθικῶς ἐπιληψίμων, τῶν ἀσέμων δημοσιευμάτων καὶ ἐντύπων, εἰς τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν. Ἡ ἐπιτροπὴ δὲν ἤγετο ἀπὸ ἀνελευθέρου πνεύματος. Δὲν ἔδυνάμεθα νὰ περιορίσωμεν ἐλευθερίαν, ἣς ἡμεῖς οἱ ἐνταῦθα εὐρισκόμενοι, εἴμεθα τέκνα δύναται τις εἰπεῖν, διότι εἴμεθα τέκνα τῆς Ἐπαναστάσεως, τοῦ δημιουργήματος τούτου τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου.

Βουβλούνης (8.7'). Διὰ τῶν ἐπικρινόμενων διατάξεων ἐπιδιώκεται μόνον ἡ ἀσφάλεια τῆς ἐλευθερίας τοῦ

ατόμου, τῶν δημοσίων συμφερόντων. Τὰ Συντάγματα θέ-
τουν ὡς ὅρον εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου τὴν τήρησιν τῶν
νόμων. Ἀλλὰ ποῦ παρ' ἡμῖν ἡ σχετικὴ νομολογία; Καὶ ἐπειδὴ
ἴσως δὲν ψηφισθῶσι τοιοῦτοι νόμοι μέχρι νέας ἀναθεωρήσεως
τοῦ Συντάγματος, θὰ ψηφίσω ὑπὲρ τῶν διατάξεων πρὸς χα-
λάρωσιν τῆς ὀρμῆς τοῦ τύπου εἰς παραβίασιν τῶν ὑψίστων
συμφερόντων καὶ τοῦ ατόμου καὶ τοῦ δημοσίου.

Χρυσοβελώνης (7.14'). Δικαίωμα ἀπόλυτον ἔχει
τὸ Κράτος νὰ ἀμυνθῆ κατὰ παντός ἐξωτερικοῦ κινδύνου. Καὶ
ἂν αὐτοὶ οὗτοι οἱ δημοσιογράφοι ἀναγνωρίζουν τὴν ἀνάγκην
τῆς προστασίας τοῦ ατόμου, πῶς δὲν συνομολογοῦσι καὶ
περὶ τῆς ὑπερέρας ἀνάγκης τῆς προστασίας τῆς Πολι-
τείας; Τὸ παρελθὸν μᾶς διδάσκει ὅτι ὁ τύπος, οὐχὶ ἐκ κα-
κοβουλίας, ὑπέπεσεν εἰς φοβερὰ ἀδικήματα. Τὸ σῶμα τοῦ
Δημοῦ καὶ τοῦ Καραβαγγέλη, ἐξελθὸν ὀλίγον πρὸ τῆς ἐκ-
ρήξεως τοῦ πολέμου τοῦ 97 ἐκ Βόλου, διὰ νὰ μεταβῆ εἰς
Καβάλλον, γνωσθέντος τούτου διὰ τοῦ τύπου ὅτε ἀκόμη
εὐρίσκειτο ἐν Ξηροχωρίῳ τὸ σῶμα, εὐρέθη, μόλις ἀπεβιδά-
σθη εἰς τὸ Τουρκικόν, πρὸ ἰσχυρᾶς δυνάμεως ἐχθροῦ ἀναμει-
νούσης αὐτὸ καὶ κατεκόπησαν ὅλοι οἱ γενναῖοι ἐκεῖνοι ἄν-
δρες μέχρις ἐνός. Τὸ μέγα σῶμα Καψαλοπούλου, εἰσελθὸν
εἰς τὸ Τουρκικόν ἐκ Κουβλετσίου, εὐρέθη ἀμέσως ἔξωθεν τῶν
συνόρων πρὸ δυνάμεως ἐχθροῦ, ἥτις τὸ ἀπεσυνέθεσε. Τοῦτο
συνέβη ἐπίσης λόγῳ παραναγραφῆς τῆς ἐξόδου τοῦ παρα
τῶν ἐφημερίδων.

Σίμος. Τὸ ἐν περιπτώσει πολέμου τὸ δεχόμεθα.

Πόν. Ἐπρότεινα νὰ τεθῆ ἀπαγόρευσις ὡς πρὸς τὴν
ἀναγραφὴν τῶν στρατιωτικῶν εἰδήσεων.

Χρυσοβελώνης. Ἀφοῦ δὲ πρόκειται μόνον περὶ
ἐπιπολαίων ἢ ἰδιοτρόπων δημοσιογράφων—διότι οἱ σοβα-
ροὶ καὶ εὐσυνείδητοι οὐδέποτε θὰ ὑποπέσουν ὑπὸ τὰς δια-
τάξεις ταύτας—δικαίω δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὴν Πολιτείαν
νὰ ἀσφαλισθῆ προληπτικῶς; Ἀλλὰ εἶνε στοχασμὸς ἄρα γε
ἡ ἀναγραφὴ εἰδήσεων, ὥστε νὰ κοπτόμεθα ὅτι κινδυνεύει
ἡ ἐλευθερία τῆς σκέψεως;

Διακόπτεται ἡ συνεδρίασις διὰ τινὰ ὥραν.

Μετὰ τὴν διακοπὴν

Ὁρᾶ 10.30' ἐπαναλαμβάνεται ἡ διακοπιεῖσα συνε-
δρίασις.

Ὁ κ. Τριγώνης ὑποβάλλει τροπολογίαν ἣν καὶ ἀνα-
πτύσσει.

Παπαλουκάς (10.53') λέγει ὅτι προκειμένου μὲν
περὶ τῶν προληπτικῶν μέτρων ταῦτα ἔχουσι καταδικασθῆ,
ἀλλ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ πλαγίως προληπτικὰ μέτρα οἷον εἶνε
π. χ. ἡ κατάσχεσις τῶν φύλλων μετὰ τὴν δημοσίευσιν,
ταῦτα ἐπιβάλλονται τούναντίον. Τελευτῶν συνιστᾷ τὴν
ἀποδοχὴν τοῦ ἄρθρου, ὡς τοῦτο διευτυπώθη ὑπὸ τῆς ἐπι-
τροπῆς.

Ἀγαπυτὸς (11.17') προτείνει τὴν προσθήκην ἐν τῷ
ἄρθρῳ μετὰ τὰς λέξεις «κατὰ τὴν προσβολὴν τῆς θρησκείας»
τῶν λέξεων «ἢ ἄλλης θρησκείας ἀνεκτῆς ἐν τῷ κράτει».

Βελόπουλος (11.20') κηρύσσεται ὑπὲρ τῆς ἐλευθε-
ρίας τοῦ τυπου ὑπὸ μόνην τὴν ἐπιφύλαξιν ὅτι πρέπει νὰ τε-
θῶσι περιορισμοὶ τινες ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἰδιωτικὸν βίον.

Κουλουμβάκης (ὥρᾶ 11. 28'). Αἱ διατάξεις τοῦ ἄρ-
θρου περὶ προσβολῆς τῆς θρησκείας εἶνε ἄσκοποι, ἀφοῦ οὐ-
δέποτε ἐφηρμόσθησαν. Ἡ κατάσχεσις, ἥτις καθιερῶται,
δὲν εἶνε τι ἄλλο παρὰ δήμευσις, ἥτις θὰ ἐνεργῆται χωρὶς
τὸ ἀδικημα νὰ εἶνε ἀποδεδειγμένον.

Θέλω, λέγει, καὶ ἐγὼ δοκοντεῖους διατάξεις, προκειμένου
περὶ προσβολῶν κατὰ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου. Ἀλλὰ ἀναστέλλο-
μεν τὴν πολιτικὴν πρόοδον τοῦ τύπου καὶ μετὸν ἐλάχιστον
περιορισμὸν, ὡς πρὸς τὸν ἔλεγχον τῶν δημοσίων. Ἄς θέ-
σωμεν διάταξιν ἀπαγορεύουσαν τὴν ἀναγραφὴν στρατιωτι-
κῶν εἰδήσεων, μὴ παρεχομένων ὑπὸ τῶν δύο πολεμικῶν
Ἰπουργείων, ἀλλὰ οὐχὶ μετὰ τὸν ὅρον «ἐπικειμένου πολέ-
μου», ἀφοῦ ἀπὸ τριετίας τοῦλάχιστον εὐρισκόμεθα διαρκῶς
ὑπὸ ἀπειλὴν πολέμου. Καὶ ἀμέσως πρὸ ὀλίγου ἀκόμη χρό-
νου, πρὸ 8 μηνῶν, δὲν ἐδημοσίευσον αἱ ἐφημερίδες στρατιω-
τικὰς εἰδήσεις, ἀποστελλομένας ὑπὸ τοῦ Ἰπουργείου διὰ
χωροκόλληκος ἐντὸς φκελλου. Ἄρα δὲν δυνάμεθα νὰ κατα-
δικάσωμεν προληπτικῶς ὡς ἀντεθνικοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες
εἶνε σχετικώτατοι πρὸς ἡμᾶς φίλοι μας.

Ἐσκαπτόμενη νὰ προκλέσω ψηφοφορίαν δι' ὀνοματικῆς
κλήσεως, ἀλλὰ αἱ δεύτεραι σκέψεις σοφώτερα καὶ ἀφίνω
εἰς τὸ Βενιζελικὸν κόμμα ὀλόκληρον τὴν εὐθύνην τῆς ψηφί-
σεως ἀνελευθέρων διατάξεων κατὰ τὸν 20ὸν αἰῶνα.

Ααζέας (ὥρᾶ 12). Τίς ἡ ἀνάγκη περιλήψεως νέας

περιοριστικής του Τύπου διατάξεως ἐν τῷ Συντάγματι, ἀφοῦ ὅ,τι γενικῶς περιοριστικὸν ἠδύνατο νὰ περιληφθῆ περιελήφθη ἐν τῷ Συντάγματι τοῦ 64; Ἐγὼ θὰ ἐθεώρουν αὐτὴν ὡς σκοποῦσαν μόνον τὴν διατίμησιν τῆς τιμῆς, διότι οὐδὲν ἄλλον σκοπὸν δύναμαι ν' ἀνεύρω ἐν τῇ διατάξει τῆς Ἐπιτροπῆς. Καὶ οὕτω ἐπιβάλλομεν ποινὰς, ὡς ἐκεῖνοι αἱ ἐν Ἀμερικῇ τῆς πληρωμῆς χρημάτων δι' ἐν σίλημα, αἱ κινουῦσαι τὸ μειδιάμα. Ἀγόμεθα εἰς καινοτομίαν ξένην εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ἔθιμα. Ἡ ἐλευθερία τῆς σκέψεως, ἡ παρεχομένη διὰ τοῦ ἄρθρου τοῦ μέχρι τοῦδε Συντάγματος, εἶνε ἀπατηλή. Θέλομεν νὰ καταστήσωμεν τοὺς ὅρους τῆς παροχῆς αὐτῆς χειρόνας. Νομίζω δὲ ὅτι τῶν δημοσίων ἀνδρῶν ὁ ἰδιωτικὸς βίος εἶνε συναφέστατος πρὸς τὸν δημόσιον.

Μιχαλῆας (ῥα 12. 14'). Καίτοι ἱατρός, θὰ τολμῶ νὰ ὁμιλήσω ἐπὶ ζητήματος πολιτικοῦ. Εἶπον χθὲς ὅτι ὁ περιορισμὸς τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου εἶνε τί ἐπονείδιστον. Εἶπον ἄλλοι ἐνταῦθα, ὅτι τὸ αἶσχος τοῦ 97 ὀφείλεται εἰς τὸν τύπον. Ἐγὼ, ὅστις παρηκολούθησα αὐτὸν ἀπ' ἀρχῆς ἕως τέλους, γνωρίζω εἰς τί ὀφείλεται ἡ ἥττα ἐκεῖνη. Ὄφείλεται εἰς ἐκείνους, οἵτινες, ὅτε ἡ Ἀγγίαιος ἐγένετο ὀλοκαύτωμα, ὅλοι ἀνεξαιρέτως διεσκέδαζον, εἰς τοιοῦτους δὲ θέλουν νὰ παραδώσωσι πάλιν τὸ δικαίωμα τοῦ ἐλέγχου τοῦ τύπου, κρίνοντες ἐπὶ τῶν κοινῶν. Κατὰ τί δὲ πράγματι ἔχει νὰ πτοηθῆ καὶ νὰ ζημιωθῆ ἐκ τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου ἄνθρωπος ἔντιμος; Νομίζω ὅτι μόνον ἡ ἐξῆς διάταξις δύναται νὰ τεθῆ ἐν τῷ Συντάγματι: «Ἀφ' ἧς στιγμῆς κηρυχθῆ πόλεμος ἡ Κυβέρνησις ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαγορεύτῃ τὴν δημοσίευσιν πάσης σχετικῆς εἰδήσεως».

Καὶ δὲν τολμῶ νὰ πιστεύσω, ὅτι φιλελευθέρα Βουλὴ, φιλελευθέρα Κυβέρνησις θὰ χαράξῃ περὶ τὸν τύπον γραμμὴν τυραννίας.

Λαγοπάτης (ῥα 12. 22'). Προκειμένου περὶ κατασχέσεως ἐφημερίδων ἐν περιπτώσει προσβολῆς τῆς δημοσίας ἠθικῆς, νομίζω ὅτι θὰ ἦτον ἀκριβεστέρη διατύπωσις ἡ τῆς κατασχέσεως δημοσιευμάτων προσβαλόντων τὴν δημοσίαν αἰδῶ. Τὴν γνώμην ταύτην δύναται νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ἡ Βουλὴ.

Πελ. Ἡλιόπουλος (ῥα 12. 25). Λησμονοῦμεν τὰς μεγίστας ὑπηρεσίας τοῦ τύπου πρὸς τὸν τόπον, ἀποδίδομεν εἰς αὐτὸν ἀδίκως τὸν ἀτυχῆ πόλεμον τοῦ 97. Ἐθέσα-

μεν ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ Προκρούστου τὸ ἄρθρον τοῦ Συντάγματος καὶ μὲ μαγειρεύματα διαφόρων διατάξεων τείνομεν νὰ στραγγαλίσωμεν τεχνικῶς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ δημοσιογραφικοῦ ἐλέγχου ἐπὶ τῶν κοινῶν. Δὲν πρέπει λέγει νὰ θέσωμεν βέβηλον χεῖρα ἐπὶ τοῦ ἄρθρ. 14. Διὰ περιστροφῶν φθάνει ἡ Ἐπιτροπὴ, καὶ μετὰ τὰς τόσας διαφωνίας, εἰς περιορισμοὺς τοῦ τύπου. Ὁ περιορίζων αὐτόν, παρασκευάζει συνωμοσίας. Θεωρῶ τὸν τύπον ὡς τὴν θεμελιωδέστεραν ἀρχὴν καὶ τὴν ἐκτὴν αἴσθησιν τῶν νεωτέρων λαῶν καὶ, ἂν περιορίσωμεν τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ, τότε εἰς ἡμᾶς δὲν ἀπομένει πλέον ἢ ἡ δόξα τῆς ὑποταγῆς εἰς τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν. Κηρύσσομαι κατὰ πάσης προσθήκης.

Βέρροιος (1—26'). Δὲν ἐνόησα ἐκ τῶν λεχθέντων πῶς θὰ δεσμευθῆ ὁ τύπος ἐφεξῆς, διὰ τῆς ψηφίσεως τῶν νέων διατάξεων, ἐν τῷ ἐλέγχῳ αὐτοῦ ἐπὶ τῶν κοινῶν. Οὐδεμίαν ἀπαγόρευσις καὶ παρεμπόδισις εἰσάγεται διὰ τῶν διατάξεων καὶ οὐδεμίαν παρεμπόδισις τῆς ἐλευθέρας ἐνασχήτησεως τοῦ ἔργου τῆς σοβαρᾶς δημοσιογραφίας. Χαλινοῦνται μόνον οἱ ἀνάξιοι τῆς ἀποστολῆς τῆς δημοσιογραφίας ἐργάται αὐτῆς, τὴν ὑπαρξίν τῶν ὁποίων οὐδεὶς καὶ ἐκ τῶν ἐνταῦθα παρόντων δημοσιογράφων ἠρνήθη.

Μιχαλόπουλος (1—15'). Κηρύσσεται ὑπὲρ τῆς τροπολογίας τοῦ κ. Λαγοπάτη ἐν σχέσει μὲ τὴν προσθήκην τρίτης διατάξεως περὶ προσβολῶν κατὰ τῆς Δημοσίας ἠθικῆς, ἐπικαλούμενος καὶ τὰς γνώμας τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ τῆς ὀλεθρίας ἐπιδράσεως ἀσέμνων δημοσιευμάτων ἐπὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ ἤθους τῶν νέων.

Φλαμῆς (1.5'). Ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου εἶνε ἀναφαίρετον δικαίωμα τοῦ λαοῦ. Εὐρισκόμεθα εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν πνέει ἀνεμὸς ἐλευθερίας πανταχόθεν. Καὶ διὰ τοῦτο εἶνε ἄπορον, πῶς Κυβέρνησις φιλελευθέρων, πῶς Ἐπιτροπὴ πεφωτισμένων ἐπιστημόνων, κατέληξαν εἰς γνώμην περιοριστικὴν τοῦ ἐλέγχου τοῦ τύπου ἐπὶ τῶν δημοσίων. Ἐλησμονήσαμεν ὅτι εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ νέα κατάστασις τῶν πραγμάτων, ἥτις ἔφερε καὶ ἡμᾶς ἐνταῦθα. Διὰ τῶν διατάξεων, ὧν προτείνεται ἡ εἰσαγωγὴ εἰς τὸ Σύνταγμα, φερόμεθα ὀλοταχῶς πρὸς τὰ ὀπίσω. Δὲν δύναται ἀληθῶς φιλελευθεροὶ βουλευθῆσαι νὰ ψηφίσωσι τοιαύτας διατάξεις.

Έλ. Βενιζέλος (Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως). Σπουδαιότεραι ἐκ τῶν προταθεισῶν τροπολογιῶν εἶνε ἡ ἀναγομένη εἰς τὴν δημοσίευσιν στρατιωτικῶν κινήσεων, ἡ ἀναγομένη εἰς τὰς πολιτικὰς εὐθύναις τοῦ ἐκδότου καὶ τοῦ συγγραφέως ἐπιληψίμου ἄρθρου καὶ ἡ ἀναγομένη εἰς τὰ ἄσμενα δημοσιεύματα. Ὡς πρὸς τὴν πρώτην, νομίζω ὅτι δυνάμεθα νὰ θέσωμεν διάταξιν ἀπαγορευτικὴν ἐπὶ ἀπειλῇ κατασχέσεως κλπ. καὶ ὑπὸ τὸν ὅρον μελλούσης διὰ νόμου καθορίσεως τοῦ τρόπου, διάταξιν ἀπαγορευτικὴν δημοσιεύσεως εἰδήσεων ἢ ἀνακοινώσεων ἀναγομένων «εἰς στρατιωτικὰς κινήσεις, ἢ εἰς ἔργα ὀχυρώσεως τῆς χώρας». Ὡς πρὸς τὴν δευτέραν, δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν τὴν διατύπωσιν, «ἐπιτρέπεται κατ' ἐξαιρέσιν ἢ κατάσχεσις, ἐκτὸς τῆς περιπτώσεως τῆς προσβολῆς τῆς θρησκείας καὶ τοῦ προσώπου τοῦ Βασιλέως, καὶ ἔνεκα ἄσμενων δημοσιευμάτων, προσβαλλόντων καταφανῶς τὴν δημοσίαν αἰδῶν, κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομένας περιστάσεις». Δι' εἰδικοῦ νόμου δύνανται νὰ καθορισθῶσιν ἐπικριτῶς ποῖα τὰ δημοσιεύματα τὰ προσβάλλοντα τὴν δημοσίαν αἰδῶν, νὰ μὴ ἐφαρμοσθῇ δὲ ἡ διάταξις ἄνευ τῆς ψήφισεως τοῦ εἰδικοῦ νόμου. Ὑποθέτω ὅτι τοιαύτη διαρρυθμῖσις τοῦ ἄρθρου τοῦ Συντάγματος δὲν δύναται νὰ προκαλέσῃ ἀντίρρησην, προφανῶς δὲ δὲν δύναται νὰ ἐνδιαφέρῃ εἰμὴ μόνον τὸν μὴ σοβαρὸν τύπον.

Πώπ. Ζητῶ τὴν παντελεῆ ἀφαίρεσιν τῆς ἐννοίας τῆς κατασχέσεως καὶ ὡς πρὸς τὴν δημοσίαν αἰδῶν καὶ ὡς πρὸς τὰς στρατιωτικὰς κινήσεις. Ὡς πρὸς τὴν τροπολογίαν τοῦ κ. ἐξ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας βουλευτοῦ, τὴν ἀφορῶσαν τὰ ἄσμενα δημοσιεύματα, δέχομαι ταύτην καὶ ἐγώ, ἀλλὰ ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἐξαίρεθῇ ὁ ἡμερήσιος τύπος.

Βενιζέλος. Ἐὰν ἄσμενα δημοσιεύματα ἴδωσι τὸ φῶς εἰς φύλλον ὅπερ θὰ ἐκδοθῇ συνεχῶς ἐπὶ 5 ἢ 10 ἡμέρας καὶ ἔπειτα θὰ διακοπῇ; Ὁ καθυτὸ καὶ σοβαρὸς ἡμερήσιος τύπος οὐδὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ ἐκ τῆς σχετικῆς διατάξεως, ἧς προτείνομεν τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὸ Σύνταγμα, διότι ἂν ἐξολισθήσῃ, θὰ τιμωρηθῇ διὰ τῆς ἀποκηρύξεως παρὰ τῶν ἀναγνωστῶν του.

Πώπ. Ἡ ἀπειλὴ τῆς κατασχέσεως νὰ περιορισθῇ εἰς ποινικὴν δίωξιν μόνον. Καὶ νὰ προστεθῇ ὅτι γίνεται μετ' ἀπόφασιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου. Προσέξωμεν μήπως, καταδυναστεύοντες τὴν διάνοιαν, καταστήσωμεν τὸν τύπον δούλον τῆς πολιτικῆς.

Πρόεδρος. Κηρύσσει τὴν συζήτησιν ἐπὶ τοῦ ἄρθρου περαιωμένην.

Ἐρωτᾶται ἡ Βουλὴ ἐπὶ τῶν ὑποβληθεισῶν διαφορῶν ἐπὶ τοῦ ἄρθρου τροπολογιῶν.

Ἡ τροπολογία τοῦ κ. **Π. Ἀραβαντινοῦ** ἀποσύρεται παρ' αὐτοῦ, ἔχουσα οὕτω:

«Ἐπιτρέπεται δὲ κατ' ἐξαιρέσιν ἢ κατάσχεσις μετὰ τὴν δημοσίευσιν ἔνεκα προσβολῆς κατὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἢ κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ Βασιλέως ἢ κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου εἰς ὀρισμένας περιστάσεις ἔνεκα ἄσμενων δημοσιευμάτων, προσβαλλόντων καταφανῶς τὴν δημοσίαν αἰδῶν».

Ἡ προσθήκη τοῦ κ. **Α. Τριγώνη** ἀποσύρεται παρ' αὐτοῦ, ἔχουσα οὕτω:

«Ἐπιτρέπεται κατ' ἐξαιρέσιν ἢ κατάσχεσις μετὰ τὴν δημοσίευσιν ἔνεκα . . . ὡς καὶ ἔνεκα προσβολῆς τῶν χρηστῶν ἠθῶν ἢ τῆς αἰδοῦς.»

Ἡ τροπολογία τοῦ κ. **Α. Μπούσθρα** ἀπερρίφθη δι' ἀναστάσεως παρὰ τῆς Βουλῆς, ἐρωτηθείσης παρὰ τοῦ κ. Προέδρου, ἔχουσα οὕτω:

«Τὸ προτελευταῖον ἐδάφιον τοῦ ἄρθρου 14, ὅπερ ἀρχεται ἀπὸ τῆς φράσεως «ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει» καὶ λήγει «οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὸν Εἰσαγγελέα» νὰ ἀντικατασταθῇ διὰ τοῦ ἐξῆς:

«Εἰδικὸν Συμβούλιον, ὅπερ νόμος ἤθελεν ὀρίσῃ, θέλει κρίνῃ τῇ εἰσηγήσει τοῦ οἰκείου Ὑπουργοῦ περὶ τοῦ ἐπιληψίμου δημοσιεύματος».

Αἱ Προσθήκαι καὶ Τροπολογίαι τοῦ κ. **Ι. Πρισιμιτζάκη** ἀπεσύρθησαν παρ' αὐτοῦ, ἔχουσαι οὕτω:

Φρονῶ ὅτι ἡ πρώτη παράγραφος ἀπὸ τὰς λέξεις: Ἐπιτρέπεται δὲ κατ' ἐξαιρέσιν κτλ. δεόν νὰ μεταρρυθμισθῇ ὡς ἐξῆς.

«Ἐπιτρέπεται δὲ κατ' ἐξαιρέσιν ἢ κατάσχεσις μετὰ τὴν δημοσίευσιν, ἔνεκα προσβολῆς κατὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἢ τῶν δημοσίων ἠθῶν, ἢ κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ Βασιλέως· ἐπιτρέπεται δ' ὡσαύτως ἢ κατάσχεσις καὶ πρὸ τῆς δημοσιεύσεως ἔνεκα ἀνακοινώσεων ἀναφερομένων εἰς στρατιωτικὰς μετακινήσεις ἢ εἰς μέσα ἀμύνης ὧν ἡ δημοσίευσις ἀπηγορεύθη πρότερον ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ὡς ἀπειλουμένου, κατὰ τὴν κρίσιν αὐτῆς, πολέμου. Ἐν περιπτώσει οἰασθήποτε κατασχέσεως οφείλουσιν ἐντὸς 24 ὥρῶν ἀπὸ ταύτης καὶ ὁ εἰσαγγελεὺς νὰ ὑποβάλλῃ τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸ δικαστικὸν συμβούλιον κτλ.»

Μετὰ τὴν ἀνω διατύπωσιν ἡ δευτέρα παράγρα-
φος καθίσταται ἀπαλειπτέα.

Τὴν ἀπειλὴν παύσεως τῶν φύλλων θεωρῶ ὑπερά-
γαν ἀπολυταρχικὴν καὶ ἀδικον περιορίζουσαν τὴν
ἐλευθερίαν τοῦ τύπου φοβερὸν δ' ὄπλον εἰς χεῖρας ἀπο-
λυταρχικῶς κυβερνούντων, δι' ὃ κηρύττομαι κατ' αὐ-
τῆς.

Τὸ πρὸς ἀποζημίωσιν, ὡς ἐλάχιστον ὄριον καθορι-
ζόμενον ποσὸν τῶν δρ. 200 δέον νὰ ἀπαλειφθῆ, καθό-
σον τοῦτο εἶναι ἀντικείμενον νόμου, ἄλλως νὰ καθορι-
σθῆ καὶ τὸ ἀνώτατον ὄριον μέχρι δραχ. τριῶν χιλιά-
δων».

Ἡ Προσθήκη τοῦ κ. **Χρυστίδου**, ἀπεσύρθη παρ'
αὐτοῦ ἔχουσα οὕτω :

« Ἐπὶ τοῦ ἀρθροῦ 14 νὰ προστεθῆ ἐδάφιο α', τὸ ἐξῆς :

« Ἡ ἔννοια τῆς φράσεως «στοχασμούς του» ἐμφαίνει τὸ
ὅ,τι ἀνάγεται εἰς τὰς κρίσεις τοῦ δημοσιεύοντος, περὶ τῆς
ἀληθείας τῶν στοχασμῶν του ἐδάφ. β' «ἀπαγορεύεται πᾶν
δημοσίευμα, δι' οὗ ἀπειλοῦνται ἐσωτερικοὶ ἢ ἐξωτερικοὶ κίν-
δυνοι».

ἐδ. γ') « Ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις γεγονότων ἐπι-
βλαβῶν εἰς τὸ πρόσωπον ἢ τὸ ἐπάγγελμα, ἢ τὸ ἠθικὸν τοῦ
πολίτου, ἢ ἀπλοῦ ἰδιώτου, ἐὰν τὸ γεγονός δὲν ἔχει πιστο-
ποιηθῆ ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας ἀρχῆς, ἢ δικαστικῆς ἀποφάσεως».

Ἡ τροπολογία τοῦ κ. **Δελακοβία** ἀπερρίφθη παρὰ
τῆς Βουλῆς δι' ἀναστάσεως, ἐρωτηθείσης παρὰ τοῦ κ.
Προέδρου ἔχουσα οὕτω :

Αἱ ὑπάρχουσαι Ἐφημερίδες διατηροῦνται «εἰς τὸ
μέλλον ὁ ἐκδότης Ἐφημερίδος δέον νὰ εἶνε πολίτης
Ἑλληνας, πρὸ δεκαετίας ἐγκατεστημένος, νὰ λάβῃ
ἀδειαν παρὰ τοῦ δικαστηρίου ἐπὶ τῇ προσαγωγῇ
πανεπιστημιακοῦ διπλώματος καὶ ἐγγυήσεως χρημα-
τικῆς ὀριζομένης ὑπὸ τοῦ νόμου διὰ τὴν ἀσφάλειαν
τῶν συνδρομητῶν καὶ τῶν προστίμων». Φρονῶ, ὅτι
ἀφοῦ ζητοῦσι διὰ τοὺς διδασκάλους προσόντα, πρέ-
πει ν' ἀπαιτήσωμεν τοιαῦτα διὰ τοὺς διδασκάλους
τῆς κοινωνίας. Ἐξουσία οἷα εἶνε ὁ τύπος δὲν πρέπει
νὰ μένη ἀκανόνιστος εἰς ἀνθρώπους ἀμαθεῖς καὶ πολ-
λάκις ἀγνώστου προελεύσεως.

Ἡ τροπολογία τῶν κ. κ. **Σ. Σίμου, Δ. Κλάδη,**
Ν. Κοντογούρη, Κ. Ἀλαβάνου, Β. Ἡλιοπού-

λου, Ν. Μπουφίδου, Π. Καραπάνου, Α. Πετρο-
μανιάτη, Σ. Γρανίτσα ἀπερρίφθη ἐπίσης, ἔχουσα οὕτω :

Ἀντὶ τοῦ ἐδαφίου «εἰς μόνον πολίτας Ἕλληνας κλπ.,
νὰ τεθῆ «Εἰς μόνον Ἑλληνας μὴ ὑποπεσόντας εἰς τὰς ὑπὸ
τῶν ἀρθρῶν 22 καὶ 24 τοῦ ποιν. νόμου προβλεπομένης
ποινῆς ἐπιτρέπεται ἡ ἐκδοσις ἐφημερίδων».

Ἡ τροπολογία τοῦ κ. **Ἄθ. Τριγώνη** ἀπερρίφθη
ἐπίσης, ἔχουσα οὕτω :

Μετὰ τὰς λέξεις «ἡ κατὰ τοῦ Βασιλέως» νὰ τεθῆ ἡ
φράσις ἢ ἔνεκα ἀπειλουμένης βλάβης τῶν συμφερόντων
τῆς Ἐπικρατείας νὰ τεθῆ ὅσον ἐδάφιο ὡς ἐξῆς :

« Πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν ὑποχρεώσεων τούτων ἐπιτρέπε-
ται νὰ ἐπιβληθῆ ἐν περιπτώσει ὑποτροπῆς κατὰθεσις ἐγ-
γυήσεως ὡς ὅρος τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐφημερίδος περαιτέρω»

Ἡ τροπολογία τοῦ κ. **Πατσουράκου** ἀπερρίφθη ἐπί-
σης, ἔχουσα οὕτω :

Νὰ προστεθῆ ἐν τέλει :

« Δι' ἀδικήματα τοῦ τύπου δὲν ἐπιτρέπεται προφυλά-
ξις».

Ἡ τροποποίησις τοῦ κ. **Χ. Πετρεῖα** ἀποσύρεται παρ'
αὐτοῦ, ἔχουσα οὕτω :

Ἐκ τοῦ ἀρθροῦ 14 τοῦ Συντάγματος τοῦ προσχεδίου
τῆς ἐπιτροπῆς νὰ ἀπαλειφθῶσιν :

α') Ὀλόκληρον τὸ ἐδ. ε' καὶ γ' ἤτοι ἀπὸ τὰς λέξεις
« Ἐπιτρέπεται δὲ κατ' ἐξαιρέσιν κλπ.» μέχρι τῶν λέξεων
« Οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὸν Εἰσαγγελέα » συμπεριλαμβανομένων,

β') Ὀλόκληρος ἡ β' « Ἐν ὅλῳ ἐξαιρετικαῖς περιπτώ-
σεσι κλπ. μέχρι τῶν λέξεων « Παρὰ τοῦ δικαστικοῦ συμ-
βουλίου » συμπεριλαμβανομένων.

Νὰ προστεθῶσιν δὲ τὰ ἐξῆς « Ἐν περιπτώσει κηρύξεως
πολέμου ἢ ἐπιστρατεύσεως, ἐνεκὸν ἀπειλουμένης κηρύξεως
πολέμου, ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις εἰδήσεων ἢ ανακοινώ-
σεων ἀναγομένων εἰς στρατιωτικὰς ἐργασίας ἐπὶ ἀπειλῇ
κατασχέσεως τοῦ φύλου, ποινικῆς καταδιώξεως καθ' ὃν τρό-
πον ὁ νόμος ἤθελεν ὀρίσει».

Ἡ τροπολογία τοῦ κ. **Λαγοπάτη** ἀποσύρεται παρ'
αὐτοῦ, ἔχουσα οὕτω :

Ἡ ὑποβεβλημένη τροπολογία περὶ κατασχέσεως καὶ
« ἔνεκα προσβολῆς . . . τῆς δημοσίας ἠθικῆς » νὰ διατυπωθῆ
καὶ τροποποιηθῆ ὡς :

«ἢ δι' ἄσθενα δημοσιεύματα προσβάλλοντα καταφανῶς τὴν δημοσίαν αἰδῶ».

Ἐἶτα ἡ Βουλὴ, ἐρωτωμένη παρὰ τοῦ κ. Προέδρου, δέχεται τροπολογίαν τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ προσχεδίου τῆς Ἐπιτροπῆς, καθ' ἣν ἐν τῷ Ε' ἐδαφίῳ τοῦ ἀρθροῦ 14 μετὰ τὴν φράσιν «... ἢ κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ Βασιλέως» προστίθεται: «ἢ κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομένας περιστάσεις ἕνεκα ἀσέμων δημοσιευμάτων, προσβαλόντων καταφανῶς τὴν δημοσίαν αἰδῶ». Ἐπίσης δέχεται τροπολογίαν τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, καθ' ἣν τὸ ἀ' ἐδαφίον τῆς Β' παραγράφου τοῦ ἀρθροῦ 14, κατὰ τὸ γείμενον τοῦ προσχεδίου τῆς Ἐπιτροπῆς, ἦτοι τὸ: «Ἐν ὅλῳ ἐξαιρετικαῖς περιπτώσεσι δύναται ν' ἀπαγορευθῆ, ἐπὶ ἀπειλῇ κατασχέσεως, ποινικῆς καταδιώξεως καὶ παύσεως τοῦ φύλλου, ἢ δημοσίευσίς εἰδήσεων, ἢ ἀνακοινώσεων ἀναγομένων εἰς στρατιωτικὰς ἐργασίας, ἢ εἰς ζητήματα σχετιζόμενα πρὸς ἐξωτερικὰς ὑποθέσεις τοῦ Κράτους, λόγῳ κινδύνου τῶν συμφερόντων τῆς Ἐπικρατείας, καθ' ὃν τρόπον ὁ νόμος ἤθελεν ὀρίσει», μεταβάλλεται εἰς: «Δύναται, καθ' ὃν τρόπον ὁ νόμος ἤθελεν ὀρίσει, ν' ἀπαγορευθῆ, ἐπὶ ἀπειλῇ κατασχέσεως καὶ ποινικῆς καταδιώξεως, ἢ δημοσίευσίς εἰδήσεων ἢ ἀνακοινώσεων, ἀναγομένων εἰς στρατιωτικὰς κινήσεις, ἢ εἰς ἔργα ὀχυρώσεων τῆς χώρας».

Ἡ Βουλὴ δέχεται τὴν ἐξήγησιν, καθ' ἣν ὑπὸ τὴν ἔκφρασιν «στρατιωτικαὶ κινήσεις» νοοῦνται κινήσεις τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης, διὰ δὲ τοῦ «ἔργα ὀχυρώσεων» νοοῦνται ὀχυρώσεις τῆς χώρας ἀπὸ ξηρᾶς καὶ ἀπὸ θαλάσσης.

Ἡ Βουλὴ, ἐρωτωμένη παρὰ τοῦ κ. Προέδρου, δέχεται τροπολογίαν τοῦ κ. Δραγούμη, καθ' ἣν ἀλλάσει ἐν τῷ ἀρθρῷ 14 τοῦ κειμένου τοῦ προσχεδίου τῆς Ἐπιτροπῆς ἢ θέσις τῶν τελευταίων δύο παραγράφων Γ' καὶ Δ', τιθεμένης τῆς Δ' εἰς τὴν θέσιν τῆς Γ' καὶ τὰνάπαλιν.

Ἡ Βουλὴ, ἐρωτωμένη παρὰ τοῦ κ. Προέδρου, δέχεται τὴν ἀπάλειψιν ἀπὸ τῆς τέως Δ'. ἤδη δὲ Γ' παραγράφου τοῦ ἀρθροῦ 14 τοῦ κειμένου τοῦ προσχεδίου τῆς Ἐπιτροπῆς πῆς λέξεως **ἀείποτε**.

Δύεται ἡ συνεδρίασις τὴν 1ην καὶ 40' μετὰ τὸ μεσονύκτιον.

Ὁ Πρόεδρος

Οἱ Γραμματεῖς

Ἐκαστος δύναται νὰ δημοσιεύῃ προφορικῶς, ἐγγράφως καὶ διὰ τοῦ τύπου τοὺς στοχασμοὺς του, τηρῶν τοὺς νόμους τοῦ Κράτους. Ὁ τύπος εἶνε ἐλεύθερος. Ἡ λογοκρισία, ὡς καὶ πᾶν ἄλλο προληπτικὸν μέτρον ἀπαγορεύονται. Ἀπαγορεύεται ὡσαύτως ἡ κατάσχες ἐφημερίδων καὶ ἄλλων ἐντόπων διατριβῶν, εἴτε πρὸ τῆς δημοσιεύσεως, εἴτε μετ' αὐτήν. Ἐπιτρέπεται δὲ κατ' ἐξαιρέσειν ἡ κατάσχες μετὰ τὴν δημοσίευσιν, ἕνεκα προσβολῆς κατὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἢ κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ Βασιλέως ἢ κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομένας περιστάσεις ἕνεκα ἀσέμνων δημοσιευμάτων προσβαλλόντων καταφανῶς τὴν δημοσίαν αἰδῶν· ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐντὸς 24 ὥρων ἀπὸ τῆς κατασχέσεως, ὀφείλουσι καὶ ὁ εἰσαγγελεὺς νὰ υποβάλῃ τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸ δικαστικὸν συμβούλιον, καὶ τοῦτο ν' ἀποφανθῇ περὶ τῆς διατηρήσεως ἢ τῆς ἄρσεως τῆς κατασχέσεως· ἄλλως ἡ κατάσχες αἴρεται αὐτοδικαίως. Ἀνακοπὴ κατὰ τοῦ βουλεύματος ἐπιτρέπεται εἰς μόνον τὸν δημοσιεύσαντα τὸ κατασχθέν, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὸν εἰσαγγελέα.

h, h

Δύναται καθ' ὃν τρόπον ὁ νόμος ἤθελεν ὀρίσῃ ν' ἀπαγορευθῇ, ἐπ' ἀπειλῇ κατασχέσεως καὶ ποινικῆς καταδιώξεως ἡ δημοσίευσιν εἰδήσεων ἢ ἀνακινώσεων ἀναγομένων εἰς στρατιωτικὰ κινήσεις ἢ εἰς ἔργα ὀχρώσεως τῆς χώρας. Εἰς τὴν κατάσχασιν ἐφαρμόζονται αἱ ἀνωτέρω διατάξεις.

h, h

Ὅτε ἐκδότης ἐφημερίδος καὶ ὁ συγγραφεὺς ἐπιληψίμου δημοσιεύματος ἀναφερομένου εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον πλὴν τῆς κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ποινικοῦ νόμου ἐπιβαλλομένης ποινῆς, εἰσὶν ἀστικῶς καὶ ἀλληλεγγύως ὑπεύθυνοι εἰς πλήρη ἀνόρθωσιν πάσης προσγενομένης ζημίας καὶ εἰς ἱκανοποίησιν τοῦ παθόντος διὰ χρηματικῶν ποσῶν, ὀριζομένου κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ, οὐδέποτε δ' ἐλάσσονος τῶν δραχμῶν διακοσίων.

/= h

Εἰς μόνον πολίτας Ἑλλήνας ~~ἑλληνικῆς πολιτικῆς~~ ἐπιτρέπεται ἡ ἐκδοσις ἐφημερίδων.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΜΣΤ'.

Τῆς 10 Μαρτίου 1911.

Ὠρᾶ 3 μ. μ. ἀναγνωσθέντος τοῦ Καταλόγου ἡ Βουλὴ εὐρέθη ἐν ἀπαρτίᾳ παρόντων 196 βουλευτῶν.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** ἀνακινεῖ τὰ ἑξῆς: 1) ὁ I. Θεοδο-
ρακάκος Εἰρηνοδίκης Χαλκίδος ζητεῖ ὅπως ψηφισθῆ νόμος
πρὸς ὑποστήριξιν καὶ τῶν πολιτικῶν ὑπαλλήλων τῶν κατὰ
τὸ 1897 παθόντων. 2) Ὁ Κ. Ζάκας διευθυντῆς τῆς ἐφημ.
«Πρόοδος» κατηγορούμενος ὑπὸ διευθυντοῦ ὑποκαταστήμα-
τος Τραπέζης Ἀμαλιάδος ζητεῖ ἀπομάκρυνσιν τούτου ὡς
ἐπιρεαζομένων τῶν μαρτύρων ἐκ τῆς παρουσίας του. 3)
Ἡ Ἄν. Σκουμπούρη διαμαρτύρεται διὰ τὴν ἐπὶ 15 μῆνας
καθυστέρησιν συντάξεων τῆς παρὰ τοῦ Ν. Ἀπομ. Ταμείου.
4) Δικηγορικὸς Σύλλογος Λαρίσης πέμπει ὑπόμνημα περὶ
Δικαστικῶν νομοσχεδίων. 5) Κατάδικοι Παλαμηδίου ζη-
τοῦσι τιμωρίαν τοῦ ἐπιστάτου, ὡς καθυστεροῦντος ὅσα τὸ
Δημόσιον χορηγεῖ αὐτοῖς. 6) Ὁ κ. Θ. Φιλιππακόπουλος
Δ. κλητῆρ Πατρῶν ζητεῖ βελτίωσιν τῆς θέσεως τῶν Δικ.
κλητῆρων. 7) Ἱερεῖς Δήμων Παραχελωτίτιδος Μεσολογγίου
ζητοῦσι γενικὴν ἐφαρμογὴν τοῦ περὶ ἐνορῶν νόμου. 8) Μο-
ναχοὶ Ταξιάρχων Αἰγιαλείας παρακαλοῦσιν ὅπως τεθῆ Νό-
μος περὶ αὐτοδιοικήσεως τῶν Μονῶν. 9) Ἕλληνες Ν. Ὑβρ-
κης ζητοῦσιν ὅπως ληφθῆ πρόνοια ὅπως ιδρυθῶσιν Ἑλ-
ληνικὰ σχολεῖα. 10) Λαὸς δήμου Δελφίνων ὑποβάλλει
ψήφισμα κατὰ Δεκάτης. 11) Κάτοικοι Ζαχάρας ζητῶ-
σιν ὅπως διακανονισθῶσι ὑπὲρ αὐτῶν τὰ ὄρια τῶν δή-
μων Ἀρίνης καὶ Σκυλοῦντος. 12) Κάτοχοι σιγαροποιητικῶν
μηχανῶν ὑποβάλλουσιν ὑπόμνημα. 13) Ὁ Δήμαρχος Σουδε-
νῶν Π. Ρεκοίτης διαμαρτύρεται κατὰ ταμίου Καλαβρύτων
ὡς μὴ πληρώνοντος παρὰ διαταγὴν νεμάρχου ἔξοδα διοική-
σεως δήμου. 14) Δημόται Κραννῶνος τῆς Λαρίσης ζητοῦσι
μεταρρύθμισιν τοῦ νόμου περὶ ἀροτριῶντων κτηνῶν. 15)
Οἱ κάτοικοι Τσερνίτσας τῆς Ἀλαζονίας διαμαρτυροῦνται
κατὰ ἐπισκόπου τῶν μὴ χειροτονούντων ἱερέα. 16) «Ἡ πρὸς
ἐννολον ἄμυναν τῆς Ἐθνικῆς γλώσσης ἐπιτροπεία» ζητεῖ
ὅπως παρέχεται δωρεὰν ἡ Δημοτικὴ Ἐκπαίδευσις καὶ διὰ
βιβλίων εἰς καθαρεύουσαν γεγραμμένην. 17) Δήμαρχος
Προσγίου ὑποβάλλει ψήφισμα ὅπως ἡ ἐκπαίδευσις παρέχε-
ται δωρεάν. 18) Ὁ ἐμπορικὸς Σύλλογος Βόλου παρακαλεῖ
ὅπως μὴ τεθῆ ἐν τῷ ἀρθ. 16 τοῦ Συντάγματος ὅπως ἡ Μίσση
Ἐκπαίδευσις παρέχεται ἐπὶ διδάκτροις. 19) Οἱ λειτουργοὶ
τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως Καρδίτσας αἰτοῦσιν ὅπως μὴ τεθῆ ἡ

14 14

διάταξις τῆς ἐπὶ διδάκτρους παροχῆς τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως ἐν τῷ Συντάγματι. 20) Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Βρανέζιον τοῦ δήμου Ὀρχομενίων υποβάλλουσιν ἀναφορὰν κατὰ τῆς ἀνωμόμου εταιρίας πρὸς ἀποζήρανσιν τῆς Κοπαΐδος.

Ὁ βουλευτὴς Ἀργολιδοκορινθίας κ. **Δελακοβίας** υποβάλλει τροπολογίας καὶ προσθήκας ἐπὶ τῶν ἄρθρων 35, 36, 37, 40, 49, 54 καὶ 65 τοῦ Συντάγματος, αἵτινες θέλουσιν ἐκτυπωθῆ καὶ περὶ αὐτῶν εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Συντάγματος ἐπιτροπὴν.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** ἀγγέλλει μετὰ τοῦτο ὅτι κατὰ προειλημμένην ἤδη ἀπόφασιν θέλει προταχθῆ ἡ μυστικὴ ψηφοφορία πρὸς ἐκλογὴν ἐξεταστικῆς ἐπιτροπείας διὰ τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης.

Εἰσέρχεται ἐπομένως ἡ Βουλὴ εἰς τὴν

**Ἡμερησίαν Διάταξιν
τῶν νομοθετικῶν ἔργων**

Καλοῦνται ψηφολέκται οἱ βουλευταὶ κ. κ. Γαρδικιώτης καὶ Βάρθης καὶ ἀρχεται ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τούτων ἡ μυστικὴ διὰ ψηφοδελτίων ψηφοφορία.

Γενομένης τῆς διαλογῆς προέκυψε τὸ ἐξῆς ἀποτέλεσμα.

Ἐπὶ ψηφοφορησάντων ἐν ὄλῳ 229.

Ἐλαβόν ψήφους οἱ κ. κ. **Ι. Καναβός** 106, **Π. Λαγοπάτης** 123, **Γ. Πολίτης** 99, **Δ. Οἰκονόμου** 113, **Π. Ιατρόπουλος** 107, **Π. Γρυπάρης** 108, **Ι. Μπακόπουλος** 74, **Χ. Βοζίκης** 73, **Κ. Λοιδωρικής** 73, **Δ. Γκαλαβᾶς** 25, **Ι. Φουρίδης** 32, **Ι. Πατσουράκος** 38, **Μ. Μπουφίδης** 26, **Γ. Σιγγούρης** 7, **Ν. Δελακοβίας** 6, **Α. Χρηστίδης** 6, **Ε. Κουλουμπάκης** 4, **Π. Ἀποστολίδης** 4, **Θ. Μιχαλόπουλος** 4, **Γαϊτάνος** 3, **Μαχλᾶς** 3, **Γαλανός** 3, **Μέρμηγκας** 2 καὶ **Χρυσοβελώνης** 1.

Ἐπομένως ἐξελέγησαν μέλη τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς οἱ κ. κ. **Ι. Καναβός**, **Π. Λαγοπάτης**, **Γ. Πολίτης**, **Δ. Οἰκονόμου**, **Π. Ιατρόπουλος**, **Π. Γρυπάρης**, **Ι. Μπακόπουλος**, **Χ. Βοζίκης** καὶ **Κ. Λοιδωρικής**.

Ἐναντικείμενον ἡμερησίας διατάξεως εἶνε ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ κύρους τῆς ἐπαναληπτικῆς ἐκλογῆς Μεσσηνίας.

Ἀνχινώσκειται ἡ ἐκθεσις τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἡ ἐκλογὴ ἐπικυροῦται μετὰ τοῦτο δι' ἀναστάσεως.

Ἐναντικείμενον Ἡμερησίας διατάξεως, συζήτησις ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ Συντάγματος, ὅπερ ἀνχινώσκειται ὡς ἐτροποποιήθη κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς χθές.

Γ. Πώπ ζητεῖ τὴν ἀπάλειψιν τῆς φράσεως «ἀπολαύοντας τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων».

Ἡ **Βουλὴ** συναίνει καὶ ἡ φράσις ἀπαλείφεται.

Γ. Πώπ μετὰ τοῦτο ἐπιμένει ὅπως ἡ ψηφοφορία γίνη δι' ὀνομαστικῆς κλήσεως.

Καλοῦνται ψηφολέκται οἱ βουλευταὶ κ. κ. **Δ. Γκαλαβᾶς** καὶ **Ν. Δελακοβίας**.

Πρόεδρος. Οἱ παραδεχόμενοι τὸ ἄρθρον 14 τοῦ Συντάγματος ὡς ἐτροποποιήθη λέγουσι «ναί» οἱ δὲ μὴ παραδεχόμενοι λέγουσιν «ὄχι».

Διακρούσης τῆς ψηφοφορίας ὁ κ. **Στεφ. Δραγοῦμης** παρατηρεῖ ὅτι ἔδει νὰ μὴ ἀπαλειφθῆ ἡ φράσις ἀπολαύοντας τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων ἥτις ἐνυπῆρχε καὶ εἰς τὸ Σύνταγμα τοῦ 1864.

Ε. Βενιζέλος (Πρωθυπουργός). Κύριε Πρόεδρε, ὑπάρχει μίαν παρεξήγησις ἡ ὁποία θὰ διευκρινισθῆ διὰ τῶν ὀλίγων τὰ ὁποῖα θὰ λάβω τὴν τιμὴν νὰ εἶπω πρὸς τὴν Βουλὴν. Τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ κ. βουλευτοῦ ἐξ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας ὅτι ἡ παράγραφος αὕτη εἶνε αὐτὴ αὐτὴ ἡ τελευταία παράγραφος τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1864 δὲν εἶνε ἀκριβές· τοῦτο δὲ παρατηρήσαμεν καὶ πάντες ὅταν ἐπρόκειτο σήμερον νὰ γίνη ἡ ψηφοφορία· ὅτι, δηλαδὴ εἰς τὸ σχέδιον τοῦ ἄρθρου ὅπως συνημολογήθη μετὰ τῶν τροπολογιῶν τῆς χθές ὑπῆρχεν ἡ προσθήκη «ἀπολαύοντας τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων» εἰς τὴν τελευταίαν παράγραφον, ἡ ὁποία δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ ἄρθρον 14 τοῦ παλαιοῦ Συντάγματος· ἡ δὲ προσθήκη αὕτη ἦτο ἀπόβλητος, διότι ἐστέρησε γυναῖκας αἱ ὁποῖαι δὲν ἀπολαύουσι πολιτικῶν δικαιωμάτων νὰ ἐκδίδωσιν ἐφημερίδα ἐνῶ παρὰ Κυρίας πρὸ μικροῦ χρόνου ἐκδίδεται ἐφημερίς. Διὰ τοῦτο ἐζητήθη πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ψηφοφορίας ν' ἀφαιρεθῆ ἡ παρεμπιπτούσα αὕτη φράσις.

Σ. Δραγοῦμης. Ζητεῖ ὅπως τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ ἀναγραφῶσιν εἰς τὰ πρακτικά.

Περαιτωθείσης τῆς ψηφοφορίας καὶ γενομένης τῆς διαλογῆς προέκυψε τὸ ἐξῆς ἀποτέλεσμα.

Ἐπὶ ψηφοφορησάντων ἐν ὄλῳ 217.

Εἶπον «ναί» 202 καὶ «ὄχι» 14. Εἰς δὲ ἠρήθη ψῆφον.

Κατὰ τὸ παρατιθέμενον ὡδε πρωτόκολλον

Νικ. Α. Στράτος	N	Σ. Ψύχας	N
. . . . .	N	Π. Καρασεβδάς	N
Νικ. Χρυσόγελοσ	N	Ἐπ. Σουλτάνης	N
Λ. Παπαφώτης	N	Γ. Ποῦλοσ	N
Α. Γρίβας	N	Ι. Φαρμάκης	N

Άντ. Ροντήρης . . . . . Ν
 Δ. Τριγώνης . . . . . Ν
 Ε. Λαμπρακάκης . . . . . Ν
 Ίωάν. Καναβός . . . . . Ν
 Ίωάν. Καλαντζόπουλος . . . . . Ν
 Α. Σπετσέρης . . . . . Ν
 Ι. Τσιγκόλης . . . . . Ν
 Στέφ. Γρανίτσας . . . . . Ν
 Γ. Ίατρίδης . . . . . Ν
 Ίωάν. Κουρκουμέλης . . . . . Ν
 Ίωάν. Παπαθνασιάδης . . . . . Ν
 Ίωάν. Χριστοδουλιᾶς . . . . . Ν
 Ίωάν. Ἀκρίδας . . . . . Ν
 Θεόδ. Θεοδορόπουλος . . . . . Ν
 Έμμ. Ρέπουλης . . . . . Ν
 Δημ. Καλέργης . . . . . Ν
 Ἀθ. Χριστόπουλος . . . . . Ν
 Γεώρ. Νέζος . . . . . Ν
 Παν. Ἀραβαντινός . . . . . Ν
 Ίωάν. Τροζάκης . . . . . Ν
 Παν. Φραντζῆς . . . . . Ν
 Γεώρ. Παπασπυρόπουλος . . . . . Ν
 Γεωργαντᾶς Θρόνος . . . . . Ν
 Γεώρ. Παρασκευόπουλος . . . . . Ν
 Νικ. Κόνδης . . . . . Ν
 Ἀθ. Σωτηριάδης . . . . . Ν
 Κωνστ. Οικονομόπουλος . . . . . Ν
 Κωνστ. Καζαντζῆς . . . . . Ν
 Γεωρ. Νοταρᾶς . . . . . Ν
 Δημ. Κούζης . . . . . Ν
 Ἄνδρ. Σαρλῆς . . . . . Ν
 Δημ. Ρούσσος . . . . . Ν
 Νικ. Δελακοβιάς . . . . . Ν
 Νικόλ. Σακελλαρίου . . . . . Ν
 Γεώρ. Βιάσσης . . . . . Ν
 Χαρ. Σπηλιόπουλος . . . . . Ν
 Νικ. Δημητράκοπουλος . . . . . Ν
 Ἀναστ. Βάρβογλης . . . . . Ν
 Ίωάν. Μαλλιάρόπουλος . . . . . Ν

Ίωάν. Π. Μανέτας . . . . . Ν
 Δ. Πλαπούτας . . . . . Ν
 Ἀλ. Παπαναστασίου . . . . . Ν
 Ίωάν. Μπακόπουλος . . . . . Ν
 Δημ. Χηλιάδης . . . . . Ν
 Δημ. Καρέλας . . . . . Ν
 Ἀθ. Πετρόπουλος . . . . . Ν
 Χαρ. Στασινόπουλος . . . . . Ν
 Κωνστ. Ρεβελιώτης . . . . . Ν
 Νικ. Τριανταφυλλάκος . . . . . Ν
 Α. Κατριβάνος . . . . . Ν
 Ἡλ. Φλέσσας . . . . . Ν
 Ίωάν. Πολίτης . . . . . Ν
 Παν. Δεληβοριάς . . . . . Ν
 Σπυρ. Τσαγκάρης . . . . . Ν
 Θ. Πέτρος . . . . . Ν
 Χαρ. Βοζίκης . . . . . Ν
 Ἄντ. Βούτσης . . . . . Ν
 Νικ. Χαρδούβαλης . . . . . Ν
 Περ. Ἀλεξάκης . . . . . Ν
 Θεόδ. Γρηγορίου . . . . . Ν
 Σπυρ. Σίμος . . . . . Ν
 Κωνστ. Γ. Καραπᾶνος . . . . . Ν
 Περ. Κ. Καραπᾶνος . . . . . Ν
 Εὐάγ. Γαρουφαλιάς . . . . . Ν
 Πύρ. Καραπᾶνος . . . . . Ν
 Ἄντ. Γαρουφαλιάς . . . . . Ν
 Ἐλ. Βενιζέλος . . . . . Ν
 Έμμ. Μπενάκης . . . . . Ν
 Φωκ. Νέγρης . . . . . Ν
 Παναγ. Χαροκόπος . . . . . Ν
 Κ. Ρακτιβάν . . . . . Ν
 Μιλτ. Νεγρεπόντης . . . . . Ν
 Γ. Ζερβουδάκης . . . . . Ν
 Λάμπρος Κορομηλάς . . . . . Ν
 Π. Λαγοπάτης . . . . . Ν
 Γεώρ. Στρατούλης . . . . . Ν
 Κ. Μάνος . . . . . Ν

Τιμ. Ἡλιόπουλος . . . . . Ν
 Δημ. Βενιζέλος . . . . . Ν
 Μιχ. Γαλανός . . . . . Ν
 Α. Παναγιωτόπουλος . . . . . Ν
 Γεώρ. Πολίτης . . . . . Ν
 Ίωάν. Ἀθανασάκης . . . . . Ν
 Γεώρ. Νικολαΐδης . . . . . Ν
 Λουκάς Μπέλλος . . . . . Ν
 Ἀριστομ. Θεοδορίδης . . . . . Ν
 Ἀλέξ. Ἀναστασιάδης . . . . . Ν
 Κωνστ. Δεμερτζῆς . . . . . Ν
 Θρ. Πετμεζᾶς . . . . . Ν
 Γεώρ. Καζανόβας . . . . . Ν
 Ίωάν. Μπρισμιτζάκης . . . . . Ν
 Γεώρ. Σταυπάδος . . . . . Ν
 Θεμ. Μιχαλόπουλος . . . . . Ν
 Δημ. Ἀνδρέου . . . . . Ν
 Δημ. Ζαβογιάννης . . . . . Ν
 Έμμ. Κυταριόλλος . . . . . Ν
 Βασ. Κυρέλλος . . . . . Ν
 Ἀριστοτ. Σακελλαρίου . . . . . Ν
 Νικ. Σπηλιώτης . . . . . Ν
 Σπυρ. Παπαγατζῆς . . . . . Ν
 Σάββας Βαρθιτσιώτης . . . . . Ν
 Λουκ. Κουτσοπέταλος . . . . . Ν
 Νικ. Ἀνδρεαδάκης . . . . . Ν
 Δημ. Λαζαρῆς . . . . . Ν
 Σπυρ. Θεοδορόπουλος . . . . . Ν
 Ἀναστ. Πουλῆς . . . . . Ν
 Νικόλ. Ρούσης . . . . . Ν
 Στέφ. Ν. Δραγούμης . . . . . Ν
 Ἀλέξ. Ζαΐμης . . . . . Ν
 Δ. Γκλαβᾶς . . . . . Ν
 Α. Μιχαλακόπουλος . . . . . Ν
 Λ. Θ. Ρούφος Κανακάρης . . . . . Ν
 . . . . . Ν
 Κωνστ. Γόντικας . . . . . Ν
 Ν. Κοντογούρης . . . . . Ν

Ίωάν. Βέρροιος . . . . . Ν
 Πολ. Πολυχρονιάδης . . . . . Ο
 Παν. Ζαΐμης . . . . . Ν
 Δ. Μάρκου . . . . . Ν
 Γεώρ. Κατσιμπίρης . . . . . Ν
 Σπηλ. Ἀγαπητός . . . . . Ν
 Α. Φωτήλας . . . . . Ν
 Α. Χοιδᾶς . . . . . Ν
 Θεόδ. Ψυχάλινος . . . . . Ν
 Γ. Παπακυριακόπουλος . . . . . Ν
 Βασίλ. Ἀντωνόπουλος . . . . . Ν
 Α. Καφετζόπουλος . . . . . Ν
 Δ. Φλαμῆς . . . . . Ο
 Κωνστ. Πανουτζόπουλος . . . . . Ν
 Νικ. Συριόπουλος . . . . . Ν
 Θαν. Πετραλιάς . . . . . Ν
 Π. Ἡλιόπουλος . . . . . Ο
 Χρ. Κορύλλος . . . . . Ν
 Ξεν. Σταυρουλόπουλος . . . . . Ν
 Παν. Βουρλούμης . . . . . Ν
 Νικ. Ραυτόπουλος . . . . . Ν
 Χρ. Μειντάνης . . . . . Ν
 Διον. Πολυζογόπουλος . . . . . Ο
 Ίωάν. Δογιάνης . . . . . Ν
 Γεώρ. Λαμπρινόπουλος . . . . . Ν
 Γεώργ. Ἀβέρωφ . . . . . Ν
 Νικόλ. Σταματιάδης . . . . . Ν
 Δημ. Χρυσοστάλης . . . . . Ν
 Εὐάγ. Γεωργιάδης . . . . . Ν
 Ίωάν. Μπουρνιάς . . . . . Ν
 Νικόλ. Ἀβέρωφ . . . . . Ν
 Γεώρ. Μπένος . . . . . Ν
 Νικόλ. Κάρλης . . . . . Ν
 Κωνστ. Χατζηγιάννης . . . . . Ν
 Δημ. Βάγλας . . . . . Ν
 Γεώρ. Κοσόνας . . . . . Ν
 Ἀπόστ. Ἀποστολίδης . . . . . Ν
 Μιχ. Σφακιανάκης . . . . . Ν
 Πλούτ. Μαυρίκης . . . . . Ν

Βασίλ. Ἀθανασούλας	Θ. Κοντούλαλος . . . . .
Κωνστ. Χατζάκος	Λεων. Ἐμπειρικός . . . . . N
Γεώρ. Γαζέπης . . . . . N	Σταμ. Βαφειαδάκης . . . . . N
Νικόλ. Πετσάλης	Δημ. Μάνθος . . . . . N
Ἰωάν. Λούντζης . . . . . N	Περ. Γρυπάρης . . . . . N
Διον. Κουλούμπαρδος	
Ἀναστ. Λούντζης . . . . . N	Κωνστ. Καλομενόπουλος . . . . .
Καῖσαρ Ζέζας	Τριαν. Παπαδάμ . . . . .
Διον. Κλάδης . . . . . O	
Νικ. Παπαδάτος	Θωμάς Σιάσης . . . . . N
Κωνστ. Ζαβιτσάνος	Ἰάκ. Ἀβάζος . . . . . N
Νικ. Βάρθης . . . . . O	Δημ. Ζαμάνος . . . . . N
Ἀναστ. Σκιαδαρέσης . . . . . N	Νικόλ. Καμπάνης . . . . . O
Σπυρ. Χατζάρης	Γεώρ. Ἐξαρχόπουλος . . . . . N
Παν. Μανωλίτσας . . . . . N	Ἀλέξ. Μαλασπίνικας . . . . .
Σπ. Κογεβίνικας . . . . . N	Γεώρ. Γαϊτάνος . . . . .
	Ἄντ. Ρεβίνθης . . . . .
Σπυρ. Βλαντῆς . . . . . N	Μάρκ. Βαλληνοδράς . . . . .
Εὐθ. Α. Βελλιανίτης	Νικολ. Καλθοκορέσης . . . . . N
Χρ. Καποδίστριας . . . . . N	Κωνστ. Ἀλαβάνος . . . . . N
Ἄνδρ. Κρητικός	Δημ. Πετσετάκης . . . . . N
Λαυρ. Μαβίλης . . . . . N	Χαρίλ. Προβελέγγιος . . . . .
Κωνστ. Κατηφόρης . . . . . N	Ἐμμ. Πατρίκιος . . . . . N
Σπυρ. Λάσκαρης . . . . . N	Ἰωάν. Μαυρίας . . . . . ἄρον.
Βασίλ. Πουλιάσης	Ἰωάν. Κασδόνης . . . . . N
Κωνστ. Ἀρβανιτάκης	Ἄντ. Φραγκῆσκος . . . . .
Διον. Βινιεράτος	Δημ. Καίρης . . . . .
Παν. Λιθιεράτος	Θηλ. Κουτούπης . . . . .
Σπυρ. Ἰγγλέσης . . . . . N	Γεώρ. Φικιώρης . . . . .
Νικ. Χαριτάτος . . . . . N	Κωνστ. Μέρμηγκας . . . . . N
Ἄνδρ. Μονορούσος	Γεώρ. Οἰκονόμου . . . . .
Πέτρ. Βασιλόπουλος	Εὐστρ. Κουλουμβάκης . . . . . O
Ἄνδρ. Βαλσαμάκης . . . . . N	Ἰωάν. Λυμπερόπουλος . . . . .
Νικ. Ἀλεβιζάτος	Νικ. Πετροπουλάκης . . . . .
Σπ. Φορέστης . . . . . N	Γεώργ. Τσοχώνης . . . . .
Νικ. Ραυτόπουλος	Παναγ. Πετροπουλάκης . . . . . N
᾽Οθ. Τετανές	Παν. Κουμάνταρος . . . . . N
Γεώρ. Μουσούρης . . . . . O	Ἰωάν. Ἀθηνογέννης . . . . .
Σωκ. Ἄν. Καβαλλιεράτος	Βασίλ. Μιχαλέας . . . . . N

Ἰωάν. Βαθανάκος . . . . . N	Π. Ἰατρόπουλος . . . . .
	Π. Καραπαυλος . . . . .
Ἰωάν. Πατσουράκος	Ἄνδρ. Κοκκέβης . . . . .
Χρ. Πετρίας . . . . . N	Εὐστ. Μπαρόπουλος . . . . . N
Πέτρος Μαυρομιχάλης	Γεώργ. Καραμηλῆς . . . . .
Ἰωάν. Φουρίδης . . . . . O	Δημ. Κανελλόπουλος . . . . . N
Ἀναστ. Ἀβέρωφ	Ἄθ. Αἰλιανός . . . . .
Ἰωάν. Χρυσοβελώνης . . . . . N	Ἄντ. Ζησιμόπουλος . . . . . N
Δημ. Οἰκονόμου . . . . . N	Θεμ. Κουτσομητόπουλος . . . . . N
Μιλτ. Μπουσιδῆς	Γεώρ. Σπηλιόπουλος . . . . . N
Νικ. Γεωργιάδης . . . . . N	Κωνστ. Τριγγέτας . . . . . N
Ἄγαμέμνων Σλήμαν . . . . . N	Γεώρ. Ράλλης . . . . . N
Δημ. Κουσιάδης . . . . . N	Γεώρ. Μπούτος . . . . . N
Γεώρ. Τσαξίρης	Ἰωάν. Κουρτάκης . . . . . N
Γεώρ. Σχινῆς . . . . . N	Φώτ. Βακαλόπουλος . . . . . N
Γεώρ. Δρίβας . . . . . N	Ἄθ. Παπαγελάς . . . . . N
Ἀλέξ. Κασσαβέτης	Μαν. Πιπιλῆς . . . . .
Κωνστ. Χρυσοχοϊδῆς	
Γεώρ. Βλάχος . . . . . N	
Πελ. Ἀγγελίδης . . . . . N	Ἰωάν. Λεωνίδας . . . . .
Κωνστ. Γιαννακόπουλος . . . . . N	Πέτρος Γκίνης . . . . . N
Φίλ. Ζαρζάμπας	Ἀλέξ. Διομήδης . . . . . N
	Ἄνδρ. Ἀναργύρου . . . . .
X. Μωραΐτης . . . . . N	Ἄπ. Ἀλεξανδρῆς . . . . .
Νικ. Παπακλιώωνου . . . . . N	Ἀλέξ. Παπαποστόλου . . . . .
Μιχ. Φωτιάδης . . . . . N	Δημ. Θεοδοσόπουλος . . . . .
Βασίλ. Συληβοϊδῆς . . . . . N	Παυσ. Ζωγλοπίτης . . . . . N
Περ. Αποστολίδης . . . . . N	Γεώρ. Ζούκας . . . . . N
Λεων. Ἀναγνώστου	Κωνστ. Σταμούλης . . . . . O
Κωνστ. Ζησόπουλος	Ἰωάν. Κοτίνας . . . . . N
X. Δικαῖος . . . . . N	Βασίλ. Γρίβας . . . . . N
Σ. Ντολιόπουλος . . . . . N	Α. Ἀθην. ἢ Βαβυλόπουλος . . . . . N
Παν. Φλέσσας . . . . . N	N. Γαρδινιώτης . . . . . N
Π. Κασίμης . . . . . N	Δημ. Μπούσδρας . . . . . N
N. Παπαλέξης . . . . . N	Γεώργιος Τάγιας . . . . .
Δημ. Κάβουρας	Κωνστ. Παπακυρίτσας . . . . .
M. Δαζέας	Χρ. Καρᾶς . . . . . N
Α. Πετρομανιάτης . . . . . N	Α. Θανόπουλος . . . . .
Ἄθ. Περωτῆς . . . . . N	Νικ. Γιουβρῆς . . . . . N

Γ. Καθάργιος	Θεμ. Παπαϊωάννου	N
Χρ. Βλάτσιος	Ο Ν. Ξηρός	N
Δημ. Κουκουλέτσος	N Νικ. Φραγκίστας	N
Γεώρ. Σπυρόπουλος	N Ίωάν. Γιδογιάννος	N
Άλέξ. Γιαννούσιος Τάκης	N Νικ. Πολιτόπουλος	N
Γεώρ. Ράμμος	N Κωνστ. Περιβολιώτης	N
Εύθ. Μαντόπουλος	N Ίωάν. Γκιμαρέλος	N
Λάμπρος Περιστέρης	N Άνδρ. Μαχλάς	N
Θεμ. Ραχαλιός	N Δημ. Δεδούσης	N
Κυρ. Κυριαζόπουλος	N Γεώργ. Σιγγούρης	N
Ίωάν. Θ. Κουντουριώτης	N Στέφ. Σουμαρίπας	N
Παν. Βερβενιώτης	N	N
Γεώργ. Καλλιτσής	N Κωνστ. Δημοκωστούλας	N
Ίωάν. Μάνος	N Ίωάν. Γραμματίκας	N
Σπυρ. Μαρτσούκας	N Ηρ. Βελλόπουλος	N
Ρήγας Χατζηροής	N Αθ. Χρηστίδης	N
Γ. Παπκλουής	N Γεώργιος Πώπ	O
Ίωάν. Τσιριμώκος	N Δημ. Βρατσάνος	N
Μιλτ. Σακελλάριου	N Εμμ. Παγκάρας	N
Κ. Λιδωρίκης	N	N

Επομένως τὸ ἄρθρον 14 ἐγένετο δεκτὸν ὡς ἐτροποποιήθη, ἔχον οὕτω.

«Ἐκαστος δύναται νὰ δημοσιεύῃ προφορικῶς, ἐγγράφως καὶ διὰ τοῦ τύπου τοὺς στοχασμοὺς του, τηρῶν τοὺς νόμους τοῦ Κράτους. Ὁ τύπος εἶνε ἐλεύθερος. Ἡ λογοκρισία, ὡς καὶ πᾶν ἄλλο προληπτικὸν μέτρον ἀπαγορεύονται. Ἀπαγορεύεται ὡσαύτως ἡ κατάσχες ἐφημερίδων καὶ ἄλλων ἐντόπων διατριβῶν, εἴτε πρὸ τῆς δημοσιεύσεως, εἴτε μετ' αὐτήν. Ἐπιτρέπεται δὲ κατ' ἐξαιρέσιν ἡ κατάσχες μετὰ τὴν δημοσίευσιν, ἔνεκα προσβολῆς κατὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἢ κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ Βασιλέως ἢ κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομένας περιστάσεις ἔνεκα ἀσέμων δημοσιευμάτων προσβαλόντων καταφανῶς τὴν δημοσίαν αἰδῶ· ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ περιπτώσει ἐντὸς 24 ὥρῶν ἀπὸ τῆς κατασχέσεως, ὑφείλουσι καὶ ὁ εἰσαγγελεὺς νὰ ὑποβάλῃ τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸ δικαστικὸν συμβούλιον, καὶ τοῦτο ν' ἀποφανθῇ περὶ τῆς διατηρήσεως ἢ τῆς ἀρσεως τῆς κατασχέσεως ἄλλως ἢ κατὰσχες αἴρεται αὐτοδικαίως. Ἀνακοπὴ κατὰ τοῦ βουλευματος ἐπιτρέπεται εἰς μόνον τὸν δημοσιεύσαντα τὸ κατασχθέν, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὸν εἰσαγγελεῖα.

Δύναται καθ' ὃν τρόπον ὁ νόμος ἤθελεν ὀρίσῃ ν' ἀπαγορευθῇ, ἐπ' ἀπειλῇ κατασχέσεως καὶ ποινικῆς καταδιώξεως δημοσιεύσεις εἰδήσεων ἢ ἀνακοινώσεων ἀναγομένων εἰς στρατιωτικὰ κινήσεις ἢ εἰς ἔργα ὀχυρώσεως τῆς χώρας. Εἰς τὴν κατάσχες ἐφαρμόζονται αἱ ἀνωτέρω διατάξεις.

1 = 5

Ὅτε ἐκδότης ἐφημερίδος καὶ ὁ συγγραφεὺς ἐπιληψίμου δημοσιεύματος ἀναφερομένου εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον πλὴν τῆς κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ποινικοῦ νόμου ἐπιβαλλομένης ποινῆς, εἰσὶν ἀστικῶς καὶ ἀλληλεγγύως ὑπεύθυνοι εἰς πλήρη ἀνὸρθωσιν πάσης προσγενομένης ζημίας καὶ εἰς ἱκανοποίησιν τοῦ παθόντος διὰ χρηματικὸν ποσοῦ, ὀριζομένου κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ, οὐδέποτε δ' ἐλάσσονος τῶν δραχμῶν διακοσίων.

Εἰς μόνον πολίτας Ἑλλήνας ἐπιτρέπεται ἡ ἐκδοσις ἐφημερίδων.

Ἀναγκιωνόγονται μετὰ τοῦτο καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς χθεσινῆς συνεδριάσεως.

Εἶτα ἡ Βουλὴ εἰσέρχεται εἰς τὴν

Ἡμερησίαν Διάταξιν τοῦ Κοινοβουλευτικοῦ Ἐλέγχου.

Βουλευτῆς. Παρατηρεῖ ὅτι καθὼς ἀναγράφονται τῶσαι ἀναφοραὶ ἐν τῇ Ἡμερησίᾳ Διατάξει, ἀφοῦ δὲν πρόκειται περὶ Κοινοβουλευτικοῦ Ἐλέγχου. Φρονεῖ ὅτι αἱ ἀναφοραὶ πρέπει νὰ παραπέμπωνται εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν, ἥτις νὰ χωρίζῃ ταύτας καὶ νὰ ὀρίξῃ ποῖαι πρέπει ν' ἀναγράφωνται ἐν τῇ Ἡμερησίᾳ Διατάξει.

Πρόεδρος. Δὲν πράττω τί ἕτερον εἰμὴ νὰ ἐφραμῶζω τὸν κανονισμὸν μετ' ἀπολύτου αὐστηρότητος. Ὁ κανονισμὸς ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν δύο διαδικασίας ἀναγνωρίζει· τὴν παραπομπὴν τῶν ἀναφορῶν εἰς ἐπιτροπὴν, ἥτις εἶνε ὑποχρεωμένη κατὰ δεκαπενθήμερον νὰ ὑποβάλῃ ἐκθεσιν πρὸς τὴν Βουλὴν ὅποτε ἡ ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐκθέσεως ταύτης συζήτησις εἶνε γενικὴ, ἢ τὴν ἐν τῇ Βουλῇ ἀπ' εὐθείας συζήτησιν ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν, ἐὰν βουλευτικὴ θελήσῃ νὰ λάβῃ τὸν λόγον ἐπ' αὐτῶν.

Τὴν ἐπιτροπὴν τῶν ἀναφορῶν ἐκάλεσα δι' ἀρχαιεσίας, ἀλλ' οἱ κ.κ. βουλευταὶ οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὴν δὲν ἠυδόκησαν νὰ προσέλθωσι. Κατὰ συνέπειαν ὑπαίτιος τῆς ἀταξίας εἶνε ἡ ἐπιτροπὴ καὶ ὄχι ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς.

Εἰς βουλευτῆς Διορίσατε ἄλλην ἐπιτροπὴν.

Πρόεδρος. Δὲν εἶπον ὅτι δὲν προσῆλθον ὅλοι οἱ βουλευταὶ, ἀλλ' ὅτι δὲν ἐγένετο ἀπαρτία. Καὶ τοῦτο λέγω, ἵνα προλάβω τὰς διαμαρτυρίας τῶν κ.κ. βουλευτῶν, οἱ ὅποιοι μετ' ἐπιμελείας προσῆλθον, ἀλλὰ δὲν ἦσαν ἀρκετοί, ὥστε νὰ συντελεσθῇ ἀπαρτία, καὶ οὕτω ἐματαιώθη ὁ σκοπὸς τῆς συνεδριάσεως τῆς ἐπιτροπῆς. Προκειμένου περὶ ἀναγραφῆς ἐν τῇ ἡμερησίᾳ Διατάξει τοῦ κοινοβουλευτικοῦ ἐλέγχου τῶν ἀναφορῶν, ὅταν οἱ κ.κ. βουλευταὶ ζητῶσι τὸν λόγον, δὲν δύναμι ἢ νὰ ἀναγράψω αὐτοὺς ἐν τῇ ἡμερησίᾳ Διατάξει καὶ

δώσω εἰς αὐτοὺς τὸν λόγον, διότι τοῦτο ἐπιβάλλει ὁ κανονισμὸς τῆς Βουλῆς. Βεβαίως συνομολογῶ ὅτι οἱ κ. κ. βουλευταὶ ἔχουσι πληρέστατον δίκαιον ζητοῦντες τὸν λόγον ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν καὶ οὐλοῦντες ἐπ' αὐτῶν, διότι, ὡς οὖς ὅρους σήμερον πολιτευόμεθα, ἡ Βουλὴ τέτακται ὅπως ἀκούῃ τὰ παράπονα τῶν πολιτῶν, λαμβάνῃ γνῶσιν τούτων καὶ συντελεῖ καὶ αὕτη εἰς πιστὴν καὶ ἀκριβῆ ἐφαρμογὴν τῶν νόμων καὶ οὐχὶ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ εἰς διόρθωσιν ὧν τῶν ἀπαιτούντων διόρθωσιν πραγμάτων τοῦ Κράτους. Πρὸς τοῦτο δὲ ἀνεγράφη καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου τοῦ ἀναφερέσθαι πρὸς τὴν Βουλὴν· οἱ δὲ κ. κ. βουλευταὶ εἶνε ἡναγκασμένοι νὰ λαμβάνωσι τὸν λόγον καὶ ἀναπτύσωσι τὰ παράπονα τῶν συμπολιτῶν τῶν ἢ καὶ ομάδων πολιτῶν, τὰ ὅποια διατυποῦσιν οὗτοι πρὸς τὴν Βουλὴν, διότι τοιοῦτοτρόπως λαμβάνει γνῶσιν ἡ Βουλὴ καὶ ἡ Κυβέρνησις τῶν εὐλόγων παραπόνων τῶν συμπολιτῶν ἡμῶν. Εἶνε δὲ τοῦτο ἀκόμη καὶ λογοδοσία πρὸς τοὺς συμπολίτας αὐτῶν ὅτι ἐπιμελοῦνται τῶν συμφερόντων τῶν ἐκλογικῶν συλλόγων, οἱ ὅποιοι ἐξέλεξαν τοὺς βουλευτάς.

Ἄλλὰ δὲν δύναμαι ἢ νὰ συνομολογήσω, ὅτι, ὡς οὖς ὅρους γίνεται ἡ συζήτησις ἐπὶ ἀναφορῶν, στερεῖται τούτου τοῦ πρακτικοῦ ἀποτελέσματος, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν εἰς τὴν Βουλὴν συστηματικῶς νὰ ἐξελέγχωνται καὶ νὰ συζητῶνται κυριώτατα θέματα, τὰ ὅποια διὰ τῶν ἀναφορῶν τίθονται καὶ νὰ προβάληται ἡ Βουλὴ εἰς διατύπωσιν προτάσεων ἐπ' αὐτῶν, διότι, ἐφ' ὅσον οἱ κ. κ. βουλευταὶ λαμβάνουσι τὸν λόγον πρὸς ἀνάπτυξιν οἰκοδόμητον ἀναφορᾶς δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γενικευθῇ ἡ συζήτησις ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν καὶ χρησιμεύσῃ ἢ ἀνάπτυξις αὕτη εἰς μίαν ἀπλῆν παρέλασιν τῶν βουλευτῶν διὰ τοῦ βήματος καὶ ἀνακοίνωσιν ὑπ' αὐτῶν τῶν αὐτῶν πραγμάτων, ἐν ᾧ ἂν πλεῖστα θέματα συνακφῇ, τῶν ὁποίων βρῖθῃ ἡ Ἡμερησία Διάταξις ἢ θελον παραπεμφθῇ εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν, μὴ ζητούντων τὸν λόγον τῶν κ. κ. βουλευτῶν ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν, θὰ εἴχομεν συζήτησιν εἰς τακτὴν ἡμέραν καὶ ὥραν καθ' ἣν ὀλόκληρος ἡ Βουλὴ θὰ ἠδύνατο νὰ λάβῃ μέρος. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ συζήτησις θὰ ἦτο σκοπιμώτερα καὶ θὰ κατέληγεν εἰς πρότασιν θετικὴν ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν. Ἄλλὰ τοῦτο εἶναι μία εὐχὴ, τὴν ὁποίαν δύναμαι νὰ διατυπώσω πρὸς τοὺς κ. κ. βουλευτάς, ἵνα ἡ συζήτησις ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν γίνεται πρακτικώτερα. Ἄλλὰ παρατηρῶ ἐπίσης ὅτι ἕνεκα τῆς πληθώρας τῶν ἀναφορῶν καὶ τῆς περὶ αὐτῶν συζήτησεως ἡ Βουλὴ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπασχολῆται εἰς πλείονας τῶν 20 ἢ 30

ἀναφορῶν ἢ τῶν 20 ἢ 30 ἐν συνόλῳ θεμάτων καθ' ἑκάστην συνεδρίαν ἐννοεῖται δ' ὅτι ἐφ' ὅσον εἶναι δύο αἱ ἡμέραι τοῦ κοινοβουλευτικοῦ ἐλέγχου αὐξάνει διηλεκτικῶς ὁ κατάλογος τῶν θεμάτων, διότι τὰ προστιθέμενα θέματα εἶναι περισσότερα τῶν ἀφαιρουμένων καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ πληθὺς τῶν ἀναφορῶν κωλύει τὴν πραγματικὴν ἐπερώτησιν, διότι δὲν εἶναι δυνατὸν ἢ πραγματικὴ ἐπερώτησις νὰ εὔρη σειρὰν ἀναπτύξεως ἐν τῇ Βουλῇ· ἂν δ' ἀφ' ἑτέρου μία ἐπερώτησις πραγματικὴ διεξαχθῇ εἰς μίαν συνεδρίαν καταναλίσκη ὀλόκληρον τὴν συνεδρίαν καὶ παρακωλύει τὴν ἀνάπτυξιν ὧν τῶν ἄλλων θεμάτων. Περὶ αὐτῶν οὖως ἀφίεται οἱ κ. κ. βουλευταὶ κατ' ἰδίαν νὰ κανονίσωσι τὸν τρόπον, ὃν νομίζουσι σκοπιμώτερον νὰ διεξαγάγωσι τὰ ἔργα τῶν, διότι ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ πράξω ἄλλο τι εἰμὴ νὰ προσκαλέσω μίαν ἔτι φορὰν τὰ μέλη τῶν Ἐπιτροπῶν τῶν ἀναφορῶν, ἵνα συνέλθωσι καὶ προβῶσιν εἰς τὰς ἀρχαιρεσίας.

Ε. Κουλουμπάκης. Συχνὰ θὰ ἔρχονται ἐνώπιον ἡμῶν τοιαῦτα θέματα, ἐφ' ὅσον ἔχομεν κανονισμόν, ὅστις νομίζει ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ διεξαχθῇ συζήτησις μεταξὺ ἐνὸς βουλευτοῦ καὶ ἐνὸς Ὑπουργοῦ, τῶν ἄλλων ἀδιαφορούντων. Ὁ κανονισμὸς τὸν ὅποιον ἔχομεν εἶνε κανονισμὸς ἀντικείμενος εἰς τὸ Πολίτευμα, τὸ ὅποιον ἔχομεν.

Φορέστης ζητεῖ ὅπως ἀρξῆται ἐργαζομένη ἢ ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν ἐπιτροπὴ.

Πρόεδρος. Θέλω καλέσει διὰ τὸ προσεχὲς Σάββατον τὴν ἐπιτροπὴν, ὅπως προβῇ εἰς τὰς ἀρχαιρεσίας.

Ἀναβάλλεται, αἰτήσῃ τῶν ἐγγεγραμμένων κ. κ. βουλευτῶν, διὰ τὴν προσεχῆ Δευτέραν ἢ ἐπερώτησις ἐπὶ τῆς ἀναφορᾶς τῶν ἐκκαθαρισθέντων πταισματοδικῶν, εἰρηνοδικῶν καὶ γραμματέων.

Ἐπίσης ἀναβάλλεται ἡ ἐπερώτησις ἐπὶ ἀναφορᾶς τῶν κατοίκων Ἀνδρανόβης Εὐρυτανίας, ὡς καὶ ἡ ἐπὶ τῆς ἀναφορᾶς τῶν ἐκκαθαρισθέντων τηλεγραφικῶν καὶ ταχυδρομικῶν ὑπαλλήλων.

Δ. Γκλαβάς. Ὁμιλῶν ἐπὶ ἀναφορᾶς τῷ καταδικῶν Ρίου, ἐπικαλεῖται τὴν ἐπέμβασιν τοῦ κ. ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργοῦ ἐπὶ τῆς οἰκτρᾶς καταστάσεως τῶν φυλακῶν.

Α. Φωτιάς. Ὑποστηρίζει τὴν ἰδίαν ἀναφορὰν συνιστῶν ὅπως ληφθῇ μέριμνα, ἂν μὴ τι ἄλλο, ἀλλὰ τοῦλάχιστον πρὸς ἀπονομὴν τῆς χάριτος.

Π. Ἡλιοπούλος παρακαλεῖ ἐπίσης ὅπως ληφθῶσι

γενικά μέτρα διὰ τὰς φυλακὰς καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς κρατουμένους.

Θ. Παπαϊωάννου. Ἐπικαλεῖται τὴν μέριμναν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὸ ὑγιεινὸν μέρος τῶν φυλακῶν.

Ι. Βέργοιός. Ἐκφράζει τὴν ἐλπίδα ὅτι ὁ κ. Ὑπουργὸς θέλει μεριμνήσει ὑπὲρ ὧν οἱ ἀξιότιμοι συναδέλφοι συνέστησαν.

Ν. Δαμπτρακόπουλος (Ὑπουργὸς Δικαιοσύνης). Λέγει ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῶν φυλακῶν προέλαθε τοὺς ἀξιότιμους συναδέλφους, διὰ τῶν υποβληθέντων νομοσχεδίων, ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ αἰσθήματα τῆς φιλανθρωπίας ὑφ' ὧν ὀρμῶνται οἱ ἐρωτήσαντες συναδέλφοι, ταῦτα δὲν εἶνε παντάπασι ξένα καὶ πρὸς αὐτόν. Ἄλλ' εἰς τοιαῦτα ζητήματα εἶνε πάντοτε κακὸς σύμβουλος ἡ καρδία. Δὲν θέλω ν' ἀρνηθῶ τὴν ὑπόστασιν τοῦ δικαιώματος πρὸς ἀπονομὴν χάριτος, ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ ὑπερτάτη προσοχὴ περὶ τὴν χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τούτου, ὅπερ κλονίζει τὴν ἰσχὺν τοῦ νόμου καὶ τοῦ ὁποῖου ἡ φιλάνθρωπος χρῆσις ἐμβάλλει εἰς πολλοὺς τὴν ἐλπίδα τῆς ἀτιμωρησίας. Ἐν τέλει συνιστᾷ ὅπως μὴ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Βουλὴν τοιαύτη συζήτησις, προσθέτων ὅτι ὁσάκις δὲν ὑπάρχει κίνδυνος νὰ διασκληθῇ τὸ γενικώτερον τῆς πατρίδος συμφέρον αὐτὸς οὗτος θέλει συμβουλευθεῖ εἰς τὸν Βασιλέα τὴν χρῆσιν τοῦ δικαιώματός Του τούτου.

(*) **Ἰγγλέσιος.** Συμμερίζομαι πληρέστατα τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς σκέψεις τοῦ κ. ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργοῦ, παρακαλῶ δὲ αὐτὸν θερμῶς, ὅπως λάβῃ μέριμναν καὶ ἀπονεμηθῇ χάρις εἰς ἐκείνους τῶν καταδίκων, οὓστινας συνέστησαν εἰς τὴν Βασιλικὴν χάριν τὰ ἔνορκα δικαστήρια. Ὅτι οἱ ἔνορκοι εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμῆσωσι τὰς περιστάσεις, ὑφ' ἧς ἐξετελέσθη τὸ ἔγκλημα.

Φουρτῖος. Ἡ ἀπόρριψις πρέπει νὰ φθάσῃ καὶ μέχρι τῶν φυλακισμένων. Δὲν ἰκετεύομεν χάριτας, ζητοῦμεν ἀπόδοσιν πραγματικῆς δικαιοσύνης. Εἶνε πασίγνωστον πῶς ἀπενέμετο ἡ Δικαιοσύνη μέχρι τῆς 15ης Αὐγούστου—μεταθέσεις, ἐπηρεασμοὶ δικαστῶν, ἐκβιάσεις μαρτύρων. Συνέβη ἐν Κυπρισσίᾳ, ἐνῶ 12 ἔνορκοι ὑπέγραψαν ὑπὲρ ἐπιβολῆς τοῦ ἐλαχίστου ὅρου τῆς ποινῆς, τὸ δικαστήριον νὰ μὴ συμμορφωθῇ, ποῦ λοιπὸν ἡ ἰσχὺς τοῦ λαϊκοῦ δικαστηρίου; Ἄνθρωπος καταδικασθεὶς δις εἰς θάνατον ἔλαβε χάριν, ἄνθρωποι εἰς ἡλικίαν 18 καὶ 20 ἐτῶν καταδικασθέντες καὶ δικάσαντες ἐν τῇ φυλακῇ 25 καὶ 30 ἔτη δὲν δικάζονται ἐπὶ τέλους νὰ λάβωσι τὴν χάριν τοῦ 1]3 τῆς

ποινῆς των; Ὅθεν ἡμεῖς, οἱ ἔχοντες συντακτικὴν ἐξουσίαν καὶ μὴ ἀπεκδυθέντες αὐτῆς εἰσέτι, δυνάμεθα νὰ πραγματοποιήσωμεν τοῦτο, ψηφίζοντες υποβληθησόμενον παρὰ τῆς Κυβερνήσεως νομοσχέδιον.

Πετμεζᾶς Μὲ φέρει εἰς τὸ βῆμα σχετικὴ ἀναφορὰ τῶν καταδίκων Αἰγίνης. Δὲν θέλω νὰ παραβιάσω τὴν γνώμην τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ παρέχω αὐτῇ στοιχεῖα κρίσεως καὶ μορφώσεως γνώμης ἐπὶ τοῦ ζητήματος. Θέλομεν νὰ προκαλέσωμεν τὰς σκέψεις τῆς Κυβερνήσεως. Μήπως δὲν εἶνε ἀρκούντως εὐλογοὶ ἀφορμαὶ ὁ τρόπος τῆς ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης καὶ ὁ τρόπος τῆς ἀπονομῆς τῆς χάριτος ἐν τῷ παρελθόντι;

Μιχαλάς Ἀποβλέπω μόνον εἰς τὴν Ἰδέαν, εἰς τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἔθνους. Ἡ πολιτεία μου καὶ ὡς ἀτόμου καὶ ὡς βουλευφόρου δὲν παρεσάλευσε ποτὲ ἀπὸ τὸν σκοπὸν αὐτόν. Δὲν ἐδημοκρότησα καὶ διὰ τοῦτο δὲν παρελογίσθην ποτέ, εἶμαι φίλος τῆς Κυβερνήσεως κατὰ τὴν ἰδικὴν μου ἐλευθερίαν ἀντίληψιν καὶ κρίσιν, ἀλλὰ, προκειμένου περὶ τοῦ ζητήματος ὅπερ μᾶς ἀπασχολεῖ, ἐναποθέτω ἀνεπιφυλάκτως πᾶσαν μέριμναν εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ὡς ἀρροδιωτάτην.

Θεμ. Μιχαλόπουλος Ἡ Πολιτεία ἐπέβαλεν εἰς τοὺς καταδίκους καὶ σωματικὴν κάκωσιν, ποινὴν μὴ ἐπιβληθεῖσαν ὑπὸ τοῦ νόμου, δι' ἣν πρέπει νὰ ζητήσουν καὶ ἀποζημιώσιν οὗτοι ἀπὸ τὴν Πολιτείαν, ἐπέβαλε τὴν φθίσιν καὶ ἄλλας νόσους, αἵτινες λυμαίνονται τὰς φυλακὰς. Πρέπει δὲ ἡ Ἀναθεωρητικὴ Βουλὴ νὰ ἀποβλέψῃ κυρίως, διὰ μέτρων περὶ καταλλήλου μορφώσεως τοῦ λαοῦ, εἰς τὸ νὰ προλαμβάνεται τὸ ἔγκλημα. Νὰ νομοθετήσωμεν πρὸ πάντων προληπτικὰ μέτρα. Μήπως εἶνε εὐχάριστον εἰς τὴν Πολιτείαν νὰ ἐπιβάλλῃ ποινὰς εἰς τέκνα αὐτῆς, ἄτινα, διὰ τοῦτον ἢ ἐκείνον τὸν λόγον, ἐξωλίθησαν εἰς ἔγκλημα; Δὲν θὰ εἶνε δὲ ἐκτὸς τῆς ἀνθρωπιστικῆς ἀποστολῆς ἡμῶν καὶ νὰ κρίνωμεν ἤδη ἐπιεικῶς καταδίκους, οἵτινες, διαύσαντες 20 καὶ 30 ἔτη ἐν ταῖς φυλακαῖς καὶ ἄγοντες ἡλικίαν 40 καὶ 45 ἐτῶν, φαίνονται ὡς ὀγδοηκοντούται, ἕνεκα τῶν δεινοπαθιῶν. Ἀναθέτω τὸ ζήτημα εἰς τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὸ φιλοδίκαιον τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης.

Ι. Πητροπουλάκης. Ἄς κρίνωμεν τὸ ζήτημα ἐπὶ τῇ βάσει τῆς σκοπιμότητος καὶ τῆς νομιμότητος καὶ οὐχ ἀπλῶς κατὰ τὸ αἶσθημα τῆς συμπαθείας πρὸς τοὺς ἀτυχήσαντας συμπολίτας ἡμῶν. Ἄς λάβῃ ἡ Κυβέρνησις ἀφ' ἑνὸς τὰς ἐκθέσεις τῶν ἰατρῶν τῶν φυλακῶν, ἀφ' ἑτέρου τὴν

φρικώδη κατάστασιν τινῶν ἐκ τῶν φυλακῶν, ὡς τοῦ Ρίου, τοῦ Παλαμῆδιου, ἐν αἷς κρατοῦνται ἄνθρωποι διανύσαντες 30 ὅλα ἔτη ἐν ταῖς φυλακαῖς, καὶ ἄς δώσῃ Β. Χάριν εἰς τοὺς διανύσαντας 25 ἔτη καὶ ἄνω ἐν ταῖς φυλακαῖς καταδίκους. Δὲν ὑψῶ τὴν φωνὴν ἀδιακρίτως ὑπὲρ οἰουδήποτε καταδίκου, ὅστις τυχὸν μὲ παρεκάλεσεν, ἀλλὰ ὑψῶ κατὰ συνείδησιν τὴν φωνὴν ὑπὲρ τῶν ὡς ἄνω καταδίκων.

Καβαλιεράτος. Γενικὸν μέτρον, ὡς ὑπεσχέθη ὁ κ. Ὑπουργός, ἴσως δὲν προφθάσωμεν νὰ λάβωμεν. Ἐχομεν θύματα δικαστικῆς πλάνης, ἀλλὰ καὶ θύματα τῆς Πολιτείας, ἐνεκα τῆς ἀθλιότητος τινῶν τοῦλάχιστον ἐκ τῶν φυλακῶν. Ἐχομεν καὶ καταδίκους διανύσαντας 20 καὶ 25 ἔτη ἐν ταῖς φυλακαῖς, ἐπιδείξαντας δὲ ἀρίστην διαγωγὴν καὶ ὡς πρὸς τοὺτους λογικῶς νομίζω ἐπιβάλλεται ἡ ἐλευθέρωσις διὰ χάριτος. Ἐχομεν καὶ ἐγκαθηήμετους προφανῶς ἀδίκως καταδικασθέντας. Ὁ Εἰσαγγελεὺς κ. Τσουκαλᾶς ὑπέβαλεν ἔκθεσιν, κατόπιν ἐρεύνης, ζητῶν τὴν ἄμεσον ἀπόλυσιν ἐνὸς εἰς 20 ἔτη, καταδικασθέντος, καταδικασθέντος ἐν Κεφαλληνίᾳ κατὰ σύγκρουσιν ἐνόρκων καὶ τακτικῶν δικαστηρίου, ἀπὸ διετίας εὐρίσκεται εἰς τὸ Ὑπουργεῖον ἡ ἔκθεσις, διευκρυνθήτην πρὸς τὸν κ. Ὑπουργὸν τῆς Δικαιοσύνης καὶ ἔλαβον ἀπάντησιν ὅτι θὰ ληφθῇ γενικὸν μέτρον. Ἐπιστάτης τις τῶν φυλακῶν Κεφαλληνίας κατεδικάσθη εἰς 4 1/2 ἔτων φυλάκισιν, ὡς ἐξαγαγὼν τῆς φυλακῆς καταδίκους διὰ χρέη φυλακισμένους, καθ' ὑπόδειξιν τοῦ νῦν Δημάρχου Ἀργοστολίου, ὑπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ἐπροδόθη κατόπιν, ἔπαθε μετὰ 8 μῆνας ἐν ταῖς φυλακαῖς ἐκ φυματιώσεως, ὑπέβαλε τραγικὴν ἀληθῶς ἔκθεσιν ὁ Νομάρχης κ. Δάσιος, τί θὰ γίνῃ ἐπ' αὐτῆς; Ἐξέθηκα τὰ γεγονότα, ὑπάρχουν τοιαῦτα πλεῖστα, ἐτόνισα τὸ δίκαιον τοῦ πράγματος, ὁ κ. Ὑπουργός ἄς πράξῃ ὅ,τι φρονεῖ καὶ τοῦ ὑπαγορεύει ἡ συνείδησις, ἡμεῖς δὲν ζητοῦμεν ἄλογον καὶ ἀδικον καὶ προσωπικόν τι.

Βάρθης. Πλείστοι τῶν καταδίκων ἀμάρτησαν ἐκ τυχαίων περιστατικῶν. Ἄς ἐξαγάγωμεν τῶν φυλακῶν τοὺς διανύσαντας 20 ἔτη ἐν αὐταῖς καὶ φθάσαντας τὸ 60ον, ἢ Διπλῆ αὐτῆ Βουλῆ, προῖόν ἐπαναστάσεως πρὸς ἀνάρθρωσιν καὶ ἀποκατάστασιν, θὰ ἀναφερθῇ μὲ ἰδικιτέραν εὐφημίαν ἀπὸ τὸν ἱστορικὸν τοῦ μέλλοντος, ἐὰν διαθέσῃ τὴν δύναμιν αὐτῆς καὶ διὰ τοὺς πανδυστυχεῖς ἐκείνους, οἵτινες δὲν εἶνε ἴσως ὀλίγον θύματα τῆς καταστάσεως τοῦ παρελθόντος, ἥτις κατεδικάσθη.

Σκιαδαρέσης. Ἐντὶ φυλακίσεως ἡ Πολιτεία ἔθαψε

ζῶντας τοὺς καταδίκους, διότι τάφοι εἶνε αἱ Ἑλληνικαὶ φυλακαί. Ἡ Ἐπαναστάσις ἐστρέφετο καθ' ὅλοκλήρου τοῦ παρελθόντος, τὸ παρελθὸν τοῦτο δὲν εἶνε ἐν μέρει ἔνοχον εἰς τὴν πτώσιν τινῶν ἐκ τῶν καταδικασθέντων; Ἐγείναν τόσαι ἐγκαθηρίσεις καὶ δὲν θὰ γίνῃ μίᾳ ἀναθεώρσει διὰ τὴν ἀθλιεστέραν καὶ ἀδυνατωτέραν μερίδα τῆς κοινωνίας;

Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ φαντασθῇ τις ὅτι Συνέλευσις Ἀγορευτικὴ καὶ Κυβέρνησις φιλελευθέρη θὰ παρέλθουν ἀδιάφοροι πρὸ τῆς κραυγῆς τῆς ὀδύνης, ἥτις ἀναδύεται ἀπὸ τὰ βάθη τῶν ἀηλίκων καὶ ἀπαιωτάτων ἑλληνικῶν εἰρηκτῶν.

Πατούρακος. Συνιστᾷ εἰς τὸν κ. Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν μελέτην ἀναφορᾶς ἐμπόρων Σελινίτισης περὶ ἰδρύσεως ὑποτελωνεῖου ἐκεῖ.

Πετρεάς. Λέγει, ὅτι ἐν Σελινίτιση ὑπάρχει ἐμπόριον, δὲν ὑπάρχει παρὰ ὑποφυλακεῖον, ἀναγκάζονται οἱ ἐμποροὶ νὰ καταφεύγουν εἰς δίωρον ἀπέχον ὑποτελωνεῖον Καρδαμύλης.

Κουτούπης. Τὸ ἐμπόριον ἐν Σελινίτιση βρῖναι προοδευτικῶς. Αἱ δαπάναι τοῦ ὑποτελωνεῖου θὰ καλυφθῶσιν ἐκ τοῦ περιορισμοῦ τοῦ ἐκεῖ μικρολαθρεμπορίου καὶ τῆς ἀσφαλοῦς αὐξήσεως τῆς κινήσεως τοῦ λιμένος Σελινίτισης. Ἐπὶ πλέον δὲ συγχοινωνία ἐν Μάνη εἶνε τι ἀνύπαρκτον.

Μιχαλλέας. Εὐρὸν καὶ ἄγονον εἶνε τὸ μέρος αὐτό, ἡ Μάνη ὅλη, ἀλλὰ ἡ πατρις τῆς ἐλευθερίας. Παράσχωμεν τὰ μέσα τῆς ζωῆς εἰς ἀνθρώπους ἀξίους αὐτῆς καὶ πάντοτε ὠρελίμους καὶ τῇ ὁλότητι τῆς Πατρίδος. Εἰς τινα σημεῖα τῆς Μάνης διεξάγεται καλὸν ἐμπόριον, μὴ προστατευθὲν ὅμως παρὰ τοῦ Κράτους οὐδ᾽ ὅλως μέχρι τοῦδε. Μόνον τελωνοσταθμαρχεῖα τινὰ ὑπάρχουν. Τὸ Κράτος 120 φρ. πληρώνει ἤδη εἰς τὸν ὑποφύλακα, εἰς τὸν τελωνοσταθμαρχὴν θὰ πληρῶνῃ 140, ἄρα δαπάνην δὲν θὰ ὑποστῇ, οἱ κάτοικοι ὅμως θὰ εὐοδυνθῶσι μεγάλως, ὅθεν συνιστῶ καὶ ἐγὼ τὴν προχρηματοποίησιν τοῦ διὰ τῆς ἀναφορᾶς αἰτουμένου παρὰ τῶν ἐμπόρων Σελινίτισης.

Α. Κορομηλάς (Ὑπουργός Οἰκονομικῶν). Δηλοῖ ὅτι θὰ σχηματίσῃ γνώμην ἀμ' ὡς λάβῃ τὴν ἀναφορὰν εἰς χεῖρας.

Μαυρίκις. Ὀμιλεῖ ἐπὶ ἀναφορᾶς κατόικων Κύμης κατὰ τῆς ἐνοικιάσεως καταστήματος ἀστυνομικοῦ, ὡς ἀλλ-

ταλλήλου, γενομένης διὰ μειοδοσίας. Ζητεῖ ἀπὸ τὸν κ. Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν τὴν ἀκύρωσιν τῆς μειοδοσίας.

Νέγρος. Ἐπὶ ἀναφορᾷ τῶν κτηματιῶν Ἀθηνῶν ἐν σχέσει μὲ τὰ σύλληπτρα τῶν ἀγροφυλάκων. Ζητεῖ, συμφώνως πρὸς τὴν γνώμην τῶν κτηματιῶν, ἣν ἐξηκρίβωσε, τὴν ἀνάθεσιν τῆς ἀγροφυλακῆς εἰς τὴν χωροφυλακὴν, ἐπὶ τῷ ὄρω τῆς πληρωμῆς παρ' αὐτῶν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῶν δικαιωμάτων. Δέχονται νὰ καταβάλουν ἀφ' ἐαυτῶν τὰ ποσὰ ἅτινα ν' ἀνταλαμβάνουν ἅμα τῇ συγκομιδῇ. Οὕτω, πρόκειται περὶ φορολογίας, παρουσιαζούσης τὸ καλὸν ὅτι δὲν ἀπαιτοῦνται δαπάναι μεταξὺ Κράτους καὶ φορολογουμένων. Νομίζω ὅτι, ὑπὸ τῶν ὄρων τῆς ἀσφάλισεως τοῦ προϊόντος, ἡδύνατο νὰ προηγηθῇ νομοσχέδιον περὶ ἀγροφυλακῆς, πρὸ τῆς παρουσιάσεως φορολογικῶν τῶν σπειρομένων γαιῶν νομοσχεδίων. Ἐχομεν τὰς σπειρομένας γαίαις, τὰς ἐπιφανείας τῶν ἐλαιῶν, τῶν συκῶν, τῶν ἀμπέλων, τὰ ἀπαλλαχθέντα ἀροτριῶντα, ἃ δυνάμεθα νὰ ὑπαγάγωμεν εἰς κεφαλικὸν φόρον, ἐξ αὐτῶν ὧν δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν 4,000,000 κατ' ἔτος, ἐξ ὧν τὰ δύο νὰ διαθέσωμεν διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς χωροφυλακῆς εἰς ἀγροφυλακικὸν σῶμα. Εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ὑπάρχει ἐξέγερσις κατὰ τοῦ φόρου τοῦ ἐκ γαιῶν εἰσοδήματος, ἐνεκα τοῦ ζητήματος τοῦ ἐνοικιστοῦ κυρίως, ὅπερ δὲν ἐξοικονομεῖται κατ' οὐδένα τρόπον. φρονῶ ὅτι ἡ Κυβέρνησις δύναται νὰ παρασκευάσῃ νομοσχέδιον περὶ ἀγροφυλακῆς, ἐξ οὗ θὰ ὀδηγηθῶμεν περαιτέρω.

Ρούσης. Παρακαλεῖ τὴν Κυβέρνησιν νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰ παράπονα καὶ τὴν αἴτησιν τῶν κτηματιῶν Ἀθηνῶν.

Πετρομανιάτης. Ἡ Μεσσηνία, ἥτις τόσα εἰσφέρει εἰς τὸ Κράτος, ἐὰν εἶχεν ἀγροτικὴν ἀσφάλειαν καλλιτέραν, θὰ εἰσέφερον ἔτι πλείονα. Ἄνευ αὐξήσεως καὶ ἐξασφάλισεως τῶν πλουτοπαραγωγικῶν δυνάμεων τῆς χώρας, ἄνευ Ὑπουργείου Γεωργίας, διὰ τὴν ἰδρύσιν τοῦ ὁποίου εἶνε ἀξιόπαινος ἡ Κυβέρνησις, δὲν δύναται νὰ προέλθῃ ὕλικὴ ἀνάπτυξις τοῦ τόπου, ἥτις εἶνε θεμέλιον πάσης ἄλλης προόδου αὐτοῦ. Ἦ δὲ δημιουργία ἀγροτικῆς τάξεως εἶνε ὁ πρῶτος ὅρος τῆς ὕλικῆς ἐπιδόσεως τῆς χώρας.

Περρωτής. Παρακαλεῖ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν, ὅπως, ἐν συνεννοήσει μὲ τὸν τῆς Γεωργίας, λάβωσι τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς περιορισμὸν καὶ ἐξάλειψιν τῆς

ἀγορζήμιας. ἥτις λυμάνεται ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὴν Μεσσηνίας, τοῦλάχιστον νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἐφετεινή παραγωγή.

Σπυλιόπουλος. Τὸ ζήτημα τῶν ἀγορζήμιων εἶνε σπουδαιότατον διὰ τὸν τόπον. Ἄνευ σύστηροτάτων μέτρων, δημιουργεῖται ἀναγκαιῶς καταφυγὴ τῶν ἀδικουμένων καὶ πασχόντων εἰς τὰ ὄπλα. Ἡ Κυβέρνησις καὶ διὰ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ διὰ τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ ἔδωκε τεκμήρια ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος διὰ τὸ ζήτημα τῆς ἀγορζήμιας ἀσφαλείας. Ἡ παγίωσις τῆς ἀγορζήμιας τάξεως πρέπει νὰ εἶνε κεφαλαῖωδες ἄρθρον τοῦ ἀνορθωτικοῦ προγράμματος καὶ περὶ τὰ κτήματά των οἱ ἐκλογεῖς μας, κατὰ τὰς προεκλογικὰς περιόδους μας, συνέπτυσσον καὶ συνεκεφαλαίου ἐν τῇ σκέψει των τὸν Ἀγορζήμιων ἀγῶνα. Αὐξήσατε τὸν πλοῦτον τῆς χώρας διὰ τῆς ἀγορζήμιας ἀσφαλείας καὶ τότε δύνασθε νὰ ζητήσετε ποσοστὰ ἐξ αὐτοῦ διὰ τὸ Κράτος καὶ θὰ τὰ λάβετε ἄνευ γογγυσμοῦ.

Μηλιάς. Στυτιστὰ τὴν ἀναφορὰν τῶν κτηματιῶν Ἀθηνῶν.

Εμ. Ρέπουλης (Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν). Καὶ ἄλλοτε ὑπεδείχθησαν ἐλλείψεις τοῦ ὑφισταμένου νόμου καὶ ἀναγνωρίζω καὶ ἐγὼ τοιαύτας. Ἀλλὰ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ὁ νόμος ἔχει ἐλλείψεις, ἢ μήπως πταίει τὸ ὅλον σύστημα τῆς κατωτάτης τοπικῆς διοικήσεως; Ὁ νόμος νοθεύεται ὄντως καὶ πλαστογραφίαι ἀκόμη διαπράττονται κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀγορζήμιων. Ὅθεν ἡ ἀποκατάστασις ἀγορζήμιας ἀσφαλείας συνδέεται πρὸς τὸ ὅλον σύστημα τῆς δημοτικῆς διοικήσεως, ὡς πρὸς ὃ θα ὑποβάλωμεν μέτρα ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς Βουλῆς, ὥστε νὰ μὴ ἀπέλθῃ ἐντεῦθεν αὐτὴ ἀμελέτητος ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀγορζήμιας ἀσφαλείας. Πρέπει δὲ νὰ πληρωθῶσι κενὰ τοῦ νόμου περὶ ἀγορζήμιας ἀσφαλείας καὶ πρὸς τοῦτο συγκομίζομεν καὶ μελετῶμεν τὰ πορίσματα τῆς πείρας ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς μόνον αὐτοῦ, ἀσχετῶς πρὸς τὸ ζήτημα τῶν σχετικῶν ἐλλείψεων τῆς συναφοῦς κατωτάτης τοπικῆς διοικήσεως. Μελετῶμεν τὰ πράγματα καὶ ἐν σχέσει πρὸς νέον δημοτικὸν καθεστῶς. Ἐχομεν ἤδη ἔτοιμον νομοσχέδιον περὶ αὐξήσεως τῆς ἐπίπου χωροφυλακῆς, ὥστε καὶ τὸ Κράτος νὰ προσέλθῃ ἀρωγὸν εἰς τὴν ἀγορζήμιας ἀσφάλειαν.

Ὡς πρὸς κλονισμοὺς τῆς ἀγορζήμιας τάξεως, ὅπως ἀγγελλεται λ. χ. ἐκ Θουρίας, πρᾶττομεν πάντοτε πᾶν τὸ δυ-

νατόν, αποστέλλονται εἰς τὰ συνταρασσόμενα μέρη ἔφιπποι χωροφύλακες, κατ' ἀναλογίαν τῆς ὑπαρχούσης δυνάμεως.

Μπακόπουλος. Ἡ παραλυσιὰ τῆς ἀγροτικῆς τάξεως πρὸέρχεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἀπηγορεύθη εἰς τοὺς χωροφύλακας ἡ εἰσπραξις συλλήπτρων.

Γκλαβᾶς. (Ἐπὶ ἀναφορᾶς ἐκ Διακοφτοῦ). Εἰς τὸ Διακοφτὸ τοῦ δήμου Βουρῶν ὑπηρετεῖ ἀπὸ τινος ὡς ἀστυνόμος ὁ ὑπενωμοτάρχης Σωτηρόπουλος, οἱ κάτοικοι, θεωροῦντες αὐτὸν πρότυπον δραστηριότητος καὶ ἀμεροληψίας καὶ εὐεργετικώτατον εἰς τὸν τόπον, μοὶ ἐνεχείρισαν, διερχομένῳ ἐκεῖθεν, ἀναφορὰν διὰ τὸν κ. Ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν, ὁμοίαν δὲ ἀπέστειλαν ἤδη καὶ εἰς τὴν Βουλὴν, ὅπως συστήσῃ τῷ Συμβουλίῳ τῆς Χωροφυλακῆς, ἵνα ἐπαναφέρῃ εἰς τὸ Διακοφτὸ τὸν ἀνευ λόγου μετατεθέντα ἤδη ἐκεῖθεν ἀστυνόμον. Συνιστῶ τὴν δικαίαν ἀπαίτησιν τῶν κατοίκων.

Φωτιάλας. Συνιστᾷ ὁμοίως τὴν ἀναφορὰν τῶν κατοίκων Διακοφτοῦ.

Ἀγαπητός. Συνιστᾷ ἐπίσης τὴν ἀναφορὰν ταύτην.

Φωτιάλας. Ομιλεῖ ἐπὶ ἀναφορᾶς τῶν κατοίκων Ἀμαλιάδος καὶ Ροδιάτας διὰ τὰς ἐπιζημίους πλημύρας τοῦ ποταμοῦ Κουρλέσα, συνιστᾷ ἀποστολὴν μηχανικοῦ πρὸς κατασκευὴν σχετικῶν ἔργων.

Πολυζωγόπουλος. Συνιστᾷ ὁμοίως τὴν ἀναφορὰν ταύτην.

Σκάσσης. Ζητεῖ ὅπως αἱ ἀναβαλλόμεναι ἐπερωτήσεις ἀναγράφονται εἰς τὸ ἀριστερὸν τῆς ἐπομένης Ἡμερησίας Διατάξεως τῶν ἐπερωτήσεων.

Βοζίκης. Ὑπάρχουν καὶ ἐπερωτήσεις ἀναβαλλόμεναι ἀκουσίως τῶν ἐγγεγραμμένων βουλευτῶν, ὡς ὅταν λ. χ. ἀπουσιάζουν οἱ σχετικοὶ Ὑπουργοί, αὗται δὲν δύναται νὰ ἀναγράφονται μετὰ τῶν ἄλλων εἰς τὸ ἀριστερὸν.

Πρόεδρος. Προτείνω νὰ δεχθῇ ἡ Βουλὴ, ὅπως τίθενται εἰς τὸ τέλος τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως τῶν ἐπερωτήσεων ὅλα τὰ θέματα, ὧν ἡ ἀναβολὴ δὲν γίνεται διὰ τακτὴν ἡμέραν.

Ἐλ. Βενιζέλος (Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως). Εὐλόγον θεωρῶ νὰ τηροῦν τὴν σειράν των αἱ ἀναφοραί, ὅταν μεταιοῦνται ἐξ αἰτίας ἀπουσίας Ὑπουργοῦ. Ἡ ἐπερωτήσις ἡ ἀναγομένη εἰς ἔλεγχον τῆς Κυβερνήσεως, εἰς ζήτησιν εὐθύνης παρ' αὐτῆς, τῆς ὁποίας καὶ ἡ Κυβέρνησις δύναται νὰ ζη-

τήσῃ τὴν ἀναβολὴν πρὸς προσκόμισιν τῶν σχετικῶν μὲ τὴν ἐπερωτήσιν, δὲν δύναται νὰ μὴ προτιμᾶται. Συνιστῶ νὰ διαρρυθμισθῇ οὕτω τὸ πρᾶγμα.

Ἡ Βουλὴ, ἐρωτωμένη παρὰ τοῦ κ. Προέδρου, δέχεται, τὴν γνώμην ταύτην τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως.

Φωτιάλας. Ομιλεῖ ἐπὶ ἀναφορᾶς τῶν ἔργων Πατρῶν.

Πελ. Ἡλιόπουλος. Ομιλῶν ἐπὶ τῆς ἀθλίας καταστάσεως τῶν φυλακῶν, ἀποδίδει ταύτην εἰς τὴν ἔλλειψιν πάσης πολιτικῆς μερίμνης. Ἀναφέρει ὅτι ἰκανὸν χρῆμα ἐκ διαφόρων κληροδοτημάτων πρὸς βελτίωσιν αὐτῶν ὑπάρχει καὶ νόμος ἐπίσης, ὁ ἈΦΚ, προβλέπει περὶ φυλακῶν ἐγγένει. Ἀλλὰ τὸ μὲν χρῆμα διασπαθίζεται εἰς ἄλλας δῆθεν ἀνάγκας, ὁ δὲ νόμος παραβιάζεται καθημερινῶς, ὡς ἀδιαφορούντων ὅλων ἡμῶν. Συνιστᾷ ὅπως ληφθῇ πρόνοια περὶ τῶν φυλακισμένων καὶ τῶν φυλακῶν ἐν γένει.

Ἀραβαντινός. Ζητεῖ νὰ σταλῇ ἀντίγραφον τῆς ἀναφορᾶς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Γεωργίας, ἕτερον εἰς τὴν ἐπιτοῦ Συντάγματος Ἐπιτροπὴν καὶ τρίτον νὰ κρατηθῇ διὰ τὴν συζήτησιν τῆς ἀπαγορεύσεως ἢ μὴ τῆς κατασκευῆς σιγαρέτων διὰ μηχανῶν ἧτις θὰ γίνῃ.

Πατσουράκος. Κατὰ εἰδικὸν νόμον, μέρος ἐκ τῆς πωλήσεως ἐκμαγείων τῶν ἔργων τῆς ἀρχαίας τέχνης εἶνε μέρος τοῦ Κράτους. Ὅτε ἐκλήθη ἡ Κυβέρνησις νὰ μετᾶσχη εἰς τὴν Βιοτεχνικὴν ἔκθεσιν τοῦ Μιλάνου καὶ τὴν Καλλιτεχνικὴν τῆς Ρώμης τοῦ 1911, βιομήχανοι ἀρμόδιοι ἀπέτρεψαν ἀπὸ συμμετοχῆς, διὰ τὸν λόγον τῆς ἀνεπαρκείας, ἄλλοι ὑπεστήριξαν τὸ ἐναντίον, κατίσχυσαν οὗτοι καὶ ἀπεφασίσθη ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν ἔκθεσιν δι' ἐκμαγείων τῶν ὠραίων ἔργων τῶν προγόνων ἡμῶν, διὰ φωτογραφικῶν τοπειῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ διὰ μικρογραφικῶν τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων, ἐπὶ τῇ βάσει εἰκόνων ἃς ἔφερεν ἐξ Ἀγίου Ὄρους ὁ κ. Λάμπρος καὶ διὰ τὸ ὅποιον ταξείδιον ἔλαβε 12.000 δρ. Ἡ καταρτισθεῖσα διὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν ἐν Ἰταλίᾳ ἔκθεσιν ἐπιτροπὴ ἔλαβεν ἐκ τοῦ προϋποσμοῦ τοῦ Κράτους 60.000, ἡ κατασκευὴ τῶν ἐκμαγείων ἀνετέθη εἰς τὴν Ἑπιτροπὴν μετέχουν καὶ πρόσωπα ἄριστα, ἀλλὰ ἀσθενοῦς θελήσεως. Ἀξίως δὲ 300.000 δραχμῶν ἐκμαγεῖα δωρεῖ ἡ Ἐπιτροπὴ εἰς τὴν Ἰταλικὴν Κυβέρνησιν, μὲ ἀντάλλαγμα τὸ

ἐνοίκιον τοῦ χώρου τῆς Ἐκθέσεως, τὸ πολὺ—πολὺ δηλ. 5-10,000 δραχ. Καὶ τοῦτο ἔγινεν, ἐνῶ αἱ Ἀθηναὶ στεροῦνται Μουσείου ἐκμαγείων, ἡ πόλις, ἣτις εἶνε τὸ κέντρον τῆς ἀρχαιολογικῆς κινήσεως. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία οὔτε εἶδεν οὐδὲν τοῦ πράγματος, διότι οἱ καλοὶ ἀρχαιολόγοι εἶνε τεθειμένοι εἰς τὸ ἀριστερόν.

Εἰς Ἰταλίαν μεταβαίνουσιν λοιπὸν οἱ κ. Λάμπρος καὶ Καββαδίας, ὁ μὲν πρὸς τποθέτησιν τῶν ἐκμαγείων, ὁ δὲ διὰ τὰ ὁμοιώματα τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων. Ὁ Καββαδίας νῦν δὲν εἶνε, κατὰ τὴν γνώμην μου, εἰς θέσιν νὰ ἐκπροσωπήσῃ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ θὰ ἀδικήσῃ τὴν Ἑλλάδα ὡς ἀντιπρόσωπός τῆς ἐν Ἰταλίᾳ.

Ε. Ρέπουλις (Υπουργ. Ἐσωτερ.) Εἰς παρεκάλεσα τὸν προσηλυθέντα νὰ μὴ κάμῃ λόγον διὰ τὴν δωρεὰν πρὸς τὴν Ἰταλικὴν Κυβέρνησιν ἐκμαγείων ἀξίας 300,000 ἢ μὴ. Τὸ διατὶ τὸ λέγει ἡ συνείδησις ὁλοκλήρου τῆς Βουλῆς. Δὲν πρόκειται δὲ περὶ δωρεᾶς τοιαύτης. Καὶ εἰς τὴν ἐκθεσίν τοῦ Σικάγου ἀπέστειλαμεν ἐκμαγεῖα ὅμοια, ἅτινα ἀφῆθησαν ἐκεῖ ὡς δωρεὰ πρὸς τὴν Ἀμερικανικὴν Κυβέρνησιν καὶ τοῦτο φαίνεται ὅτι προήλθεν ἐξ οικονομικοῦ ὑπολογισμοῦ, διότι ἡ μεταφορὰ τῶν ἐνταῦθα θὰ ἐστοίχιζε πολλαπλασίως. Ἡ ἀνακινήθεισα ἤδη ὑπόθεσις ἀρχεται ἀπὸ τοῦ 1907, ὥστε οὐδὲν ὡς σχετίζεται μὲ τὴν Κυβέρνησιν ταύτην. Πληροφορῶ δὲ τὴν Βουλὴν ὅτι ἡ ἐν Ρώμῃ ἐκθεσις εἶνε καλλιτεχνική, ἀλλὰ καὶ ἱστορικὴ καὶ ἀρχαιολογική. Σκοπεῖ τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ μεγαλείου τῆς Ἀρχαίας Ρώμης, ἧς θὰ παρίσταται ἐν τῇ ἐκθέσει ἡ Ἑλλάς ὡς μία Ἐπαρχία. Τότε ἠρωτήθη ἡ Ἑλλάς καὶ ἐὰν θὰ ἔστεργεν νὰ ἀντιπροσωπευθῇ ἐμφανίζουσα ἐν ἰδίῳ τμήματι τὴν εἰκόνα τῆς ἀρχαίας δεδοξασμένης αὐτῆς Τέχνης. Ἐκρίθη λοιπὸν καλὸν νὰ γίνῃ συμμετοχὴ, ἐλήφθησαν ἐκμαγεῖα καὶ ἀναπαραστάσεις τῆς Ἑλληνικῆς Τέχνης ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, συμπεριλαμβανομένης ὁλοκλήρου, τοῦτο ἦν ἐθνικωτάτη καὶ σοφωτάτη ἔμπνευσις. Ὅθ' τεθῆ δὲ τὸ τμήμα τὸ Ἑλληνικὸν ἐξαιρετικῶς ἐν ταῖς θέμαις τοῦ Διοκλητιανοῦ, ὅπου οὐδὲν ἄλλο ἔθνος αὐτοτελῶς θὰ ἀντιπροσωπευθῇ. Λυποῦμαι δὲ διότι ἡ ἀξία τῶν ἐκμαγείων εἶνε κατωτέρα τῶν 200,000 δραχ. καὶ δὲν εἶνε 1,000,000 διὰ νὰ δωρηθῇ εἰς τὴν Ἰταλίαν.

Αἱ δὲ ἀποσταλῆσόμενα φωτογραφίαι μνημείων, εἰκό-

νων καὶ τοπειῶν Ἑλληνικῶν, αἱ παραγγελθεῖσαι εἰς κατὰ-στημα τοῦ Βερολίνου, μοναδικόν εἰς ὅλον τὸν κόσμον διὰ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν καὶ οὐ ὁ τεχνίτης ἦλθε κατὰ παράκλησιν πρὸς τὸν Γερμανὸν Αὐτοκράτορα καὶ ἦλθεν ἀδαπάνως ὡς πρὸς ἡμᾶς. θὰ σύντελέσουν καὶ εἰς ἐμφάνισιν τῶν ἀρχαιολογικῶν μερῶν μας, πρὸς τοὺς ἄλλους. Ἡ μόνη ὠφέλεια εἰς τὸν Γερμανὸν τεχνίτην θὰ εἶνε αἱ πλάκες. Αὐτὰ πάντα εἶχον συντελεσθῆ ὅτε ἀνῆλθον εἰς τὸ Ὑπουργεῖον. Καὶ ὁ κ. δὲ Λάμπρος καὶ ὁ κ. Καββαδίας καὶ ὁ κ. Ἰακωβίδης στέλλονται ἐκεῖ διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ταξινομήσεως τῶν μνημείων, ὁ κ. Καββαδίας εἶνε ζήτημα ἂν θὰ δεχθῆ νὰ μεταβῆ, ἀλλὰ εἶνε ἀπαραιτήτως διὰ τὴν συναρμολόγησιν τῶν ἐκθεμάτων, σχετικῶς μετὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνελιξεως τῆς Τέχνης. Ὁ κ. Ἰακωβίδης εἶνε ὁ ἀρμόδιότερος διὰ τὸ καλλιτεχνικὸν τμήμα, ὅπερ δὲν θὰ εἶνε ἐν τῇ θέσει τῶν θερμῶν, ὁ δὲ κ. Λάμπρος εἶνε ἐπίσης ὁ ἀρμόδιος, διότι αὐτὸς εἶνε ὁ συλλέξας καὶ συγκεντρώσας τὴν σειρὰν τῶν εἰκόνων τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων. Τὸ ποσὸν τῶν 60,080 δὲν εἶνε οὐδὲν ὑπερβολικόν, διαχειριστὴς εἶνε ὁ κ. Μπασιᾶς καὶ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς ὁ Διοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς κ. Βαλαωρίτης».

Παρὰ τοῦ βουλευτοῦ Ψαρρῶν κ. Βρατσάνου ὑποβάλλονται τροπολογίαι εἰς τὸ σχέδιον νόμου περὶ αὐξήσεως ἐργατῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου, τυπωθησόμενα πρὸς διανομίην.

Πατσουράκος. Ὁφείλομεν πρωτίστως νὰ σεβώμεθα τοὺς νόμους τοῦ Κράτους. Κατὰ τὸν νόμον τὰ ἐκμαγεῖα πωλοῦνται ὡς πῶρος τοῦ Κράτους, χάριν δημιουργίας Μουσείου ἐκμαγείων ἐν Ἀθήναις. Ἐκαστὸν τῶν ἀγαλμάτων πωλεῖται 300—500 δραχ. διὰ Β. Δ. καὶ χάνομεν 1/9 ἑκατομμύριον. Τοῦτο εἶνε σπατάλη καὶ τοῦτο ὑπέδειξα, δὲν ἔθιξα δὲ οὐδὲν ὡς νομίζω τὸ Ἰταλικὸν ἔθνος, τὴν μετὰ τοῦ ὁποίου ὑψηλὴν σχέσιν τῆς Ἑλλάδος ἔσπευσα νὰ διαχωρίσω ἐντελῶς ἀπὸ τοῦ ζητήματος.

Ε. Βενιζέλος (Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως). Βεβαίως ὑπευθύνως ὅτι ἡ ἀξία τῶν ἐκμαγείων ἐκείνων εἶνε 14,000 δραχμῶν, 9,000 θὰ ἐδαπανῶντο διὰ τὴν μεταφορὰν καὶ ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις δίδει εἰς ἀντάλλαγμα ἄλλα ἐκμαγεῖα ἀξίας 20,000 δραχμῶν. Ἡλπίζον ὅτι ὁ κ. βουλευτὴς Λακωνίας, μετὰ τὴν ὁμιλίαν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν, δὲν θὰ ἐλάμβανε τὸν λόγον, ἀλλ' αὐτὸς

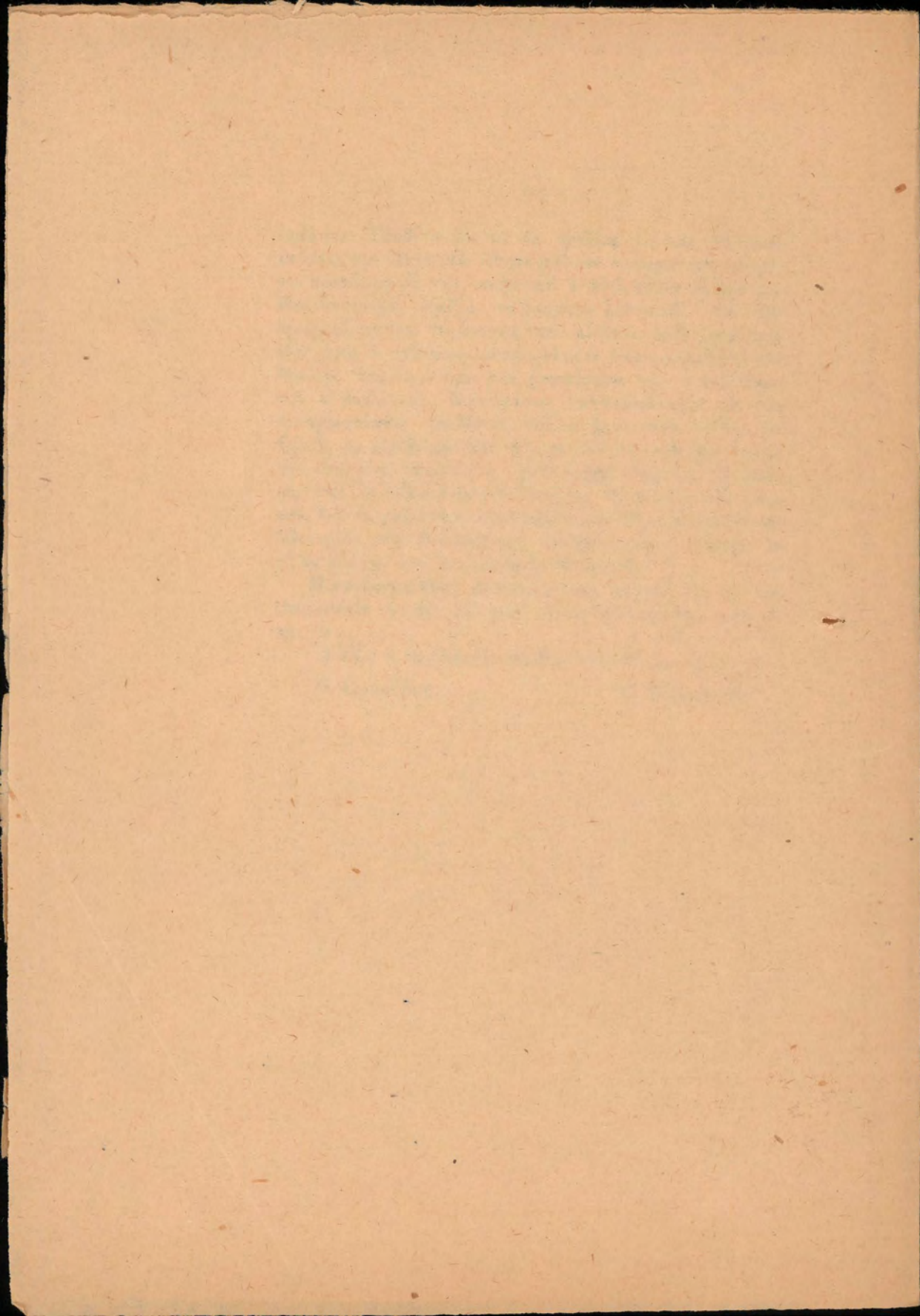
ὀμίλησε. Ὑποθέτω ὅτι εἰς τὰς ὀμιλίαις του, τὰς ὁποίας ἠκούσατε πρὸ ὀλίγου, τὸν ὠθησε μᾶλλον ἢ συμμετοχῇ ὄρισμένου προσώπου εἰς τὴν ἐπιτροπὴν, ἢ αὐτὸ τοῦτο τὸ ζήτημα. Καὶ δικαιοῦμαι, νομίζω, νὰ ἐκφράσω λύπην, διότι ἀντιθέσεις ἰδιωτικαί, σύγκρουσις τοῦ κ. βουλευτοῦ ἐκ Λακωνίας πρὸς ἓν πρόσωπον ἀπησχόλησεν ἐπανειλημμένως τὴν Βουλὴν, ἀσχέτως πρὸς τὴν χρηστότητα τῆς συνειδήσεως τοῦ κ. βουλευτοῦ. Συνεδριάσεις κατηναλώσαμεν μὲ τὰς πανομοιότυπους ἐπιθέσεις τοῦ κ. βουλευτοῦ, ἀλλὰ δὲν ἤρμοξε νὰ εὐρεθῶμεν καὶ σήμερον ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ πρὸ τοιαύτης ὑπερβασίας, τρεῖς ἡμέρας δηλαδὴ πρὸ ἐκείνης, καθ' ἣν ὁ Πρόεδρος τοῦ Σώματος θὰ καλέσῃ τὴν Βουλὴν, διὰ νὰ χαιρετίσῃ αὐτὴ ἀδελφικὸν Ἔθνος ἐορτάζον τὴν 50ετηρίδα τῆς Ἑνώσεώς του, τὸ Ἔθνος ὅπερ ἀνέμιξεν ἐν τῇ ὀμιλίᾳ του ὁ κ. βουλευτὴς ἐκ Λακωνίας.

Πατδουράκος. Διαμαρτύρεται, λέγων, ὅτι εἰς τὴν ἐπερώτησίν του δὲν ἐκίνησεν αὐτὸν ἐχθρότης πρὸς πρόσωπόν τι.

Λύεται ἡ συνεδρίασις τὴν 9ην καὶ 10' ὥραν μ. μ.

Ὁ Πρόεδρος

Οἱ Γραμματεῖς

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΜΖ'

Τῆς 11 Μαρτίου 1914.

Ὁρα 5 μ. μ. ἀναγνωσθέντος τοῦ καταλόγου ἡ Βουλὴ εὐρέθη ἐν ἀπαρτίᾳ παρόντων 196 βουλευτῶν.

Ἀναγινώσκονται τὰ πρακτικὰ τῆς χθεςινῆς συνεδριάσεως.

Ὁ κ. **Βοζίκης** ὁμιλῶν ἐπὶ τῶν πρακτικῶν ζητεῖ ὅπως ἐρμηνευθῆ ὑπὸ τῆς Βουλῆς ἐὰν πράγματι πρόκηται περὶ πολιτικῆς μειοψηφίας, ὅσον ἀφορᾷ τὰ τρία τελευταῖα μέλη τῆς ἐκλογέσης ἐνεαμελοῦς ἐπιτροπῆς. Ἐὰν, λέγει, πρόκηται περὶ τούτου, θὰ εὐρεθῶμεν ἐκτὸς τοῦ Κανονισμοῦ, καθόσον τὰ ψηφοδέλτια δὲν κατηρτίσθησαν ὡς εἶδει νὰ καταρτισθῶσιν. Ἡ ἐκλογὴ ἐγένετο ἀντικανονικῶς, διότι τὰ μέλη τῆς μειοψηφίας ὑπεδείχθησαν ὑπὸ τῆς πλειοψηφίας, δὲν εἶνε δὲ συνεπῶς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἐλευθέρως ἤθελε νὰ ἐκλέξῃ ἡ μειοψηφία. Διὰ τοῦτο δηλοῖ ὅτι παραιτεῖται, καὶ παρακαλεῖ τὴν Βουλὴν νὰ δεχθῆ τὴν παραίτησίν του, ἐκτὸς ἐὰν ἤθελε δοθῆ ἡ προσήκουσα ἐρμηνεία εἰς τὰ πρακτικὰ.

Ἐλ. Βενιζέλος (Πρωθυπουργός). Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὁ κανονισμὸς, κύριοι βουλευταὶ, καθιεροῖ, προκειμένου περὶ ἐκλογῆς ἐπιτροπῶν, εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς ἀντιπροσωπεύσεως ἐν αὐταῖς καὶ τῆς μειοψηφίας. Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου ἀπὸ ἄλλου μέσου ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια ὑποδεικνύονται εἰς τοιαύτας περιστάσεις, ἵνα καθίσταται δυνατὴ ἡ ἐξασφάλισις τῆς μειοψηφίας, ὅπως θὰ ἦτο καὶ τὸ μέτρον τοῦ ἐνιαίου τῆς ψήφου, καθ' ὃ ἕκαστος βουλευτῆς θὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ ὑποδεικνύῃ ἕνα μόνον, ὁ κανονισμὸς ἡμῶν ἐθεώρησεν ὅτι ἡδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ ἐπιδιωχομένου σκοποῦ, ὅταν ἕκαστον ψηφοδέλιον περιέχῃ τὰ $\frac{2}{3}$ τῶν ἐκλεκτέων.

Ἐπὶ τῇ βάσει τούτου ἡ πλειοψηφία δὲν δύναται νὰ ἐκλέξῃ τὸ ὅλον τῶν ἐκλεκτέων προσώπων, ἀλλὰ ἀντιπροσωπεύεται ἀσφαλῶς καὶ ἡ μειοψηφία διὰ τοῦ $\frac{1}{3}$ ὑπὸ ἕνα ὅρον, ὅτι ἡ μειοψηφία εἶνε ἰκανῶς ἰσχυρά, ὥστε ν' ἀποτελῇ τὸ $\frac{1}{3}$ τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν. Διὰ τοὺς γνωρίζοντας, κύριοι βουλευταὶ, τὰ κατὰ τὴν λεγομένην ἀντιπροσωπεύσιν τῆς μειοψηφίας, οὐδεμίαν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα. Ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει δὲν δύναται ὑποθέτω ἡ πλειοψηφία τῆς Βουλῆς, νὰ κατακριθῆ ὡς ποιήσασα κατάχρησιν τῆς ἐξουσίας αὐτῆς. Ὡς παρατηρήσῃ πολὺ ὀρθῶς ὁ ἀξιότιμος κ. βουλευτῆς εὐρέθη ἐνώπιον ἐνὸς ψηφοδελτίου, τὸ ὁποῖον εἶχε καταρτισθῆ καὶ εἰς τὸ

ὁποῖον δὲν ἐξεπροσωπεῖτο ἡ μειοψηφία. Τί συνέβη δὲν δύναμι νὰ γνωρίζω, διότι ἡ ψηφοφορία ἦτο μυστική· ὑποθέτω, ὅτι πολλὰ τῶν μελῶν τῶν ἀνηκόντων εἰς τὰς τάξεις τῆς πλειοψηφίας, ἀναγνωρίζοντα ὅτι ἔπρεπε ἡ ἐπιτροπὴ νὰ περιλάβῃ καὶ ἐπιφανῆ μέλη τῆς μειοψηφίας ἐν τῇ Βουλῇ ἐκ συνεννοήσεως ἔκριψαν τὰ ψηφοδέλτια ἐκεῖνα διὰ τῶν ὁποίων προήλθον εἰς τὸ μέσον, ὡς ὑποδειχθέντες διὰ τῆς μειοψηφίας, οἱ τρεῖς βουλευταὶ κ. κ. Μπακόπουλος, Βοζίκης καὶ Λιδωρίκης. Διὰ τοῦτο, νομίζω, ὅτι ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἀξιοτίμου Βουλευτοῦ ἐξ Ἀρκαδίας ἔχει κανονικῶς καὶ οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος νὰ παραιτηθῇ καὶ στερήσῃ τὴν ἐπιτροπὴν τῆς παρουσίας του, ἡ ὁποία εἶναι ἀναγκαιότατη ἐν τῇ ἐπιτροπῇ. Ἡ Βουλὴ προσεπάθησε νὰ ἐκλέξῃ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα δὲν ἦσαν φανατισμένα καὶ περὶ τῶν ὁποίων ὑπάρχει ἡ πεποίθησις, ὅτι δὲν ἄγονται ἐκ προκαταλήψεως καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐλπίζω ὅτι θ' ἀναγνωρίσῃ ὁ κ. βουλευτὴς ἐξ Ἀρκαδίας, ὅτι ἡ ἐκλογὴ καλῶς ἔχει καὶ δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς παραιτήσεως.

Ε. Κουλουμβάκης. Ὁ Κανονισμὸς ἔχει ὑπ' ὄψιν διαίρεσιν τοῦ Κοινοβουλίου εἰς πλειοψηφίαν καὶ μειοψηφίαν. Διὰ τὴν ἀπορασιθῆ ὁ καταρτισμὸς ἐπιτροπείας σημαίνει ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ καὶ διαφωνία τις. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὅμως ἡ Βουλὴ ἦτο σύμφωνος καὶ μάλιστα οἱ ἀντιφρονούντες δὲν διεφέροντο πολιτικῶς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ συνεπῶς μὴ ὑπαρχούσης τῆς ἐννοίας τῆς ἐμπιστοσύνης, δὲν ἔπρεπε νὰ γείνη ἡ ἐκλογὴ ὡς ἐγένετο ἀλλ' ἔδει νὰ ἐνλεγῶσι πρόσωπα ἅτινα ἐλευθέρως θὰ ἐκρίνοντο κατ'ἀλληλα πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν.

Χ. Βοζίκης λέγει ὅτι τὸ λεγθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως ὅτι ἡ μειοψηφία δέον ν' ἀποτελῇ τὸ 1)3 τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν, δὲν εἶνε σύμφωνον πρὸς τὸν Κανονισμὸν. Ἐγὼ ἐζήτησα καὶ παρακαλῶ ὅπως ἀποφανθῇ ἡ Βουλὴ ἐπὶ τῆς σημασίας, ἣν ἔχει ἡ διεξαχθεῖσα ψηφοφορία.

Πολλοὶ βουλευταὶ. Δὲν ὑπάρχει λόγος. Ἡ ψηφοφορία διεξήχθη ἤδη.

Ε. Βενιζέλος. Δὲν εἶνε δυνατὸν ν' ἀποφανθῇ ἡ Βουλὴ, διότι οὕτω καταστρέφεται τὸ μυστικὸν τῆς ψηφοφορίας.

Σ. Δραγοῦνης. Μοὶ φαίνεται ὅτι ἐτέθη ἐνταῦθα ζήτημα ἀνεπίδεκτον λύσεως. Ἐζητήθη παρὰ τῆς Βουλῆς, ἥτις δὲν γνωρίζει πῶς ἐψήφισεν ὁ εἰς ἢ ὁ ἕτερος, πρᾶγμα ἀδύνατον. Ἐὰν οἱ κ. κ. βουλευταὶ ἀνήκωσιν εἰς τὴν μειοψη-

ψηφίαν καὶ ἀντιβάλλωσι περὶ τῆς σημασίας, τῆς δοθείσης εἰς τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ παραιτηθῶσιν. Τοιαύτη ἔρευνα ὅμως, οἷα ζητεῖται νὰ γείνη, θὰ παρεβίαζε τὸ μυστικὸν τῆς ψηφοφορίας. Ἡ πρότασις τοῦ κ. Βοζίκης θὰ εἶχε λόγον ἂν ὑπῆρχε μειοψηφία, διότι οἱ 10 ἢ 15 βουλευταὶ, οἵτινες ἐμφανίζοντες ἐκάστοτε ὡς ἀντιπολιτευόμενοι μονάδες, δὲν δύνανται νὰ ὀνομασθῶσιν μειοψηφία, ἥτις νοεῖται πάντοτε ὡς πολιτικὸν κόμμα.

Ε. Κουλουμβάκης ζητεῖ τὴν διαγραφὴν ἀπὸ τῶν πρακτικῶν ὁλοκλήρου τοῦ μέρους, ὅπερ ἀφορᾷ τὴν ἐκλογὴν τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπείας.

Ἐπικυροῦνται μετὰ τοῦτο τὰ πρακτικά.

Ὁ κ. Πρόεδρος ἀνακοινῶ τὰ ἐξῆς: 1) Τὸ πολιτικὸν Κέντρον Πατρῶν ζητεῖ ὅπως ἡ κατωτάτη καὶ Μέση ἐκπαίδευσις παρέχεται δωρεάν, 2) Ὁ Μέγα-Οἰκονόμος καὶ διδάσκαλος Π. Βασιλείου ἀποδίδει τὴν μεγαλοποίησιν τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος εἰς τὴν κατηγορίαν κατὰ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας καὶ εἰς τὰ κόμματα. 3) Καλλιεργῆται τοιφιλικίων Καρδίτσας ζητοῦσι ταχεῖαν λύσιν τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος. 4) Οἱ ἰδιοκτῆται οἰκίων Ἀθηνῶν ζητοῦσιν ὅπως γίνεταί ἡ ἔξωσις τῶν ἀρνούμενων ἐνοίκια ἀπ' εὐθείας τῇ ἐπευθάσει τῆς Αστυνομίας. 5) Δήμαρχος Ἰθώμης ὑποβάλλει ψήφισμα τοῦ λαοῦ Χαρυκίνης, διαμαρτυρομένου ὅτι δὲν ἀρκοῦσι τὰ κτήματα ἅτινα καλλιεργοῦσι. 6) Ὁ κατὰδικος Αἰγίνης Τ. Μαγκογιάννης ζητεῖ χάριν. 7) Οἱ δημόται Τευθρώνης ζητοῦσιν ἀπαλλαγὴν φόρου ὀνίων καὶ ἐμπορευμάτων. 8) Οἱ Α. Παπαγιαννόπουλος καὶ Χ. Διδάχος ἐκ κάτω Ἀρχαίας ζητοῦσιν ἴδρυσιν γεωργικῆς Τραπεζῆς καὶ διακανονισμὸν χρεῶν. 9) Λαὸς Ἀταλάντης διαμαρτύρεται διὰ τὴν ἐν τῷ ἄρθρ. 15 τοῦ προσχεδίου κατάργησιν μέσης Ἐκπαιδεύσεως 10) Ὁ Δ. Κανελλόπουλος ἐκ Μουριάς τῆς Ἠλείας διαμαρτύρεται κατὰ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν Δημ. Σχολείων λύσαντος τὴν μετ' αὐτοῦ σύμβασιν περὶ ἐνοικιάσεως σχολείου ἀνευ λόγου καὶ προδόντος εἰς νέαν τοιαύτην 11) φυλακισμένοι κατὰδικοι καὶ ὑπόδικοι ἐκ τῶν φυλακῶν Σπάρτης ζητοῦσι χάριν καὶ σύστασιν Κκυργιοδικείου 12) ὁ Α. Ἀναστασόπουλος πρῶην ἐπιτηρητῆς ἀλικῆς Λευκάδος ἐκ Καλαβρυτῶν ζητεῖ τὰς ἀποδοχὰς του ἐκ 12 χιλιάδων δραχμῶν 13) Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Μεσογείων συνοικισμῶν τῶν προσφύγων ζητοῦσιν ἐπαναφορὰν τοῦ 14 ἄρθρου τοῦ Νόμου ΓΣΒ' τοῦ 1907 14) ὁ ὀρθόδοξος Χριστιανικὸς Σύλλογος «Τρεῖς Ἱεράρχαι» ζητεῖ ὅπως ἀπαλειφθῇ ἡ ἐν τῷ ἀναθεωρηθέντι 2ῳ ἄρθρῳ γενομένη προσθήκη.

Οἱ βουλευταὶ κ. κ. **Καρῆς** καὶ **Παπουράκος** ὑποβάλλουσι τροπολογίαν ἐπὶ τοῦ Συντάγματος ἣτις θέλει ἐκτυπωθῆ καὶ παραπεμφθῆ εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Συντάγματος ἐπιτροπὴν.

Μετὰ τοῦτο ἡ Βουλὴ εἰσέρχεται εἰς τὴν

Ἡμερησίαν Διάταξιν

Συζήτησις ἐπὶ τοῦ 16 ἄρθρου τοῦ προσχεδίου τῆς ἐπὶ τοῦ Συντάγματος ἐπιτροπῆς.

Ὁ κ. **Κλάδης** προτείνει τὸ ἀπαράδεκτον τοῦ ἄρθρου 16 διότι φρονεῖ ὅτι τὸ ἄρθρον τοῦτο εἶνε θεμελιώδες.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** ἐρωτᾷ τὴν Βουλὴν ἣτις ἀπορρίπτει τὴν πρότασιν περὶ ἀπαράδεκτου.

Ὅρα 6. 5' μ. μ. ἀρχεται ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 16 τοῦ Συντάγματος.

Χ. Βοζίκης (ὥρα 6. 5' μ. μ.) Ἡ ἐκπαίδευσις καθ' ὅλους τοὺς βαθμοὺς ἀποτελεῖ ὑποχρέωσιν τοῦ Κράτους, ἂν δ' ἀνετέθη ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις εἰς τοὺς δήμους, τοῦτο ἐγένετο διὰ λόγους καθαρῶς οικονομικούς. Ὡστε ὡς πρὸς τὴν δωρεὰν παροχὴν τῆς ἐκπαίδευσεως εἴμεθα πάντες συμφωνοὶ διαφωνῶ ὅμως ὡς πρὸς τὸ παρεχόμενον δικαίωμα τοῦ νὰ δύναται ἡ Βουλὴ διὰ νόμου νὰ κανονίσῃ ἀνάλογον εἰσφορὰν τῶν δήμων διὰ τὰς δαπάνας τῆς στοιχειώδους ἐκπαίδευσεως. Ἄν τοῦτο γίνῃ θὰ ἔχωμεν ὑπὸ διάφορον τύπον τὴν προηγουμένην διάταξιν. Αἱ ἀνάγκαι τῆς στοιχειώδους ἐκπαίδευσεως ἀνεπτύχθησαν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε οἱ δήμοι οὐκ ἐπαρκοῦντες πλέον, κατέστησαν ὑποχέριον τῆς Κυβερνήσεως. Εἶνε ἀνάγκη ὅπως οἱ δήμοι ἐλευθερωθῶσι παντὸς φόρου, μάλιστα δὲ καθ' ἣν ἐποχὴν μελετᾶται νὰ καταργηθῶσιν οὗτοι, ὅπως ἰδρυθῶσιν αἱ κοινότητες.

Ε. Βενιζέλος (Πρωθυπουργός). Ποιεῖται τὴν δήλωσιν ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις ἐν γένει θὰ παρέχεται δαπάναις τοῦ Κράτους.

Μετὰ τοῦτο παραιτεῖται τῆς περαιτέρω ὁμιλίας του ὁ κ. **Χ. Βοζίκης**.

Ἐλευθ. Βενιζέλος (Πρωθυπουργός). Κύριοι βουλευταί, ἀφ' ἧς διενεμήθη τὸ σχέδιον τῶν βουλευτῶν τῶν ἀποτελούντων τὴν Κυβέρνησιν καὶ ὕστερον, ἀφ' ἧς ἐγένετο γνωστὴ ἡ διατύπωσις τῆς συνταγματικῆς ἐπιτροπῆς, ἤρχισε δημιουργουμένη μία κολοσσιαία παρεξήγησις, ἡ ὁποία εἶναι

ἄπορον πῶς κατώρθωσε νὰ ριζοβολήσῃ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ παρατείνεται ἐπὶ δύο ἤδη ὀλοκλήρους μῆνας καὶ νὰ μὴ προφθάνη καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως νὰ λαμβάνη τὴν ἐγγραφήματα καθ' ἐκάστην ζητοῦντα νὰ μὴ στερηθῇ ὁ λαὸς τῆς μέσης ἐκπαίδευσεως, νὰ μὴ καταργηθῇ ἡ ὑπὸ τοῦ Κράτους παρεχόμενη μέση ἐκπαίδευσις.

Διὰ νὰ ἴδῃτε πόσον τρομερὰ εἶναι αὐτὴ ἡ παρεξήγησις θὰ σᾶς ἀναγνώσω ἐν τηλεγράφημα τὸ ὅποιον ἔλαβον αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἀπὸ τὸν Ἐμπορικὸν Σύλλογον Βόλου, ὁ ὁποῖος συνελθὼν εἰς συνεδρίασιν τῇ 9 Μαρτίου καὶ σκεφθεὶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς μέσης ἐκπαίδευσεως: «ἀποφαίνεται ὡς πῶς παρακληθῆ ἡ Κυβέρνησις καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ, ὅπως ἐν ἄρθρῳ 14 τοῦ Συντάγματος μὴ ἀναγκασθῆ ἡ τροποποίησις, δι' ἧς τὸ Κράτος ἀπαλλάσσεται τῶν δαπανῶν τῆς μέσης ἐκπαίδευσεως, ἀλλὰ διατηρηθῆ ἡ ὑποχρέωσις ὅπως τὸ Κράτος ἐξακολουθῆ παρέχον δαπάναις αὐτοῦ καὶ τὴν μέσιν ἐκπαίδευσιν».

Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως αὐτοῦ καὶ μόνου τοῦ τηλεγραφήματος βλέπετε πῶς ἐστηρίχθη αὐτὴ ἡ πλάνη. Τὸ ἄρθρον τὸ πλαιῖον τοῦ Συντάγματος, τοῦ ὁποίου προετάθη ἡ τροποποίησις καὶ παρ' ἡμῶν καὶ παρὰ τῆς Ἐπιτροπῆς, παραρημνίσθη καὶ παρενεβλήθη εἰς αὐτὸ ὑπὸ τῆς κοινῆς φαντασίας διάταξις τις, καθ' ἣν ἡ μέση ἐκπαίδευσις βαρύνει τὸ Κράτος, τὴν ὁποίαν διάταξιν ἀφῆρσε τάχα καὶ τὸ σχέδιον τῶν βουλευτῶν τῶν ἀποτελούντων τὴν Κυβέρνησιν καὶ ἡ Συνταγματικὴ Ἐπιτροπὴ. Ἄλλὰ δὲν ἔχετε παρὰ νὰ ἀναγνώσητε τὸ ἄρθρον 16 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1864 διὰ νὰ ἴδῃτε ὅτι κανένα λόγον δὲν κάμνει περὶ τῆς μέσης ἐκπαίδευσεως, ἐπομένως ὅτι, ὡς πρὸς τὴν μέσιν ἐκπαίδευσιν, οὐδεμίαν τροποποίησιν προετάθη οὔτε ὑπὸ τῶν βουλευτῶν, τῶν ἀποτελούντων Κυβέρνησιν, οὔτε ὑπὸ τῆς Συνταγματικῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ ἐπομένως τὸ καθεστῶς μένει καθ' ὀλοκλήρην, ὅσον ἀφορᾷ τὴν μέσιν ἐκπαίδευσιν, ὅποιον τοῦτο ὑφίστατο ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ψήφισεως τοῦ Συντάγματος τοῦ 1864.

Ἡ τροποποίησις τοῦ ἄρθρου 16 τοῦ Συντάγματος, ἡ ὁποία ἐγένετο ἐν τῷ σχεδίῳ τῶν βουλευτῶν, τῶν ἀποτελούντων τὴν Κυβέρνησιν, καὶ ἐν τῷ σχεδίῳ τῆς Συνταγματικῆς Ἐπιτροπῆς, τὸ ὅποιον δὲν ἀπομακρύνεται οὐσιωδῶς ἀπὸ τοῦ τῶν μελῶν τῆς Κυβερνήσεως, ἐπεδίωκε τοῦτο ἐπειδὴ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1864 ὁμιλεῖ μόνον περὶ τῆς ἀνωτάτης ἐκπαίδευσεως, ἡ ὁποία, ὡς γνωρίζετε εἶναι ἡ Πα-

νεπιστημιακή, ὀρίζον ὅτι αὐτὴ γίνεται δαπάνη τοῦ Κράτους, ἐν τῷ παρελθόντι δὲ ἠγέρθη μακρὰ συζήτησις ἐπὶ τῇ διάταξιν αὐτῆ, καθ' ἣν ἡ ἀνωτάτη ἐκπαίδευσις παρέχεται δαπάνη τοῦ Κράτους, ἐννοῆ ὅτι παρέχεται καὶ δωρεὰν ὑπὸ τῷ Κράτους, μὴ δικαιουμένου νὰ ἐπιβάλλῃ οἰονδήποτε τέλος εἰς τοὺς ἀπολαύοντας τῆς ἐκπαίδευσως αὐτῆς. καὶ ἐπειδὴ οὐδεὶς λόγος ἐγένετο περὶ δωρεὰν παροχῆς τῆς στοιχειώδους ἐκπαίδευσως, ἀνεφέρετο δὲ τοῦναντίον ὅτι αὐτὴ εἶνε εἰς βῆρος τῶν δήμων κατὰ πρῶτον λόγον, τοῦ Κράτους ἐρχομένου ἐπικούρου μόνον, διὰ τοῦτο ἐνόμισαν οἱ ἀποτελοῦντες τὴν Κυβέρνησιν βουλευταὶ καὶ ἡ συνταγματικὴ ἐπιτροπὴ ὅτι ἡ ἀνεστραμμένη αὐτὴ πυραμὶς ἔπρεπε νὰ τεθῆ εἰς τὴν βῆσιν τῆς τὴν ὀρθῆν, ὀριζουμένων ἐν τῷ Συντάγματι τοῦ λοιποῦ, ὅτι ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις — τὴν ὁποίαν ὀρθότερον πρέπει νὰ ὀνομάσωμεν στοιχειώδη διότι, ὑποθέτω ἢ ὀνομασίᾳ τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσως ἐγένετο μίᾳ ἐκ τῶν μεγαλύτερων αἰτιῶν, διὰ τὰς ὁποίας αὐτὴ ἐροῖσθη εἰς βῆρος τῶν δήμων — ὅτι ἡ στοιχειώδης λοιπὸν ἐκπαίδευσις παρέχεται δωρεὰν ὑπὸ τοῦ Κράτους καὶ εἶνε ὑποχρεωτικὴ. Δὲν ἐθεώρησαν δὲ ἀνγκαῖον νὰ γίνῃ μείξις περὶ τῆς ἀνωτάτης ἐκπαίδευσως, διότι οὐδεὶς ἐσκέρθη ποτέ, ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ καταργήσῃ τὸ Κράτος τὸ Πανεστῆμιον καὶ ν' ἀναθέσῃ εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῆς τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ Κράτους. Ἐν τούτοις, ἀφοῦ ἀπαξ ἐνεφυλλοχώρησεν αὐτὴ ἡ παρεξήγησις, δὲν δυσκολεύομαι νὰ προτείνω ὅπως διατυπωθῆ ἡ διάταξις αὐτὴ κατὰ διάφορον λεκτικὸν εἰς διατύπωσιν, ἀλλὰ οὐσιαστικῶς κατὰ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν, τὴν ὁποίαν ἀπέδωκαν εἰς τὴν τροποποίησιν καὶ οἱ βουλευταὶ οἱ ἀποτελοῦντες τὴν Κυβέρνησιν καὶ ἡ συνταγματικὴ ἐπιτροπὴ, διατυπωθῆ, λέγω, τὸ μέρος τοῦτο τοῦ άρθρου ὡς ἐξῆς :

« Ἡ ἐκπαίδευσις, διατελοῦσα ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν τοῦ Κράτους, ἐνεργεῖται δαπάνη αὐτοῦ », μὲ γενικὴν διάταξιν, καθιερούσαν ἤδη πρώτην φοράν ὅσον ἀφορᾷ διὰ τὴν μέσσην ἐκπαίδευσιν ὅ,τι ἦτο καθιερωμένον ἤδη διὰ τὴν ἀνωτάτην ἐκπαίδευσιν ὑπὸ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1864 (πολὺ ὠραῖα ! πολὺ ὠραῖα !).

Ἐλπίζω ὅτι μετὰ τὴν διάταξιν ταύτην, ἡ ὁποία δὲν τροποποιεῖ πλέον τὴν διάταξιν τοῦ Συντάγματος τοῦ 1864 ὅσον ἀφορᾷ τὴν μέσσην ἐκπαίδευσιν, ὅπως ὑπέθεσαν καὶ τὰ ἀξιότιμα μέλη τοῦ Ἐμπορικοῦ Συλλόγου Βόλου, ἀλλὰ τοῦναντίον συμπληροῖ τὴν διάταξιν αὐτὴν, διὰ νὰ περι-

λάβῃ καὶ τὴν μέσσην ἐκπαίδευσιν ὑπὸ τὴν αὐτὴν διάταξιν τὴν ρυθμιζούσαν τὰ τῆς ἀνωτάτης ἐκπαίδευσως, δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ περαιτέρω συζήτησις ἐπὶ τοῦ σημείου τοῦτου ἐντὸς τοῦ περιδόλου τούτου.

Δ. Μάρκου. «Δωρεάν». Κύριε Πρόεδρε, νὰ τεθῆ.

Ἐλ. Βενιζέλος. Τὰ τέλη δὲν εἶνε δυνατόν νὰ καταργηθῶσιν, ἐν ὅμως δύναμαι νὰ βεβαιώσω, ὅτι οὐδέποτε διενεγήθημεν ν' αὐξήσωμεν τὰ ὑπάρχοντα τέλη.

Γ. Πάπ. Ἀντὶ «στοιχειώδης» ἐκπαίδευσις νὰ τεθῆ «κατωτέρα», ἵνα μὴ ὑποτεθῆ στοιχειώδης μόνον ἢ ἀνάγκωσις καὶ ἡ γραφὴ.

Ε. Βενιζέλος παρέχω τὴν πληροφορίαν ὅτι στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν ἐννοοῦμεν τὴν ἠθικὴν, θρησκευτικὴν καὶ ἔθνηκὴν διδασκαλίαν, ἡ ὁποία εἶνε ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἁρμονικὴν ἀνάπτυξιν τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν δυνάμεων εἰς πάντα πολίτην καὶ ἡ ὁποία δίδει τὰς στοιχειώδεις γνώσεις καὶ τὰς δεξιότητας τὰς ἀναγκαζούσας εἰς τὸν βίον.

Ἀκολουθῶς ὁ κ. **Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως** ποιούμενος τὴν δήλωσιν ὅτι ἡ Κυβέρνησις θέλει μεριμνήσει περὶ αὐξήσεως τῶν ἐτῶν τῆς στοιχειώδους ἐκπαίδευσως καὶ πέραν τῶν 6 καὶ ὅτι ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις δὲν θέλει ἐπιβαρύνει τοῦ λοιποῦ τοὺς δήμους διότι θὰ παρέχεται δωρεὰν ὑπὸ τοῦ Κράτους, συνιστᾷ τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ άρθρου, ὡς τοῦτο διεισορῶσθη, δηλῶ ὅτι θέλω ἀποκρούσει οἰανδήποτε ἄλλην προσθήκην, διότι τὸ Σύνταγμα δὲν δύναται νὰ μεταβληθῆ εἰς Πανδέκτην.

Δὲν δυνάμεθα, λέγει, ἡμεῖς ν' ἀποκλείσωμεν ἀπὸ τὰ διδακτικὰ βιβλία ποίημα ἢ ἄλλο γραπτὸν μνημεῖον ὅπερ δὲν εἶνε γεγραμμένον εἰς τὴν ἐπίσημον γλῶσσαν, διότι ἡ δημοτικὴ ἡμῶν ποίησις εἶνε ἐν τῶν κειμηλίων, τὸ ὅποιον, ἐὰν ἠθέλομεν ν' ἀποκλείσωμεν, θὰ ἐφρονεῦαμεν ἠθικῶς τὸ ἔθνος. (Χειροκροτήματα).

Ἀκολουθῶς δηλῶν ὅτι ἡ Κυβέρνησις δὲν θέλει παρακολουθήσει ἐπανάληψιν τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, λέγει ὅτι ἐλεύθερον εἶνε τὸ βῆμα πρὸς τοὺς ἀντιφρονούντας βουλευτὰς ὅπως ἀναπτύξωσι τὰς ιδέας των, ἐφιστᾷ ὅμως τὴν προσοχὴν τῶν φίλων τῇ Κυβερνήσει, μήπως ὁ ἀγὼν τῆς ἀνορθώσεως κινδυνεύσῃ, καὶ συνιστᾷ εἰς αὐτοὺς ὅπως ταχθῶσι περὶ αὐτὴν, ἵνα τὸ ἄρθρον ψηφισθῆ ὡς Αὐτὴ τὸ διετύπωσεν. Ἀναφέρει τὸν ὄγκον τῆς ἐργασίας, ὃν ἔχει νὰ ἐκτελέσῃ ἡ παρούσα Βουλὴ καὶ ἐκφράζει τὴν ἐλπίδα ὅτι οἱ φίλοι τῆς Κυβερνήσεως θ' ἀφίσουν μόνον τοὺς διαφωνοῦντας ν' ἀναπτύξουν τὰς τυχόν ἀντιθέτους ιδέας των.

Μετὰ τὰς δηλώσεις τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως παραιτοῦνται τῆς ὀμιλίας τῶν οἱ κ. κ. Κορομηλάς, Τσιριμῶκος, Μπουφίδης, Κογεβίνας, Δογάνης, Ζαχιστάνος, Καμπάνης, Σκιαδαρέσης, Διομήδης, Λιμπερόπουλος, Σουμαρίπας, Καρᾶς, Πετσάλης, Χριστοχίδης, Θ. Μιχαλόπουλος, Τσαγκάρης, Πετρομανιάτης, Δελακοβίας, Μονοκρούσος, Ἐξαρχόπουλος, Βέροιοι, Ἀνδρέου, Βαβιλόπουλος, Μέρμυγκας, Ρούφος, Βότσης, Παπαναστασίου, Πατσουράκος, Βελόπουλος, Κασίμης, Μπέλος, Ἀποστολίδης, Δαζέας, Κλάδης, καὶ Σίμος.

Μετὰ τοῦτο ἡ Βουλὴ συνκινεῖ ὅπως διακοπῇ ἡ συνεδρίασις ἐπὶ 5'.

Ὡρὰ 7. 25', ἐπανακληθεῖσθαι τῆς συνεδριάσεως ὁ κ. **Λοιδωφίδης** ἀνέρχεται ἐπὶ τὸ βῆμα. Κατὰ τὸ πλεῖστον, λέγει, αἱ γυνῶμαι, τὰς ὁποίας ἀνέπτυξεν ὁ κ. Πρωθυπουργὸς εἶνε σύμφωνοι πρὸς τὰς ἰδικάς μου, μόνον εὐρίσκω τὸ ἐλάττωμα ὅτι περιέχουσιν ἀοριστίαν τινά. Εὐρίσκει καταλληλοτέραν τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως διατυπώσεως τὴν διατύπωσιν τῆς ἐπὶ τοῦ Συντάγματος ἐπιτροπῆς. Πρέπει νὰ διαρρυθμισθῇ οὕτω τὸ Συνταγματικὸν πολιτεύμα, ὥστε πλήρης ἐλευθερία ν' ἀφίεται εἰς τὴν διαρρύθμισιν τῶν τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως ὑπὸ τῆς πολιτείας. Ἐπίσης διὰ τοῦ τελευταίου ἐδαφίου τοῦ ἄρθρου καθίσταται ἀπρόσβλητον τὸ δικαίωμα τοῦ ἰδρύειν ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα ἐνῶ ἡ διάταξις ἔδει νὰ εἶνε δυναμικὴ.

Σ. Δραγούμης, παρατηρεῖ ὅτι δυναμικὴ εἶνε ἡ ἔννοια τοῦ ἄρθρου.

Λοιδωφίδης. Χαίρω πολὺ ὅτι τοιαύτη ἐρμηνεία δίδεται ὑπὸ ἀνδρῶν δυναμένων νὰ δώσωσι ταύτας. Μὲ τὰς ἐπιφυλάξεις ταύτας δηλοῖ ὅτι εὐχαρίστως θὰ ψηφίσῃ ὑπὲρ τοῦ προτεινομένου ἄρθρου.

Καῖρης. (7.50' μ. μ.). Ἐκεῖνο τὸ ὅποσον χρήζει συνταγματικῆς κυρώσεως εἶνε τὸ ἂν δύναται ἕκαστος πολίτης νὰ ἰδρῇ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα. Τοῦτο τὸ ἰδιωτικὸν δικαίωμα ἀνεγνώρισαν αἱ προηγούμεναι Συνελεύσεις. Τοῦτο δὲ ὤφειλε νὰ κυρώσῃ καὶ νῦν ἡ Συνέλευσις. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς λοιπὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου φρονῶ ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἀνάγκη συνταγματικῆς κυρώσεως, διότι ἡ πολιτεία ἀναμφισβητήτως ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ δαπανᾷ διὰ τὴν Παιδείαν, ἀφοῦ ἐπιβάλλει ταύτην καὶ λέγει ὅτι εἶνε ὑποχρεωτικὴ. Στρέφων ἀκολούθως τὸν λόγον ἐπὶ τοῦ οικονομικοῦ ζητήματος λέγει ὅτι ἂν τὰ Συντάγματα τοῦ 1843 καὶ τοῦ

1864 ἀνέθηκον τὰς δαπάνας τῆς κατωτέρως ἐκπαιδεύσεως εἰς τοὺς δήμους τοῦτο ἐγένετο λόγῳ τοῦ μικροῦ ἀριθμοῦ τῶν σχολείων, ἅτινα ὑπῆρχον τότε καὶ λόγῳ τοῦ μικροῦ μισθοῦ τὸν ὅποιον ἐλάμβανον τότε οἱ διδάσκαλοι. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Μέσην καὶ Ἀνωτάτην Ἐκπαίδευσιν λέγει ὅτι οὐδένα κίνδυνον διατρέχει ἡ Παιδεία ἂν ὑποχρεωθῇ ἡ σπουδάζουσα νεολαία νὰ πληρώνη διδάκρά τινα, συνεισφέρουσα καὶ αὕτη πρὸς τὸ Κράτος. Τελευταῖον συνιστᾷ ὅπως ψηφισθῇ τὸ ἄρθρον, ὡς διατυπώθη ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς.

Μάρκου (8.10' μ. μ.). Λέγει ὅτι διὰ τοῦ ἄρθρου 16 ὡς τοῦτο διατυπώθη ὑπὸ τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, δημιουργοῦνται διακρίσεις πολιτῶν, διότι δυνατὸν ἄλλαι Κυβερνήσεις νὰ θέσωσι τέλη εἰς τὴν Μέσην ἢ Ἀνωτάτην ἐκπαίδευσιν.

Ε. Κουλουμβάκης (8 23'), ὀμιλῶν ἐπὶ τροπολογίας του λέγει ὅτι ἀναμφιβόλως ἡ ἐκπαίδευσις πρέπει νὰ παρέχεται δωρεάν, ἐκφράζει δὲ τὴν χαρὰν του διὰ τὴν τοιαύτην διατύπωσιν τοῦ ἄρθρου ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐλπίζει ὅτι, μετὰ τὰς γενομένας συζητήσεις, οὐδεμία Βουλὴ θὰ σκεφθῇ ὅπως αὐξήσῃ τὰ ἐκπαιδευτικὰ τέλη.

Ἀκολούθως, στρέφων τὸν λόγον εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ λεχθέντα δὲν ἐνοεῖ διατὶ κινδυνεύει ἡ ἀνθρώπις ἐκ τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης ἐπιψηφίσεως τοῦ ἄρθρου καὶ δὲν δύναται νὰ ἐξηγήσῃ τὸν πανικὸν ὅφ' οὗ κατελήθη ἡ Κυβέρνησις. Ἡ ἀνθρώπις δὲν ἤρχισε σήμερον οὐδὲ χθές, ἀλλ' ἀπὸ ἐτῶν, ἡ δὲ πρὸς τὰ πρόσω πορεία τοῦ ἔθνους δὲν δύναται ν' ἀνκοπῇ οἰοδῆποτε καὶ ἂν κυβερνώσι.

Φουφίδης (8.44'). Παρακαλεῖ ὅπως δοθῇ δῆλωσις ὅτι εἰς τὴν λέξιν «δωρεάν» συμπεριλαμβάνεται καὶ τὸ βιβλιοσημον καὶ χαρτόσημον.

Μέρμυγκας (8.40'). Λέγει ὅτι εὐρίσκονται ἐν τάξει πάντες ἐκεῖνοι, οἵτινες ὑπεραμυνθέντες ἐν προηγούμενῳ ἄρθρῳ τῆς καθαρουόσης, θὰ ψηφίσωσιν ἤδη τὸ 16 ἄρθρον ὡς διατυπώθη ὑπὸ τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως.

Μπουφίδης. Ἐπεξηγεῖ ὅτι ἐν τῷ ἄρθρῳ ἐκεῖνο μάλιστα λαμβάνεται πρόνοια διὰ τοὺς λειτουργοὺς τῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Μονοκρούσος (8.50'). Κηρύσσεται κατὰ τοῦ 16ου ἄρθρου, ὡς τοῦτο διατυπώθη ὑπὸ τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, φρονῶν ὅτι τοῦτο εἶνε ἀνελεύθερον διότι παρεμβάλλει προκείμενα εἰς τὰ τέκνα τοῦ λαοῦ, ὅπως ἀποκτήσωσι τὴν ἀνάπτυξιν, ἥτις θὰ εἶνε εὐχερῆς εἰς τὰς πλουσίας τάξεις.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** κηρύσσει μετὰ τοῦτο τὴν συζήτησιν ἐπὶ τοῦ 16ου ἄρθρου περιωμμένην.

Ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 15 ὑπάρχει τροπολογία τοῦ κ. Ἀθ. Χρηστίδου, ἣτις ἀναγινώσκεται καὶ ἀπορρίπτεται δι' ἀναστάσεως, ἔχουσα οὕτω :

Τὸ ἄρθρον 15 καταργεῖται, καὶ θεσπίζεται ἄρθρον ἔχον οὕτως :

« Ὅρκος ἐπὶ δικαστηρίου ἐπὶ πολιτικῶν διαφορῶν οὔτε ἐπάγεται οὔτε ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἐπιβάλλεται, ἐπακτός » ἢ δικαστικός ὄρκος, ὡς μὴ ἀποτελῶν μέσον ἀποδεικτικόν. » ἀλλὰ κλονισμόν καὶ μείωσιν τοῦ πρὸς τὴν θρησκείαν σεβασμοῦ !!

Ἀκολουθῶς ὁ κ. **Πρόεδρος** τίθησιν εἰς ψηφοφορίαν τὰς κάτωθι τροπολογίας ἐπὶ τοῦ 16ου ἄρθρου τοῦ Συντάγματος, αἵτινες, ἀναγινώσκονται καὶ ἀπορρίπτονται δι' ἀναστάσεως.

Τοῦ κ. Α. Χρηστίδου ἔχουσαν οὕτω :

« Ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις εἶνε δι' ἅπαντας ὑποχρεωτική, καὶ παρέχεται ὑπὸ τοῦ Κράτους δωρεάν. Εἰδικὸς νόμος θὰ καθορίσῃ τὰ τῆς ἀποδόσεως παρὰ τῶν Δήμων ἢ κοινοτήτων ἢ διοικητικῶν περιφερειῶν κατὰ τὴν ὑφισταμένην ἢ τὴν γενησομένην διοικητικὴν διαίρεσιν τοῦ Κράτους. — Ἐκαστος Ἕλλην πολίτης ἔχει δικαίωμα νὰ συνιστᾷ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα, τῆρῶν τοὺς νόμους τοῦ Κράτους. Ἡ δὲ διδασκαλία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης θὰ γίνηται κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε καθιερωμένα, ἅπερ ἀποτελοῦσιν ἱερὸν γλωσσικὸν θεσμὸν, ἀπαγορευομένου παντός ἐτέρου νέου συστήματος οἰουδήποτε καὶ ὁπωσδήποτε τείνοντος νὰ μεταβάλλῃ, ἔστω καὶ κατὰ κεραίαν τὰ γλωσσικὰ μέχρι τοῦδε παραδεδεγμένα ἐν τε τῇ καθερευούσῃ, τῇ καθομιλουμένη, ἣτις εἶνε ἢ τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, καὶ τῇ τῶν κλασικῶν συγγραμμάτων. Ἡ δὲ διδασκαλία τῶν ξένων γλωσσῶν εἰς ἐκπαιδευτήρια ὑπὸ Ἑλλήνων, ἢ ἄλλων ἀλλοδαπῶν, θὰ γίνηται κατὰ τὸ ἐκάστοτε πρόγραμμα τῆς ἀρμοδίας ἀρχῆς, οὕτως, ὥστε νὰ μὴ θίξῃ ποσῶς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰ ἔθη τοῦ Ἕλληνος, καὶ μὴ ἀντίκηται εἰς τὴν καθιερωμένην ἀρχὴν τῆς δημοσίας τάξεως.

Τοῦ κ. **Θ. Μιχαλοπούλου**, ἔχουσα οὕτω :

Ἡ ἐν τῷ Δημοτικῷ σχολεῖῳ ἐπιτυγχανομένη γλωσσικὴ μόρφωσις δέον νὰ καθιστᾷ τοὺς παῖδας ἱκανοὺς νὰ ἐννοῶσι τὰς μὴ ὑπερβαινούσας τὴν ἀντίληψιν αὐτῶν περικοπὰς τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου ἐκ τοῦ πρωτοτύπου, καθὼς καὶ πᾶν βι-

βλίον, περιέχον ἀνάλογον πρὸς τὴν ἀντίληψιν αὐτῶν ὕλην γεγραμμένον ἐν γλώσσῃ καθερευούσῃ.

Τοῦ κ. **I. Μανέτα**, ἔχουσα οὕτω :

Ἡ ἐν γένει ἐκπαίδευσις τυγχάνει ὑπηρεσία τοῦ Κράτους καὶ διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην τούτου ἐποπτείαν.

Ἡ στοιχειώδης καὶ ἡ μέση ἐκπαίδευσις παρέχονται δωρεάν ὑπὸ τοῦ Κράτους, ἡ δὲ πρώτη εἶναι δι' ἅπαντας ὑποχρεωτική.

Ἐπιτρέπεται εἰς ἰδιώτας καὶ εἰς νομικὰ πρόσωπα ἢ ἴδρυσις ἰδιωτικῶν ἐκπαιδευτηρίων, λειτουργούντων κατὰ τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους τοῦ Κράτους.

Ἀπαγορεύεται ἡ εἰς τὰ ἐκπαιδευτήρια τῆς ἐκπαίδευσως ἐν γένει εἰσαγωγή ἢ χρῆσις βιβλίων, γεγραμμένων εἰς γλωσσικὸν τύπον διάφορον τοῦ ἐπισήμου. Εἰδικὸς νόμος, ψηφισθησόμενος διαρκούσης τῆς Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς ἢ ἐντὸς τῆς πρώτης συνόδου τῆς 10' βουλευτικῆς περιόδου τὸ βραδύτερον θὰ καθορίσῃ τὰς λεπτομερείας τῆς διατάξεως ταύτης καὶ τὰς συνεπείας τῆς παραδιάσεως αὐτῆς.

Τῶν κ. κ. **I. Πατσουράκου** καὶ **X. Κορᾶ**, ἔχουσα οὕτω :

Τὸ δεύτερον ἐδάφιον ν' ἀντικατασταθῇ ὡς ἐξῆς :

« Ἡ στοιχειώδης καὶ ἡ Μέση Ἐκπαίδευσις ἐνεργοῦνται δαπάνῃ τοῦ Κράτους, μὴ ἐπιτρεπομένου ἐπ' αὐτῶν οὐδενὸς τέλους ἢ στοιχειώδης ὅμως ἐκπαίδευσις εἶνε δι' ἅπαντας ὑποχρεωτική ».

Τοῦ κ. **X. Πετρεῖα**, ἔχουσα οὕτω :

« Ἀπαγορεύεται ἡ εἰς τὰ ἐκπαιδευτήρια εἰσαγωγή διδακτικῶν βιβλίων, μὴ γεγραμμένων εἰς τὴν ἐπίσημον τοῦ Κράτους γλώσσαν ».

Τοῦ κ. **N. Χαριτάτου**, ἔχουσα οὕτω :

« Ἡ ἐκπαίδευσις καθόλου παρέχεται δαπάνῃ τοῦ Κράτους. Καὶ ἡ μὲν στοιχειώδης εἶναι δι' ἅπαντας ὑποχρεωτική καὶ παρέχεται δωρεάν, ἡ δὲ μέση καὶ ἀνωτάτη ὑπόκειται εἰς ἀνάλογα τέλη.

Ἐπιτρέπεται εἰς ἰδιώτας καὶ εἰς νομικὰ πρόσωπα ἢ ἴδρυσις ἰδιωτικῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, λειτουργούντων κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Κράτους ».

Τοῦ κ. **N. Ζηγοῦ**, ἔχουσα οὕτω :

Ἡ ἐκπαίδευσις παρέχεται δαπάνῃ τοῦ Κράτους καὶ τελεῖ ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν αὐτοῦ δυναμένου νὰ ἐπιβάλλῃ ἀνάλογα τέλη εἰς τὴν μέσῃ καὶ ἀνωτέραν ἐκπαίδευσιν.

Τοῦ κ. **Α. Μονοκρούσου**, ἔχουσα οὕτω:

Ἡ ἐκπαίδευσις ἐνεργεῖται δαπάναις τοῦ Κράτους. Ἐκαστος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ συνιστᾷ Ἐκπαιδευτικὰ Καταστήματα συμμορφούμενος μὲ τοὺς Νόμους τοῦ Κράτους.

Καὶ τοῦ κ. **Ε. Κουλουμβάκη**, ἔχουσα οὕτω:

« Ἀπαγορεύεται πρόγραμμα ἐκπαίδευσως, τεῖνον εἰς παραφθορὰν τοῦ τύπου τῆς ἐπισήμου γλώσσης. Ἀπολύεται δὲ πᾶς λειτουργὸς τῆς ἐκπαίδευσως ὅπωςδήποτε ἂν ἐπιδεικνύη τάσεις πρὸς τοιαύτην παραφθορὰν ».

Ἀποσύρει εἶτα τὴν τροπολογίαν τοῦ ὁ κ. **Δ. Χησιόδης**, ἔχουσαν οὕτω :

« Ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις, ἥτις διὰ πάντας εἶνε ὑποχρεωτική, ἡ μέση καὶ ἡ ἀνωτάτη τοιαύτη παρέχεται δωρεὰν ὑπὸ τοῦ Κράτους, δυναμένου νὰ ἐπιβάλῃ τέλη εἰς τὴν μέσην καὶ ἀνωτάτην ἐκπαίδευσιν ἀναλόγως τῆς ἰδίας ἢ πατρομητρικῆς περιουσίας τοῦ μαθητοῦ καὶ φοιτητοῦ.

Ἐπιτρέπεται εἰς ἰδιώτας καὶ εἰς νομικὰ πρόσωπα ἢ ἴδρυσις ἰδιωτικῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, ἢ λειτουργία τῶν ὁποίων θέλει εἶσθαι σύμφωνος πρὸς τοὺς νόμους τοῦ Κράτους ».

Ἐπίσης, ἀποσύρει τὴν τροπολογίαν τοῦ ὁ κ. **Θ. Κουτσουμπόπουλος**, ἔχουσαν οὕτω :

« Ἡ ἐκπαίδευσις λειτουργεῖ φροντίδι τῆς Πολιτείας ὡς δημοσία ὑπηρεσία.

Ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις εἶνε διὰ πάντας ὑποχρεωτική, παρέχεται δὲ δωρεὰν ὑπὸ τοῦ Κράτους.

Ἐιδικὸς νόμος θέλει καθορίσει τὰ τῆς ἀποδόσεως παρὰ τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων πρὸς τὸ Δημόσιον ἀναλόγως πρὸς τοὺς πόρους αὐτῶν συμμετοχῆς εἰς τὴν δαπάνην διὰ τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν.

Ἐπιτρέπεται εἰς ἰδιώτας ἢ εἰς νομικὰ πρόσωπα ἢ ἴδρυσις ἰδιωτικῶν ἐκπαιδευτηρίων λειτουργούντων κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Κράτους, οἵτινες θὰ ὀρίσωσι καὶ τὰ προσόντα τῶν διευθυνόντων τὰ τοιαῦτα ἰδρύματα, ὡς καὶ τὸν κατὰ πληθυσμὸν ἐπιτρεπόμενον ἀριθμὸν ἰδιωτικῶν ἐκπαιδευτηρίων ».

Γίνεται δεκτὴ εἶτα δι' ἀναστάσεως ἡ τροπολογία τοῦ βουλευτοῦ Φθιώτιδος κ. **Ι. Τσιριμώκου**, ἔχουσα οὕτω :

« Ἡ ἐκπαίδευσις, διατελοῦσα ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην Ἐποπτεῖαν τοῦ Κράτους, ἐνεργεῖται δαπάνῃ αὐτοῦ.

Ἡ δὲ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις εἶναι δι' ἅπαντας ὑποχρεωτική καὶ παρέχεται δωρεὰν ὑπὸ τοῦ Κράτους.

Ἐπιτρέπεται εἰς ἰδιώτας καὶ εἰς νομικὰ πρόσωπα ἢ ἴδρυσις ἰδιωτικῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, λειτουργούντων κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Κράτους.

Ψηφίζεται εἶτα δι' ἀναστάσεως τὸ 16ον ἄρθρον, ἔχον ὡς ἑξῆς :

« Ἡ ἐκπαίδευσις, διατελοῦσα ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἐποπτεῖαν τοῦ Κράτους, ἐνεργεῖται δαπάνῃ αὐτοῦ.

Ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις εἶνε δι' ἅπαντας ὑποχρεωτική, παρέχεται δὲ δωρεὰν ὑπὸ τοῦ Κράτους.

Ἐπιτρέπεται εἰς ἰδιώτας καὶ εἰς νομικὰ πρόσωπα ἢ ἴδρυσις ἰδιωτικῶν ἐκπαιδευτηρίων, λειτουργούντων κατὰ τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους τοῦ Κράτους ».

Ὁ κ. **Γ. Πῶπ** προτείνει ὅπως γίνῃ δεκτὴ καὶ ἀναγραφὴ εἰς τὰ Ἐπίσημα πρακτικὰ δήλωσις, ἐρμηνεύουσα τὴν ἐν τῷ ἄρθρῳ 16 ἔννοιαν τῆς « στοιχειώδους ἐκπαίδευσως ».

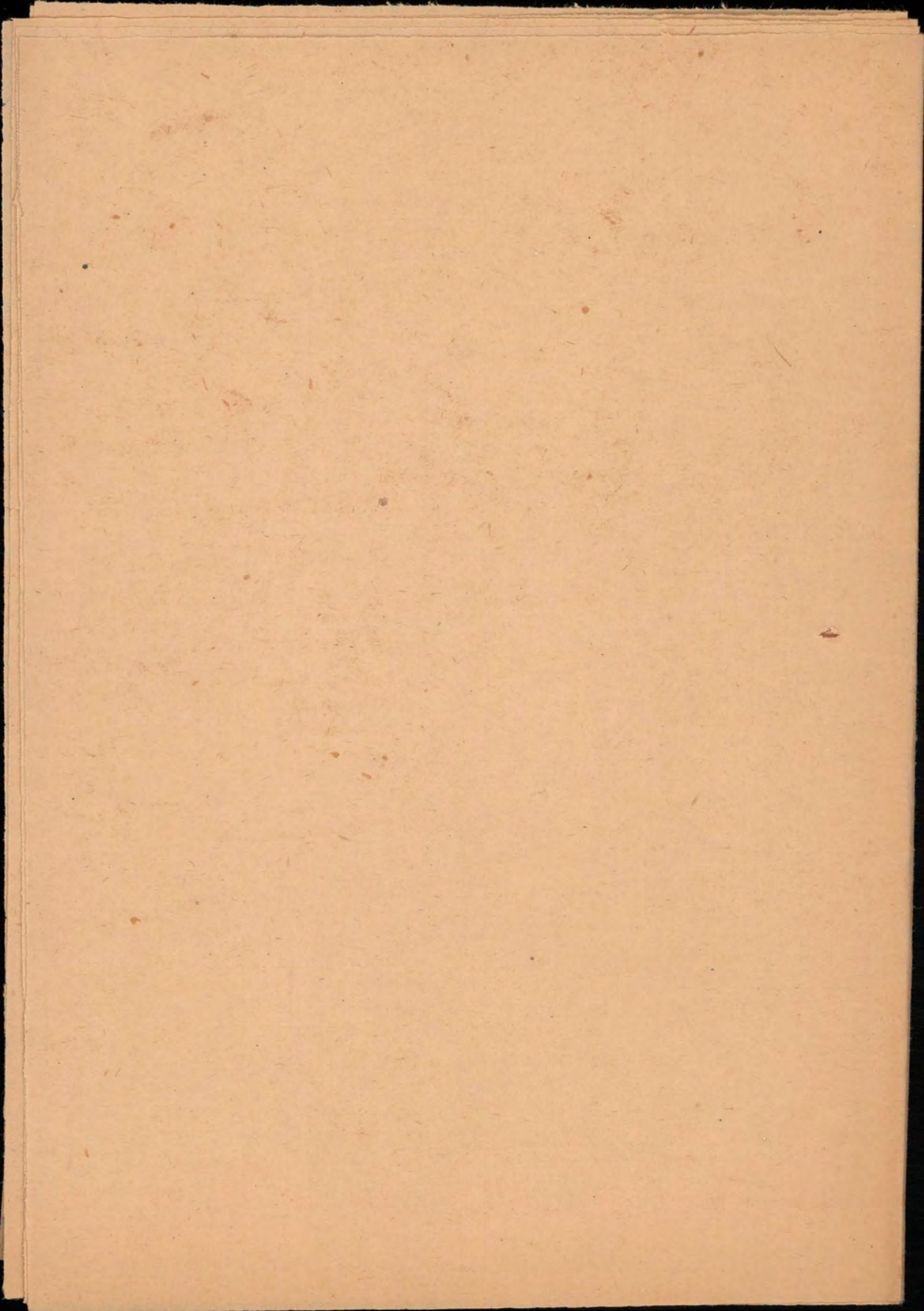
Ἡ Βουλὴ ἀποδέχεται τὴν ἐρμηνείαν τῆς δηλώσεως ταύτης, ἐχούσης οὕτω :

« Ἐν τῇ στοιχειώδει ἐκπαίδευσί περιλαμβάνεται πᾶσα ἡ νῦν καλουμένη δημοτικὴ ἐκπαίδευσις, ἔστω καὶ ἂν ὁ κύκλος τῶν ἐτῶν τῆς διδασκαλίας ὑπερβῇ τοὺς ἑξ ἑνιαυτούς ».

Λύεται εἶτα ἡ συνεδρίασις, ὥρα 9. μ. μ.

Ὁ Πρόεδρος

Οἱ Γραμματεῖς

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΜΗ
Τῆς 12 Μαρτίου 1911.

Τὴν 5ην καὶ 10' περατωθείσης τῆς ἀναγνώσεως τοῦ καταλόγου ἡ Βουλὴ εὐρίσκεται ἐν ἀπαρτίᾳ παρόντων 193 Βουλευτῶν.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως.

Προέδρος. Ἀνακοινῶ πρὸς τὴν Βουλὴν, ὅτι ὁ βουλευτὴς Μεσσηνίας κ. Μερλόπουλος τοῦ ὁποίου ἠκυρώθη ἐν μέρει ἡ ἐκλογὴ, ἐξελέγη καὶ πάλιν. Κατ' ἐμὴν γνώμην, στηριζομένην εἰς τὴν τάξιν, ἣτις τηρεῖται ἐν τῇ Βουλῇ πάντοτε, ὡς ἄκις βουλευτὴς τοῦ ὁποίου ἠκυρώθη ἡ ἐκλογὴ ἐπιτυγχάνει ἐκ νέου, πρέπει ἐκ νέου νὰ ὀρίζεται. Παρακαλῶ τὴν Βουλὴν ν' ἀποφανθῆ ἐὰν συμφωνῆ πρὸς τὴν γνώμην ταύτην.

Πολλοὶ βουλευταί. Βεβαίως, βεβαίως.

Προέδρος. Ὡστε ὁ κ. Μερλόπουλος παρακαλεῖται νὰ προσέλθῃ νὰ ὀρισθῆ, παρακαλεῖται νὰ προσέλθῃ καὶ ὁ βουλευτὴς Ζακύνθου κ. Ζέζας ὅπως ὀρισθῆ.

Προσέρχονται καὶ δίδουσι τὸν νενομισμένον ὄρκον οἱ βουλευταὶ κ.κ. Μερλόπουλος Μεσσηνίας καὶ Καϊσάρ Ζέζας Ζακύνθου, ἔχοντα οὕτω :

«Ὁμνῶ εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ἀδικαιρέτου Τριάδος νὰ φυλάξω πίστιν εἰς τὴν Πατρίδα καὶ τὸν Συνταγματικὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων, ὑπακοὴν εἰς τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους τοῦ Κράτους καὶ νὰ ἐκπληρώσω εὐσυνειδήτως τὰ καθήκοντά μου».

Παρὰ τοῦ κ. Προέδρου ἀνακοινοῦνται πρὸς τὴν Βουλὴν τὰ ἑξῆς :

1) Τηλεγραφικὴ ἀναφορὰ τῶν κατοίκων Καρδίτσομάγουλας, καταγγελλόντων διαρπαγὴν 400 στρεμμάτων γαιῶν Ζαππειῶν. 2) Ἀναφορὰ τοῦ Κτηματικοῦ Συλλόγου Σικυωνίων, ζητοῦντος προσθήκην εἰς τὸ ἄρθρον 17 τοῦ Συντάγματος, ὅπως μὴ θεωρῆται ἀφαιρέσις ἰδιοκτησίας ἢ ἀναγκαστικὴ ἐκρίζωσις τῶν σταφιδαμπέλων. 3) Ἀναφορὰ τοῦ ἀγωνιστοῦ Ν. Φωτάνη Καπετανάκη, περὶ ἐπαναφορᾶς αὐτοῦ εἰς τὴν σύνταξιν, ἐξ ἧς ἐξέπεσε, μετ' ἀποδόσεως καὶ τῶν καθυστερουμένων δόσεων αὐτῆς. 4) Ἀναφορὰ γονέων μαθητῶν ἐξ Ἀμφίσσης ζητούντων τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Ἑλληνοδιδασκάλου Σταματέου. 5) Ἀναφορὰ τοῦ ἐν Ἀγ. Ματθαίῳ ὁμωνύμου Συλλόγου, ζητοῦντος ἀποστολὴν θεικοῦ χαλκοῦ. 6) Ἀναφορὰ τοῦ λαοῦ τῆς κομοπόλεως Λάικου ζητοῦντος τὴν δωρεὰν παροχὴν τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως. 6) Ἀναφορὰ τοῦ λαοῦ Μεσσηνίας ζητούντος νὰ μὴ τροποποιηθῆ τὸ 16ον ἄρθρον τοῦ Συντάγματος. 7) Ἀναφορὰ τοῦ

16

Συλλόγου τῶν Παντοπωλῶν Τυρνάβου νὰ μὴ μεταρρυθμισθῇ τὸ 16ον ἄρθρον τοῦ Συντάγματος. 8) Αἰτήσεις τῶν κατοίκων Σοφάδων περὶ τροποποιήσεών τινων εἰς τὸ Νομοσχέδιον τῆς δεκάτης. 9) Ὑπόμνημα τοῦ πρώην Ἐφόρου Γ. Καθαρίου ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐκκαθάρισίν του. 10) Ἀναφορά τῶν ἐν Μυγνησίᾳ Ἑλλήνων σχετικῶς μὲ τὸν κατ' αὐτῶν διενεργούμενον ἀποκλεισμόν. 11) Ἀναφορά πολιτῶν ὑπὲρ τῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς κρητουμένων Τροχιοδρομικῶν ὑπαλλήλων. 12) Αἰτήσεις τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου Χαλίλης τοῦ δήμου Σπερχειάδος τῆς Φθιώτιδος πρὸς λήψιν μέτρων κατὰ πλημμυρῶν ἐκχειλίζοντος χειμᾶρου. Συνιστᾷ αὐτὴν ὁ βουλευτὴς κ. Τσιριμῶκος.

Πρὸς τοῦ βουλευτοῦ κ. Ρ. Χατζηρήγα ὑποβάλλεται προσθήκη ἄρθρου εἰς τὸ νομοσχέδιον περὶ Διαθηκῶν, τυπωθησομένου πρὸς διανομήν.

Ὁ βουλευτὴς Λακωνίας κ. Ι. Φουριδῆς ὑποβάλλει τροπολογίαν ἐπὶ τοῦ 18ου ἄρθρου τοῦ Συντάγματος, τυπωθησομένην πρὸς διανομήν.

Ὑπὸ τῶν βουλευτῶν κ. κ. Κ. Περιβολιώτου, Ν. Βρ. Βάρθη, Α. Σκιαδαρέση, Β. Μιχλιέα, Κουμαντάρου, Πελ. Ἡλιοπούλου, Σπεττιέρη, Ἀποστολίδου, Ν. Γαρδιωτίου, Ε. Κουλουμβάκη, Ν. Δελακοβία, Α. Περιστέρη, Γ. Σταυροπούλου, Σπ. Φορέστη κλπ. ὑποβάλλεται πρότασις νόμου περὶ ἐκτελέσεως τῶν μέχρι τοῦδε ὑπὸ τῶν ἑλλ. δικαστηρίων ἐπιβεβλημένων ποινῶν.

Εἰσέρχεται ἡ Βουλὴ εἰς τὴν

Ἡμερησίαν Νομοθετικὴν Διάταξιν

Ἀρχεται ἡ δι' ὀνομαστικῆς κλήσεως ψηφοφορία ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ σχεδίου νόμου περὶ ἐπιδόσεως τῶν ποινικῶν δικογράφων καὶ τῶν κατὰ τὰς ποινικὰς δίκας ἐρήμοδικιῶν.

Καλοῦνται ψηφολέκται οἱ κ. κ. Ν. Βρ. Βάρθη καὶ Δ. Γκλαβᾶς.

Περαιτωθείσης τῆς ψηφοφορίας καὶ γενομένης τῆς διαλογῆς ὁ κ. Πρόεδρος ἀνακινεῖ πρὸς τὴν Βουλὴν τὸ ἀποτέλεσμα, καθ' ὃ

Ἐψήφισαν τὸ ὄλον 212, ἐξ ὧν 178 ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς τοῦ νομοσχεδίου καὶ 38 κατὰ τῆς ἀρχῆς, 4 δὲ ἠρνήθησαν ψήφον, συνφθὰ τῷ ἑπομένῳ πρωτοκόλλῳ ψηφοφορίας.

Νικ. Α. Στράτος	Ν	Σ. Ψύχας	Ν
.....	.....	Π. Καρασεβδᾶς	Ν
Νικ. Χρυτόγελος	.....	Ἐπ. Σουλτάνης	.....
Α. Παπαφώτης	.....	Γ. Ποῦλος	Ν
Α. Γρίβας	Ν	Ι. Φαρμάκης	.....

Ἄντ. Ροντήρης	.....	Ν	Ἰωάν. Π. Μανέτας	.....	Ο
Α. Τριγώνης	.....	Ο	Δ. Πλαπούτας	.....	.....
Ε. Λαμπρακάκης	.....	Ο	Ἄλ. Παπαναστασίου	.....	.....
Ἰωάν. Καναβός	.....	Ν	Ἰωάν. Μπακόπουλος	.....	Ο
Ἰωάν. Καλαντζόπουλος	.....	Ν	Δημ. Χημιᾶτης	.....	Ν
Α. Σπεττιέρης	.....	Ο	Δημ. Καρέλας	.....	Ν
Ι. Τσιγκόλης	.....	.....	Ἀθ. Πετρόπουλος	.....	Ν
Στέφ. Γρανίτσας	.....	.....	Χαρ. Στασινόπουλος	.....	Ν
Γ. Ιατροίδης	.....	Ν	Κωνστ. Ρεβελιώτης	.....	.....
Ἰωάν. Κουκουμέλης	.....	.....	Νικ. Τριανταφυλλάκος	.....	Ο
Ἰωάν. Παπαθανασιάδης	.....	.....	Α. Κατριβάνος	.....	Ν
Ἰωάν. Χριστοδουλιάς	.....	Ν	Ἡλ. Φλέσσας	.....	Ν
Ἰωάν. Ἀκριδάς	.....	ἄρν.	Ἰωάν. Πολίτης	.....	.....
Θεόδ. Θεοδωρόπουλος	.....	.....	Παν. Δεληβοριάς	.....	Ν
Ἐμμ. Ρέπουλης	.....	.....	Σπυρ. Τσαγκάρης	.....	Ν
Δημ. Καλέργης	.....	.....	Θ. Πέτρος	.....	Ν
Ἀθ. Χριστόπουλος	.....	.....	Χαρ. Βοζίκης	.....	Ο
Γεώρ. Νέζος	.....	Ν	Ἄντ. Βούτσης	.....	Ν
Παν. Ἀραβαντινός	.....	.....	Νικ. Χαρδούβαλης	.....	.....
Ἰωάν. Τερζάκης	.....	.....	Περ. Ἀλεξάκης	.....	Ο
Παν. Φραντζῆς	.....	.....	Θεόδ. Γρηγορίου	.....	.....
Γεώρ. Παπασπυρόπουλος	.....	Ν	Σπυρ. Σίμος	.....	Ν
Γεωργιαντᾶς Θρόνος	.....	Ν	Κωνστ. Γ. Καραπᾶνος	.....	.....
Γεώρ. Παρασκευόπουλος	.....	Ν	Περ. Κ. Καραπᾶνος	.....	.....
Νικ. Κόνδης	.....	Ν	Εὐάγ. Γαρουφαλιάς	.....	Ο
Ἀθ. Σωτηριάδης	.....	.....	Πύρ. Καραπᾶνος	.....	.....
Κωνστ. Οἰκονομόπουλος	.....	.....	Ἄντ. Γαρουφαλιάς	.....	.....
Κωνστ. Καζαντζῆς	.....	Ν	Ἐλ. Βενιζέλος	.....	Ν
Γερ. Νοταρᾶς	.....	.....	Ἐμμ. Μπενάκης	.....	Ν
Δημ. Κούζης	.....	Ν	Φωκ. Νέγρης	.....	Ο
Ἄνδρ. Σαρλῆς	.....	Ν	Παναγ. Χαροκόπος	.....	.....
Δημ. Ρούσσος	.....	.....	Κ. Ρακτιβάν	.....	.....
Νικ. Δελακοβίας	.....	Ν	Μιλτ Νεγρεπόντης	.....	Ν
Νικολ. Σακελλαρίου	.....	Ν	Γ. Ζερβουδάκης	.....	.....
Γεώρ. Βλάσσης	.....	Ν	Λάμπρος Κορομηλάς	.....	.....
Χαρ. Σπηλιόπουλος	.....	.....	Π. Λαγοπάτης	.....	Ν
Νικ. Δημητρακόπουλος	.....	Ν	Γεώρ. Στρατούλης	.....	Ν
Ἄναστ. Βάρβογλης	.....	Ν	Κ. Μάνος	.....	.....
Ἰωάν. Μαλλιάρηπουλος	.....	Ν	.....	.....	.....

Τιμ. Ἡλιόπουλος . . . . . Ν | Ἰωάν. Βέρροιος . . . . . Ν
 Δημ. Βενιζέλος . . . . . Ν | Πολ. Πολυχρονιάδης . . . . . Ν
 Μιχ. Γαλανός . . . . . Ν | Παν. Ζαΐμης . . . . . ἄρν.
 Α. Παναγιωτόπουλος . . . . . Ν | Δ. Μάρκου . . . . . Ν
 Γεώρ. Πολίτης . . . . . Ν | Γεώρ. Κατσιμπέρης . . . . .
 Ἰωάν. Ἀθανασάκης . . . . . Ν | Σπηλ. Ἀγαπητός . . . . . Ν
 Γεώρ. Νικολαΐδης . . . . . Ν | Α. Φωτήλας . . . . . Ν
 Λουκάς Μπέλλος . . . . . Ν | Α. Χοϊδᾶς . . . . . Ν
 Ἀριστομ. Θεοδωρίδης . . . . . Ν | Θεόδ. Ψυχάλινός . . . . . Ν
 Ἀλέξ. Ἀναστασιάδης . . . . . Ν | Γ. Παπακυριακόπουλος . . . . .
 Κωνστ. Δεμερτζής . . . . . Ν | Βασίλ. Ἀντωνόπουλος . . . . . Ν
 Θρ. Πετμεζᾶς . . . . . Α. Καφετζόπουλος . . . . .
 Γεώρ. Καζανόβας . . . . . Α. Φλαμῆς . . . . . Ν
 Ἰωάν. Μπρισμιτζάκης . . . . . Ν | Κωνστ. Πανουτζόπουλος . . . . . Ν
 Γεώρ. Σταμπάδος . . . . . Νικ. Συριόπουλος . . . . . Ν
 Θεμ. Μιχαλόπουλος . . . . . Θαν. Πετραλιάς . . . . .
 Δημ. Ἀνδρέου . . . . . Ν | Πελ. Ἡλιόπουλος . . . . . Ο
 Δημ. Ζαβογιάννης . . . . . Χρ. Κορύλλος . . . . . Ν
 Ἐμμ. Κυταριόλλος . . . . . Ἐεν. Σταυρουλόπουλος . . . . .
 Βασ. Κυρέλλος . . . . . Παν. Βουρλούμης . . . . . Ν
 . . . . . Νικ. Ραυτόπουλος . . . . . Ν
 Ἀριστοτ. Σακελλαρίου . . . . . Ν | Χρ. Μειντάνης . . . . .
 Νικ. Σπηλιώτης . . . . . Διον. Πολυζογόπουλος . . . . . Ο
 Σπυρ. Παπαχατζής . . . . . Ἰωάν. Δογιάνης . . . . .
 Σάββας Βαρβιτσιώτης . . . . . Γεώρ. Λαμπρινόπουλος . . . . . Ν
 Λουκ. Κουτσοπέταλος . . . . . Γεώργ. Ἀβέρωφ . . . . . Ν
 Νικ. Ἀνδρεαδάκης . . . . . Νικόλ. Σταματιάδης . . . . . Ν
 Δημ. Λαζαρής . . . . . Ν | Δημ. Χρυσοστάλης . . . . .
 Σπυρ. Θεοδωρόπουλος . . . . . Ν | Εὐάγ. Γεωργιάδης . . . . .
 Ἀναστ. Πουλῆς . . . . . Ἰωάν. Μπουονιάς . . . . . Ν
 Νικόλ. Ρούσης . . . . . Ν | Νικόλ. Ἀβέρωφ . . . . . Ν
 Στέφ. Ν. Δραγούμης . . . . . Ν | Γεώρ. Μπένος . . . . . Ν
 Ἀλέξ. Ζαΐμης . . . . . Νικόλ. Κάραλης . . . . .
 Δ. Γυλαβᾶς . . . . . Ν | Κωνστ. Χατζηγιάννης . . . . .
 Α. Μιχαλακόπουλος . . . . . Ν | Δημ. Βάχλας . . . . . Ν
 Α. Θ. Ρούφος Κανακάρης . . . . . Ν | Γεώρ. Κοσόνας . . . . . Ν
 . . . . . Ἀπόστ. Ἀποστολίδης . . . . . Ν
 Κωνστ. Γόντικας . . . . . Ν | Μιχ. Σφακιανάκ . . . . .
 Ν. Κοντογούρης . . . . . Ν | Πλούτ. Μαυρίκης . . . . . Ν

Βασίλ. Ἀθανασούλας . . . . . Θ. Κοντομύχਾਲος . . . . . Ν
 Κωνστ. Χατζάκος . . . . . Λεων. Ἐμπειρικός . . . . . Ν
 Γεώρ. Γαζέπης . . . . . Ν | Σταμ. Βαφειαδάκης . . . . . Ν
 Νικόλ. Πετσάλης . . . . . Δημ. Μάνθος . . . . .
 Ἰωάν. Λούντζης . . . . . Ν | Περ. Γρυπάρης . . . . . Ν
 Διον. Κουλουμπάρδος . . . . .
 Ἀναστ. Λούντζης . . . . . Ν | Κωνστ. Καλομενόπουλος . . . . .
 Κᾶσαρ Ζέζας . . . . . Ν | Τριαν. Παπαδάμ . . . . .
 Διον. Κλάδης . . . . . Ν
 Νικ. Παπαδάτος . . . . . Θωμάς Σιάσης . . . . . Ν
 Κωνστ. Ζαχισάνος . . . . . Ἰάκ. Ἀβάζος . . . . . Ν
 Νικ. Βάρθης . . . . . Ο | Δημ. Ζαμάνος . . . . .
 Ἀναστ. Σκιαδαρέσης . . . . . Νικόλ. Καμπάνης . . . . . Ο
 Σπυρ. Χατζάρης . . . . . Γεώρ. Ἐξαρχόπουλος . . . . . Ν
 Παν. Μανωλίτσας . . . . . Ν | Ἀλέξ. Μαλασπίνας . . . . .
 Σπ. Κοιγβίνας . . . . . Ν | Γεώρ. Γαϊτᾶνος . . . . .
 . . . . . Ἀντ. Ρεβίνθης . . . . .
 Σπυρ. Βλαντῆς . . . . . Ν | Μάρκ. Βαλληνηδρᾶς . . . . .
 Εὐθ. Α. Βελλιανίτης . . . . . Νικολ. Καλθοκορέσης . . . . . Ν
 Χρ. Καποδίστριας . . . . . Κωνστ. Ἀλαβάνος . . . . . Ν
 Ἄνδρ. Κρητικός . . . . . Δημ. Πετσετάκης . . . . . Ν
 Λευρ. Μαβίλης . . . . . Χαρίλ. Προβελέγγιος . . . . .
 Κωνστ. Κατηφόρης . . . . . Ἐμμ. Πατρίκιος . . . . .
 Σπυρ. Λάσκαρης . . . . . Ν | Ἰωάν. Μαμάης . . . . . Ν
 Βασίλ. Πουλιάσης . . . . . Ἰωάν. Κασδόνης . . . . . Ν
 Κωνστ. Ἀρβανιτάκης . . . . . Ἀντ. Φραγκῆσκος . . . . .
 Διον. Βινιεράτος . . . . . Ν | Δημ. Καίρης . . . . . Ο
 Παν. Λιβιεράτος . . . . . Θάλ. Κουτούπης . . . . .
 Σπυρ. Ἰγγλέσης . . . . . Ν | Γεώρ. Φικιώρης . . . . .
 Νικ. Χαριτάτος . . . . . Ν | Κωνστ. Μέριμηγας . . . . . Ν
 Ἄνδρ. Μονοκρούσος . . . . . Ο | Γεώρ. Οἰκονόμου . . . . .
 Πέτρ. Βασιλόπουλος . . . . . Εὐστρ. Κουλουμβάκης . . . . . Ο
 Ἄνδρ. Βαλσαμάκης . . . . . ἄρν. | Ἰωάν. Λυμπερόπουλος . . . . .
 Νικ. Ἀλεβιζάτος . . . . . Νικ. Πετροπουλάκης . . . . .
 Σπ. Φορέστis . . . . . Ν | Γεώργ. Τσοχώνης . . . . .
 Νικ. Ραυτόπουλος . . . . . Παναγ. Πετροπουλάκης . . . . . Ν
 Ὁθ. Τετενές . . . . . Παν. Κουμάνταρος . . . . . Ν
 Γεώρ. Μουσοῦρης . . . . . Ο | Ἰωάν. Ἀθηνογένης . . . . .
 Σωλ. Ἀν. Καβαλλιεράτος | Ο Βασίλ. Μιχαλέας . . . . . Ν

Ίωάν. Βαθανάκος	Π. Ίατρόπουλος . . . . .
. . . . .	Π. Καάπαυλος . . . . .
Ίωάν. Πατσουράκος	Ο Άνδρ. Κοκκέθης . . . . .
Χρ. Πετρίας	Εύστ. Μπαρδόπουλος . . . . .
Πέτρος Μαυρομιχάλης	Γεώργ. Κορομηλάς . . . . .
Ίωάν. Φουρίδης	Ν Δημ. Κανελλόπουλος . . . . .
Άνκστ. Αβέρωφ	Άθ. Αίλιανός . . . . .
Ίωάν. Χρυσοβελώνης	Ν Άντ. Ζησιμόπουλος . . . . .
Δημ. Οικονόμου	Θεμ. Κουτσομητόπουλος . . . . .
Μιλτ. Μπουρίδης	Άρν. Γεώρ. Σπηλιόπουλος . . . . .
Νικ. Γεωργιάδης	Ν Κωνστ. Τριγγέτας . . . . .
Άγαμέμνων Σλήμαν	Ν Γεώρ. Ράλλης . . . . .
Δημ. Κουκιάδης	Ν Γεώρ. Μπούτος . . . . .
Γεώρ. Τσαξίρης	Ν Ίωάν. Κουρτάκης . . . . .
Γεώρ. Σχινάς	Ν Φώτ. Βακαλόπουλος . . . . .
Γεώρ. Δρίβας	Ν Άθ. Παπαχελάς . . . . .
Άλέξ. Κασσαβέτης	Ν Μαν Πιπιλιής . . . . .
Κωνστ. Χρυσοχοΐδης	Ο Π. Μερλόπουλος . . . . .
Γεώρ. Βλάχος	Ν Δ. Αναστασόπουλος . . . . .
Πελ. Άγγελίδης	Ο Ίωάν. Λεωνίδας . . . . .
Κωνστ. Γιαννακόπουλος	Ν Πέτρος Γρίνης . . . . .
Φίλ. Ζαρζάμπας	Ο Άλέξ. Διομήδης . . . . .
. . . . .	Άνδρ. Αναργύρου . . . . .
Χ. Μωραΐτης	Ν Άπ. Άλεξάνδρης . . . . .
Νικ. Παπαϊωάννου	Ν Άλέξ. Παπαποστόλου . . . . .
Μιχ. Φωτιάδης	Δημ. Θεοδοσόπουλος . . . . .
Βασίλ. Συληβρίδης	Παυσ. Ζωγλοπίτης . . . . .
Περ. Αποστολίδης	Γεώρ. Ζούκας . . . . .
Λεων. Αναγνώστου	Ν Κωνστ. Σταμούλης . . . . .
Κωνστ. Ζησόπουλος	Ν Ίωάν. Κωτίκας . . . . .
Χ. Δικαΐος	Ν Βασίλ. Γρίβας . . . . .
Σ. Ντολιόπουλος	Ν Α. Άθαν. ή Βαβυλόπουλος . . . . .
Παν. Φλίεσσας	Ν Ν. Γαρδικιώτης . . . . .
Π. Κασίμης	Ν Δημ. Μπούσδρας . . . . .
Ν. Παπαλέξης	Ν Γεώργιος Τάγιας . . . . .
Δημ. Κάβουρας	Ν Κωνστ. Παπακυρίτσας . . . . .
Μ. Δαζέας	Χρ. Καρῶς . . . . .
Α. Πετρομανιάτης	Ν Α. Θινόπουλος . . . . .
Άθ. Περωπής	Ν Νικ. Γιουβρής . . . . .

Γ. Καθάργιος	Ν Θεμ. Παπαϊωάννου . . . . .
Χρ. Βλάτσιος	Ο Ν. Ξηρός . . . . .
Δημ. Κουκουλέτσος	Ο Νικ. Φραγκίστας . . . . .
Γεώρ. Σπυρόπουλος	Ν Ίωάν. Γιδογιάννης . . . . .
Άλέξ. Γιαννούσιος Τάκης	Ν Νικ. Πολιτόπουλος . . . . .
Γεώρ. Ράμμος	Ν Κωνστ. Περιβολιώτης . . . . .
Εύθ. Μαντόπουλος	Ν Ίωάν. Γιαμαρέλος . . . . .
Λάμπρος Περιστερης	Ν Άνδρ. Μαυράς . . . . .
Θεμ. Ραφαλιῶς	Δημ. Δεδούσης . . . . .
Κυρ. Κυριαζόπουλος	Γεώργ. Σιγγούρης . . . . .
Ίωάν. Θ. Κουντουριώτης	Ν Στέφ. Σουμαρίπας . . . . .
Παν. Βερβενιώτης	. . . . .
Γεώργ. Καλλιτίσης	Ν Κωνστ. Δημοκωστούλας . . . . .
Ίωάν. Μάνος	Ν Ίωάν. Γραμματίκας . . . . .
Σπυρ. Ματσούκας	Ν Ηρ. Βελλόπουλος . . . . .
Ρήγας Χατζηρήγας	Ν Άθ. Χρηστίδης . . . . .
Ι. Παπαλουῶς	Ν Γεώργιος Πάπ . . . . .
Ίωάν. Τσιριμῶκος	Ν Δημ. Βρατσάνος . . . . .
Μιλτ. Σακελλαρίου	Ν Έμμ. Παγκάρας . . . . .
Κ. Λιδωρίκης	Ο . . . . .

Ἄρχεται εἴτα ἡ κατ' ἄρθρον ψήφισις τοῦ νομοσχεδίου. Ἐπιβάλλων τὸν λόγον ἐπὶ τοῦ α' άρθρου ὁ κ. **Μπακέπουλος**, ζητεῖ νὰ γνωρίσῃ τὰς ὑποσχεθείσας παρὰ τοῦ κ. Ἰπουργοῦ τροπολογίας, αἵτινες, λέγει, εἰν εἶνε οὐσιώδεις, ἐπιβάλλουν τὴν παραπομπὴν τοῦ νομοσχεδίου εἰς ἐπιτροπὴν, πρὸς μελέτην καὶ συναρμολόγησιν τῶν τοιούτων τροπολογιῶν. Ἰποβάλλει εἴτα διαφόρους παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου. Λέγει ἐπὶ πλέον, ὅτι πολλοὶ συνοικισμοὶ τῆς Ἀρμαδίας ἀποδημοῦσι πανοικεῖ, καὶ μετὰ τοῦ ἱερέως καὶ μετὰ τοῦ παρέρου ἀκόμη, εἰς τὰς παραχειμάσεις, ὅθεν προτείνει τὴν ἀπάλειψιν καὶ τὴν μεταρρυθμίσειν τῆς σχετικῆς β' παραγράφου τοῦ Α' άρθρου. Ἐπιλέγει δὲ: « Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν Διατάξεων ταύτης εἶνε ἀπραγματοποίητος. Δὲν ἔχομεν δικαίωμα ἡμεῖς νὰ ἐπιβάλωμεν ἀγγαρεῖαν καὶ ποινὴν. Καὶ εἶνε δυνατὸν νὰ εἶνε ἐγγράμματοι πάντοτε οἱ ἀγγαρευόμενοι; Ἐπαναλαμβάνω ὅτι πλείστων χωρίων οἱ κάτοικοι διαχειμάζουσι πανοικεῖ εἰς τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος. Τὸ ἄρθρον ἐν γένει τὸ Α' εἶνε καὶ ἀνεφάρ-

μοσπον, αλλά και επικίνδυνον και διά τόν κατηγορούμενον και διά τήν Ποινικήν Δικονομίαν».

Ὡς πρὸς τὸ β' ἄρθρον λέγει ὅτι πρέπει ὁ κ. Ὑπουργὸς νὰ παραιτηθῆ τοῦ ἐδáfιου τοῦ ἀναγομένου εἰς προσβολήν τῆς ἐπιδόσεως ὡς πλαστῆς, ἀφίνων τὸν νόμον ὡς ἔχει.

Αἱ παρατηρήσεις του, λέγει, σκοποῦν τήν προστασίαν τῶν ἀδίκως ἀγομένων ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων.

Μουσοῦρης. Ὑποστηρίζει τροπολογίαν του εἰς τὸ πρῶτον ἄρθρον, εἰδικῶς δηλ. ἐπὶ τοῦ ἄρθρ. 145 τῆς Ποινικῆς Δικονομίας, ζητῶν νὰ ἐξαλειφθῆ τὸ προτελευταῖον ἐδάφιον τῆς παραγράφου Β'.

«Διὰ τῆς προτελευταίας διατάξεως, λέγει, τῆς β' παραγράφου τοῦ νομοσχεδίου ἀναγνωρίζονται σύνοικοι τοῦ κατηγορουμένου ἐν ταῖς φυλάκασι, ἀλλὰ δύναται ἡ κοινοποίησις νὰ ἐνεργηθῆ εἰς σύνοικον, δὲν θὰ ἔχωμεν δὲ πλείστους κινδύνους ὡς πρὸς τὸ κύρος τῶν κοινοποιήσεων; Ζητῶ ὅθεν τὴν ἐξάλειψιν τῆς προτελευταίας ταύτης διατάξεως, μένοντος τοῦ πράγματος ὡς ἔχει νῦν, ἀφοῦ ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ μέχρι τοῦδε κοκτοῦντος καθεστῶτος οὐδὲν παράπονον ἠγέρθη καὶ κίνδυνος δύναται νὰ προέλθῃ μόνον ἐκ περιττῆς νομοθετικῆς διαρρυθμίσεως τοῦ πράγματος».

Ααγοπάτης. Προκλιεῖ ἐρμηνευτικὴν δήλωσιν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης— πρὸς ἀναγραφὴν εἰς τὰ πρακτικὰ—ὡς πρὸς τὸ α' ἐδάφιον τῆς Β' παραγράφου τοῦ Α' (145) ἄρθρου τοῦ νομοσχεδίου, καθ' ἣν ἡ κοινοποίησις τοῦ ἐγγράφου, ἐν ἀρνήσει τοῦ τε καλουμένου καὶ τῶν συνοίκων νὰ παραλάβωσιν αὐτό, ἢ ἐν ἀπουσίᾳ πάντων τούτων ἐκ τῆς οἰκίας, δύναται νὰ γίνεταί ἐν ἀντιγράφῳ πρὸς τὰ ἐν τῷ ἐδάφῳ ἀναφερόμενα πρόσωπα, ἢ ἀρχὰς οὐχὶ κατὰ προτίμησιν, ὡς ἐκ τῆς σειρᾶς τῆς ἀναγραφῆς, ἀλλ' ἀδιακρίτως.

Ἐξαιρουθῶν δὲ λέγει: «Τὸ τελευταῖον ἐδάφιον τοῦ Β' ἄρθρου ἀνάγεται εἰς τήν πταισματοδικεακὴν διαδικασίαν, ὁ ὅρος χρηματικὴ ποινὴ ἀντίκειται, πρέπει νὰ γραφῆ ὁ ὅρος «πρόστιμον». Δὲν ἀναγράφεται δὲ παρά τινος δικαστηρίου ἀπαγγέλλεται, ὥστε οὕτω ἀπαιτεῖται εἰδικὴ διαδικασία, ἤτοι τὸν μάρτυρα ἢ κατηγορούμενον τὸν ἀρνηθέντα νὰ παραλάβῃ τὸ κοινοποιούμενον ἐγγραφοὺν θὰ ἐκάλει εἰς τὸ δικαστήριον δι' ἰδίως κλήσεως.

Ααγοπάτης. Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον ἐδάφιον τῆς Α' Παραγράφου τοῦ Β' ἄρθρου «Ἡ προσβολὴ τῆς ἐπιδόσεως.....» θεωρεῖ τὸ ὑπ' αὐτοῦ καθοριζόμενον ὡς νεωτερισμὸν τινὰ ἐπὶ τὸ αὐστηρότερον, μάλιστα λίαν αὐστηρόν.

Ν. Δημητρακόπουλος. (Ὑπ. Δικ.) Ἡ διάταξις ἔχει πρακτικὸν σκοπὸν. Πρόκειται νὰ κυρωθῆ δι' εἰδικῆς διατάξεως ἐκεῖνο τὸ ὅποιον συνήθως γίνεταί ἐν τῇ πρακτικῇ εἰς περιστασιν καθ' ἣν ἐπὶ προσβολῆς ἐπὶ πλαστότητι κατὰ τινος, ἢ ὁποῖα δυστυχῶς, παρὰ πᾶσαν τήν φαινομενικὴν ἀλήθειαν γίνεταί συχνὰ πρὸς παρέλκυσιν τῆς δίκης, ὁ δὲ κατηγορούμενος ἔχει πάντα τὰ μέσα τῆς υπερασπίσεως οὐδένα κίνδυνον διατρέχων. Εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν δύναται μόνον ν' ἀνοίξῃ ὁδόν. Δύναται νὰ προχωρήσῃ ἢ δίκῃ, ὅταν οὐδὲν δικαίωμα τοῦ κατηγορουμένου δὲν παραβιάζεται διὰ τῆς προόδου τῆς δίκης, ὁ δὲ δικαστὴς θὰ στηριχθῆ εἰς τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα θὰ ἔχῃ.

Η. Ἀλεξάκης. Σπερεῖται τῶν μέσων τῆς ἀποδείξεως ὁ κατηγορούμενος ἐπὶ πλαστότητι καὶ ποσοσέλθῶν.

Ν. Δημητρακόπουλος. Καὶ ἂν ἄλλοθεν λαθῶν γνῶσιν προσέλθῃ πάλιν δὲν ἔχει νὰ πάθῃ τί ἢ υπεράσπισις. Ἐὰν συνέπεσεν ὁ κατηγορούμενος οὗτος νὰ εἶνε τόσον ἐπιμελής, ὥστε νὰ ἔχῃ προπαρασκευάσῃ υπεράσπισιν ἀρτίαν, ὁ δικαστὴς δὲ πείθεται περὶ τούτου, διατί νὰ μὴ προβῆ ἢ δίκῃ; Διὰ τοῦτο ἀνατίθεται εἰς τὸν δικαστὴν νὰ κρίνῃ ἐὰν εὐρίσκειται πρὸ περιστάσεως, καθ' ἣν δὲν δικαιολογεῖται ἡ πρόοδος τῆς δίκης, ἢ ἂν εὐρίσκειται πρὸ περιστάσεως καθ' ἣν ὁ κατηγορούμενος καὶ ἄλλοθεν λαθῶν γνῶσιν, καὶ οὐχὶ ἐγκαίρως, εὐρίσκειται ὅμως μὲ ἀρτίαν τὴν υπεράσπισιν, ὥστε νὰ μὴ δικαιολογῆται ἡ ἀναβολὴ τῆς δίκης. Διατί νὰ μὴ ἀνατίθεται εἰς τὸν δικαστὴν ἡ κρίσις αὕτη;

Ι. Μπακόπουλος. Διότι σκοπὸς τῶν νόμων εἶνε ἡ περιστολὴ τῆς δικαστικῆς αὐθαχεσίας.

Ν. Δημητρακόπουλος. Ἐὰν σεῖς ἀναχωρήτε ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ὅτι οἱ δικασταὶ εἶναι ἐχθροὶ καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἀπευθυνώμεθα πρὸς αὐτοὺς ὡς πρὸς δημίους βεβαίως αἱ σκέψεις σας εἶναι ὀρθαί. Ἐγὼ ὅμως νομίζω ὅτι ἡ τῶν νόμων παραφυλακὴ σοφῶς εἶναι ἀναπτεθειμένη πρὸς

τὸν δικαστὴν καὶ εἶναι ἀδύνατον αἰ ἐκ τοῦ νόμου ἐγρηθήσας νὰ εἶναι τοιαῦται, ὥστε νὰ εἶναι ξένοι πρὸς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ. Προκειμένου περὶ τῆς ἀναβολῆς ἢ τῆς προόδου τῆς δίκης θὰ εἶναι ἀπελπιστικὸν νὰ μὴ ἀναθέτωμεν αὐτὴν εἰς τὸν δικαστὴν, ἀφοῦ εἰς αὐτὸν ἀναθέτομεν μετὰ πεποιθήσεως τὴν ὅλην οὐσίαν τῆς ὑποθέσεως, δηλαδὴ τὸ πᾶν.

Ἀναμένω δὲ ἤδη νὰ τελειώσουν ὅλοι, διὰ νὰ μὴ ἐπέρχεται ἀπώλεια χρόνου καὶ θὰ ἀπαντήσω εἰς πάσας τὰς ἀντιρρήσεις, εἶμαι δὲ τελείως πεπεισμένος ὅτι θὰ ἄρω μερικὰς διαφωνίας, αἱ ὁποῖαι ὑφίστανται ἴσως διότι αἱ ἐξηγήσεις ἀπὸ μέρους μου δὲν ἐγένοντο πλήρως. Νομίζω ὅτι ἐπέισθη τελείως ἡ Βουλὴ ὅτι οὐδεὶς κίνδυνος ὑπάρχει.

Λαγοπάτης. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἔθετον ὑπὸ τὴν γνώμην σας τὸν φόβον μου μήπως ἡ διάταξις αὕτη, καθ' ὃν τρόπον διατυποῦται δώσῃ κατεύθυνσιν εἰς αὐστηροτέραν τροπὴν τῆς κρίσεως τοῦ δικαστοῦ, ὅχι διότι δὲν ἐμπιστεύομαι εἰς αὐτόν, ἀλλὰ διότι ἡ διάταξις αὕτη εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ ὡς θέτουσα κατ' ἀρχὴν τὴν μὴ ἀναβολὴν τῆς δίκης καὶ εἰς σπανιωτάτας περιπτώσεις τὴν ἐξαιρέσιν τοῦ κανόνος τούτου, τοσοῦτῳ μᾶλλον, καθόσον, ὡς προεῖπον, ἡ προσβολὴ τοῦ ἐπιδοτηρίου ὡς πλαστοῦ, πάντως πρέπει νὰ ἀποδίδεται εἰς ὀρισμένα πρόσωπα καὶ νὰ ἐπάγεται μεγάλην εὐθύνην διὰ τὸν προσβαλόντα, ὥστε νὰ μὴ μένη τεκμηρίον, ὅτι ἀπλῶς πρὸς στρεψοδικίαν ἐγένετο ἡ προσβολή.

Ν Δημοπρακόπουλος (Υπουργ. Δικ.) Δύναται νὰ ὑπάρχῃ πραγματικὴ πλαστογραφία καὶ ὁμως, ἀληθοῦς ταύτης ὑποτιθεμένης, νὰ μὴ παρουσιάζεται οὐδὲν οὐσιαστικὸν κώλυμα δικαιολογεῖν τὴν μὴ πρόσδον τῆς δίκης. Ὑποθέσατε ὅτι ὁ κλητὴρ πιστοποιεῖ πλαστῶς ὅτι ἐκοινοποίησε τὴν 12ην ἐνῶ ἐκοινοποίησε τὴν 10ην.... Δὲν θέλω νὰ εἶπω ὅτι περιλαμβάνονται μόνον αἱ περιστάσεις, κατὰ τὰς ὁποίας στρεψοδίκως ὑποβάλλεται ἡ ἔνστασις, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι, καθ' ἃς οὐχὶ οὐσιωδῶς ὑποβάλλεται.

Π. Λαγοπάτης. Ἀλλοίμονον, ἐὰν πρόκειται νὰ παριδεύσωμεν τοὺς κατηγορουμένους. Ἡ παρατήρησις σας νὰ ἀνγκρασῇ εἰς τὰ πρακτικά.

Ἡ προεισαγωγικὴ ἀνάκρισις δὲν εἶνε ὑποχρεωμένη νὰ εἰσέλθῃ εἰς ὅλας τὰς λεπτομερείας, βεβαίως μόνον ἀδρομερῶς τὰ γεγονότα, πρόσωπα καὶ πράγματα, κατὰ τὴν αὐστηρὰν δὲ θεωρίαν τοῦ πράγματος εἰς τὴν προεισαγωγικὴν ἀνάκρισιν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὑπάρχῃ κατηγορούμενος, ἢ φύσις αὐτῆς μόνον στοιχειώδη βεβαίωσιν τοῦ πράγματος ὑπόσχεται. Ἐγὼ ὑποβάλλει σχετικὴν τροπολογίαν, ἀλλὰ δὲν γνωρίζω καὶ ἂν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν, νῦν δὲ τὴν τροποποιήσω οὕτω: Ὁ Εἰσαγγελεὺς ἀναγράφει τὰ ὀνόματα τῶν κλητευθέντων μαρτύρων οὐχὶ ὑποχρεωτικῶς ἐκ τῶν ἐξετασθέντων παρὰ τῆς ἀνακρίσεως».

Ν. Δημοπρακόπουλος (Υπουργὸς ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης). Δὲν ἀνάγεται εἰς τὸν κύκλον τοῦ παρόντος νομοσχεδίου.

Λαγοπάτης. Ἐὰν νομίζεται ὅτι πρόκειται ν' ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον ἄλλου νομοσχεδίου, πρᾶξατε ὅτι νομίζετε.

Δημοπρακάκης Κατεψήφισα τὸ νομοσχέδιον ἕνεκα τοῦ Β' ἀθροῦ. Ἡ ἐρογασία τοῦ κλητῆρος δεκαπλασιάζεται, διότι θὰ διδῆ πλέον τοῦ ἐνὸς ἐπιδοτήρια καὶ ἀντίγραφα καὶ λοιπά, θὰ συντάσῃ 4 ποινικὰ δικόγραφα. Διότι νὰ χωρὶς εἶνε σχεδὸν ἔρομα κατὰ τὰς καθημερινὰς, αἱ ἀποστάσεις εἶνε τεράστιαι, ἢ συγκαινωνία ἀγνωστος εἰς ἐπαρχίαις τινὰς τῆς Ἑλλάδος. Αὐξάνεται δηλαδὴ κατὰ 4 ἀκόμη δικόγραφα ἢ κλητεύσεις, καὶ οὕτω ὅχι 100 δικόγραφα, ὡς εἶπεν ὁ κ. Ζαβιτσᾶνος, ἀλλὰ πολὺ πλέον θὰ ἀναλογεῖν καθ' ἕκαστην εἰς ἕκαστον κλητῆρα. Μετὰ τὴν μικρὰν δὲ αὐξήσιν τοῦ μισθοῦ καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κλητῆρων οὐδὲν κατορθοῦται, οὐδὲν ἐπιτυγχάνεται.

Κάβουρος. Δὲν αὐξάνουν αἱ ἐπιδόσεις, ἀντίγραφα γίνονται καὶ θὰ εἶνε ἔντυπα.

Δημοπρακάκης.... Ἄρα καὶ τὰ ἐπιδοτήρια θὰ συντάσσονται πλαστῶς διὰ τὴν ἀνεπάρκειαν τῶν προσώπων, καὶ τὸ νομοσχέδιον, καθιστάμενον ταχέως ἀνεφάρμοστον, θὰ κακρηθῇ, ἀφοῦ ὁμως τυραννηθῇ πρῶτον ὁ κόσμος. Ὡς πρὸς τὸν τρόπον δὲ καὶ τὰ μέσα τῆς ἐπιδόσεως καθιεροῦται κυκεῶν διὰ τοῦ νομοσχεδίου. Ἐπιβάλλομεν δὲ εὐθύνας καὶ ἐκεῖ ὅπου ἐπιβάλλεται δι' αὐτοῦ ἀγγραφεῖα, ὡς εἰς τὴν διὰ τοῦ ἱερέως ἐπίδοσιν. Δύναται ὅπωςδήποτε νὰ γίνῃ ἐφαρμοσί-

μον, ὥσως δὲ καὶ εὐεργετικόν, τὸ νομοσχέδιον. ἂν αὐξηθῆ ἑπαρκῶς ὁ μισθὸς καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν δικαστικῶν κλητῆρων. Καὶ ἐκεῖνοι, ὧν κατὰ 20 δραχ. αὐξάνεται ὁ μισθός, ἀδύνατον νὰ δεχθῶν, πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ διότι δὲν δύνανται νὰ κάμουν ἄλλην ἐργασίαν ἕνεκα τῆς πληθώρας τῶν νέων ὑποχρεώσεων, δι' ὧν ἐπιβαρύνονται. Καταργῶν δὲ τὸ δικαίωμα τῆς ἐρημοδικίας ὁ κ. Ὑπουργός, δημιουργεῖ πρᾶγματι καὶ ἀσφαλῶς ἐρημοδικίας».

Παρὰ τοῦ βουλευτοῦ Τρικκάλων κ. Κ. Παπακυρίτση ὑποβάλλεται τροπολογία ἐπὶ τοῦ 17ου ἄρθρου τοῦ Συντάγματος, ἐκτυπωθησομένη πρὸς διανομήν.

Φωτιάδας. Φέρει διαφόρους παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου. Λέγει ὅτι πρέπει νὰ ἐξαιρεθῶσιν ἀπὸ τῶν προσώπων τῆς παραδόσεως τοῦ ἐγγράφου, ἐν τῇ περιπτώσει τῆς ἀρνήσεως τοῦ καλουμένου πρὸς παραλαβὴν κλπ., οἱ εἰδικοί πάρεδροι, διότι πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν εἶνε ἀγράμματοι, ἔχουν ἔμπαθείας κλπ.

Βαλσαμάκης. Ὑποβάλλει τροπολογίαν εἰς τὸ α' ἄρθρον (145) λαμβάνων ἀφορμὴν κυρίως ἐκ τῆς Κεφαλληνίας, ἐκ τῶν χωρίων τῆς ὁποίας πλεῖστοι ἀπουσιάζουσι, ἵνα μὴ εὐρίσκειται τις ἐρημοδικασμένος χωρὶς νὰ λάβῃ ἐπιδοτήριον.

Μπέλος. Ζητεῖ νὰ γίνουιν 8 ἡμέραι αἱ 3 τοῦ α' ἐδαφίου τοῦ Α' ἄρθρου (145), ὡς μὴ ἀρκεταὶ διὰ νὰ παρασκευάσῃ ὁ κατηγορούμενος τὰ μέσα τῆς ὑπερασπίσεως.

Ἀλεξάκης. Εἶχε πιστεύσει, λέγει, ὅτι μετὰ τὰς σφοδρὰς ἐπικρίσεις τοῦ νομοσχεδίου καὶ ἐν τῇ Βουλῇ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς καὶ μετὰ τὴν θέλλαν ἣν ἤγειρε τοῦτο, ἡ Κυβέρνησις θὰ τὸ ἀπέσυρε, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ὁ κ. Ὑπουργός τῆς Δικαιοσύνης ἐφάνη ὅτι ἤρχισε νὰ διστάζῃ περὶ τῆς ἐρθότητος καὶ τοῦ ἐφικμοσίου αὐτοῦ, διότι οὕτω μόνον δύναται νὰ ἐξηγηθῆ ἢ ἐπὶ τόσας ἡμέρας ἀναβολὴ τῆς ψηφοφορίας. Σχετικῶς μὲ διάταξιν τοῦ Α' ἄρθρου, λέγει ὅτι, εἰάν, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπιδίδεται ἡ κλήσις εἰς ἓνα τῶν συνοίκων ἢ ὑπηρετῶν τῆς οἰκίας, ὁ πρὸς ὃν ἡ κλήσις εὐρίσκειται ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, ἢ καὶ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐπιδόσεως, δὲν θὰ εἶνε ἄδικος ἡ ἐρημοδικασίς αὐτοῦ: Ὅθεν πρέπει νὰ πιστοποιῆ ὁ κλητῆρ, ἐξακριβῶν, ἐν τῷ ἐγγράφῳ, ἂν ἀπουσιάζῃ ὁ πρὸς ὃν ἀπευθύνεται ἡ κλήσις. Δὲν ἀρκοῦν δὲ αἱ 15 ἡμέραι τῆς προθεσμίας διὰ νὰ εἰδοποιηθῆ καὶ προσέλθῃ νὰ δικασθῆ ὁ ἐγκαλούμενος, διότι πολλὰκις, προκειμένου δηλ. περὶ τοῦ πτωχοῦ καὶ βιοπα-

λαιστοῦ λαοῦ, καὶ αὐτοὶ οἱ οἰκεῖοι δὲν γνωρίζουν ποῦ ἀκριβῶς εὐρίσκειται ὁ ἄνθρωπός των, ὥστε νὰ δύνανται νὰ τὸν εἰδοποιήσουν ἐγκαίρως. Ἀνάρμοστος δὲ εἶνε ἡ ἰδιότης τοῦ ἱερέως πρὸς τὴν ἀποστολὴν δι' ἧς ἐπιφορτίζεται διὰ τῆς Β' παραγράφου τοῦ Α' ἄρθρου τοῦ νομοσχεδίου, ἀνάρμοστος καὶ πρὸς τὸν προορισμὸν τοῦ ἱερέως ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἀλλὰ καὶ συγκρούεται πρὸς αὐτὰ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ. Ἐπίσης θεωρεῖ πλημμελῆ τὴν ἀνάθεσιν τῆς ἐπιδόσεως εἰς τοὺς εἰδικούς πάρεδρους, λέγει ὅτι μόνον ἡ ἀστυνομία εἶνε κατάλληλος διὰ τὰς ἐπιδόσεις καὶ θεωρεῖ κινδυνώδη, ἐπιφοβὸν διὰ τὴν κοινωνικὴν ἡσυχίαν, τὴν παράγραφον τοῦ Β' ἄρθρου, δι' ἧς ἐπιβάλλεται πρόστιμον μέχρι 50 δραχ. εἰς τοὺς ἀνοουμένους νὰ παραλάβωσι τὸ ἐγγράφον.

Κλάδης. Ζητεῖ τὴν ἐπέκτασιν τῆς προθεσμίας τῶν 3 ἡμερῶν, ζητεῖ νὰ ἀγγαρευθῆ μόνον ἐλλείψει ἀστυνομικῆς ἀρχῆς, ἥτις ἔχει ὄργανα ἀποστολῆς τῶν κλητῆρων, ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ εἰδικὸς πάρεδρος, ὅστις ὅμως πλειστάκις εἶνε ἀγράμματος, ὁ ἱερεὺς δὲ δύναται νὰ γίνῃ μισητός.

Γόντικας. Ὡς ἔχουν τὰ πράγματα ἐν τῷ νομοσχεδίῳ δὲν ἐπιτυγχάνεται ἀπολύτως ἡ ἐγκαίρως εἰδοποίησις τοῦ κατηγορουμένου διὰ πταισματικὴν παράβασιν, ἀνακοπὴν δὲν δύναται νὰ κάμῃ, ἀρα θὰ καταδικασθῆ ἀναπολόγητος.

Λαγοπάτης. « Ἀπόντος τῆς οἰκίας ἀλλ' εὐρισκόμενου ἐν τῇ πόλει τοῦ κατηγορουμένου » ὑποθέτω ὅτι εἶνε ἡ ἔννοια, ὅχι ἐὰν εἶνε βεβαιωμένον ὅτι ἀπουσιάζει μακρὰν ἐκτὸς τῆς πόλεως.

Γόντικας. Ἄς ἐξηγήσῃ ὁ κ. Ὑπουργός, ἢ β' παράγραφος ν' ἀπαλειφθῆ ὁλόκληρος, νὰ ὀρισθῆ νὰ ἐπιδώσῃ ἀντίγραφον ὁ κλητῆρ, ἀπόντος τοῦ κατηγορουμένου, εἰς τὸν ἱερέα, τὸν πάρεδρον, κλπ., ὅτινες νὰ βεβαιοῦν ἂν ὁ κατηγορούμενος εὐρίσκειται εἰς τὸν οἶκον ἢ ὄχι». Προσθέτει ὅτι πρέπει νὰ ἐξασφαλισθῆ νὰ μὴ δικάζηται ἀναπολόγητος ὁ πολίτης, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ δικαστικὸς κλητῆρ.

Καταμούλης. Ἡ προθεσμία τῆς ἐπιδόσεως τῆς κλήσεως πρὸς τὸν κατηγορουμένον ν' αὐξηθῆ, ἢ μὴ τήρησις τῶν διατυπώσεων αὐτῶν συζητᾶται τὴν ἀκυρότητα αὐτῶν, διότι μέχρι τοῦδε ὑπῆρχον δικαστήρια ἐρμηνεύοντα διαφορητικῶς, καὶ νὰ τεθῆ ἐρμηνεία ἐν τῷ νομοσχεδίῳ.

Ζαβιτσιάνος. Ἐπειδὴ ὁ κίνδυνος τῆς ἐρημοδικίας εἶνε μέγας νὰ παρατῆθῆ ἡ προθεσμία τῶν 3 ἡμερῶν.

Μιχαλακόπουλος. Ζητώ να μείνη τὸ α' ἄρθρον ὡς ἔχει. Οἱ κατηγορούμενοι τὴν πρώτην κλήσιν τὴν περιφρονοῦν, ἔχουσι δέ, ἐνεκα τοῦ ὅτι οὐδέποτε ἔμειναν ευχάριστοι μὲνοι οἱ κατηγορούμενοι ἀπὸ τὴν πρώτην ἀπόφασιν τοῦ Πλημμελειοδικείου, καὶ β' ἀνκοπὴν ἀλλὰ καὶ γ' ἀκόμη ἥτις ὁμοῦ δὲν φαίνεται, περὶ ἧς δὲν γίνεται λόγος. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν β' παράγραφον, τὴν ἀνάθεσιν δηλ. τῆς ἐπιδόσεως εἰς τὸν ἱερέα κλπ., νομίζω ὅτι, προκειμένου περὶ δημοσίων ὑπαλλήλων, δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ἀγγραφεὶς ἡ ἀνάθεσις τοιαύτης ἐνεργείας εἰς αὐτούς, λάβωμεν δὲ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὑπάρχουσι καὶ κατηγορούμενοι κακὸτροποι, μὴ θέλοντες, ὅχι μὴ δυνάμενοι νὰ συμμορφωθῶσι.

Ὡς πρὸς τὴν τελευταίαν παράγραφον τοῦ Β' ἄρθρου, δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ τὸ ἀδίκημα ὡς ἰδιώνυμον, δι' ὃ ἀπαιτεῖται ἰδιαιτέρα ἀποδεικτικὴ δικαδικασία, ἰδιὸν δικαστήριον πρὸς ἐκδίκασιν κατὰ τὴν ἀρχὴν ὅτι ὁ δικαστῆς τοῦ κυρίου εἶνε καὶ δικαστῆς τοῦ παρεμπύμποντος. Εἶνε ἀδίκημα κατὰ τῆς πολιτείας. Ἡ δὲ ἐνστάσις τῆς πλαστότητος τοῦ ἐπιδοτηρίου εἶνε παρ' ἡμῖν οὐχὶ ἐκ τῶν ἀσυνήθων μέσων τῆς Ἀμύνης.

Ἡ κατὰ τοῦ νομοσχεδίου καταφορὰ προέρχεται ἐκ δυσπιστίας πρὸς τοὺς δικαστικούς κλητῆρας, ἀλλὰ αὕτη ἐπεκτείνεται καὶ πρὸς τοὺς δικαστάς, ἀλλὰ οὕτω δὲν θὰ φθάσωμεν ποτὲ εἰς μέτρα βελτιώσεως τῆς δικαιοσύνης.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** ἀνακοινοῖ πρὸς τὴν Βουλὴν ὅτι παρὰ τῶν βουλευτῶν κ. κ. Γ. Γαρουφαλῆ, Θ. Θεοδοροπούλου, Λημπροκάκη, Παπαθανασιάδου, Μπακοπούλου, Σπετσιερά, Ἀλεξάκη, Μουσούρη καὶ Πολυζωγοπούλου ὑποβάλλεται πρότασις ἀναβολῆς τῆς ἐπ' αὐτοῦ συζητήσεως εἰς τὸν μετὰ τὴν περὶ τὸ ἀναθεωρητικὸν ἔργον τῆς Βουλῆς χρόνον, πρὸς ἐπεξεργασίαν καὶ μελέτην τοῦ νομοσχεδίου.

Γαρουφαλῆς. Τὸ νομοσχέδιον εἶνε ἀνεφάρμοστον. Θὰ πληρωθῶν αἱ φυλακαὶ πτωχῶν συμπολιτῶν μας. Ἡ Κυβέρνησις, παρ' ὅλην τὴν ἀντίδρασιν ἐνταῦθα κατὰ τοῦ νομοσχεδίου, ἐπιμένει, ζητεῖ νὰ τὸ περιβάλῃ διὰ ζητήματος ἐμπιστοσύνης. Ἄς ὑποχωρήσῃ καὶ ἄς δείξῃ ὅτι σέβεται τὴν ἐλευθερίαν τῆς γνώμης, ἡ ἐπιμονὴ τῆς εἶνε ἐναντία τοῦ πνεύματος τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων. Μὴ περιάγετε ἡμᾶς τοὺς φίλους σας εἰς λίαν στενόχωρον θέσιν. Ἀφοῦ μέχρι τοῦ Πάσχα πρέπει νὰ ψηφίσωμεν τὸ Σύνταγμα, πῶς θέλετε νὰ ἐπιμείνωμεν εἰς τὴν συζήτησιν τοιοῦτου νομοσχεδίου.

Ε. Βενιζέλος (Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως). Προχθὲς ἐπὶ ζητήματος κατάρτισιμος Ἡμερησίας Διατάξεως, ἐκρίνατε αὐτὸν ἀντικοινοβουλευτικὸν καὶ ἀντισυνταγματικόν. Ἄρα δὲν δύνασθε νὰ ἀξιῆτε ὅτι εἰσθε φίλος τῆς Κυβερνήσεως, ἐκτὸς ἂν ἀποβλέπετε εἰς τὸ νὰ καταφέρετε ἀσφαλέστερα τὰ πλήγματα κατ' αὐτῆς.

Γαρουφαλῆς. Δὲν εἶμαι σύμφωνος ὡς πρὸς τὸ συμπέρασμα ὅπερ ἐξάγετε ἐκ τῆς ἀφορμῆς τῆς περὶ τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως διαφωνίας μας. Ἀπαντῶν μόνον εἰς τὴν ἀπροκάλυπτον ἀποκήρυξίν μου, λέγω ὅτι δὲν γνωρίζει ὁ κ. Πρωθυπουργὸς ποῖοι οἱ ἀληθεῖς φίλοι του, δὲν γνωρίζει ἐκ Κοινοβουλευτικῆς ἀπειρίας, προτείνω νὰ ἀναβληθῇ ἡ συζήτησις τοῦ νομοσχεδίου.

Ἐρωτᾶται ἡ Βουλὴ παρὰ τοῦ κ. Προέδρου ὅπως ἀποφανθῇ δι' ἀναστάσεως, ἐὰν δέχεται τὴν περὶ ἀναβολῆς πρότασιν ἢ ὄχι., ἀλλὰ ταυτοχρόνως ὑποβάλλεται πρότασις 15 βουλευτῶν περὶ δι' ὀνομαστικῆς κλήσεως ψηφοφορίας.

Καλοῦνται ψηφολέκται παρὰ τοῦ κ. Προέδρου οἱ κ. κ. Γυλαβῆς καὶ Βάρθης καὶ ἀρχεται ἡ δι' ὀνομαστικῆς κλήσεως ψηφοφορία ἐπὶ τῆς προτάσεως τῆς ἀναβολῆς.

Ἀηξάσης τῆς ψηφοφορίας καὶ γενομένης τῆς διαλογῆς ὁ Πρόεδρος ἀγγέλλει πρὸς τὴν Βουλὴν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀπαρτία ἐπειδὴ ἐψήφισαν μόνον 169 βουλευταί.

Λύεται ἡ συνεδρίασις τὴν 10—10'.

Ὁ Πρόεδρος

Οἱ Γραμματεῖς

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is too light to transcribe accurately.

17

Ὄρα 5 μ. μ. περατωθείσης τῆς ἀναγνώσεως τοῦ καταλόγου ἡ Βουλὴ εὐρίσκεται ἐν ἀπαρτίᾳ πικρόντων 193 Βουλευτῶν.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς χθεςινῆς συνεδριάσεως.

Ὁ κ. Προέδρος ἀνακοινῶν τὰ ἑξῆς. 1) Οἱ ἐργολάβοι τῶν Δημοσίων Ἔργων τῆς ἐπαρχίας Μεσσηλογγίου ὑποβάλλουσιν ἀναφορὰν περὶ μεταρρυθμίσεως τοῦ φόρου τοῦ ἐπιτηδεύματός των. 2) Οἱ κάτοικοι τοῦ δήμου Εὐπαλίων τῆς Δωριίδος ζητοῦσιν ὅπως ἀποσυρθῆ τὸ Νομοσχέδιον περὶ σπειρομένων γαιῶν. 3) Οἱ κάτοικοι τοῦ δήμου Σαρμαίων παρακαλοῦσιν ὅπως κατασκευασθῆ κώπη διὰ νὰ μὴ ὑπερεκχυλίση ὁ διαρρέων τὴν Σάμην χεῖμαρρός. 4) Οἱ ἐν Πάτραις διαμαρτυρόμενοι Ἕλληνες διαμαρτύρονται κατὰ τοῦ ἱεροκήρυκος Πατρῶν, ὡς ἀποκαλέσαντος αὐτοὺς αἰρετικούς, μασόνους, ἀντιχριστοὺς καὶ ἐξεγείραντος κατ' αὐτῶν τὸν λαόν. 5) Οἱ ἐμποροῦπάλληλοι Βόλου ζητοῦσιν ὅπως μὴ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ἀναφορὰ ἐμπόρων Ἀθηνῶν πρὸς κατάργησιν τῆς Κυριακῆς ἀργίας. 6) Οἱ κάτοικοι Μουσυνίτσας διαμαρτύρονται κατὰ τοῦ τηλεγραφετοῦ Μαυρολιθαρίου ὡς ἀρνούμενου τὴν παράδοσιν τῶν ἐπιστολῶν καὶ ἐπιταγῶν διὰ λόγους κτηματικούς. 7) Ὁ εἰρηνοδίκης Κουρήτιδος πέμπει ψήφισμα τοῦ λαοῦ τῶν δήμων Πευφίας, Ἀμβρακίας καὶ Παρεινηίων περὶ ἀναθέσεως τῆς ἐκδικάσεως τῶν πταισμάτων του εἰς τὸ Εἰρηνοδικεῖον Κουρήτιδος. 8) Ὁ Δήμαρχος Λευκαδίων ζητεῖ τὴν ἐπιστάθμευσιν οἰουδήποτε σώματος στρατοῦ εἰς Λευκάδα. 9) Οἱ κάτοικοι Βιδισόβης (Ἄετοῦ) παρακαλοῦσιν ὅπως ἀποσυρθῆ τὸ νομοσχέδιον περὶ σπειρομένων γαιῶν καὶ 10) Οἱ οἰνοπαντοπωλῆαι Πειραιῶς ζητοῦσι τὴν διὰ Νόμου κατάργησιν τῆς Κυριακῆς ἀργίας.

Κ. Ρακτιβιάς. Εἰσηγεῖται πρὸς τὴν Βουλὴν τὴν ἔχουσαν τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν ὑπολοίπων ἀρθρῶν τοῦ Συντάγματος, ἀναγομένων εἰς τὴν σύνταξιν τῆς Πολιτείας, τὴν Ἀντιβασιλείαν, τὴν Βουλὴν κλπ. Ἀναλύει τὰς γνώμας τῆς Ἐπιτροπῆς περὶ τῆς Γερουσίας, τῆς Θανατικῆς ποινῆς κλπ., προῖων δὲ λέγει:

« Ἡ ἐπιτροπὴ κατέληξεν εἰς ἀρνητικὴν ἀπόφασιν ὡς πρὸς τὸν ἀνευ χαρτοφυλακίου Πρωθυπουργόν. Διότι παρουσιάζει ἡ τοιαύτη θέσις τοῦ Πρωθυπουργοῦ περισσότερα μειο-

νεκτήματα ή ωφελήματα. Η θέσις αυτού μόνον ως συμβούλου και οδηγού των Υπουργών δεν ανταποκρίνεται προς τα κληθέντα αυτού.

Επίσης ως προς τον θεσμόν των Υφυπουργών, ως άσκοπον και δυσάριστον.

Ως προς τὸ ἄρθρον 34, ἐπεφέραμεν διόρθωσιν τινὰ ἐξωτερικὴν. Ὡς πρὸς τὸ 36, συμφώνως καὶ πρὸς τὸ προσχέδιον τῶν βουλευτῶν, ἡ Ἐπιτροπὴ τροποποιεῖ αὐτό, θέτει διμηνον προθεσμίαν: Εἰς τὸ 37 βραχύνομεν τὰς προθεσμίας, εἰς ἃς συγκαλοῦνται οἱ ἐκλογεῖς ἐν περιπτώσει διαλύσεως. Ὡς πρὸς τὸ 38 ἀπεδέχθημεν τὸ σχέδιον τῶν 6 βουλευτῶν, μόνον δὲ μίαν λεκτικὴν μεταβολὴν ἐπιφέρομεν. Εἰς τὸ 39, περὶ δικαιώματος τῆς χάριτος καὶ τῆς ἀμνηστίας, ἔφερον ἡ Ἐπιτροπὴ μεταβολὴν. Ἐν τῷ σχεδίῳ τῶν 6 βουλευτῶν προετάρθη νὰ θεσπισθῇ ἰδιαιτέρος νόμος σχετικὸς μετὰ τὴν ἀποδημίαν τοῦ Βασιλέως, ἔκρινεν ὅμως ἡ Ἐπιτροπὴ ἄλλως τὸ πρόβλημα καὶ ὥρισεν, ὅπως ἐν ἀποδημίᾳ τοῦ Βασιλέως οὐχὶ πλέον τῶν 4 μηνῶν, ὁ Βασιλεὺς δύναται ν' ἀναθέσῃ τὴν ἀντιβασιλείαν εἰς τὸν Διάδοχον ἢ εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον.

Ὡς πρὸς τὴν οὐγκλησιν τῆς Βουλῆς, ἡ Ἐπιτροπὴ ἐδέχθη, ὅτι, ἐν ἡ Βουλὴ δὲν συγκληθῆ διὰ τὸν τεταγμένον χρόνον δύναται νὰ συνέλθῃ αὐτοδικαίως καλοῦσα καὶ τοὺς Ὑπουργούς, πρὸς ἀπαρτίαν δὲ ἀρκεῖ τὸ τὸ 1]4 τῶν βουλευτῶν — προκειμένου δηλ. περὶ ἐνάρξεως. Ὡς πρὸς λήψιν ὅμως ἀποφάσεως διακρηεῖται ἡ παλαιὰ διάταξις, πλην μιᾶς ἐξαίρεσεως.

Ὡς πρὸς τὸ 57 — προκειμένου περὶ εἰς τρεῖς συζητήσεις ψηφίσεως νομοσχεδίου — ἡ Ἐπιτροπὴ τακτοποιεῖ ἄλλως τὰ κατὰ τὰς συζητήσεις σκοπιμώτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ νομοθετήματα — κωδικεὶ ἀναγόμενοι εἰς τὸ ἀστικὸν ἢ δημόσιον δίκαιον — μὴ δυνάμενα νὰ συμπεριληφθῶσιν εἰς τὴν νέαν διαρρύθμισιν καὶ δι' αὐτὸ ρυθμίζει ἄλλως τὰ κατὰ τὸ εἶδος αὐτῶ τῶν νομοθετημάτων.

Ὡς πρὸς τὸ 59 — περὶ τοῦ ὑπὸ ποίους ὅρους δύναται νὰ εἰσπράττεται φόρος — ἡ Ἐπιτροπὴ μεταρρυθμίζει ἄλλως αὐτὸ ἔχοντες ὅμως τοὺς τελωνειακοὺς δασμοὺς οἱ ὅποιοι δὲν πίπτουν εἰς τοὺς ὅρους αὐτούς. Ὡς πρὸς τὸ ἄρθρον τὸ ἀναγόμενον εἰς τὴν ψήφισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ ἡ Ἐπιτροπὴ, μὴ ἐγκρίνουσα τὸν γνωστὸν τρόπον τῆς ψηφίσεως, μετηρρύθμισεν αὐτό.

Ἡ Ἐπιτροπὴ προτείνει τὴν διαγραφὴν τῆς διατάξεως τῆς διὰ σφαιριδίων ψηφίσεως.

Τροποποιοῦνται ἐπίσης τὰ ἀναγόμενα εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν βουλευτῶν. Ὡς πρὸς τὰ προσόντα τῶν βουλευτῶν, ἡ Ἐπιτροπὴ ἐγνωμάτευσεν, ὅτι ἡ καταγωγὴ ἐκ τῆς ἐπαρχίας παρελκεῖ, ὡς καὶ ἡ ἐπὶ δύο ἔτη ἐγκατάστασις. Ἀπέβλεψε δὲ ἡ Ἐπιτροπὴ μᾶλλον εἰς τὰ προσόντα τοῦ ἐκλογέως. Ἀναλόγως δὲ μετηρρύθμισεν τὸ ἄρθρον. Τὴν τῆς ἡλικίας διάταξιν ἐτήρησεν. Ἰσχυρὰ ὅμως μειοψηφία θέλει τὸ 25ον ἔτος ὡς ὄριον ἐκλογῆς βουλευτοῦ, ἄλλη δὲ μειοψηφία τὸ 21ον. Ὡς πρὸς τὸ ἀσυμβιβαστον, περιελάβομεν εἰς αὐτό, ἐκτὸς τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τοῦς ἀμίσθους ὑπαλλήλους, τοὺς νομικοὺς Συμβούλους τῶν Τραπεζῶν κλπ. Καθορίζομεν δὲ καὶ τὰς συνεπειὰς τοῦ ἀσυμβιβάστου, μὴ καθοριζομένης ἐν τῷ παλαιῷ Συντάγματι. Ὡς πρὸς τὴν ἐξέλεξις τῶν ἐκλογῶν ἀναθέτει ταύτην εἰς δικαστικὸν Συμβούλιον, ἐκλεγομένων ἐν κληρωτῆδι ὄλων τῶν Ἐρετῶν τοῦ Κράτους καὶ τῶν Ἀρεοπαγιτῶν. Ὡς πρὸς τὴν ἀποζημίωσιν, αἱ 2,000 τοῦ παλαιοῦ Συντάγματος γίνονται ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς 3,000 διὰ τὰς τακτικὰς Συνόδους, ἀποτελοῦσαι τὴν ἐτησίαν ἀμοιβὴν τοῦ βουλευτοῦ, 600 δὲ ὥρισεν ἡ Ἐπιτροπὴ δι' ἐκάστην ἔκτακτον Σύνοδον. Ὁρίσει κρᾶτησιν ἐν ἀπουσίαις τοῦ βουλευτοῦ πλέον τῶν 5 κατὰ μῆνα, ἐκτὸς ἐν ἡ ἀπουσία γίνεται τῇ ἀδείᾳ τῆς Βουλῆς.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐθεώρησεν ὡς παρέλκον ἐντελῶς τὸ 76ον ἄρθρον. Ἐὰν δὲ ἡ Βουλὴ ἀποδεχθῆ τὴν περὶ κρατήσεων διάταξιν, δύναται νὰ θέσῃ αὐτὴν εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἄρθρου 76.

Α. Ρ. Κανακάκης (ὥρα 6. 12'). Ὑποστηρίζει τὸ ἀπαράδεκτον τοῦ ἄρθρου 17ου τοῦ Συντάγματος. Λέγει: — «Δὲν λαμβάνα ὑπ' ὄψιν, ἐν ἡ τοιαύτη, ἡ τοιαύτη γνώμη μου ὡς βουλευτοῦ θὰ δυσανεστήσῃ τοὺς μὲν, ἢ τοὺς δέ. Ὀμιλῶν ἐπὶ τοῦ ἀπαράδεκτου, διερμηνεύω τὴν γνώμην πολλῶν, οἵτινες δὲν δύναται βεβαίως νὰ ἀντιτεθῶσιν εἰς τοὺς χειμᾶρους αἰσθηματολογικῆς ρητορείας, δι' ἧς περιεγράφῃ ἡ δυστυχία τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ ἀγροτῶν, τὴν ὅποίαν πάντες, ὅσοι γνωρίζουν αὐτὴν τὴν συναισθάνονται ἐν τῷ αὐτῷ βαθμῷ. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται περὶ αὐτοῦ νῦν... (Ζητοῦν ἀλληλοδιαδόχως τὸν λόγον παρὰ τοῦ Προεδρείου πολλοὶ βουλευταί).

Ἐλευθ. Βενιζέλος (Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως). Ἡ παρεμβολὴ εἰς τὴν κυρίαν συζήτησιν τῆς περὶ ἀπαράδεκτου προτάσεως θὰ περιπλέξῃ τὸ ζήτημα. Προτείνω ὅπως, ἀφοῦ ἠκούσαμεν τοὺς ζητήσαντας νὰ ληφθῇ ἰδιαιτέρα πρόνοια ἐν τῷ Συντάγματι σχετικῶς πρὸς τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα, ἀκούσωμεν καὶ τοὺς ἀντιπρονοούντας καὶ κατόπιν, ἀφοῦ ἐμιλήσουν πάλιν τινεὶ, 5 ἢ 6, ἐκ τῶν πρώτων, νὰ ἐπιτραπῇ

καί εἰς ἐμὲ τέλος νὰ ἐκφέρω γνώμην ἐπὶ τοῦ ζητήματος.
Ἄλλως τε καὶ ὁ Κανονισμὸς ὀρίζει τὴν ἐξ ὑπαμοιβῆς συ-
ζήτησιν.

Πρόεδρος. Ἡ περὶ ἀπαραιτήτου συζήτησις κατα-
ναλίσκει ὦραν ἐκ τοῦ 12ῶρου πρὸς τὸν ρήτορα. Δύνασθε νὰ
περιορισθῆτε εἰς τὴν ἔννοιαν: «ὄντος θεμελιώδους τοῦ ἄρ-
θρου 17, δὲν ἐπιτρέπεται οὔτε προσθήκη, οὔτε ἀφαίρεσις».

Ε. Κουλουμβάκης. Δὲν περιλαμβάνεται εἰς τὸ 12
ῶρον ἡ συζήτησις. Ὁ κ. βουλευτὴς, ὁμιλῶν ὡς ὁμιλεῖ, ἐγεί-
ρει ζήτημα, περὶ τοῦ ἂν ἡ συνέλευσις εἴνε συντακτικὴ ἢ οὔ.

Α. Ρ. Κανακάκης... Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας πρῶ-
τος ἠθέλησε νὰ δώσῃ πρακτικὴν, ὀργανομένην καὶ σκόπιμον
κατεύθυνσιν εἰς τὸ Κράτος τοῦτο. Ἐχάθη πρόωρος. Ἀπό-
πειραν ὁμοίαν ἔκαμε καὶ ἕτερος ἐξέχων πολιτικὸς ἀνὴρ, ἀλλὰ
ἀποτυχοῦσαν. Ἡ δίψα τοιαύτης πολιτικῆς καὶ διακυβερ-
νήσεως, μὴ πραγματοποιηθείσης μέχρι τοῦδε, ἐδημιούργησε
τὴν στρατιωτικὴν ἐπανάστασιν, μὲ ἐλπίδα τὴν ἐσωτερικὴν
συγκρότησιν τοῦ Κράτους, πρὸς σκόπιμον καὶ ἀναλλοίωτον
κατεύθυνσιν, καὶ τὴν πολεμικὴν κατάρτισιν. Ἐλπίζω εἰς
τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐξεγέρσεως ἐκείνης. Ἀλλὰ ἀπαιτεῖται σεβα-
σμὸς πρὸς ἀνωτέρους τινας κανόνες τοῦ φυσικοῦ δικαίου,
ὑπερκειμένους παντός ἄλλου. Κανόνες ἀνεξαλείπτους καὶ ἀπό
τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν συμβίωσιν.
Κανόνες οἵτινες εἴνε καὶ τὰ ὅρια εἰς σύνταξιν Καταστατι-
κοῦ Χάρτου. Ἄς ἀνατρέψωμεν τοὺς θεμελιώδεις ὅρους τῆς
συγκροτήσεως τῆς κοινωνίας ἡμῶν καὶ ἄς ἀναίρεσωμεν εἴτα
καὶ τοὺς ὅρους τοῦ φυσικοῦ δικαίου. Ἐσεβάσθη αὐτοὺς καὶ
αὐτὴ ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις. Ὅλα τὰ νεώτερα πολι-
τεύματα τοὺς ἀπεδέχθησαν. Καὶ οἱ Γερμανοὶ αὐτοί, οἱ μὴ
δεχόμενοι περιορισμοὺς ἐκ τοῦ φυσικοῦ δικαίου, δημιουρ-
γοῦν ἄλλους τεχνητοὺς, κατ' ἀνάγκην.

Ἐποχρεούμεθα ἤδη νὰ μὴ πράττωμεν οὐδὲν θίγον τὴν
κοινωνικὴν ἀλληλεγγύην. Τὸ Κράτος τοῦ δικαίου εἴνε καὶ
τὸ Κράτος τῆς προόδου καὶ τανάπαλιν. Ἄλλὰ τίς δύναται
νὰ ἐλέγξῃ καὶ νὰ τιμωρήσῃ τὸ Κράτος ἐν τῇ παντοδυναμίᾳ
αὐτοῦ, ἐν τῇ ὑπερβάσει του ἐναντίον τοῦ δικαίου; Ἡ τι-
μωρὴ ἐπέρχεται ἀφ' ἑαυτῆς, χάνει τὸ τοιοῦτον Κράτος τὸν
σεβασμὸν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν πολιτῶν, εἰσέρχεται
εἰς τὸν μαρασμὸν καὶ τὴν φθίσιν. Βεβαίως δὲ ἡ Πολιτεία
δύναται διὰ βραδῶν νὰ ἐκμηδενίσῃ τὰ δικαιώματα τοῦ πο-
λίτου, τὰ ἀπορρέοντα ἐκ τοῦ φυσικοῦ δικαίου.

Ἐγὼ τὴν γνώμην ὅτι τὴν στιγμὴν ταύτην λαμβάνομεν
πέλεκυν καὶ θέλομεν νὰ ἀποκόψωμεν πᾶσαν ἐλπίδα προόδου
τοῦ τόπου τούτου, νὰ ἀπομακρύνωμεν ὀριστικῶς τὰ κεφάλαια
— διότι αἱ πρόσδοι τοῦ ἐθνικοῦ τῆς χώρας πλούτου
δὲν ἐπαρκοῦν νὰ κινῆται καὶ παράγεται αὐτὴ δι' ἰδίων κε-
φαλαίων— νὰ καταλύσωμεν ὀριστικῶς τὴν πίστιν τοῦ Κρά-
τους, νὰ θανατώσωμεν τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ ὡς Κράτους κατὰ
τὴν σημερινὴν ἔννοιαν. Καὶ δύναμαι νὰ μὴ συζητήσω περὶ τοῦ
ἀπαρδέκτου; Συζητῶν ἐπὶ τοῦ ἀπαρδέκτου δὲν προεξο-
φλῶ τὴν γνώμην μου διὰ τὸ θεσσαλικὸν ζήτημα, δὲν δε-
σμεύω οὐδὲν αὐτὴν, διότι φρονῶ, ὅτι πρέπει νὰ ληθῆ
πρόνοια διὰ τοὺς καλλιεργητάς, πρὸς βελτίωσιν τῆς θέσεώς
των, πρὸς ἐξαγωγήν ἐκ τῆς δυστυχίας των. Καὶ τοῦτο εἴνε
ἄλλο ζήτημα καὶ δημιουργεῖ ἄλλην συζήτησιν καὶ ὑπάρ-
χουν ἄλλα μέτρα δι' αὐτό. Ἀλλὰ νὰ ἐπιτευχθῆ τοῦτο δι'
ἀνατροπῆς θεμελιώδους στοιχείου τοῦ πολιτικοῦ ὀργανι-
σμοῦ ἡμῶν, τῆς Ἰδέας τοῦ Κράτους, δὲν θὰ συμφωνήσω οὐ-
δὲν. Βιστάγοντες εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ Συντάγματος τὴν διά-
ταξιν τῶν ἐκ Θεσσαλίας συναδέλφων, ἐξάγομεν ἐκ τοῦ οἰ-
κοδομήματος τῆς Πολιτείας ἀρογωνιαῖον λίθον— καὶ τοῦτο
πρέπει νὰ ἐνοήσῃ τὸ Συνέδριον τοῦτο. Καὶ πᾶσα ἄλλη
μεταβολὴ τοῦ ἄρθρου 17 τοῦ τῆς Συντάγματος καταδικα-
στέα ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν, ὑφ' ἣν ὁμίλησα.

Ε. Βενιζέλος (Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως). Τὸ παρ-
εμπίπτον, μετὰ τὴν ἀγόρευσιν τοῦ προλαλήσαντος, πρέπει
νὰ θεωρηθῆ λήξαν. Ἐπλανήθη ὁ προομιλήσας. Τὸ ἄρθρον,
ὡς διατυπῶνται ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς, ὄχι μόνον δὲν ἔθιξε τὰ
δικαιώματα τῆς ιδιοκτησίας, ἀλλὰ καὶ τὰ διερρύθμισε θε-
τικώτερον. Ἄρα δὲν δύναται νὰ γίνῃ συζήτησις ἐπὶ τοῦ ἀ-
παρδέκτου. Αἱ προτεινόμεναι τροπολογίαι θὰ πολεμηθῶσι
κατ' οὐσίαν καὶ κατὰ τὴν σειράν τῆς συζητήσεως.

Α. Ρ. Κανακάκης. Θεωρῶ τὴν ὑπάρχουσαν ἐν τῷ
τέως Συντάγματι διάταξιν θεμελιώδη καὶ ὑπὲρ τὸ Σύν-
ταγμα.

Σ. Αραγούμης. Τὸ ἄρθρον τοῦτο, εἰλημμένον ἐκ τῆς
Γαλλικῆς νομοθεσίας, ἀφοῦ περιελήφθη εἰς τὸ πρῶτον Σύν-
ταγμα, ἐξηλείφθη κατόπιν καὶ ἔμενεν εἰς τὸν Ἀστικὸν Κώ-
δικα.

Πρόεδρος: Οἱ παραδεχόμενοι τὴν πρότασιν περὶ ἀ-
παρδέκτου τῆς συζητήσεως ἐπὶ τοῦ ἄρθρου παρακαλοῦνται
νὰ ἐγερθῶσιν».

Ἡ Βουλὴ ἀπορρίπτει αὐτὴν δι' ἀναστάσεως.

Εισέρχεται εἶτα εἰς τὴν κατ' οὐσίαν συζήτησιν.

N. Ξηρός (6.48'). Ἡ συζήτησις πρέπει νὰ τεθῆ ἐπὶ ἐπιπέδου ἀληθείας, ἐπιστημονικοῦ. Ἀφορμὴ εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ἀρθρου 17 συζήτησιν ἔδωκε ζήτημα συγκινῆσαν ἐπ' ἐσχάτων τὴν κοινὴν γνώμην; ἀπασχολῆσαν καὶ προηγηθείσας Βουλὰς. Τὸ ζήτημα τῆς βελτιώσεως τῆς τύχης τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ ἐπιμόρτων καλλιεργητῶν. Θὰ ἐξετασθῆ τὸ ζήτημα ὑπὸ τὴν ἐποψίν τὴν κοινωνικὴν—τῆς κοινωνικῆς ἀρμονίας καὶ ἰσορροπίας—καὶ ὑπὸ τὴν ἐπόψιν τοῦ συμφέροντος τῆς πλουτοπαραγωγῆς τῆς χώρας. Εἶπον οἱ ἀντιφρονούντες, ὅτι τὸ σύστημα τῆς ἐπιμόρτου καλλιεργείας, τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ, ἀποτελεῖ στίγμα τοῦ πολιτισμοῦ. Διαφωνῶ πρὸς τὴν γνώμην ταύτην. Πρόκειται περὶ συστήματος ἐφαρμοζομένου καὶ ἀλλαγῆς, ἐφαρμοσθέντος καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι, μὴ δυναμένου δι' ἀνωτέρους λόγους, διὰ λόγους ἀνάγκης, νὰ ἀρθῆ ἐκεῖθεν ὅπου κρατεῖ. Ἡ ἐπιμόρτος καλλιεργεία ἐν Θεσσαλίᾳ παρουσιάζει βεβαίως πιέσεις κατὰ τῶν μορτιτῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ μορτίται ἀσκούσι τοιαύτας πιέσεις κατὰ τινῶν ἰδιοκτητῶν, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ κρίνη τις, ποῖαι εἶνε αἱ μεγαλείτεροι καὶ αἱ σοβαρώτεροι. Εἰς κτῆμα τι ἀπεστάλη διὰς ἴλαρχος διὰ νὰ ἐγκαταστήσῃ τὸν ἰδιοκτήτην καὶ διὰς ἐξεδιώχθη παρὰ τῶν μορτιτῶν.

Ἀλλὰ συμφέρει εἰς τὴν γεωργικὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Κράτους, ἢ κατάργησις τῆς μεγάλης καλλιεργείας; Τοῦτο πρωτίστως πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν. Ἀπὸ τινος ὁμογενεῖς πλουτήσαντες ἐν τῇ ξένη, ἠγόρασαν ἐν Θεσσαλίᾳ κτῆματα, ἅτινα, ὡς ὑποδείγματα μεγάλης καλλιεργείας, εἶνε ἤδη πρότυπα. Τὸ μέγα κτῆμα τῆς Οἰνιάδος ἐν Θεσσαλίᾳ, ἀγορασθὲν ἀπὸ τὸν κ. Πλατανιώτη, ἀποδίδει ἔκτοτε πολλαπλάσια. Ἐπίσης τὰ Ζωγράφεια κτῆματα τῆς Θεσσαλίας πρόκεινται μέγα παράδειγμα τοῦ ἰσχυρισμοῦ μου, ὅτι ἀνευ κεφαλαίων, ἀνευ ἐνιαίας διοικήσεως, δὲν δύναται νὰ προσδεύσῃ ἢ παραγωγῇ. Δὲν γνωρίζω πῶς καὶ διὰ ποίων μεθόδων κατωρθώθη νὰ πιστευθῆ τὸ ἐναντίον.

Οἰκοδόμου. Τί μεθόδους ἐννοεῖτε. Ἐξηγηθῆτε, διότι ἄλλως θίγετε ἡμᾶς.

Ξηρός. Δὲν ἐπρόκειτο νὰ θίξω κανένα καὶ δι' αὐτὸ δὲν θέλω νὰ δώσω ἐξηγήσεις.

Πρόεδρος. Ἡ ἀντίληψίς μου εἶνε, ὅτι ὁ ἀγορείων οὔτε ἐσκέφθη νὰ θίξῃ, οὔτε ἔθιξε δι' ὅσων πρὸ ὀλίγου εἶπε κανένα ἐκ τῶν ἀντιφρονούντων συναδέλφων. Αὐτὴ δὲ εἶνε καὶ ἡ ἀντίληψις τοῦ ἀγορεύοντος.

Ξηρός. Δὲν δύναται νὰ ἀξιώσουν οἱ ἀντιφρονούντες

νὰ ἀναίρεθῶν δικαιώματα τρίτων καὶ φυσικὰ καὶ ἔννομα. Ἄν γίνῃ τοῦτο, θὰ δημιουργηθῆ τοιαύτη σύγχυσις, τοιαύτη ζοφώδης κατὰστασις, ὥστε θὰ ἔχωμεν εὐθὺς μετ' ὀλίγων ἐπανάστασιν ἐν Θεσσαλίᾳ. Δὲν παρορῶ τὸν ὄρον τῆς ἀποζημιώσεως, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀποζημιώσιν ἀκριβῶς ἐγκτεται ὅλη ἡ περιπλοκὴ τοῦ ζητήματος, δηλαδὴ ὁ κόμπος, μὲ ἀλλας λέξεις.

Περίπτωσις δὲ δημοσίας ἀνάγκης δὲν ὑπάρχει, δὲν εἶνε τοιαύτη περίπτωσις, διότι θὰ ληφθῶσιν αὐθαίρετως τὰ κτήματα, διὰ νὰ δοθῶσιν ἔστω ἐπὶ ἀμοιβῇ εἰς ἄλλα άτομα ἢ οὐάδας. Δημοσία ἀνάγκη θὰ ᾔητον, ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ δημιουργηθῆ πεδῖον στρατιωτικῶν ἀσκήσεων, βολῶν καὶ λοιπὰ ἔμοια. Θέτομεν δὲ ἐκτὸς συναλλαγῆς πλέον ἴλας τὰς ἄλλας μεγάλας ἰδιοκτησίας ἐν Ἑλλάδι, διότι, εἰσαγομένης τῆς διατάξεως τῶν Θεσσαλῶν βουλευτῶν εἰς τὸ ἄρθρον, οἱ δεῖς θὰ εἶνε τόσον παράφρων, ὥστε νὰ δαπανήσῃ καὶ νὰ κοπιήσῃ πρὸς βελτίωσιν τοῦ κτημάτων του, διὰ νὰ τοῦ τὸ ἀφαιρέσουν κατόπιν αὐθαίρετως ὅτι ὦραν θέλουν. Τὸ σύστημα τῆς ἀνευ ἐπιλογῆς ἀπαλλοτριώσεως μεγάλων κτημάτων εἶνε ὀλέθριον, ἀπέτυχεν οἰκτρῶς. Μόνον δι' ἐκουσίας ἀπαλλοτριώσεως δύναμεθα νὰ βοηθήσωμεν τοὺς ἐπιμόρτους καλλιεργητάς.—«Θεσπιζῶ τὴν ἐκουσίαν ἀπαλλοτριώσιν, θέτω ὅριον τῆς τιμῆς κατὰ τὸ ἐξηκριβωμένον εἰσόδημα τῆς τελευταίας 4ετίας, ἢ 5ετίας, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς οὐκ οἶον».—Εἰς αὐτὸ τὸ μέσον μόνον δύναμεθα καὶ ἐπιτρέπεται νὰ καταφύγωμεν.

Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο προσφέρουν οἱ μεγαλοκτηματῆται τῆς Θεσσαλίας κτήματά των πρὸς πώλησιν, ἀλλὰ—δὲν γνωρίζω βεβαίως ἐγὼ διατί—δὲν γίνονται δεκτὰ οὕτω καὶ ζητεῖται ἐπιμόνως ἡ ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτριώσις. Τοιαύτη ὁμως ἐνέργεια τῆς Πολιτείας ἀντίκειται καὶ πρὸς τὸ θετὸν καὶ πρὸς τὸ ἀγροφον δίκαιον, οὐδὲν θὰ ἐπιτύχῃ ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν, θὰ δημιουργήσῃ νέας θυέλλας, ζημίας σπουδαιστάτας εἰς τὸν τόπον καὶ θὰ παραστήσῃ τὸ Κράτος τοῦτο ὡς Κράτος παραβιάσεως καὶ ἀνομίας.

A. Χρυσοστάτης (ῶρα 7. 20'). Προτείνει νὰ προστεθῆ μετὰ τὸ «ἰαματικῶν ὑδάτων» καὶ τὸ «λιμνῶν». Λέγει:—Ἄν γίνῃ οὕτω καὶ ληφθῆ πρόνοια εἰς τὸ μέλλον δι' εἰδικοῦ νόμου περὶ λιμνῶν, τὸ Κράτος θὰ ὠφελῆθῃ μέγαν. Τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας εἶπεν ὅτι γαῖαι κεκαλυμμένα ὑπὸ ὑδάτων ἀνήκουγ εἰς τὸ Δημόσιον.

Πρόεδρος. Κατὰ τὸ ἄρθρον 40 τοῦ Κανονισμοῦ ἐρωτῶ τὴν Βουλὴν ἂν θεωρῆ τὴν ἐγγραφον ταύτην πρότασιν τοῦ κ.

βουλευτοῦ ἀμέσως ἀπορριπτέαν ἢ παραπεμπτέαν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν.

Ἐλ. Βενιζέλος (Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως). Νὰ ἀφίσωμεν τὸ ζήτημα εἰς τὸ τέλος τῆς συζητήσεως.

Βαβελόπουλος (ὥρα 7.25') Τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ προλαλήσαντος εἶνε ἀσπρήκτα καὶ δὲν θὰ σταματήσω πρὸ αὐτῶν. Περιορίζομαι εἰς τὴν πρότασιν τῶν Θεσσαλῶν βουλευτῶν. Ὁ κατακτητὴς κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους ἐσεβάσθη τὰς ἰδιοκτησίας τῶν κατοίκων. Κατόπιν ἐξεβίασαν αὐτοὺς μεγιστάνες καὶ ἰσχυροί, τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ζητήσωσι τὴν προστασίαν τοῦ ἐν Κων)πόλει ἱεροῦ τεμένους τοῦ Ἐβικαρίου, ἐπὶ ἀποδόσει ὠρισμένου ποσοστοῦ ἐκ τοῦ εἰσοδήματός. Ὁ Ἀλῆ πασᾶς ἐξαπέστειλε σκοπίμως εἰς Θεσσαλίαν ἀτακτα στίφη, οἱ κάτοικοι προσέφυγον εἰς αὐτὸν διὰ νὰ τὰ ἐκδιώξῃ, οὗτος ἐζήτησε νὰ ἐξαρθήσων ἐξ αὐτοῦ τὰ κτήματα, διὰ νὰ λάβῃ ἀφορμὴν νὰ ἐπέμβῃ. Οὕτω, καὶ δι' ἄλλων ἀκόμη νεωτέρων περιπλοκῶν καὶ παραχθιάσεων καὶ ἐκμεταλλεύσεων, ἐπηκολούθησεν ἡ βαθμιαία ἀφαίρεσις τῆς Θεσσαλικῆς γῆς ἀπὸ τοὺς πρώτους καὶ κυρίως κατόχους αὐτῆς, τοὺς νῦν ἐπιμόρτους καλλιεργητάς. Ἡ ἱστορία εἶνε γνωστοτάτη καὶ ἀνεφερον αὐτὴν μόνον διότι ὁ προλαλήσας κ. Ξηρὸς ἐτόνισεν ὅτι αἱ μεγάλα κτήσεις τῆς Θεσσαλίας εἶνε νομιμώταται.

Μέχρι τῆς προσαρτήσεως τῆς Θεσσαλίας, τῷ 1881, τοιαύτη ἦτον ἡ ἐξέλιξις τῆς ἰδιοκτησίας ἐν αὐτῇ. Ἐκτοτε, οὐ μόνον δὲν ἠδυνήθησαν οἱ καλλιεργηταὶ ν' ἀνακτήσωσιν ἀπωλεσθέντα δικαιώματα, ἀλλὰ ἔχασαν καὶ ὅσα εἶχον ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Τότε οἱ ἰδιοκτῆται—καὶ οἱ ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐνοικιασταὶ δημοσίων γαιῶν ἀκόμη, οἵτινες κατώρθωσαν νὰ ἐμφανισθῶσιν ὡς ἰδιοκτῆται—ἐπέτυχον νὰ ἀπατήσωσι τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, νὰ παρασύρωσιν αὐτὴν εἰς βίαν κατὰ τῶν καλλιεργητῶν, οἵτινες ἐξηναγκάσθησαν οὕτω νὰ συνάψωσι τὰ περιώνυμα ἐκεῖνα κολλιγικὰ συμβόλαια, τὰ ἔχοντα ὅρους ἀνελευθέρους καὶ διὰ τοῦτο ἄκυρα. Ὅθεν οἱ Θεσσαλοὶ, ζητοῦντες ἐπανόρθωσιν τῶν γενομένων, δὲν ζητοῦσι τι ἄδικον, οὔτε ἀδύνατον. Τὸ μορτιτικὸν καθεστῶς, διατηρούμενον καὶ παρ' ἡμῶν τῶν ἀποτελούντων τὴν Διπλὴν Βουλὴν, θὰ δημιουργήσῃ τάχιιστα κατάστασιν πραγμάτων ἐπικίνδυνον. Ἐὰν λυθῇ τὸ γεωργικὸν ζήτημα, ἐὰν ἀκολουθήσωμεν γεωργικὴν πολιτικὴν, δηλαδὴ ἐνισχύσωμεν τὴν ἑγγεῖον πρὸσοδον, τὰ ἑκατομμύρια ἄτινα ἐξάγονται

εἰς τὸ ἐξωτερικόν, θὰ μένουσιν ἐν τῇ χώρᾳ. Εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἑγγεῖου πρὸσοδου ὑπάγεται ὁ ὑγιὴς καταμερισμὸς τῆς ἰδιοκτησίας. Ὑπὸ ἀπόλυτον κανόνα ἐκτιμῆσεως δὲν ὑπάγεται τὸ καθεστῶς οὔτε τῆς μικρᾶς, οὔτε τῆς μεγάλης ἰδιοκτησίας. Ἐξαρτᾶται τὸ ζήτημα ἐξ ὄρων καὶ περιστάσεων. (Ἡ Βουλὴ, ἐρωτηθεῖσα παρὰ τοῦ κ Προέδρου, παρέχει 10' ἔτι εἰς τὸν ρήτορα, ὡς ἐξαντληθέντος τοῦ ἡμιώρου αὐτοῦ). Ἐν Ἑλλάδι κυρίως τὸ σύστημα τῆς μικρᾶς ἰδιοκτησίας δύναται νὰ εὐδοκιμήσῃ, ἐνεκα τῶν κλιματολογικῶν ὄρων τῆς χώρας. Τὸ μόνον μέσον ἐνισχύσεως τῆς παραγωγῆς, ἄρα καὶ τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων τῆς χώρας, εἶνε ἡ μικρὰ ἰδιοκτησία. Αὕτη δημιουργεῖται δι' ἐκουσίου, ἢ ἀκουσίου ἀπαλλοτριώσεως. Ἐν τῇ πρώτῃ, ἢ θὰ ἀρνηθῶσι, ἢ θὰ ζητήσωσιν ὑπερόγκους τιμὰς οἱ ἰδιοκτῆται. Ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ μέσον τῆς ἐκουσίου ἀπαλλοτριώσεως ἀπέτυχε. Οἱ ἰδιοκτῆται τῆς Θεσσαλίας ἐγνώσθη ὅτι ἀπετάθησαν καὶ πρὸς τὴν Τουρκικὴν Πρεσβεΐαν. Δὲν ἐσκέφθησαν ὅτι ἐν Κράτῳ ἔχει δικαίωμα νὰ ρυθμίζῃ τὰ καθ' ἑαυτὸ ὡς βούλεται, διὰ λόγους δημοσίας ἀνάγκης. Τὸ ἄρθρον δὲ 6 τῆς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας συνθήκης, κατὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς Θεσσαλίας, ρητῶς λέγει ἐν τῇ α' διατάξει αὐτοῦ ὅτι λόγῳ δημοσίας ἀνάγκης, δύναται νὰ γίνῃ ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτριώσις τῶν κτημάτων. Δεχόμενοι τὴν διάταξιν τῶν Θεσσαλῶν βουλευτῶν, θὰ λυτρώσωμεν χιλιάδας Θεσσαλῶν Ἑλλήνων ἀπὸ δεινοτάτους βιωτικὸς ὅρους, θὰ ἀνορθώσωμεν τὸ δίκαιον, θὰ συντελέσωμεν εἰς τὴν ὑλικὴν πρὸσοδον τῆς χώρας.

Πρωσίμιτζάκης (ὥρα 8η). Ἡ ἰδιοκτησία ἐθεωρήθη ἀνέκαθεν ὡς τι ἱερόν καὶ ἀπαραβίαστον. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπῆρχε καὶ Θεὸς τῆς ἰδιοκτησίας, ὁ «Ὀριος» Θεός. Εἶνε ἐν τῶν τριῶν ἱερῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς, τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας. Πλεῖστα Συντάγματα ὡς τοιοῦτον διαγράφουν τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας. Τὸ Βελγικόν, τὸ Αὐστριακόν, τὸ Ἰταλικόν. Μόνον ἐν περιπτώσει ἀνάγκης τοῦ Κράτους, ὡς δημοσίου προσώπου, ἀναγκαστίζεται ἡ ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτριώσις. Ὁ Βένθαμ λέγει, ὅτι ὁ νόμος καὶ ἡ ἰδιοκτησία ἐγεννήθησαν ὁμοῦ, πρὸ τοῦ νόμου δὲν ὑπῆρχεν ἰδιοκτησία. Τὸ Ρουμανικὸν Σύνταγμα, ὅπερ ἐπεκαλέσθησαν οἱ ἀντιφρονούντες, καθώρισε τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς ἐπιβάλλεται ἡ ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτριώσις. Τὴν ὁδοποιίαν, τὴν δημοσίαν ὑγείαν καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀμύνης τῆς χώρας. Ἄν ἐξε-

ποίησε δέ, ἂν ἔδωκε γαίας δημοσίας πρὸς τοὺς χωρικοὺς ἢ Ρουμανικῆ Κυβέρνησις, ἔδωκε τὰς κατασχεθεῖσας μοναστηριακὰς γαίας, καταλυθέντων τῶν μοναστηρίων. Κατόπιν, δι' ἀγορῶν γαιῶν ἐνεκαθίστα βαθυηδὸν χωρικοὺς, θέλοντας καὶ δυναμένους νὰ ἐργασθῶσι, δὲν ἐξεβίαζε πώλησιν ἀκουσίαν. Καὶ ἐν Ἰρλανδίᾳ ὁμοίον τι ἐγένετο. Ὁ Λουτσάτη, ἀγορευὼν πρὸ τινος διὰ τὸν Καβούρ, εἶπεν, ὅτι ἐκεῖνα τὰ Κράτη προσδεύουσιν, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἰδιοκτησία εἶνε ἠγγυημένη. Οὐδεὶς ἀντιλέγει εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς τύχης τῶν Θεσσαλῶν καλλιεργητῶν, πάντες θλιβόμεθα διὰ τὰ δεινὰ των. Ἀλλὰ ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι τρόποι ἄγοντες εἰς τὸν σκοπὸν τούτον. Τὸ Κράτος ὅμως δὲν ἀντέχει, ὡς βεβαρυνμένον μεγάλως ἤδη, εἰς τὸ ν' ἀναλάβῃ τὸ βᾶρος τῆς ἐξαγορᾶς τῶν μεγάλων κτημάτων τῆς Θεσσαλίας, ὡς ἐπρότεινε, μεταξύ τῶν ἄλλων, ὁ πρῶτος ἀγορευσας ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἔντιμος καὶ σεβαστὸς ἀντιπρόσωπος Λαρίσσης κ. Γεωργιάδης. Ἀλλὰ, πρὸ πάντων, αὐθαίρετος κατάλυσις τοῦ δικαιώματος τῆς ἰδιοκτησίας, σημαίνει κατάλυσιν αὐτῆς τῆς βάσεως τῆς Πολιτείας.

Μετὶ τὴν διακοπὴν

Ὁρᾷ 10η ἐπαναλαμβάνεται ἡ διακοπεῖσα συνεδρίασις.

Ι. Ἀθανασάκης (ὄρᾳ 10 5'), Νομίζω ὅτι δὲν δύναται σοβαρῶς ν' ἀμφισβητηθῇ ὅτι ἡ διάταξις τοῦ ἀρθροῦ 17 εἶνε θεμελιώδης. Τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας εἶνε ἱερὸν καὶ ἀπαραβίαστον. Τὸ δικαίωμα τοῦ ἀτόμου, τὸ ἀτομικὸν συμφέρον πρέπει νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸ τῆς «Δημοσίας ἀνάγκης» ἢ τῆς «Δημοσίας ὠφελείας».

Ἀλλὰ γεννᾶται τὸ ζήτημα τί ἐννοοῦμεν λέγοντες «δημοσίαν ἀνάγκην» ἢ «δημοσίαν ὠφέλειαν»; Δὲν φαντάζομαι ὅτι θὰ ὑπάσξῃ Βουλὴ, ἢ ὁποῖα θὰ κρίνῃ ὡς «δημοσίαν ἀνάγκην» «τὸ ν' ἀφαιρέσῃ τὸ κτῆμα ἐνὸς καὶ νὰ τὸ δώσῃ εἰς τὸν ἕτερον. Τοῦτο δὲν εἶνε «δημοσία» ἀλλ' εἶνε «ἰδιωτικὴ ὠφέλεια». Δὲν φρονῶ ὅτι ἔχομεν ἐξουσίαν νὰ πράξωμεν τοῦτο, ἀλλὰ καὶ νομίζω ὅτι ἡ διεξαγομένη συζήτησις εἶνε πλατωνικὴ ἀπλῶς, διότι δὲν φαντάζομαι ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῶσιν ὅσα σήμερον συζητοῦμεν.

Ἐξακολουθῶν ὁ κ. Ἀθανασάκης λέγει ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ζητεῖται θὰ ἐπιφέρῃ βλάβην, ἀντὶ ὠφελείας.

Ὁφείλω, λέγει, νὰ διαμαρτυρηθῶ, κύριοι διὰ τὸ λεχθὲν ἐντεῦθεν ὅτι οἱ Θεσσαλοὶ γεωργοὶ εἶνε δούλοι. Οὐδεὶς δούλος ὑπάρχει ἐν Ἑλλάδι. Ἄλλα εἶνε τὰ αἴτια τῆς κκο-

δαιμονίας, τῆς κκοδαιμονίας ἢ ὁποῖα ἀφορᾷ οὐ μόνον τοὺς γεωργοὺς ἀλλὰ καὶ τοὺς τσιφλικούχους, οἱ πλεῖστοι τῶν ὁποίων ἔχουσιν ὑποθηκευμένα τὰ κτήματά των. Τὰ αἴτια ταῦτα εἶνε ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα πάντες γνωρίζομεν, εἶνε, ἐκτὸς τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν, ἡ ἔλλειψις ἀγροτικῆς ἀσφαλείας καὶ ἡ τοκογλυφία.

Αὐτὰ εἶνε τὰ πράγματα, κύριοι, δὲν γνωρίζω ἐὰν εἶνε ὀρθὴ ἡ γνώμη μου, νομίζω ὅμως ὅτι εἶμαι ἐν τῇ ἀληθείᾳ καὶ ἐπαναπαύω τὴν συνείδησίν μου.

Μ. Μπουφίδης (10. 30'). Ἀντικρούων πάντας τοὺς ἐμιλήσαντας κατὰ τῆς ὑπὸ τῶν Θεσσαλῶν βουλευτῶν ὑποβληθείσης τροπολογίας ἀναπτύσσει διὰ μακρῶν τὰ τῆς καταστάσεως τῶν ἐπιμόρτων καλλιεργητῶν Θεσσαλίας καὶ ἀναφέρει, πλὴν ἄλλων, ὅτι οἱ τσιφλικούχοι ἀπαιτοῦσι νὰ λαμβάνωσι τὸ 1/3 καὶ ἐκ τοῦ εἰσοδήματος ἀγρῶν, τοὺς ὁποίους οἱ καλλιεργηταὶ μὲ ἰδικὰ των χρήματα ἠγόρασαν.

Γ. Πῶπι παρατηρεῖ ὅτι ἡ δικαιολογία τοῦ ποσοστοῦ εἶνε τὸ ὅτι ἐπειδὴ συγκομιζονται ἐν τῷ αὐτῷ ἄλωνίῳ ἡ ἡ ἐσοδεῖα τῶν τσιφλικούχων καὶ ἡ ἐσοδεῖα τῆς ἰδιοκτησίας τοῦ ἐπιμόρτου ὑπάρχει κίνδυνος ἵνα ὁ σωρὸς τοῦ κολλήγου αὐξήθῃ εἰς βᾶρος τοῦ σωροῦ τοῦ ἰδιοκτῆτου.

Μ. Μπουφίδης. Δὲν εἶνε, λέγει, αὕτη ἡ ἐξήγησις. Διότι τὸ κτῆμα ἐκεῖνο ἐγένετο πλέον ἰδιοκτησία τοῦ ἀγρότου, κτηθεῖσα δι' ἰδρώτος καὶ δι' αἵματος. Καὶ ὅμως ὁ Ὀσποδάρης ἰδιοκτῆτης ζητεῖ τὸ τρίτον ἐκ τῆς ἐσοδείας τοῦ κτήματος, ὅπερ ἀνήκει εἰς τὸν γεωργόν, καὶ ἂν ὁ γεωργὸς δὲν ὑποκύβῃ ὑπάρχουν καὶ δικαστήρια ἐλληνικά, ὑπάρχει καὶ μητρυιὰ δικαιοσύνης, ἡ ὁποία, ὡς συνέβη ἐν Καρδίτῃ, ἀναγνωρίζει ὅτι ὁ ἀγρότης ὀφείλει νὰ καταβάλλῃ τὸν φόρον τῆς ὑποτελείας, ἄλλως πρέπει νὰ ἐκδιωχθῇ ἀπὸ τὸ κτῆμα, ὅπερ εἶνε ἰδικόντου.

Ἐὰν δὲ πάντες εὐρίσκομεν «δημοσίαν ἀνάγκην» προκειμένου περὶ κατασκευῆς μιᾶς ὁδοῦ, ἢ μιᾶς γεφύρας κλπ. πῶς δὲν θ' ἀναγνωρίσωμεν δημοσίαν ἀνάγκην τὴν στιγμὴν καθ' ἣν τετρακόσιοι χιλιάδες λαοῦ σᾶς φωνάζουσιν ὅτι δὲν δύνανται πλέον νὰ εἶνε δούλοι.

Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀνεξαρτησίαν ἀντετάχθη μία συμμαχία, ἡ ὁποία αὐτοεκλήθη ἱερὰ διὰ νὰ βεβηλώσῃ τὸ ἅγιον αὐτὸ ὄνομα. Εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῶν Θεσσαλῶν ἀντετάχθη μία ἄλλη συμμαχία, μὴ τολμήσασα νὰ βεβηλώσῃ τὸ ὄνομα τῆς ἱερότητος, κληθεῖσα ὅμως κτηματικὴ ἑνωσις.

Κατὰ τῆς ἱερᾶς συμμαχίας ἀντετάχθη ἡ ἀνθρωπότης.

καὶ ἐβοήθησε τοὺς ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγωνιζομένους· νῦν, καλῶ ὑμᾶς, Ἕλληνες πατριῶται, ὅπως ὑπάρξῃτε ἐλευθερωταὶ τῶν Θεσσαλῶν (χειροκροτήματα).

Σ. Σίμος (11) ἀναγνωρίζει ὅτι τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας εἶνε ἱερόν, ἀλλ' ἐτι ἱερώτερον εἶνε τὸ δικαίωμα τοῦ Κράτους ὅπως θέτῃ ἐκποδῶν πᾶν ἐμπόδιον, ὅπερ ἀντιτίθεται εἰς κεφαλαιώδη συμφέροντα τῆς χώρας. Ἐφ' ὅσον ἐν Θεσσαλίᾳ ἐξακολουθεῖ ἡ διαπάλη μεταξύ κολλήγων καὶ ἰδιοκτητῶν ἢ γεωργία εἶνε ἀδύνατον νὰ προοδεύσῃ. Τὸ ζήτημα τὸ ὁποῖον ἀπασχολεῖ ἤδη τὴν Βουλὴν δὲν εἶνε ζήτημα μόνον Θεσσαλικόν, ἀλλ' εἶνε ζήτημα γενικόν, ζήτημα ἑλληνικόν, ζήτημα φιλοτιμίας. Ἀναφέρει ἀκολούθως τὸ παράδειγμα τῆς Ῥουμανίας τῆς ὁποίας ὁ Πρωθυπουργὸς Κούζας ἐγένετο ὁ εἰσηγητὴς τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως ἐν καταστάσει πολὺ χειροτέρα τῆς τῶν Θεσσαλῶν καὶ ἀναφέρει τὰ ὠφέλη τὰ προκύψαντα ἐκ ταύτης εἰς τὴν Ῥουμανίαν. Κηρυσσόμενος ὅμως ὑπὲρ τῆς διανομῆς τῶν γαιῶν τονίζει καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπάρξεως τῆς μεγάλης ἰδιοκτησίας διότι ἡ μεγάλη ἰδιοκτησία διευκολύνει τοὺς μικροὺς ἰδιοκτήτας. Ζητήματα διεθνούς φύσεως δὲν εἶνε δυνατὸν ν' ἀναφυσῶσιν, ἀλλ' ἵνα καὶ οὗτος ὁ κίνδυνος ἐκλίπη ἅς ἀπαλλατριοθῶσι τὰ ἑλληνικὰ μόνον κτήματα.

Τελευτῶν λέγει ὅτι μέγας τίτλος τιμῆς διὰ τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως θὰ ἦτο νὰ ὀνομασθῇ σωτὴρ τῶν Θεσσαλῶν γεωργῶν.

Κ. Ζαβιτζάνος (11.30). Ἡ ἰδιωτικὴ περιουσία βεβαίως καθορίζεται ὑπὸ τῶν διατάξεων τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου ἢ μεγάλη ὅμως σπουδαιότης σὺν τῷ χρόνῳ ἐπέβαλε καὶ τὴν διὰ συνταγματικῆς διατάξεως περιφρουρήσιν αὐτῆς.

Κηρύσσεται ἀνεπιφυλάκτως ὑπὲρ τῆς συνταγματικῆς προστασίας μόνον τῆς κυριότητος καὶ προτείνει ὅπως ἀντὶ τοῦ ὅρου τῆς «δημοσίας ἀνάγκης» τεθῇ ὁ ὅρος τῆς «κοινῆς ὠφελείας». Τελευτῶν τάσσεται ὑπὲρ τῆς διατυπώσεως τὴν ὁποίαν προτείνει ἢ ἐπιτροπῇ ὑπὸ τὴν ἐπιφύλαξιν τῆς διατυπώσεως τοῦ ὅρου τῆς «κοινῆς ὠφελείας» καὶ ὑποστηρίζει τὴν τροπολογίαν τὴν ὑποβληθεῖσαν ὑπὸ τῶν Θεσσαλῶν βουλευτῶν.

Ἀκολούθως ὁ κ. Κ. Ζαβιτζάνος λέγει ὅτι εἰς παρομοίαν κατάστασιν εὐρίσκονται οἱ ἀγρόται Κερκύρας, ὅτι δὲ οἱ βουλευταὶ Κερκύρας προσεχῶς θέλουσιν ὑποβάλλει νομοσχέδιον ὅπερ ἀποβλέπει εἰς τὴν βαθμιαίαν, ἀλλ' ὀριστικὴν ἄσιν τῆς ἀγροτικῆς δουλείας τῶν Κερκυραίων. Τάσσεται ὑπὲρ

τῆς τροπολογίας τῶν Θεσσαλῶν καὶ προσθέτει ὅτι ἂν μὴ συμπεριληφθῇ αὕτη εἰς τὸ Σύνταγμα τοῦλάχιστον νὰ γίνωσι δηλώσεις τοιαῦται, ὥστε οἱ μετέπειτα νόμοι νὰ μὴ θεωρηθῶσιν ἀντισυνταγματικοί.

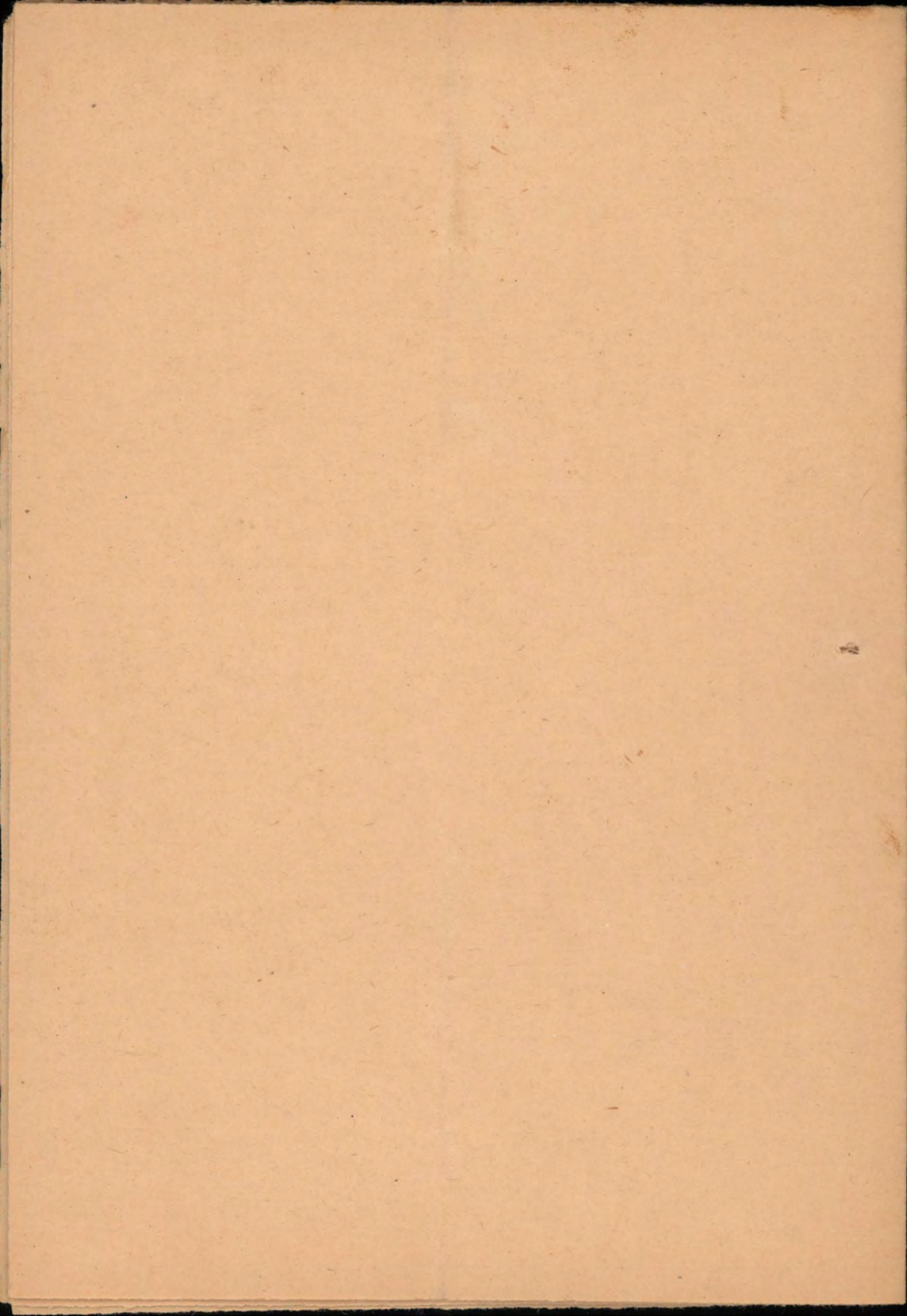
Ἡ Λύσις αὕτη ἀποτελεῖ τὴν ἀπαρχὴν μιᾶς πολιτικῆς σοβαρᾶς γεωργικῆς τὴν ὁποίαν θ' ἀκολουθήσωμεν. Ἐὰν ἐφθάσαμεν εἰς κρίσιμον σημεῖον, ἐφθάσαμεν εἰς αὐτὸ διότι δὲν ἐξεμεταλλεύθημεν ὡς ἔδει τὰς παραγωγικὰς δυνάμεις τῆς χώρας.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** λέγει μετὰ τοῦτο ὅτι οἱ ἐγγεγραμμένοι εἶνε τοσοῦτοι ὥστε θὰ κατστῇ ἀδύνατον νὰ περατωθῇ ἡ συζήτης, ὅσον δήποτε καὶ ἂν παραταθῇ αὕτη, προτείνει δ' ὅπως λυθῇ ἡ συνεδρίασις ἵνα ἡ Βουλὴ συνεδριάσῃ αὔριον τὴν 10 τῆς πρωίας.

Ἡ **Βουλὴ** ἀποδέχεται τὴν πρότασιν τοῦ κ. Προέδρου καὶ ἡ συνεδρίασις λύεται ὥρα 12η.

Ὁ Πρόεδρος

Οἱ Γραμματεῖς

~~Επίσημο~~ 11 17 18

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΝΑ'.
τῆς 19 Μαρτίου 1911,

Ὄρα 10.50' π. μ. περατωθείσης τῆς ἀναγνώσεως τοῦ καταλόγου, ἡ Βουλὴ εὐρέθη ἐν ἀπαρτίᾳ παρόντων 188 βουλευτῶν.

Ὁ κ. Προέδρος ἀνακοινεῖ τὰ ἐξῆς: 1) Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀνδραβίδας ἐξαιτοῦνται ἀναστολὴν τῆς ἀναγκαστικῆς εἰσπράξεως τοῦ φόρου μέχρι τῆς συγκομιδῆς τοῦ προσεχοῦς Αὐγούστου. 2) Οἱ κατάδικοι Καλαμῶν ζητοῦσι χάριν τοῦ $\frac{1}{3}$ τῆς ποινῆς των. 3) Ὁ ἀπόστρατος ἐνωμοτάρχης Ἄν. Παναγιωτόπουλος ζητεῖ καθιστερούμενα χρηματικά του δικαιώματα ἐκ κατασχέσεως λαθρεμπορικῶν εἰδῶν. 4) Τὸ Δημοτ. Συμβούλιον Ἀρμενίου ζητεῖ ὅπως ἀποσυρθῇ τὸ νομοσχέδον περὶ σπειρομένων γαιῶν. 5) Οἱ μέτοχοι «Ἀμοιβαίας» τοῦ δήμου Εὐρυμενῶν ζητοῦσι προστασίαν τῶν εἰς τὴν «Ἀμοιβαίαν» καταθέσεών των· καὶ 6) ἡ Αἰκατερίνη Κορωναίου διαμαρτύρεται ὅτι ὁ σύζυγός της διατελεῖ ἐπὶ 20 μῆνας ὑπόδικος.

Μετὰ τοῦτο ἡ Βουλὴ εἰσέρχεται εἰς τὴν

ἡμερησίαν διάταξιν.

Ἐξακολούθησις τῆς συζητήσεως ἐπὶ τοῦ 17ου ἀρθρου τοῦ Συντάγματος.

Τὸν λόγον λαμβάνει ὁ κ. Παναποστόλου (10.53') ὅστις διεξερχόμενος τὰ αἴτια, ἅτινα ἤγαγον πρὸς τὴν ἐπαναστάσιν, ὑποδεικνύει ὅτι ὁ μεγαλύτερος συντελεστής τῆς κακοδαιμονίας ἦτο ἡ ἔλλειψις καθορισμοῦ οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ἐρειδομένης εἰς σπουδαίαν μελέτην τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τῆς χώρας.

Κακίζει τὴν Πολιτείαν, ἥτις καὶ μετὰ τὴν πρασάρτησιν τῆς Θεσσαλίας ἐξηκολούθησε τὴν ἰδίαν τακτικὴν, ἐνῶ εἶδει στρεφομένη πρὸς τὴν Θεσσαλικὴν γῆν νὰ ἐπιλύσῃ τὰ ἐν αὐτῇ ζητήματα, οὐχὶ ἐπὶ βλάβῃ τῶν γεωργικῶν πληθυσμῶν, οἱ ὅροι τῆς υπάρξεως τῶν ὁποίων δὲν εἶχον τυχαίαν τὴν ἐξέλιξιν.

Ἀκολούθως λέγει ὅτι ἂν προέκυψαν ἀγαθὰ τινα ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως, πρῶτον μεταξὺ τούτων εἶνε ὅτι ὑψώθη ἡ σημαία τῆς γεωργικῆς πολιτικῆς, τὴν πραγματοποίησιν τῆς ὁποίας ἀνέλαβε τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων.

Ἄλλὰ πρέπει καλῶς νὰ κατανοηθῇ ὅτι γεωργικὴ πολιτικὴ δὲν δύναται νὰ υπάρξῃ ἀνευ γεωργίας ἐν Θεσσαλίᾳ, ἡ ὁποία πάλιν δὲν δύναται νὰ προκόψῃ καὶ ἀναπτυχθῇ ἐφ'

ὅσον ὑφίσταται ἡ ἀγρία πάλιν μεταξύ ἰδιοκτητῶν καὶ κολλήγων.

(Ἀποφάσει τῆς Βουλῆς παράτασις 5' λεπτῶν).

Στρέφεται ἀκολούθως περὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ 17ου ἄρθρου καὶ ὁμιλῶν ἐπὶ τῆς ἐννοίας αὐτοῦ λέγει ὅτι ἡ Βουλὴ δύναται νὰ συντάξῃ αὐτὸ οὕτως, ὥστε ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ μὴ ἀπομακρυνθῇ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀπαραβιάστου τῆς ἰδιοκτησίας καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ ἱκανοποιηθῶσιν αἱ δίκαιαι ἀπαιτήσεις τῶν δυστυχῶν καλλιεργητῶν.

Τελευτῶν λέγει ὅτι οὐδεμίαν ἐπιστημονικὴν ἀνακολουθίαν θέλει συμβῆν ἂν γίνῃ δεκτὴ ἡ ὑπὸ τῶν Θεσσαλῶν βουλευτῶν προταθεῖσα τροπολογία.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** δηλοῖ ὅτι θ' ἀναγκασθῇ, ἐφαρμόζων αὐστηρῶς τὸν Κανονισμόν, νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ εἰς το ἐξῆς παρατάσεις ἀγορεύσεων, καθόσον αἱ ἐγγεγραμμένοι ὅπως ὁμιλήσουσι ὑπερβαίνουσι τοὺς 80, ἡ δὲ συζήτησις δύναται οὕτω νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπ' ἄπειρον.

Χ. Βοζίκης (11.32'). Ὑπάρχουσι, λέγει, δικαιώματα καὶ τοῦ λαοῦ καὶ τῆς Συνελεύσεως, ἀλλ' ὑπὲρ τὰ δικαιώματα ταῦτα ὑπάρχουσι τὰ δικαιώματα ἐκεῖνα, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ὑπάρξεως ἐνὸς Κράτους. Τοιαῦτα δὲ εἶνε τὸ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου καὶ τὸ τῆς ἰδιοκτησίας. Δὲν ἀρνοῦμαι, ὅτι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ καὶ ἐξαιρέσεις τινὲς ἀπαλλοτριώσεως διὰ λόγους δημοσίας ἀνάγκης. Δημοσία ὅμως ἀνάγκη δὲν ὑφίσταται ὅταν ἡ ἰδιοκτησία ἀπαλλοτριούται, ἵνα περιέλθῃ εἰς κατοχὴν ἰδιωτῶν καὶ οὐχὶ εἰς κοινὴν χρῆσιν. Ἡ Κυβέρνησις ἔχει καθήκον, πρὶν ἢ οἱ κ. κ. βουλευταὶ ἐκφέρωσι τὴν γνώμην των, νὰ ἐκφέρῃ τὴν ἑαυτῆς γνώμην, χωρὶς πάντοτε νὰ παρασυρθῇ ἢ νὰ ρυμουρκηθῇ εἴτε ἐξ ἀγορεύσεων ἄλλων βουλευτῶν εἴτε κολακεύουσα λαϊκῆς ἀδυναμίας.

Ἡ ἀναγραφὴ ἐν τῷ Συντάγματι διατάξεως περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως θὰ σπεῖρη ζιζάνια, ὧν τ' ἀποτελέσματα θὰ γείνουσι ταχέως αἰσθητά. Ἐφ' ὅσον δὲν κανονίζεται ἡ γεωργικὴ πολιτικὴ τοῦ Κράτους δὲν θὰ πράξωμεν ἄλλο ἢ νὰ δώσωμεν εἰς τὸν λαὸν ἐλπίδας, αἵτινες θ' ἀνάψουσι πυρκαϊάν.

Γ. Τσαξίρης (11.55'). Τὸ ὑπὸ συζήτησιν ἄρθρον δὲν ἔχει μόνον ἐξαιρετικὴν σπουδαιότητα, διότι ἀφορᾷ ἐν ἑκ τῶν δικαιωμάτων τοῦ πολίτου, ἀλλὰ διότι θίγει τὸν θεσμόν ἐπὶ τῆς ἀναγνώρισεως τοῦ ὁποίου εἶνε ἐδραιωμένη ἡ ἀνθρώπινη

κοινωνία. Ὅσον ὅμως ἀρχαία εἶνε ἡ ἀναγνώρισις τοῦ δικαιώματος τούτου, τόσον ἀρχαία εἶνε καὶ ἡ ἀναγνώρισις ἐκ μέρους τῆς κοινωνίας τῆς ἀνάγκης περιορισμῶν εἰς τὸ δικαίωμα τούτο. Παράλληλα ἀπόλυτα δὲν δύναται νὰ ὑπάρχωσι κατ' ἀνάγκην, ὅταν τὸ ἀτομικὸν δικαίωμα ἔλθῃ εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὸ γενικὸν καλόν, τὸ ἐν θὰ περιορίσῃ τὸ ἕτερον.

Ὁ βᾶθμὸς, καθ' ὃν ἕκαστον θὰ ὑποχωρήσῃ εἶνε ἐνδεικτικὸν τῶν πολιτικῶν ἀντιλήψεων μιᾶς ἐποχῆς.

Ἐνεκα τῶν προλαλησάντων μίαν μόνην μίαν ἀποφινέαν, οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν ὀλιγώτερον σπουδαίαν, θὰ θίξω.

Τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα εἶνε μία φάσις τῆς μεγάλης δίκης, ἥτις διεξάγεται πρὸς τῆς ἀνθρωπότητος μεταξύ τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐργασίας, τῶν ἰδιοκτητῶν δηλονότι τῶν μέσων παραγωγῆς πρὸς τὴν ἀκλήρον μερίδα. Εἶνε ἡ πρώτη φάσις, διότι ἀφορᾷ τὴν πηγὴν ταύτην τῆς ὕλικῆς ὑποστάσεως τῆς ἀνθρωπότητος, τὴν ἀγροτικὴν ἰδιοκτησίαν.

Δὲν εἶνε δὲ δυνατόν νὰ μὴ ἐπέλθῃ ἡ σύγκρουσις τῶν ἀντιτιθεμένων συμφερόντων, διότι οἱ πολιτικοὶ θεσμοί, καθιερούντες τὴν ἰσότητά τῶν πολιτῶν δὲν δύναται νὰ εἶνε τελεσφόροι ὅταν τοιαῦτα οἰκονομικὰ διαφορὰ, τοιαῦτα βιωτικὰ συνθῆκαι κρατοῦσιν.

Ἐὰν ἀλλαχού ἡ πίεσις ἀσκουμένη ὡς ἐκ τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας ἐπὶ τῶν πολιτευομένων καὶ δίδουσα τὴν κατεύθυνσιν τῆς συγχρόνου πολιτικῆς τῶν κρατῶν εἶνε μεγάλη καὶ φθάνει μέχρι καταχρῆσεως ἐν Ἑλλάδι, ἔχομεν καθήκον νὰ διευθετήσωμεν, προληπτικῶς ἐνεργούντες, τὸ ζήτημα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὡς ἐκ τῆς φύσεώς του δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἡ καλλιτέρα βάσις τῆς ὀλεθρίας πολιτικῆς τῆς πλειοδοσίας ὑποσχέσεων.

Ἐξακολουθῶν ἀναφέρει τὰ τελευταῖα ἐν Ἀγγλίᾳ πολιτικὰ γεγονότα. Τὰ δύο κυριώτερα σημεῖα τοῦ οἰκονομικοῦ προγράμματος τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων. Εἶνε ἔμμεσα μέτρα πρὸς ἀπαλλοτριώσιν. Τὰ μέτρα ταῦτα στηρίζονται εἰς τὴν ἀρχὴν ὅτι ἡ αὔξησις τῆς ἀξίας πρέπει νὰ φορολογηται ἐπαχθῶς ὅταν δὲν εἶνε προϊόν ἐργασίας.

Ἐξετάζει τὰ μέλλοντα νὰ ἐπακολουθήσωσι κατόπιν τῆς ἀνορθώσεως τῶν κοινῶν, ἥτις θὰ ἔχῃ ἀντίκτυπον ἐπὶ τῆς αὔξεσεως τῆς ἀκινήτου ἰδιοκτησίας.

Ἄλλὰ διὰ νὰ φθάσῃ ἐκεῖ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ὑπέστη θυσίας. Ἐτι πλέον νέαι θυσίαι ζητοῦνται καὶ θὰ ζητηθῶσιν αὔριον ὑπὸ τύπον χρεωλυτικοῦ δανείου, τοῦ ὁποίου τὸ κυ-

ριώτερον μέρος θά διατεθῆ πρὸς ἀνόρυξιν ὑδραυλικῶν ἐν Θεσσαλίᾳ.

Εἶνε ἢ δὲν εἶνε ταῦτα βάσις, εἰς ἣν νὰ στηριχθῆ μία βαρυτάτη φορολογία, ἥτις νὰ ἐπιφέρῃ ἐπιτρεπομένης καὶ τῆς εἰς κτήματα πληρωμῆς, τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα;

Ἀντὶ τῶν ἐμμέσων τούτων μέτρων δὲν εἶνε προτιμώτερον τὸ εἰλικρινές καὶ εὐθὺ τῆς ἀναγραφῆς τῆς διατάξεως ταύτης εἰς τὸ Σύνταγμα, ἵνα ἀρθῶσι καὶ αἱ τυχόν μέλλουσαι νὰ γεννηθῶσιν ἀμφισβητήσεις ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ἀρθροῦ τούτου διὰ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν νομίζει ἡ Βουλὴ ὅτι ἐμπεριέχεται ἡ ἐννοία καὶ παρέλκει ἡ προσθήκη;

Ἐχῶ ὑπ' ὄψει μου λέγων ταῦτα τὴν γνώμην σεβαστοῦ πολιτευτοῦ διοικήσαντος τὸν τόπον, ὅστις ἀμφισβητεῖ τὴν ὑποχρεωτικὴν ἐρμηνευτικὴν σημασίαν ἐρμηνευτικῶν τυχόν δηλώσεων.

Στ. Δραγοῦνης. Ἐκτός ἐὰν ὀλόκληρον τὸ σῶμα, μηδενὸς διαφωνοῦντος, λάβῃ τοιαύτην ἀπόφασιν.

Τσαξίσης ἠθέλον νὰ προκαλέσω τὴν δῆλωσιν ταύτην διὰ νὰ καταδείξω τοὺς κινδύνους τῆς ἀοριστίας δι' ἣν περίπτωσιν θεωρηθῆ ἀναγκαῖον νὰ δοθῆ εἰς τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ προβῆ, ἐὰν καὶ ὅταν τὸ νομίσῃ ἐπικαιρον, εἰς τὴν ἀναγκαστικὴν ἀπαλλοτριώσιν.

Θέλω ἐπίσης νὰ ἀναιρέσω τὸ ἐπιχείρημα τὸ λεχθὲν ὅτι δὲν εἶνε δίκαιον νὰ δοθῆ τόσον ἐπισηφελῆς ὑπὸ τοῦ Κράτους ἐγγύησις εἰς τὸ ἴδρυμα, ὅπερ θά προβῆ εἰς τὴν ἐπιχείρησιν τῆς ἐξαγορᾶς καὶ μεταπωλήσεως.

Τὰ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ὑποσχεθέντα μέτρα ἐὰν ἐκτελεσθῶσιν θά ὑπερτριπλασιάσωσι καὶ τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν ἀξίαν τῶν γαιῶν.

Ἐπιλέγει ὅτι οἱ ἀόρατοι, ἀλλ' ὑπαρκτοὶ κοινωνικοὶ νόμοι, οἵτινες διέπουν τὴν ἐξέλιξιν, θά ἐπιφέρουν τὸ σήμερον ὑφ' ἡμῶν ἐπιδιωκόμενον, εἴτε προστεθῆ, εἴτε δὲν προστεθῆ εἰς τὸ Σύνταγμα ἢ σχετικὴ διάταξις.

Σταμούλης (12.13'). Ἐξεικονίζει διὰ μακρῶν τὸν βίον τῶν ἀγροτῶν Θεσσαλῶν καὶ λέγει ὅτι ἐὰν ἡ Πολιτεία δὲν σπεύσῃ εἰς ἐπίλυσιν τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος θ' ἀναγκάσῃ εἰς ἐκπαιτισμὸν 200 χιλιάδας ἀλκίμων ἀνδρῶν, οἵτινες ἀποτελοῦσι μεγίστην δύναμιν διὰ τὴν ὑποστήριξιν τῆς πατρίδος. Ἡ πικροῦσα, λέγει, Βουλὴ, ἐλθοῦσα μετὰ μίαν ἐπανάστασιν, πρέπει νὰ ἐνισχύσῃ τὰς ἐλπίδας τῶν πενόμενων ἐκείνων πληθυσμῶν, οἱ ὅποιοι μόνον κατ' εὐφημισμὸν δύνανται ν' ἀποκαλῶνται ἐλεύθεροι.

Ὁρα 12.30 μ. μ. διακόπτεται ἀποφάσει τῆς Βουλῆς ἢ συνεδριάσεως ἵνα ἐπαναληφθῆ τῆ 3. μ. μ.

Μετὰ μεσημβρίαν

Ὁρα 3.35 μ. μ. ἐπαναλαμβάνεται ἡ διακοπεῖσα συνεδρίασις.

Πρόεδρος. Τὸν λόγον ἔχει ὁ κ. Τ. Ἡλιόπουλος.

Τ. Ἡλιόπουλος. Κύριε Πρόεδρε παρακαλῶ ὅπως διακοπῆ, εἰ δυνατόν, ἐπὶ τινα λεπτὰ ἢ συνεδριάσεως.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** ἐρωτᾷ τὴν Βουλὴν, ἥτις ἀποδέχεται τοῦτο καὶ ἡ συνεδρίασις διακόπτεται ἐπὶ 10' λεπτά.

Ὁρα 4.5' ἐπαναλαμβάνεται ἡ συνεδρίασις.

Τ. Ἡλιόπουλος (4.5'). Τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας εἶνε ἐκ τῶν ἱερωτέρων ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, συμφυῆς πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ὑπόστασιν καὶ οὐτινος ἢ προστασία, κατὰ τὸν Λόγε, ἀποτελεῖ τὸν κυριώτατον σκοπὸν τῆς Πολιτείας. Πρέπει ἐπομένως ἡ Βουλὴ μετὰ μεγίστης περισκέψεως ν' ἀποφασίσῃ, χωρὶς οὐδαμῶθεν νὰ ἐπιρεασθῆ. Δὲν ὑπάρχει πρὸ ἡμῶν οὔτε Θεσσαλικὸν οὔτε ἀγροτικὸν ζήτημα. Ὑπάρχει ζήτημα συνταγματικόν.

Ἀκολουθῶς θεωρεῖ σφαλερὰν τὴν γνώμην καθ' ἣν τὸ Θεσσαλικὸν ζήτημα, ἀποτελεῖ περίπτωσιν «δημοσίας ἀνάγκης» καὶ ἐκφράζει τὴν γνώμην ὅτι ὁ νόμος ὅστις ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐννοίαν ἠθέλε ψηφισθῆ θά ἦτο ἀντισυνταγματικὸς. Οὐδέποτε ἐπιτρέπεται νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς «δημοσία ἀνάγκη» ἢ «δημοσία ὠφέλεια» ἢ μετάθεσις τῆς κυριότητος ἀπὸ ἐνὸς προσώπου εἰς ἕτερον, διότι τοιοῦτος χαρακτηρισμὸς θά ἐσημείου μέγα βῆμα πρὸς τὰς κοινωνιστικὰς ἰδέας, αἵτινες, ἐν ἐπικρατήσῃ, θά ἔχουν ὀλέθρια ἀποτελέσματα διὰ τὴν χώραν. (Ἀποφάσει τῆς Βουλῆς χορηγεῖται παράτασις τοῦ ἡμῶρου).

Καταλήγων λέγει ὅτι ἡ μόνη δυνατὴ μέριμνα διὰ τὸ Θεσσαλικὸν ζήτημα εἶνε ὁ διακανονισμὸς τῶν σχέσεων μεταξὺ κολλήγων καὶ ἰδιοκτητῶν.

Παπακυρίτσος (4.40'). Συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς τροπολογίας τῶν Θεσσαλῶν βουλευτῶν καὶ λέγει ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν νὰ εὕρῃ αὐτὴ ἰσχυρὰν ἀντίδρασιν, διότι οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῆ ὅτι εἶμε ἱερὸν τὸ δίκαιον τῶν πεινῶντων καὶ ἐν ἀπογνώσει διατελούντων Θεσσαλῶν, οἵτινες ζητοῦσι τὴν ἀποκατάστασιν αὐτῶν εἰς πολίτας ἐλευθέρους καὶ οὐχὶ δούλους.

Τελευτῶν ζητεῖ παρά τῆς Βουλῆς ὅπως ἀποδεχθῆ τὴν τροπολογίαν τῶν Θεσσαλῶν βουλευτῶν ἱκανοποιῶσα οὕτω τὴν Θεσσαλίαν διὰ τὸ ἔγκλημα, ὅπερ διέπραξε κατ' αὐτῆς ἐν τῷ παρελθόντι,

Γόντικας (5.7'). Πάντα τὰ δικαιώματα εἶνε ἱερὰ καὶ ἀπαραβίαστα, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ δικαιώματα ὑποκείνται εἰς περιορισμούς ὅταν πρόκηται περὶ γενικωτέρων συμφερόντων. Καὶ ἡ παρελθοῦσα Βουλὴ ἦτο σύμφωνος πρὸς τὴν συνταγματικὴν λύσιν τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος, διότι καὶ αὕτη ἔκρινεν ὡς ἀναθεωρητέον τὸ ἄρθρον 17. Ὁ ὅρος «δημοσία ἀνάγκη» δύναται νὰ παραμένῃ ὡς ἔχει, διότι περιλαμβάνει ἔννοιαν εὐρυτάτην.

Πῶς εἶνε δυνατόν νὰ μὴ ἐπιτρέπεται ὁ περιορισμὸς τοῦ δικαιώματος τῆς ἰδιοκτησίας χάριν κοινῆς ὠφελείας, ἀφοῦ ἐπιτρέπεται ἡ παραβίασις αὐτοῦ διὰ τὴν κατασκευὴν καὶ ἐνὸς ὑδραγωγείου ἢ μιᾶς ὁδοῦ εἰς χωρίον, κατοικούμενον ὑπὸ 300 ἀνθρώπων; Μήπως τοῦτο τὸ συμφέρον ἀποτελεῖ «κοινὴν ὠφέλειαν» μεγαλητέραν τῆς τῶν Θεσσαλιῶν πληθυσμῶν; Ὅσον ἀφορᾷ τὰς δυσχερείας γὰς ἐκ τῶν Διεθνῶν Συνθηκῶν, ταύτας θὰ ἐξετάσῃ ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία, ὅταν θὰ ἐπιληφθῆ τοῦ ζητήματος. Τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα δὲν εἶνε μόνον Θεσσαλικόν, ἀλλ' εἶνε καὶ Πελοποννησιακόν. Διότι καὶ καθ' ἣν ἐποχὴν συνεζητεῖτο τὸ μέτρον τῆς ἀναγκαστικῆς ἐκρίζωσεως τῶν σταφιδαμπέλων προετάθη καὶ τότε τὸ ἄρθρον 17, καὶ τὸ μέτρον ἀπεκρούσθη ἵνα ἐφαρμοσθῆ βραδύτερον ὑπὸ τῆς Προνομιούχου, ὑπὸ μορφήν ἐκουσίας ἐκρίζωσεως καὶ ἐπιβαρυνθῶσιν οἱ σταφιδοπαραγωγοὶ μὲ φόρον 50 τοῖς ἑκατόν. Πρέπει λοιπὸν νὰ καθορισθῆ ἡ ἔκτασις τῆς «δημοσίας ἀνάγκης» πρὸς ἀποφυγὴν παρομοίων κινδύνων.

Ε. Βενιζέλος (Πρ. Κυβερν.) Ὑποβάλλει σχέδιον ψηφίσματος πρὸς τὴν Δ. Βουλὴν ὅπως ἀπὸ τοῦδε διατάξῃ τὴν δημοσίευσιν καὶ ἰσχὺν τοῦ ἀναθεωρηθέντος ἄρθρου 3 τοῦ Συντάγματος ἐπιβαλλομένην, ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐπειγούσης ψηφίσεως νόμου ρυθμίζοντος τὰ τῆς δικαιοδοσίας τῆς Γαλ. ἀποστολῆς, πρὸς ἀνάθεσιν εἰς τοὺς ἀποτελοῦντας αὐτὴν ἀξιωματικούς καὶ τῆς διοικήσεως στρατευμάτων καὶ ὑπηρεσιῶν.

Ἐπίσης ὑποβάλλει τὰ νομοσχέδια «περὶ προσκλήσεως ἀλλοδαπῶν ἀξιωματικῶν διὰ τὸν Στρατὸν τῆς ξηρᾶς», «περὶ ἐκτελέσεως ἐπισκευῶν εἰς τοὺς ὑπάρχοντας παλαιούς στρατώνας καὶ σταύλους καὶ περὶ κατασκευῆς συμπληρωτικῶν

ἐργασιῶν διὰ τὴν ἐπάρκειαν τῶν στρατωνισμῶν» καὶ «περὶ ἐκτελέσεως ὀχυρωματικῶν ἔργων διὰ τῶν πόρων τοῦ Ταμείου τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης».

Γ. Μπένος (5.40'). Ὑποβάλλει τροπολογίαν ὅπως ἡ ἀπαλλοτριώσις ἐπιτρέπεται οὐ μόνον διὰ «δημοσίαν ἀνάγκην» ἀλλὰ καὶ διὰ «δημοσίαν ὑγείαν».

Πρόεδρος. Τὸν λόγον ἔχει ὁ κ. Καφετζόπουλος.

Ε. Βενιζέλος (Πρόεδ. Κυβ.) Κύριε Πρόεδρε, ἡ συζήτησις μέχρι τοῦδε ἐγένετο μόνον ἐπὶ τῆς τροπολογίας τῶν ἀξιωτῶν ἐκ Θεσσαλίας βουλευτῶν. Φρονῶ ὅτι θὰ ἦτο σκόπιμον ἂν μέλος τι τῆς ἐπιτροπῆς παρέλθῃ ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ ἀνακρινώσῃ καὶ περὶ τῶν ἄλλων τροπολογιῶν, αἵτινες ἔχουσιν ὑποβληθῆ.

Ὡρα 5.41' μ. μ. ἀνέρχεται ἐπὶ τὸ βῆμα ὁ κ. Σ.

Δραγούμης.

Σ. Δραγούμης. Ἡ πρότασις τῶν Θεσσαλῶν βουλευτῶν δὲν εἶνε γενικὴ Εἰσάγεται δι' αὐτῆς δίκαιον ἐφαρμοσθῆσόμενον εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Δὲν εἶνε ἡ Θεσσαλία εἰς χεῖρονα θέσιν τῆς ἄλλης Ἑλλάδος κτηματικῶς. Ἡ Φθιώτις ἔχει πλῆρες τὸ σύστημα τῆς μεγάλης ἰδιοκτησίας, εὐτυχῶσα ὑπ' αὐτό, παρ' ὅλα τὰ μοιραῖα ἀτοπα. Ἡ Εὐβοία, ἡ Ἀττικὴ ἐπίσης καὶ ἡ Πελοπόννησος ἀκόμη.

Ἡ ἰδιοκτησία ἐν Θεσσαλίᾳ κανονίζεται ἐκ συνθηκῶν τετραπλῶν. Ἡ συνθήκη μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας κατὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Θεσσαλίας εἶνε ἀπόρροια συνθήκης τῆς Τουρκίας καὶ τῶν 4 Δυνάμεων. [Ἡ Βουλὴ συναινοῖ εἰς παράτασιν κατὰ 20' τῆς ἀγορεύσεως, μὴ ὑπολογιζομένην εἰς τὸ 12ωρον]. Ἡ πρόνοια τῆς πρώτης συνθήκης τῆς διπλῆς τοῦ 81 ἐγένετο γενικὴ, ὅχι μόνον διὰ τοὺς Ὀθωμανοὺς ὑπηκόους, ἀλλὰ δι' ὅλους ὅσοι διετέλουν ὑπήκοοι τῆς Τουρκίας μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης. Ἐἶχε συμφέρον ἡ Τουρκία νὰ γίνῃ τοῦτο. Τὸ κείμενον δὲ τῆς τοιαύτης συνθήκης διέπει νῦν τὰ πράγματα, κυρωθὲν παρὰ τῶν Δυνάμεων. Ὑπάρχουσι δὲ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ὑπήκοοι τῶν ὑπογραψασῶν Δυνάμεως, ὡς ὁ πρὸ ὀλίγου ἀποθανὼν Μαυρογορδάτος. Οὕτω, τὴν στιγμὴν καθ' ἣν θὰ θίγωμεν τὴν Ἑλληνικὴν περιουσίαν, θὰ εἶνε προνομιούχος ἡ ξένη περιουσία, καὶ θέλω νὰ μοι εἴπητε περὶ τῆς ἠθικῆς ἐντυπώσεως ἐκ τούτου.

Ἀντιπροσωπεύω ἐνταῦθα μίαν μόνον ψῆφον. Ἡ πρώτη φωνή, ἐγερεῖται ἐνταῦθα ὑπὲρ τῶν πασχόντων Θεσσαλῶν, εἶνε ἡ ἐμὴ, ὑπ' αὐτὴν παρέπέμφθη νομοσχέδιον εἰς τὴν

Ἐπιτροπήν, ὑφ' ὧσα φωνήν ὑπὲρ τῆς Θεσσαλίας ἀπὸ τῆς προσαρτήσεως.

Ἐν τῇ συνθήκῃ γίνεται λόγος περὶ δημοσίας ὠφελείας οὐχὶ ἀνάγκης, ἃρα ἔχομεν εἰς τὸ Σύνταγμα τὴν διάταξιν ταύτην διότι ἡ συνθήκη—κατὰ τὸ Γαλλικὸν κείμενον, τὸ ὀρθότερον—εἶνε νόμος μὴ ἀμφισβητήσιμος. Λέγει λοιπὸν ἡ συνθήκη ὅτι δύναται νὰ γίνῃ ἀπαλλοτριώσις τῶν μεγάλων κτημάτων, λόγῳ δημοσίας ὠφελείας, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἐπικρατῆ εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἄνευ νόμου δὲ ἡ ἀπαλλοτριώσις ἀδύνατος καὶ ὁ νόμος θὰ προκύψῃ κατόπιν πλήρους καὶ λεπτομερεστάτης μελέτης. Ἡ Συνθήκη δὲ μετὰ τῶν Μ. Δυνάμεων καὶ τῆς Τουρκίας δὲν ἔχει ὀλιγωτέρην ἰσχύϊν τοῦ ἄρθρου τοῦ Συντάγματος; ἐὰν συμπεριλάβῃ τοῦτο τὴν διάταξιν τῶν Θεσσαλῶν Βουλευτῶν.

Μετὰ τὸ 97 αἱ Μ. Δυνάμεις, ὡς πληρεξούσιαι τῆς Ἑλλάδος ἀνευ ὅρων, διεπραγματεύθησαν τὴν μετὰ τῆς Τουρκίας συνθήκην, ὡς ἀντιπροσωπεύουσκι ἑαυτὰς καὶ μεσίτριαι καὶ ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι αὐταὶ θὰ εἶνε αἱ μέλλουσαι δικαιοῦσαι. Τὸ κείμενον τῆς συνθήκης συνετάχθη ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τὸ ὑπεγράψαμεν ἀπλῶς ἡμεῖς. (Ἀναγινώσκει τὴν συνθήκην).

Τὰ λεχθέντα εἶνε ἀρκετὰ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα. Ἐπιτρέπεται ὑποθέτω εἰς ἐμὲ νὰ παρκαλέσω τοὺς Θεσσαλοὺς συναδέλφους νὰ θελήσωσι νὰ βεβαιωθῶσι, ὅτι τὸ δίκαιον αὐτῶν σέβεται ὑπὸ τῆς Συνθήκης. Δὲν πρέπει ὅθεν νὰ σπεύσωμεν.

Γ. Σχοινᾶς. (6 37') Ἡ ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν ἀναθεωρητέων διατάξεων τοῦ Συντάγματος θεωρεῖ περιττὴν τὴν συμπερίληψιν εἰς τὸ 17 ἄρθρον τοῦ Συντάγματος τῆς διατάξεως τῶν Θεσσαλῶν Βουλευτῶν. Ἀλλὰ δὲν ἔχομεν καὶ ἄλλας περιττὰς διατάξεις εἰς αὐτό, ὡς τοῦ περὶ τοῦ ἀμετακράστου τῶν Γραφῶν; Εἶνε ὅμως ἀνάγκη ἡ συμπερίληψις τῆς διατάξεως. Τὰ κτήματα τὰ μεγάλα τῆς Θεσσαλίας ἐσχηματίσθησαν καὶ ἀνήκουσιν ἤδη εἰς ὀλίγα ἄτομα δι' αὐθαριέτου καταπατήσεως τοῦ δικαίου. Τὰ δὲ κολλητικὰ συμβολια ἀναίρουσιν τὴν ἠθικὴν ἐλευθερίαν, τὴν ἐλευθερίαν τῆς σκέψεως, αὐτὴν τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν. Ἀναίρουσιν τὴν ἀκεραιότητα τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος. Ἐκδιώκονται, δυνάμει αὐτῶν, καὶ ἐν μέσῳ χειμῶν οἱ καλλιεργηταὶ ἐκ τῶν κτημάτων. Τοὺς καθιστῶσιν ἀλήτας καὶ πλάνητας. Χωρὶς ὀλόκληρον ἐν Θεσσαλίᾳ ἐρημώθησαν, ἐγκατελείφθησαν, ἐνεκα τοῦ κρατοῦντος ἐπὶ τῶν κτημάτων καθεστῶτος, ὅπερ προσπα-

θοῦμεν νὰ καταλύσωμεν. Εἶπον ἀντιφρονούντες ὅτι ἡ ιδιοκτησία εἶνε δικαίωμα ἱερόν. Ἀλλὰ, ἂν οἱ μεγαλοκτηματῖαι φέρωσιν αὐρίον Τούρκους καὶ ἐγκαταστήσωσι εἰς τὰ κτήματα, ἐκ διώκοντες ἡμᾶς καθ' ὃ ἔχουν δικαίωμα, ἡμεῖς πρέπει νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὸ ἔδαφος ὅπου ἐγεννήθημεν, τὸ ἔδαφος τῶν προπατόρων μας;

Πρὶν ἢ κατέλθω τοῦ βήματος, ἔχω καθήκον νὰ ὑποδείξω τοὺς ἀναπορεύτους μεγάλους κινδύνους ἐκ τῆς μὴ λήψεως μέτρων παρὰ τῆς παρούσης Διπλῆς Βουλῆς διὰ τοὺς ἀγρότας Θεσσαλοὺς.

Ε. Φουφίδης (7—7'). Τὸ ἄρθρον 17, ὡς εἶνε διατετυπωμένον ἐν τῷ Συντάγματι τοῦ 64, λέγει κατὰ τὴν γνώμην μου, ὅτι ἡ ἀποζημίωσις θὰ προσηγηθῆ τῆς καταλήψεως. Ἐγεννήθη ὅμως ζήτημα ἐρμηνείας ἐσφαλμένης. Ὅθεν ἐπερίττεον αἱ προσθήκαι καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ σχεδίου τῶν 6 βουλευτῶν καὶ δυνάμεθα νὰ ψηφίσωμεν ψήφισμα ἐρμηνευτικόν.

Πρόεδρος. Ὑπολειπομένων ὀλίγων μόνον λεπτῶν πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ 12ῶρου, ἐρωτᾷ τὴν Βουλὴν ἐὰν συγκατῆ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης νὰ περιορισθῶσιν αἱ ἀγορεύσεις εἰς 1¼ τῆς ὥρας.

Ἡ Βουλὴ συναινεί.

Α. Θεοδορίδης. (7.10'). Ἀγγέλλει πρῶτον ὅτι ἦν μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν τσιφλικίων, τῆς μεταβάσεως πρὸ 15ετίας εἰς Θεσσαλίαν, καὶ ὅτι εἶνε ὁ μόνος ἐν τῇ Συνελεύσει ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ἐκείνης ἃρα θὰ ἔχη νὰ προσθέσῃ τι ἐνδιαφέρον καὶ ἀγνωστον, λέγει—ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐκθέσεως τῆς ἐπιτροπῆς ἐκείνης:

—Ἡ ἐπιτροπὴ ἐκείνη ἐγνωμοδότησεν ὑπὲρ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως, ἔστω καὶ ἂν ἐγνωμοδότησεν περὶ ὠρισμένης μόνον ἐκτάσεως. Εἶπον οἱ ἀντιλέγοντες, ὅτι προσβάλλεται τὸ δικαίωμα τῆς ιδιοκτησίας διὰ τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως. Ἀλλὰ ἐκείνη εἶνε ιδιοκτησία ἰδιόρρυθμος, ὅχι κοινὴ, ὡς ἡ μισρά. Ἐχομεν δὲ πρὸ ἡμῶν μέτρον ἐθίμου. Πρέπει νὰ διακανονίσωμεν ἡμεῖς τὰς σχέσεις γαιοδότης καὶ καλλιεργητοῦ ἐντεῦθεν. Ὅλα ὅσα εἶπον οἱ Θεσσαλοὶ βουλευταὶ εἶνε ἀληθέστατα περὶ τῆς ἀθλιότητος τῶν ἀγροτῶν. Καὶ ὡς πρὸς αὐτὸν τὸν μικρὸν ἰδιόκτητον ἄγρόν, ὃν ἔχουν, δὲν εἶνε ἐλεύθεροι, ὑπάρχουν συμβολια καὶ δι' αὐτὸν ἀκόμη. Οἰαδήποτε ιδιοκτησία, προκειμένου περὶ ζητημάτων ἀπειλούντων τὴν ἔννομον τάξιν, πρέπει νὰ ὑποχωρήσῃ. Ἀλλὰ μήπως πρόκειται νὰ

λυθῆ σήμερον ὀριστικῶς τὸ θεσσαλικόν, τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα; Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ περιορισθῶμεν ἐνταῦθα μόνον εἰς τὴν διακανονισμόν τῶν σχέσεων κατὰ τὸ ἀρχαῖον τοπικὸν ἔθιμον, εἰς τὴν ἐπαναφορὰν δηλ. τοῦ τουρκικοῦ ἰσραδὲ τοῦ 64, τοῦ κανονίζοντος ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τὰς σχέσεις. Ἐχω πρότασιν κανονισμοῦ τῶν σχέσεων κατὰ τὸ ἔθιμον, ἣν θεωρῶ ὡς περιληπτέαν καὶ αὐτὴν, ὡς συνταγματικὴν διάταξιν εἰς τὸ 17 ἄρθρον.

Α. Παπαναστασίου (7.27'). Ἐχομεν πρῶτον ζήτημα τῆς ἐκτάσεως τῆς ἐννοίας τῆς δημοσίας ἀνάγκης. Ἀνεπτύχθη ἀρκετὰ, ἀλλὰ προσθέτω, ὅτι τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας εἶνε θεσμὸς ἱστορικός, ἀπορρέων ἐκ τῆς Πολιτείας— ὄχι φυσικός— ἄρα καὶ δυνάμενος νὰ μεταρρυθμισθῆ ὑπὸ τῆς Πολιτείας.

Διάσημος πολιτειολόγος λέγει, ὅτι «τὸ δικαίωμα τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως συμβιβάζεται τὸ μέγα πρόβλημα τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τοῦ ἀνωτέρου γενικοῦ συμφέροντος. Ἄνευ τοῦ δικαιώματος τούτου, ἡ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία ἤθελεν ἀποβῆ κατὰ τῆς κοινωνίας». Πολιτεία δὲν εἶνε ἄλλο ἢ ἡ ὀργανομένη κοινωνία, ἄρα ὅταν, ζήτημα κοινωνικῆς τάξεως ἐπιβάλλῃ, ἡ ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτριώσις εἶνε λογικωτάτη.

Ἐν Πρωσσίᾳ τῷ 1898 ἐπετράπη διὰ νόμου ἡ ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτριώσις κτημάτων πρὸς ἐγκατάστασιν Πολωνῶν, καίτοι τὸ Σύνταγμα δὲν ἐπιτρέπει ἀναγκαστικὴν ἀπαλλοτριώσιν, εἰμὴ ὑπὸ ὀρισμένους ἄλλους ὅρους δημοσίας ἀνάγκης. Καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ πρὸ τίνος ἐψηφίσθη νόμος περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως, πρὸς δημιουργίαν μικρῶν ἰδιοκτητῶν. Καὶ διὰ τὴν Ἰρλανδίαν ὅμοιον μέτρον ἐλήφθη.

Ἀπρόσβλητος εἶνε μόνον ἡ συνολικὴ ἀξία τῆς περιουσίας τοῦ πολίτου, τοῦ ἀτόμου, ὄχι ἡ ὀρισμένη ἔκτασις γῆς τὴν ὁποίαν κατέχει. Ἡ Θεσσαλία πάσχει ἀκριβῶς ἕνεκα τοῦ ἀγροτικοῦ, τοῦ οικονομικοῦ ὀργανισμοῦ: Ἐχομεν μεγάλην ἰδιοκτησίαν καὶ μικρὰν καλλιέργειαν, ἔχομεν τὴν ἐπίμορτον καλλιέργειαν—ἀρμόζουσιν μόνον εἰς πρωτογόνους οικονομικὰς σχέσεις, εἰς βαρβάρους ἐποχάς. Ὁ ἐπίμορτος καλλιεργητής, ἀκριβῶς ἕνεκα τοῦ ὄρου νὰ δίδῃ ποσοστὸν ἐκ τῆς ἀνεκκαθαρίστου προσόδου, ἀποκτᾷ ἐλαττώματα καὶ μείωσιν ἐν γένει τῆς ἰκανότητός του καὶ τῆς θέσεώς του. Ἀλλὰ ἡ ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτριώσις θὰ προσέκοπτεν εἰς χρηματικὰς δυσχερείας, ἐὰν τὸ Κράτος ἠδύνατο νὰ εὔρη τὰ χρηματικὰ μέσα, καλλίτερον θὰ ἦτο νὰ τὰ διέθετεν ὑπὲρ τῆς

βελτιώσεως τῶν πιστωτικῶν ὄρων ἐν Θεσσαλίᾳ, διὰ τὰ ἔλη κλπ.

Πρὸς τούτοις θὰ ἐπεβάρυνε τοὺς ἀγρότας μὲ τὰ χρεωλύσια, ἐνῶ ἂν ἐξασφαλίσωμεν τὴν καταβολὴν τοῦ γεωμόρου εἰς χρῆμα ἀντὶ εἰς εἶδος, ἐὰν καθορίσωμεν τὴν λύσιν τῆς σχέσεως τοῦ καλλιεργητοῦ πρὸς τὸν ἰδιοκτήτην. οὕτω θὰ ἠδύναντο οἱ καλλιεργηταί, ὅταν θὰ εὔρισκον πιστώσεις, ἐὰν εἶνε φίλεργοι, νὰ γίνωνται ταχέως ἰδιοκτήται. Δὲν φρονῶ ὅτι πρέπει νὰ περιπνίξωμεν ἤδη τὸ ζήτημα εἰς τὰ στενὰ ὄρια Συνταγματικῆς διατάξεως. Ὅθεν ὑποβάλλω σχετικὴν πρότασιν ψηφίσματος... (Ἀναγινώσκει τὸ ψήφισμα).

Πρόεδρος. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν ὑποβάλλει τὴν ἐκθέσιν τῆς ἐπὶ τοῦ ὑπομνήματος τῶν ποτοποιῶν, ἥτις τυπωθήσεται πρὸς διανομήν.

Ο. Τετενῆς (ὄρα 8. 10'). Ἐπὶ Κούζα οἱ Ῥουμάνοι ἦσαν ἄνευ ἰδιοκτησίας, ἐσκέφθησαν τότε ὅτι ἓνα Κράτος δὲν δύναται νὰ ζῆσῃ, νὰ προοδεύσῃ, νὰ ἔχῃ ἀσφάλειαν ἄνευ μικρῶν ἰδιοκτητῶν. Οἱ συντηρητικοί, ὑπὸ τὸν Καταρτζήν, ἦσαν ἐναντίον, διότι ἐνόμιζον ἄωρον ἀλόγη τὸ ζήτημα. Ἐπὶ ὀλοκλήρους ἡμέρας ἐσυζητεῖτο τὸ ζήτημα, τὴν τελευταίαν ἡμέραν ὁ Καταρτζῆς ἐδαλοφονήθη, ἐξερχόμενος τοῦ Βουλευτηρίου, τότε ἐψηφίσθη νόμος μερικῆς ἀπαλλοτριώσεως καὶ ἐδημιουργήθησαν οἱ μικροὶ ἰδιοκτήται τῆς Ρουμανίας. Δὲν προεκλήθη ὅθεν τὸ ζήτημα ἐξ ἐπαναστάσεως. Ἐπαναστάσις ἐγένετο τῷ 1895 ἕνεκα τῆς μεγάλης πίσεως καὶ τυραννίας τῶν ἰδιοκτητῶν, ἔπαιρνε 2 καὶ 3 ὁ ἰδιοκτήτης καὶ 1 ὁ χωρικός, ἦτον ἡ ἐπαναστάσις δικαία. Εἰς τὴν Θεσσαλίαν εἶδα, ὅτι ἰδιοκτήται κατὰ τύπους ὄχι κατ' οὐσίαν ὑπάρχουν εἰς αὐτὴν, δὲν δύναται νὰ ἐπιβάλλουν τὸ ἰδικόν των σύστημα τῆς καλλιεργείας, νὰ ὀρίσουν δηλ. πότε θὰ γίνῃ σπορά, θερισμὸς κλπ., εἶδα ἀφ' ἑτέρου ὅτι οἱ χωρικοὶ δὲν τοὺς φθάνει ὅ,τι πέρνουν οὔτε γιὰ ψωμί, ἂν καὶ λέγεται ὅτι πέρνουν τὰ 2]3. Ἐχω λοιπὸν τὴν γνώμην, ὅτι ἡ κατάστασις πρέπει ριζικῶς ν' ἀλλάξῃ. Διότι πῶς νὰ ὑπάρχῃ πρόοδος, ἀφοῦ οἱ ἰδιοκτήται μένουσιν εἰς τὸ Παρίσι, τὴν Κοινὴν καὶ παντοῦ ἄλλου παρὰ εἰς τὰ κτήματά των ἐν Θεσσαλίᾳ; Οἱ ἰδιοκτήται τῆς Θεσσαλίας δὲν ἔκαμαν τίποτε διὰ τὴν πρόοδον τῶν κτημάτων καὶ τὴν βελτιώσιν ἐν γένει τῶν χωρικῶν. Δὲν εἶνε κατ' οὐσίαν καὶ πράγματι ἰδιοκτήται. Ἐὰν τοὺς πάρωμεν ἐν μέρος καὶ τοὺς ἀφίσωμεν τὰ ἄλλα μέρη τοῦ κτήματός των, τότε θὰ

πολλαπλασιασθῆ ἡ ἀξία αὐτῶν μετὰ μίαν δεκαετίαν, ἐὰν ὅμως συγχρόνως κανονίσωμεν τὰς σχέσεις ιδιοκτητῶν καὶ καλλιεργητῶν, καθιστῶντες αὐτοὺς μικροϊδιοκτῆτας ἐν συναφείᾳ πρὸς τοὺς ιδιοκτῆτας. Διότι δὲν πρέπει νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὴν μεγάλην ιδιοκτησίαν. Ἐπιτρέπεται δὲ ἐπὶ τέλους νὰ ἔχωμεν κάθε μέρα ἐπαναστάσεις; Νὰ εἴσθε βέβαιοι ὅτι ἐὰν ἐν μέρος τῶν κτημάτων δοθῆ εἰς τοὺς χωρικούς καὶ κανονισθῶσιν αἱ σχέσεις αὐτῶν μετὰ τοὺς ιδιοκτῆτας κατὰ τὸ ἀρχαῖον τοπικὸν ἔθιμον, ὡς πρὸς τὴν ἐταιρικὴν καλλιεργεῖαν τοῦ ὑπολοίπου, θὰ δημιουργηθῆ τοιαύτη κατάστασις, ὥστε αὐτοὶ οἱ ιδιοκτῆται νὰ ἐπιζητοῦν τὴν ἀποκατάστασιν τῶν μορτιῶν εἰς μικροϊδιοκτῆτας, προσφέροντες τὰ κτήματά των εἰς πώλησιν.

Ἀποστολίδης (ὥρα 8. 15'). Ἀνέρχομαι τὸ βῆμα ὑπὸ δυσμενεῖς συνθήκας. Ἀπὸ ἐτῶν ἀσχολοῦμαι μὲ τὸ ἀγροτικὸν Θεσσαλικὸν ζήτημα, ἐδημοσιογράφησα ἐπανειλημμένως ὑπὲρ αὐτοῦ, ὑπόμνημα καὶ πρὸς τὸν κ. Πρωθυπουργὸν ἔχω ὑποβληθῆναι, γνωρίζω ἄριστα τὸ ζήτημα, κατὰγομαι ἐκ τῶν χωρίων τῶν πενεστῶν. Οἱ πενεστῆται ἀπὸ αἰῶνων ὑφίστανται ἐν Θεσσαλίᾳ. Τῷ 1881 δὲν εἴχομεν πλέον τὸ σθένος νὰ ζητήσωμεν ριζικὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεως, τῷ 1897 ὑπέστημεν μεγίστην καὶ ἀνεπανόρθωτον καταστροφὴν, οἱ Βολιώται μόνον ἐπλήρωσαν 52,000 λίρας εἰς εἶδος πρὸς τὸν Τούρκον, μὴ ἐπιστραφείσας ἀκόμη. Ἀπὸ τοῦ 1900 ἀνέτειλε χαραυγὴ βελτιώσεως καὶ διὰ τὴν Θεσσαλίαν. Λειτουργοῦν ἔκτοτε 80 ἀλωνιστικαὶ μηχαναί, οἱ ἐκ Ρουμανίας ὁμογενεῖς ιδιοκτῆται εἰσήγαγον καλλιεργητικὴν πρόσδοον, ἀλλὰ καὶ κακὰς συνθεῖας, ἠθέλησαν διὰ μιᾶς νὰ ἐφαρμόσουν τελειοποιημένους κανόνας καλλιεργείας εἰς χωρικούς ἀουροφώτους, ἐπῆλθον προστριβαί, ἐντεῦθεν δὲ αἱ ἐξώσεις τῶν χωρικῶν καὶ οὕτω προέκυψε τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα ἐν τῇ ὀξύτητι αὐτοῦ. Τινὲς δὲ τῶν χλευασθέντων ἐνταῦθα τσιφλικιούχων εἶνε ἐθνικαὶ κορυφαί, μεγάλας θυσίας ὑποστάνας εἰς κρίσιμους ἐθνικὰς περιστάσεις χάριν τοῦ λαοῦ καὶ διακινδυνεύσαντες πολλάκις.

Καὶ διὰ τῆς ἐκουσίας ἀπαλλοτριώσεως καὶ διὰ τῆς ἀκουσίας ἀπαλλοτριώσεως εἰς ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα φθάνομεν τὸ ζήτημα εἶνε νὰ λάβωμεν ἤδη μίαν ὀρισμένην ἀπόφασιν.

Παρὰ τῶν βουλευτῶν κ. Γ. Ν. Μπούτου, Θεμιστ. Κ. Κουτσουμητοπούλου, Ἀθ. Αἰλιανοῦ, Θ. Σταμούλη, Ἀναστ. Κοκκέβη, Μ. Δαζέα, Ἀγτ. Πετρομανιάτη, Γ. Κορομηλά,

Ἀθ. Παπαχελᾶ, Χ. Δικαίου, Ἰω. Κουρτάκη, Π. Φλέσσα, Φ. Βακαλοπούλου, Ἀθ. Περρωτῆ, Δ. Κάβουρα, Ἰατροπούλου, Μενελ. Παπιλῆ ὑποβάλλεται πρότασις νόμου περὶ συστάσεως εἰδικοῦ ταμείου τῶν ὑδραυλικῶν ἔργων ἐν τῷ χειμάρρῳ Νέδοντι κλπ. ἐκτυπωθησομένη πρὸς διανομὴν.

Παρὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν κ. Λάμπρου Κορομηλά καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας κ. Ἀποστόλου Ἀλεξάνδρου ὑποβάλλεται Δήλωσις περὶ ἐπιτευκτέων μεταβολῶν ἐν τοῖς εἰδικοῖς προϋπολογισμοῖς τῶν ἐξόδων τῶν Ὑπουργείων τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως τῆς χρήσεως τοῦ ἐτους 1911, τυπωθησομένη πρὸς διανομὴν.

Θρ. Πετμεζᾶς (ὥρα 10. 20'). Ὑπαίτιοι τῆς ἀνακύψεως τοῦ Θεσσαλικοῦ ζητήματος ἐν τῇ συζητήσει περὶ τοῦ 17ου ἄρθρου τοῦ Συντάγματος εἶνε ὄχι οἱ Θεσσαλοί.

Ἐν ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ ἀπόλυτος ἀτομικὴ ἐξουσία ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ. Ἀντίκειται πρὸς τὸ κοινωνικὸν συμφέρον καὶ τὴν κοινωνικὴν ἀνάγκην. Αὐτὴ καὶ αὐτὸ εἶνε ἡ Δημοσία, ἡ κοινὴ, ἀνάγκη — ὠφέλεια. Τάσσομαι, κατ' ἀνάγκην, μὲ τὸν ὅρον τοῦ σχεδίου τῶν 6 βουλευτῶν. Νομοθέτησις ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως δὲν ἀντίκειται, οὐδὲως εἰς τὸ Σύνταγμα. Καὶ ὡς σοσιαλιστὴς καὶ ὡς ἐπιστήμων φρονῶ τοῦτο. Δὲν θὰ ταχθῶ ὅμως ὑπὲρ τῆς προτάσεως τῶν Θεσσαλῶν βουλευτῶν, ἀλλὰ ὑπὲρ τῆς προτάσεως ψήφισματος τοῦ κ. ἐξ Ἀρκαδίας βουλευτοῦ. Διότι διὰ τῆς πρώτης προδικάζεται τὸ ζήτημα τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν Ἑλλήνων ἀγροτῶν. Ὡς πρὸς τὸ παρὸν ζητῶ ἀναθεώρησιν καὶ βελτίωσιν τῆς σχέσεως τῶν καλλιεργητῶν καὶ τῶν ιδιοκτητῶν. Ὑπὲρ τοῦ θεσμοῦ τῆς ἐμφυτεύσεως, πρὸς ἐγκατάστασιν καὶ ἀποκατάστασιν τῶν καλλιεργητῶν, ἐτάχθησαν καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐχουσι δὲ συμφέρον οἱ καλλιεργηταὶ νὰ μὴ ἐξαντλήσωσι τὸ Κράτος διὰ τῆς ἀγορᾶς τῶν κτημάτων.

Δὲν εἶνε δὲ μόνον οἰκονομικός, ἀλλὰ καὶ πολιτικὸς λόγος ὁ ἐπιβάλλων τὴν λύσιν τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος τῆς Θεσσαλίας.

Σ. Θεοδορόπουλος. Ὑποβάλλει τροπολογίαν ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 17ου τοῦ Συντάγματος.

Δεμερτζῆς (ὥρα 11, 25') Ἡ ἔννοια τῆς δημοσίας ἀνάγκης, ἐφόσον δὲν ὑπάρχει ἐξωτερικὸν τι γνώρισμα, εἶνε εὐμετάβολος καὶ ἐξελισσομένη. Σήμερον δὲν εἶνε ἡ τῆς παραδόσεως πρὸς δημοσίαν χρῆσιν ἀτομικῆς κτήσεως ὡς ἄλλοτε. Τὸ Σύνταγμα ἀφίνει εἰς τὴν νομοθετικὴν

ἐξουσίαν νὰ χαρακτηρίσῃ τὰς διαφόρους περιπτώσεις τῆς δημοσίας ἀνάγκης. Δὲν τάσσομαι δὲ ὑπὲρ τῆς προτάσεως τῆς Θεσσαλικῆς ομάδος. Ἀναγνωρίζω τὸ σαθρὸν τῆς καταστάσεως ἐν Θεσσαλίᾳ, ἀλλὰ νῦν ἡ Συνέλευσις πρέπει μόνον νὰ καθορίσῃ σαφῶς τὸ ζήτημα καὶ τὰς περιπτώσεις τῆς δημοσίας ἀνάγκης, ὅχι ὅμως νὰ προκαθορίσῃ τὸν τρόπον τῆς λύσεως τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος, νὰ ὀρίσῃ τὴν ἀναγκαστικὴν ἀπαλλοτριώσιν πρὸς δημιουργίαν μικρῶν ἰδιοκτησιῶν. Αὕτη εἶνε τὸ ἔσχατον μέσον, ἀλλὰ δὲν εἶνε οὐδόλως δημοσία ἀνάγκη. Δυνάμεθα μόνον νὰ ἄρωμεν Συνταγματικῶς τὴν ὑπάρχουσαν ἀβεβαιότητα, ὅτι δηλ., ἐὰν παραστῆ ἀνάγκη νὰ λυθῇ τὸ Θεσσαλικὸν ζήτημα δι' ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως, δὲν θὰ δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ αὕτη ὡς ἀντισυνταγματικὸν μέτρον. Νὰ ὀρισθῇ ὅτι ἐὰν κυριαρχικῶς ποτε ἀποφαιθῇ ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία περὶ ἄρισμῆς τινος περιπτώσεως ὡς περιπτώσεως δημοσίας ἀνάγκης, δὲν θὰ θεωρηθῇ τοῦτο ἀντισυνταγματικότης. Καὶ τυπικῶς εἴμεθα ἀναρμόδιοι νὰ ἐπιληφθῶμεν ἐγγυτέρας λύσεως τοῦ Θεσσαλικοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος καὶ τοὺς Θεσσαλοὺς δὲ θὰ ζημιώσῃ τοιαύτη λύσις καὶ τὴν χώραν ὅλην, διότι θὰ ἀρχίσῃ ἐπερχομένη ἐπιζήμιος καὶ ἀνώμαλος διακύμανσις τῆς κτηματικῆς καταστάσεως καὶ περιουσίας ἐν Θεσσαλίᾳ.

Κουκουλέτσος (ὥρ. 11.10'). Τὰ αἴτια τῆς κακοδαιμονίας τῶν Θεσσαλῶν ἀγροτῶν εἶνε τὸ σύστημα τῆς καλλιεργείας. Ὁ ἰδιοκτήτης δὲν εἶνε γεωργός, εἶνε μᾶλλον τοκιστής. Ὁ κολλίγας, μὴ ἔχων οὐδὲν ἄμεσον καὶ σπουδαῖον ὄφελος, δὲν ἔχει καμμίαν διάθεσιν νὰ ἐργασθῇ φιλοτίμως καὶ παραγωγικῶς. Τὰ κεφαλοχώρια ὅμως καὶ κατὰφυτα καὶ πολὺ παραγωγικώτερα εἶνε, ἐνῶ τὰ ἄλλα ἀθλιέστατα ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν. Ἀφοῦ λοιπὸν διὰ τῆς δημιουργίας μικρῶν ἰδιοκτησιῶν, θὰ μεταβληθοῦν ἄρδην οἱ ὅροι τῆς καταστάσεως, δὲν εὐρισκόμεθα πρὸς δημοσίας ἀνάγκης. Τὰ δὲ μεγάλα κτήματα ἐν Θεσσαλίᾳ εἰς οὐδὲν χρησιμεύουσιν, διότι τὰ πλεῖστα μεταβάλλονται εἰς λειβάδια. Τὰ δὲ προσφερόμενα ἤδη ἐκουσίως πρὸς πώλησιν μεγάλα κτήματα προσφέρονται εἰς μεγάλας τιμὰς καὶ ἐπειδὴ ἐνδεχόμενον τινὲς καλλιεργῆται ἐν τῇ ἀνυπομονησίᾳ των νὰ ἀνοράσωσιν αὐτὰ καὶ νὰ μὴ δύνανται κατόπιν νὰ τὰ ἀποπληρώσωσι καὶ νὰ δυστυχίσωσιν οὗτοι, πρέπει νὰ παρέμβῃ ἤδη ἡ Κυβέρνησις καὶ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο. Πρὸς τούτοις, καὶ ἔθνικὸς λόγος ἐπιβάλλει τὴν ταχίστην λύσιν τοῦ Θεσσαλικοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος.

Διομύθης (ὥρ. 11). Τὸ ζήτημα τὸ ἀπασχολοῦν ἡμᾶς νῦν εἶνε τὸ τῆς ἐννοίας τοῦ ὅρου «δημοσία ἀνάγκη». Συντάγματα τινὰ ὀρίζουν στενῶς τὴν ἐννοιαν, δηλ. θεωροῦν δημοσίαν ἀνάγκην τὴν ὁδοποιίαν, τὴν δημοσίαν υγείαν καὶ τὴν ἔθνικὴν ἀμυναν. Ἡμεῖς μὴ καθορίζοντες ἐν τῷ ἡμετέρῳ Συντάγματι εἰδικὰς περιπτώσεις, ἀποκλείομεν τὴν στενότητα τῆς ἐννοίας. Ἡ κατάστασις τῶν Θεσσαλῶν ἀγροτῶν ἐπιβάλλει ὄντως ἄμεσον ἐπέμβασιν τοῦ Κράτους. Ἀλλὰ συγκεκριμένον καθορισμὸν τοῦ τρόπου τῆς λύσεως τοῦ Θεσσαλικοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος, δηλ. τῆς ἐννοίας τῆς δημοσίας ἀνάγκης, δὲν δύναται εἶμὲ μόνον ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία νὰ κάμῃ. Ὡς πρὸς δὲ τὸν ἀκριβῆ ὀρισμὸν τῆς ἀποζημιώσεως μόνον ἡ δικαστικὴ ἐξουσία, οὐχὶ ἡ διοικητικὴ, δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο.

Δ. Γκαλαβᾶς. Ὑποβάλλει ὑπὸ τροπολογίαν εἰς τὴν τροπολογίαν τῶν Θεσσαλῶν βουλευτῶν.

Η. Καραπάνος (11.15'). Ἐλλειψίς προνοίας τῶν μέχρι τοῦδε Κυβερνήσεων συνετέλεσεν, ὥστε ἀντικείμενον νομοθετικῆς προνοίας νὰ γίνῃ συνταγματικόν. Ἡ ἐννοία τῆς δημοσίας ἀνάγκης εἶνε ἡ διατύπωσις τοῦ κ. Δραγούμη. Ἀρίστη λύσις εἶνε ἡ τῆς μερικῆς ἀπαλλοτριώσεως. Αὕτη δὲν ἀναιρεῖ τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας.

Οὐδεμίαν ἐρμηνείαν τῆς Διατάξεως τοῦ Συντάγματος δυνάμεθα νὰ κάμωμεν, οὐδὲν ψήφισμα νὰ ψηφίσωμεν. Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία εἶνε ἡ μόνη εἰς ἣν ἀπέκειται νὰ καθορίσῃ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος.

Ἐλ. Βενιζέλος (Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως). Ἡ πρότασις τῶν βουλευτῶν ἐκ Θεσσαλίας δὲν ἔχει κανὲν συνταγματικὸν κώλυμα νὰ τεθῇ εἰς τὸ Σύνταγμα. Τὸ λέγω ὑπευθύνως. Οὐδεὶς δύναται νὰ στερηθῇ τῆς ἰδιοκτησίας του ἂν δὲν προηγηθῇ εὐλόγος ἀποζημιώσις καὶ στέρησις δὲν γίνεται ἂν δὲν ὑπάρχῃ λόγος ἐξυπηρετήσεως τοῦ κοινού συμφέροντος. Ἀναχρονιστικὸν εἶνε νὰ φρονῶμεν, ὅτι τὸ Κράτος δὲν δικαιοῦται νὰ ἀποφαινεταί περὶ τοῦ ἂν ὑπάρχῃ δημόσιον συμφέρον. Δὲν δύναται νὰ εἴπῃ ὁ ἰδιώτης, λαμβάνων τὴν προσήκουσαν ἀποζημίωσιν, «δὲν δέχομαι, διότι οὕτω μοῦ ἀρέσει».

Καὶ ἡ κατὰκτησις εἶνε ἀτυχῶς νόμιμος τρόπος κτήσεως. Δὲν δύναται ὅθεν ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία νὰ ἀνατρέξῃ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς δημιουργίης τῶν τσιφλικίων, διὰ νὰ ἐξελέγξῃ πῶς διὰ βίας ἐδημιουργήθησαν. Κακὴν ὅμως οἰκονομικὴν πολιτικὴν θὰ μετῆρχετο τὸ Κράτος ἂν προέβαιεν

εἰς ὀλοκληρωτικὴν ἀπαλλοτριώσιν. Ὁ συνδυασμὸς τῆς μεγάλης καὶ τῆς μικρᾶς ἰδιοκτησίας εἶνε ὁ ἀριστος. Μέρους τῶν κτημάτων τῶν Θεσσαλικῶν ἀπαλλοτριούμενον. θὰ ἔφερον ἀποτέλεσμα τὴν ἐνίσχυσιν τῆς μεγάλης ἰδιοκτησίας διὰ τῆς μικρᾶς; καὶ τὰνάπαλιν Καὶ οἱ ἰδιοκτῆται πάσχουν ἐκ τῆς νῦν καταστάσεως καὶ μόνον ἐκ πεπλανημένης ἀντιλήψεως τῶν συμφερόντων των ἀντιτίθενται εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῶ, κολλίγων εἰς μικροὺς ἰδιοκτῆτας. Κεφαλαιῶδες κοινὸν συμφέρον ὑποχρεοῖ τὸ Κράτος νὰ προβῇ εἰς ἀναγκαστικὴν ἐκποίησιν μέρους τῶν τσιφλικίων.

Ἀλλὰ πρακτικῶς δὲν θὰ ὠφέλει περίληψις τῆς προτάσεως τῶν Θεσσαλῶν βουλευτῶν εἰς τὸ ἄρθρον, διότι τὸ πᾶν πάλιν θὰ ἔμελλε νὰ λυθῇ ἐξ ὀλοκληροῦ ἀπὸ τὴν μέλλουσαν νομοθετικὴν ἐξουσίαν τοῦ τόπου. Γενομένη δὲ δεκτὴ νῦν ἀνευ ἀνάγκης, θὰ ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ δυσχερείας, αἰτίνας, ὀπωσδήποτε, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ παροραθῶσι παρὰ ὑπευθύνους ἀγορεύοντος ἐπὶ τοῦ ζητήματος. Ἐφόσον δὲν δυνάμεθα σήμερον νὰ λάβωμεν γενικὸν μέτρον δι' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, δὲν πρέπει νὰ λάβωμεν τοιοῦτον εἰδικῶς δι' ἓν μόνον μέρος τῆς Ἑλλάδος, ἐρχόμενοι οὕτω εἰς ἀντίθεσιν πρὸς συνθήκην, ἣν οὐδεὶς βεβαίως εἶνε διατεθειμένος νὰ παραβιάσῃ.

Ἡ τελεσφορωτέρα ὁδὸς λύσεως θὰ ἦτον ἡ τῆς ἐκουσίας ἀπαλλοτριώσεως, πρὸς ἐγκατάστασιν δι' ἐπιλογῆς καλλιεργητῶν εἰς αὐτό. Ὅλοι οἱ τσιφλικιοῦχοι τῆς Θεσσαλίας δὲν θὰ ἐζήτησαν νὰ ἐκμεταλλευθῶσι τὴν περίστασιν καὶ τὸ ζήτημα. Ὑπάρχουν τινὲς αὐτῶν καὶ πατρικῶς φερόμενοι πρὸς τοὺς κολλίγους. Τὸ Κράτος δὲ ἔχει καὶ ἄλλα μέσα νὰ ἐπιτύχῃ ἀβιάστως τὸν σκοπόν. Διὰ τοῦ μεγάλου εἰσαγωγικοῦ δασμοῦ ἐπὶ τοῦ σίτου, διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ παντὸς σχεδὸν ἀμέσου φόρου ἐπὶ τῆς μεγάλης ἰδιοκτησίας δὲν ἠνύθει τὸ Κράτος τοὺς μεγάλους ἰδιοκτῆτας; Διὰ σκληροτραχήλου δὲ εἰσπράξεως τοῦ φόρου τῶν σπειρομένων γαιῶν δὲν θὰ ἠδύνατο τὸ Κράτος νὰ ἐξαναγκάσῃ τοὺς ἰδιοκτῆτας νὰ συμμορρωθῶσι; Διὰ τῆς νομοθετικῆς δὲ ρυθμίσεως τῶν σχέσεων ἰδιοκτητῶν καὶ κολλίγων ὁ μέγας ἰδιοκτῆτης θὰ ἠδύνατο βεβαίως νὰ γίνῃ προθυμώτερος εἰς παραχώρησιν ἐπὶ δικαίᾳ ἀμοιβῇ μέρους τοῦ κτήματος αὐτοῦ πρὸς τοὺς καλλιεργητάς. Ὁ διακνονισμὸς τῶν σχέσεων ἀποτελεῖ ἀναγκαστικὴν προδοποίησιν εἰς τὴν ὀλικὴν λύσιν τοῦ ζητήματος.

Ἡ ἐπὶ μορτῇ καλλιέργεια εἶνε πράγματι μία τῶν

ἀγαθωτέρων ἐνώσεων κερχαίου καὶ ἐργασίας. Ἄλλὰ διὰ τὰ μέρη ὅπου ὁ καλλιεργητῆς δὲν εἶνε δουλοπάροικος, ὡς ἐν Θεσσαλίᾳ, ἀλλ' ἐλεύθερος πολίτης, μὲ μικρὰν τινα ἰδιοκτησίαν καὶ αὐτὸς, καλλιεργῶν συγχρόνως ἐταιρικῶς καὶ τὸ μέγα κτῆμα τοῦ κυρίου του.

Ὅταν διακανονισθῶσιν αἱ σχέσεις, ἀποκατασταθῇ οὕτω ἡ δυνατὴ ἁρμονία καλλιεργητῶν καὶ ἰδιοκτητῶν, ὅταν ἀντιληφθῶσι καὶ πιστεύσωσιν οἱ ἰδιοκτῆται, ὅτι συνταγματικὸν κώλυμα εἰς τὴν ἀναγκαστικὴν ἀπαλλοτριώσιν δὲν ὑπάρχει, αὐτοὶ οἱ μεγάλοι ἰδιοκτῆται θὰ ἐπισπεύσωσι τὴν λύσιν.

Ἀναγκαῖον μόνον εἶνε νὰ ἀποβλέψῃ τὸ Κράτος ἀποφασιστικῶς καὶ ἐμμόνως εἰς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος, δι' οἰκονομικοὺς λόγους, διὰ πολιτικοὺς λόγους, δι' ἐθνικοὺς λόγους. Τὴν λύσιν τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων, ἡ Κυβέρνησις ἢς προϊστάμη, θὰ ἐπιδιώξῃ ἐμμόνως.

Ὅταν μετέβην πρὸ τῶν ἐκλογῶν εἰς Θεσσαλίαν ὑπῆρξα ἐν ταῖς οὐλίαις ἐπιφυλακτικὸς, διότι δὲν εἶχα μελετήσει ἐντελῶς τὸ ζήτημα. Παραξήγηθην ἕνεκα τούτου. Δὲν ἠδυνάμην ὅμως νὰ ἀναλάβω ὑποχρεώσεις, ἅς δὲν θὰ ἠδυνάμην ἴσως νὰ πραγματοποιήσω. Ἐκτοτε ὅμως ἡ Κυβέρνησις ἐμελέησε πληρέστερον τὸ ζήτημα καὶ προσῆλθε εἰς ὀριστικὴν γνώμην καὶ ἀπόφασιν.

Ἐχω ὑπ' ὄψιν ὅτι 250,000 στρέμματα περιλαμβάνουν τὰ Ζάππεια κτῆματα, μὲ 5,000 περίπου ψυχάς, δύνανται 2,000 οἰκογένειαι, ἐὰν λάβῃ ἐκάστη 100—120 στρέμματα, νὰ ἐγκατασταθῶσι. Διὰ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀντιπλημυρικών ἐργῶν 200 χιλιάδες στρέμματα θὰ κερδηθῶσι. Ὅταν δέ, μετὰ τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ Συντάγματος, παρουσιασθῇ πρὸ ἡμῶν ὁλόκληρος ἡ γεωργικὴ πολιτικὴ τῆς Κυβερνήσεως, θὰ πεισθῆτε ὅτι κυριώτατον μέλημα τῆς Κυβερνήσεως εἶνε ἡ λύσις τοῦ Θεσσαλικοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος οὐχὶ ἐμπειρικῶς.

Ὑπὸ ταῦτα, ἐλπίζω ὅτι οἱ Θεσσαλοὶ βουλευταὶ θὰ ἀποσύρουν τὴν πρότασιν των καὶ θὰ ψηφίσωμεν οὕτω τὸ ἄρθρον μεταβάλλοντες τὸν ὅρον «δημοσίᾳ ἀνάγκῃ» εἰς ὠφελειαν πρὸς ἔνδειξιν τῆς νεωτέρας ἀντιλήψεως. Πρὸς τούτοις δυνάμεθα νὰ εἰσαγάγωμεν καὶ τροποποιήσιν. Τὸ β' ἐδάφιον τοῦ σχεδίου τῶν 6 βουλευτῶν νὰ γίνῃ δεκτὸν εἰς τὸ ἄρθρον.

Τὰ δὲ τοῦ νομοθετικοῦ κανονισμοῦ, ἰδιαίτατα πάντων τῶν ἰκματικῶν πηγῶν, εἶνε ἐπιβεβλημένον—διότι πρόκειται περὶ κυριωτάτων πόρων τῆς χώρας.—

Μ. Μπουφίδης. Ἐξ ὀνόματος πάντων τῶν ἐκ Θεσ-

σαλίας συναδέλφων μου δηλώ ότι μετά τὰς δηλώσεις τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως ἀποσύρομεν τὴν τροπολογίαν μας, ὑποβάλλομεν δὲ πρὸς ἔγκρισιν τὸ παρὸν ψήφισμα (ἀναγινώσκει).

Φωναί. Νὰ τὸ ψηφίσωμεν.

Ἐλευθ. Βενιζέλος. Ἐπιφέρει παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ τοῦ λεκτικοῦ τοῦ ψηφίσματος.

Σ. Δραγούμης. Παρατηρεῖ ὅτι δὲν δύναται ἐν τῇ αὐτῇ συνεδριάσει ἡ Βουλὴ ν' ἀποδεχθῇ τὸ ψήφισμα καθ' ἣν θέλει ψηφισθῇ καὶ τὸ ἄρθρον.

Πρόεδρος. Ὁ κ. βουλευτὴς ὑπέβαλε πρότασιν, ἥτις θὰ τεθῇ εἰς ψηφοφορίαν, ἀφοῦ ἐννοεῖται, προηγουμένως ψηφισθῇ τὸ 17ον ἄρθρον. Ταῦτα κατὰ τὴν κρατήσασαν ἄχρι τοῦδε συνήθειαν.

Π. Ἀραβαντινός. Λέγει ὅτι αἱ δηλώσεις τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως ἠύφρανον τὴν καρδίαν του καὶ ὡς ἀνθρώπου καὶ ὡς πολίτου, διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν τὸ Κράτος ὑψώθη ὅσον τῷ ἤρμοζεν ὑψηλὰ ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀνεγνωρίσθησαν τ' ἀνθρώπινά δίκαια καὶ κατερρίφθη τὸ μορμολύκειον τῆς ἰδιοκτησίας.

Ε. Βενιζέλος (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). Θὰ ἐπεθύμουν νὰ δώσω μίαν ἐξήγησιν πρὸς τὴν Βουλὴν, διότι ἐνεκεν τῶν κοινωνιστικῶν ἰδεῶν ἃς ἔχει ὁ λαλῶν δύναται νὰ ἐπέλθῃ παρεξήγησίς τις. Ἐγὼ εἶπον ὅτι τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας εἶνε στενωτέρον ἀπὸ τὸ δικαίωμα τοῦ Κράτους, ἀγωνιζομένου ὑπὲρ τοῦ δημοσίου συμφέροντος. Διὰ τοῦτο δ' αἱ παρατηρήσεις μου δὲν ἔπρεπε νὰ προκαλέσουν τὴν ἀνευλαβῆ παρατήρησιν τοῦ κ. βουλευτοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας.

Τ. Ἡλιόπουλος. Λυποῦμαι διότι μοι ἀπεδόθη ἔλλειψις σεβασμοῦ πρὸς τὰς δηλώσεις τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως. Ὁμολογῶ ὅτι ἠσθάνθην μεγάλην θλίψιν, διότι αἱ δηλώσεις τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ ἐνεθάρρυναν τοὺς κοινωνιστὰς ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ν' ἀποκαλέσωσι τὴν ἰδιοκτησίαν μορμολύκειον.

Ε. Βενιζέλος (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). Δὲν ἐκπλήττομαι κύριοι, διότι ὁ κατελθὼν ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου βουλευτὴς πρὸ ὀλίγου εἶπεν, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν κ. ἐξ Ἀργολιδοκορινθίας συναδέλφον, ὅτι αἱ ἰδέαι τὰς ὁποίας ἐκφράζει δὲν εἶνε παράδοξοι, ἀφοῦ τοιαύτας ἐξέφρασαν κοινωνιστικὰς ἰδέαι καὶ ἕτεροι ἰστάμενοι ὑψηλότερα. Ὄταν βεβαίως ὁ κ. βουλευτὴς ἐξ Ἀττικοβοιωτίας, ἀγορεύσας πρὸ ὀλίγου σὰς εἶπεν, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ κοινωνία δὲν συγκινεῖται

ἀκόμη ἀπὸ κοινωνιστικὰ ζητήματα, ὅταν ὁ κ. βουλευτὴς Ἀττικοβοιωτίας, φράσσων τοὺς ὀφθαλμούς, ὅπως κάποιον πτηνόν, δὲν βλέπει τὸν κίνδυνον, ὁ ὁποῖος εἶνε ὄχι πολὺ μακρὰν, ὅταν νομίζῃ, ὅτι εἰς πολιτείαν μὴ κοινωνιστικὴν ἐπιβάλλεται νὰ μετέρχεται πάντοτε καὶ πολιτικὴν μὴ κοινωνιστικὴν, ὅταν δὲν ἐνθυμεῖται, ὅτι χώρα ἀπολυταρχικὴ, χώρα ἔχουσα ἔτι φεουδαρχικὰ στοιχεῖα πολλὰ καὶ ἐν τῷ πολιτικῷ καὶ κοινωνικῷ ὀργανισμῷ τῆς ἐνὸς ὅλου τετάρτου αἰῶνος, κατῆρτιτε πλήρη ἐργατικὴν νομοθεσίαν (χειροκροτήματα παρατεταμμένα) ὅπως διὰ τῆς μίας μὲν χειρὸς δώσῃ εἰς τοὺς ἐργάτας, ὅτι εἶνε δυνατόν νὰ δώσῃ σύμφωνα μὲ τὰς ἀξιώσεις τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ (εὐγε, εὐγε).

Ἐνῶ διὰ τῆς ἄλλης ἐπισείει πρὸς τὸν ἐργατικὸν αὐτὸν πληθυσμὸν ὅλας τὰς λόγχας τῆς Γερμανικῆς Ἀυτοκρατορίας διὰ νὰ ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τῶν ἰδεῶν τῆς κοινωνιστικῆς δημοκρατίας, ὅταν ταῦτα παραγνωρίζῃ, ὅταν νομίζῃ ὅτι ἡ δύναμις τοῦ ἀστικοῦ καθεστώτος εἶνε νὰ μὴ βλέπῃ παντάπασι τὸν κίνδυνον, ὁ ὁποῖος ἐπέρχεται κατὰ τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα ἐπὶ τὰ κάτω, κίνδυνον τὸν ὁποῖον ἕνα μέσον ἔχει νὰ προλάβῃ, νὰ προλαβάνῃ τὰς ἐκρήξεις διὰ τῆς ἐγκαίρου ἰκανοποιήσεως τῶν δικαίων ἀξιώσεων τῶν τάξεων ἐκείνων τῶν ἐργατῶν τῶν ἀποκλήρων τῆς κοινωνίας. Ὄταν τοιαύτην ἀντίληψιν ἔχῃ ὁ κ. βουλευτὴς Ἀττικοβοιωτίας, δὲν ἐκπλήττομαι βεβαίως, διότι τοιαύτας ἐξέφερεν ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου ἰδέας. Ἄλλ' ἐγὼ ἐδήλωσα ἐρχόμενος ἐν μέσῳ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅτι εἰς πᾶσαν περίστασιν θὰ εἶπω πρὸς αὐτὸν τὴν ἀλήθειαν. Καὶ εὐρέθην εἰς τὴν ἀνάγκην τὴν ἐσπέραν ταύτην νὰ διακηρύξω τὴν ἀλήθειαν, ὅτι, ὅπου ἡ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία, ὡς ἐν Θεσσαλίᾳ, ἐδρίσκεται ἀντιστρατευομένη πρὸς ὅλα τὰ μεγάλα συμφέροντα τοῦ Κράτους, καὶ τὰ γεωργικὰ καὶ τὰ οἰκονομικὰ καὶ τὰ πολιτικὰ καὶ τὰ ἀνθρωπιστικὰ καὶ τὰ ἐθνικὰ, ἡ ἰδιοκτησία ἡ ἀτομικὴ ὀφείλει νὰ δεχθῇ ὅπως ὑποχωρήσῃ, λαμβάνουσα πλήρη ἀποζημίωσιν ἵνα κατορθώσῃ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ Κράτος τοὺς μεγάλους αὐτοῦ σκοπούς. Ὄταν εἶπον τοῦτο ἐξεπλήρωσα στοιχειῶδες καθῆκον. (Εὐγε, χειροκροτήματα καὶ ζητωκραυγαί). Ὁ κ. βουλευτὴς Ἀττικοβοιωτίας, ὁ ὁποῖος μαζί μου κατῆλθε ζητῶν τὰς ψήφους τοῦ λαοῦ τῆς Ἀττικοβοιωτίας ὑπὸ πρόγραμμα σαφές τὸ ὁποῖον οὐδὲν ἀπέκρυψεν, ἔχει δικαίωμα, ἐάν πιστεύῃ ἀληθῶς, ὅτι κατεπρόδωσα τὸ πρόγραμμά μας ὅτι κατεπρόδωσα τὸν ἀγῶνα τῶν φιλελευθέρων, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μὲ ἐγκαταλείψῃ καὶ νὰ

ἀπομακρυνθῆ ἐκ τῶν τάξεων τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων. Ἄλλ' ἐγὼ αἰσθάνομαι τὸ καθήκον νὰ βαδίσω εὐθὺς εἰς τὸν δρόμον τὸν ὁποῖον ἐχάραξα. (Ζητωκραυγαὶ καὶ χειροκροτήματα). Δὲν θὰ ἀπομακρυνθῶ τοῦ δρόμου τούτου, οὐδ' ἐὰν ἔβλεπον ἑαυτὸν ἐγκαταλείπόμενον παρ' ὀλοκλήρου τῆς Βουλῆς (Εὐγε καὶ χειροκροτήματα). Θὰ προσέθετον ἀκόμη ὅτι δὲν θὰ ἐγκατέλειπον τὸν δρόμον αὐτὸν ἐὰν ἔβλεπον ἑμαυτὸν παραγνωρίζομενον, παρανοοῦμενον ὑφ' ὀλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. (Χειροκροτήματα καὶ εὐγε). Εἶνε καθήκον τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν νὰ πίπτωσι μὲ τὰς ἰδέας αὐτῶν, διότι παρέχοντες αὐτοὺς θύματα τῶν ἰδεῶν των παρασκευάζουσι καὶ διευκολύνουσι τὸ ἔργον εἰς τοὺς μέλλοντας νὰ ἔλθωσιν αὐρίον. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐνδιαφέρει δὲν εἶνε ὁ θρίαμβος τοῦ προσωπικοῦ ἐγώ, ἀλλ' ὁ θρίαμβος τῆς ἰδέας. Εἶνε ἡ ἐπιτυχία τῶν ἐθνικῶν σκοπῶν, τὰς ὁποίας ἔχει νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ Κράτος τοῦτο.

Ταῦτα εἶνε ἐκεῖνα εἰς τὰ ὁποῖα ἀποβλέπω, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔχομεν νὰ ἐπιδιώξωμεν διὰ τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων. Ὅσοι νομίζουσι τὸ ἔργον δυσχερές, ὅσοι δὲν αἰσθάνονται τοὺς ὤμους αὐτῶν ἰσχυροὺς ὅπως βαστάσωσι τὸν Σταυρόν, ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸν ἀγῶνα, ἐὰν νομίζωσι μάλιστα ὅτι ἐγὼ κατεπρόδωκα αὐτόν. Διότι ἐγὼ ἔχω ἤσυχα τὴν συνείδησιν. Ἐγὼ εἰς πᾶσαν περίστασιν, — καὶ τὸ ἐγὼ αὐτό, παρακαλῶ, νὰ νὸ σημειώσητε ὡς ἐκδηλοῦν τὴν ἐννοίαν τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων καὶ τὴν Κυβέρνησιν, ἡ ὁποία ἔχει τὴν τιμὴν νὰ διευθύνῃ τὰς τύχας τῆς Χώρας, — εἰς πᾶσαν περίστασιν θὰ εἶμαι τὸ ἀσφαλέστερον ἔρεισμα τῆς τάξεως καὶ τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος. Ἀλλὰ δὲν θέλω τὸ καθεστῶς τοῦτο ἀκίνητοῦν. δὲν τὸ θέλω μένον ὑπὸ τὴν παλαιὰν αὐτοῦ διαρρυθμίσιν ὅπως σωρευθῆ αἰφνιδίως εἰς ἐρείπια, ἀλλὰ τὸ θέλω ἀκολουθοῦν τὴν πρόοδον, προσαρμοζόμενον πρὸς τὰς καθ' ἡμέραν περιστάσεις, ἵνα κατορθώσῃ νὰ βοηθήσῃ τὸ Κράτος τοῦτο νὰ ἐπιτελέσῃ τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ ἀποστολήν. (Εὐγε, εὐγε, χειροκροτήματα καὶ ζητωκραυγαὶ ἐκ τῆς αἰθούσης καὶ τοῦ ἀκροατηρίου).

Ἀποφάσει τῆς Βουλῆς διακόπτεται μετὰ τοῦτο ἡ συνεδρίασις ἐπὶ 5'.

Ἐπαναλαμβανομένης τῆς συνεδριάσεως ὁ κ. Δ. Ἀνδρέου παρατηρεῖ ὅτι οὐχὶ μόνον ἐν Θεσσαλίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀττικῇ ὑπάρχει ἀγροτικὸν ζήτημα.

Ν. Βάρθης παραιτεῖται τοῦ λόγου, μὴ ἔχων τι ἄλλο

νὰ προσθέσῃ μετὰ τὰς δηλώσεις τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως. Ἦδη ἀνχμῆνει τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑποσχεθέντων.

Ε. Κουλουμπάκης (1.13') Ὡς μέλος τῆς ἐπιτροπῆς, λέγει, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν διατύπωσιν αὐτῆς καὶ νὰ ὑπεραμυνθῆ τοῦ ὅρου «δημοσία ἀνάγκη». Ἡ ἰδιοκτησία εἶνε ἀναπόσπαστος τοῦ ἀτόμου καὶ εἶνε ἐπομένως ἀπαραβίαστος ὡς εἶνε καὶ τὸ ἄτομον. Ἐὰν δ' ἡ κοινωνικότης εἶνε ἔμφυτος τῷ ἀνθρώπῳ, τὸ πρῶτον ζήτημα ὅπερ παρουσιάσθη ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν ἀνθρώπων ἦτο τὸ τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἰδιοκτησίας. Δεχόμενος εἶτα τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπάρξεως οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀνομοιοτήτων, λέγει ὅτι τὸ Κράτος οὐδὲν δικαίωμα ἔχει νὰ θίξῃ τὴν ἰδιοκτησίαν, διότι οὕτω θίγει αὐτὴν τὴν προσωπικὴν ἐλευθερίαν. Ὅταν ἔχωμεν τοῦ ὅρου «δημοσία ἀνάγκη» καὶ τὸν μεταβάλλωμεν διὰ τὸν ὅρον «δημοσία ὠφέλεια» οὐδὲν ἄλλο πράττομεν ἢ ἐμφανεστέρων νὰ δίδωμεν παρότρυνσιν πρὸς τὰς ἐπισήμους κοινωνιολογικὰς θεωρίας, αἵτινες ἀτόπως ἀνεπτύχθησαν ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου.

Ἐὰν γένηται δεκτὴ ἡ μετατροπὴ τοῦ ὅρου τούτου πρέπει νὰ καταδηλωθῆ ὅτι τὸ Κράτος καθιεροῦται πλέον ἐπὶ ἀρχῆς σοσιαλιστικῆς.

Τελευταῖον δηλοῖ ὅτι θὰ καταψηφίσῃ τὴν ὑποβληθεῖσαν τελευταίαν πρότασιν τῶν Θεσσαλῶν βουλευτῶν, διότι αὐτῆ, λέγει, στηρίζεται ἐπὶ τῶν λεχθέντων ὑπὸ τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐλαβον δὲ τιμὴν ἐπανελημμένως νὰ δηλώσω πρὸς τὴν Βουλὴν τὴν γνώμην μου ὅτι ἡ παρέμβασις τῆς Κυβερνήσεως εἰς συζήτησιν περὶ τοῦ Συντάγματος, ἀποτελεῖ, κατὰ τὴν ταπεινὴν μου γνώμην παραβίασιν οὐσιωδестаτῆν καὶ ἀξιοποιον τοῦ πολιτεύματος.

Πρόεδρος. Εὐτυχῶς ἡ γνώμη τοῦ κ. βουλευτοῦ κατὰ τὴν ἰδίαν του φράσιν εἶνε ταπεινὴ καὶ ἡ Βουλὴ δὲν ἀποδέχεται ταύτην.

Ε. Κουλουμπάκης. Ἡ γνώμη μου ὅσον δήποτε καὶ ἂν εἶνε ταπεινὴ εἶνε ὑψηλοτέρα τῆς ἰδικῆς σας.

Πρόεδρος. Κύριε Κουλουμπάκη, εἴσθε ἀτεβέστατος.

Εὐστό. Κουλουμπάκης. Σεῖς εἴσθε.

Πρόεδρος. Σὰς ἀνακαλῶ εἰς τὴν τάξιν καὶ ἐὰν νομίζητε ὅτι θὰ εἰσαγάγητε τὴν ἀναρχίαν ἐδῶ, δὲν θὰ σὰς τὸ ἐπιτρέψω.

Εὐστό. Κουλουμπάκης. Τὴν εἰσάγετε σεῖς, δὲν ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ μὲ εἰρωνευθῆτε.

Πρόεδρος. Δεν έχετε δικαίωμα να ομιλήτε περί του Πρωθυπουργού κατ' αυτόν τον τρόπον.

Ένταῦθα προκύπτουσιν άντεγκλήσεις μεταξύ τῶν κ. κ. Καρασεβδά, Πατσουράκου και Βάρθη και προκαλείται θόρυβος.

Πρόεδρος. Ήσυχάσατε επιτέλους. Τόν λόγον έχει ο κ. Κουτούπης.

Στ. Δραγούμης. Ζητώ τόν λόγον, κύριε Πρόεδρε.

Άποκατασταθείσης τῆς ήσυχίας ο κ. **Στ. Δραγούμης** άνέρχεται επί τὸ βήμα και εκφράζει τήν γνώμην ότι έλέχθη υπό του κ. Προέδρου φράσις, ήτις ήδύνατο να μη λεχθῆ και ήτις θά ήτο δυνατόν ν' ανασκευασθῆ.

Ν. Στράτος (άπό του βήματος).

Ήτο περιττή ή παρέμβασις του κ. Δραγούμη.

Είς βουλευτής. Καθόλου,

Ν. Στράτος. Παρακαλώ να σιωπάτε. Όταν εύρίσκωμαι επί τῆς έδρας, τηρῶ τάξιν υπέρ των άλλων, άλλ' όταν εύρίσκωμαι έδῶ, δεν επιτρέπω εις ουδένα να με διακόπτῃ. Ήτο περιττή, λέγω, ή παρέμβασις του κ. Δραγούμη, διότι τόν κ. Κουλουμβάκην δεν ειρωνεύθην, άλλά προέλαβον, δια να μη κάμω πρός αυτόν παρατήρησιν και κάμω χρῆσιν προεδρικής εξουσίας εναντίον του δια δευτέραν φοράν άπόψε. Διότι κατερχόμενος του βήματος, εξήγγειλε πρός τήν Βουλήν ότι ή παρέμβασις του κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως εις τήν συζήτησιν, ίνα ανακοινώσῃ τήν γνώμην, ήν οὔτος έχει ως βουλευτής ως Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως και ως αρχηγός κόμματος, ήτο αξιόποινος παράβασις του πολιτεύματος. Και όταν εις βουλευτής άπό του βήματος τούτου καταγγέλη τόν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως ως προβαίνοντα εις αξιόποινον παράβασιν του Πολιτεύματος, έχω τήν υποχρέωσιν να τόν ανακαλέσω εις τήν τάξιν.

Π. Μερλόπουλος. Ουδέν δικαίωμα εΐχετε.

Ν. Στράτος Προέβην λοιπόν εις επιεική πρός αυτόν παρατήρησιν, ίνα μή...

Π. Μερλόπουλος. (Διακόπτει μη άκούόμενος).

Ν. Στράτος. Τί λέγετε; Τί λέγετε; Άδιαφορῶ δια τας διακοπάς σας.

Προέβην λοιπόν, λέγω, εις επιεική παρατήρησιν πρός τόν κ. βουλευτήν, ίνα μη αναγκασθῶ δια δευτέραν φοράν τήν έσπέραν ταύτην να τόν ανακαλέσω εις τήν τάξιν, ως εξερχόμενον των όρίων τῆς εν τῇ Βουλῇ τάξεως. Και πρός τούτο ειπον πρός αυτόν, έπωφεληθείς φράσεώς του, ότι τα-

πεινήν εκφράζω γνώμην, ότι εύτυχῶς, λόγω τῆς ταπεινότητος τῆς γνώμης, ή Βουλή δεν συμερίζεται ταύτην, δια να δώσω τέρμα εις φρασεολογίαν, ή οποία δεν ήτο εμπρέπουσα και πρός τήν Βουλήν και πρός τόν σεβασμόν, ο οποῖος οφείλεται πρός τόν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως.

Δεν γνωρίζω, κύριοι βουλευταί, εάν άνόρθωσις και μεταβολή καταστάσεως σημαίνει να καταστρέψωμεν και ο,τι καλόν ειχον αι πρόην Βουλαί και ή πρόην κατάστασις. Άνόρθωσις σημαίνει μεταβολήν καταστάσεως επί τα βελτίω, ενταῦθα όμως βλέπω άπό καιροῦ, είτε λόγω άπειρίας των πλείστων, είτε λόγω κακῆς αρχῆς έτέρων ελαχίστων, βλέπω μεταβολήν ουχι επί τα πρόσω, άλλ' επί τα χείρω. Έγῶ ενθυμούμαι, άπό όκταετίας εν τῇ Βουλῇ ταύτη εύρισκομενος, ότι όσάκις ήγείρετο να ομιλήσῃ αρχηγός κόμματος και ελαχίστου εν τῇ Βουλῇ, εξ έπτὰ βουλευτῶν άποπροσοχῆς άπέβλεπεν εις τους λόγους αυτού και ουδεις έτόλμα να διακόψῃ και ουδεις έτόλμα να προσενεχθῆ πρός τόν αρχηγόν τῆς Κυβερνήσεως, καθ' όν τρόπον προσνηχθησαν ενταῦθα.

Έγῶ ενθυμούμαι ότι άλλοτε ο Πρόεδρος του Σώματος, άπευθύνων παρατηρήσεις ή εξαγγελίων αποφάσεις, ουδέποτε διεκόπτετο, άλλ' οι λόγοι του Προέδρου του Σώματος, άδιαφόρως πρός τὸ άτομον, τὸ οποῖον κατέχει τὸ αξίωμα, ήσαν λόγοι άκούομενοι εν πλήρει εύλαθεία.

Ένταῦθα ήναγκάσθη άπό τινος χρόνου ο κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως να μη αξιόι τόν σεβασμόν τῆς Βουλῆς λόγω του αξιώματος αυτού, άλλά λόγω τῆς προσωπικῆς επιβολῆς, τήν οποίαν άσκει. Τοῦτο άποτελεῖ παράβασιν του Πολιτεύματος και ο Πρόεδρος τῆς Βουλῆς αναγκάζεται να εκτείνῃ τήν φωνήν ίνα επιβληθῆ. Τοῦτο δεν εἶνε άνόρθωσις, άλλ' εἶνε χειροτέρευσις. Και εάν τοῦτο συγχωρῆται πρός τους βουλευτάς εκείνους, οἵτινες, μη όντες κύριοι του λόγου, πολλάκις εξ άπειρίας εξέρχονται των όρίων, εις τούτους συγχωρεῖται τοῦτο, διότι προέρχεται εξ άγαθοῦ συναιδότης, δεν εἶνε όμως συγχωρητέον εις εκείνους τους ρήτορας, οἵτινες, εύδοκιμούντες εν ταῖς άγορεύσεσιν, άποδεικνύουσιν ότι εξέρχονται των όρίων, ουχι διότι δεν δύνανται να συγκρατηθῶσι, άλλά διότι δεν θέλουν να συγκρατηθῶσι. Και επικαλοῦμαι, Κύριοι Βουλευταί, τήν συνδρομήν όλων υμῶν, ίνα, εφ' όσον τὸ Προεδρεῖον εννοεῖ να θέτῃ τήν τάξιν εν ταῖς συζητήσεσι, επικυρῆτε υμεῖς και βοηθῆτε ουχι τὸ άτομον, τὸ οποῖον κα-

τέχει τὴν Προεδρικὴν θέσιν, διότι ἂν τὸ ἄτομον τοῦτο εἶμαι ἐγὼ ἀδιαφορῶ, ἀλλὰ χάριν τῆς Βουλῆς ζητῶ τὸ κύρος τῆς θέσεως ταύτης, διότι, ἐὰν ἐξητάσῃτε τί συμβαίνει εἰς ἄλλα Κοινοβούλια, θὰ ἴδῃτε ὅτι, ὅταν ὁ Πρόεδρος τοῦ Σώματος ὁμιλῇ, ἀξιοῦται τοῦ γενικοῦ σεβασμοῦ καὶ δὲν ἀναγκάζεται νὰ διαπληκτίζηται ἐκάστοτε πρὸς τοὺς Βουλευτάς, διότι δὲν ὑπάρχουσι Βουλευταί, οἵτινες λησμονοῦσι ποῖον εἶναι τὸ ἀξίωμα τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς καὶ ποῖον σεβασμὸν ὀφείλουσι καὶ πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς καὶ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν καὶ πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν κομμάτων.

Γ. Πῶπ. Προσθέτει τινὰ ἐπίσης ἐπὶ τοῦ ἐπεισοδίου.

Σ. Λάοκαρος (ὥρα 1. 45'). Προσθέτει τινὰ σχετικῶς πρὸς τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα Κερκύρας.

Β. Μιχαλάς (ὥρα 1. 50'), συνιστᾷ καταρτισμὸν ἐπιτροπῆς, ἣτις ἐπισταμένως νὰ μελετήσῃ τὸ ζήτημα.

Ε. Κιταριόλος. Νομίζω Κύριε Πρόεδρε, ὅτι ἡ Βουλὴ εἶνε ἤδη λίαν καταπεπονημένη ἐκ δεκαπενταῶρου συνεχοῦς ἐργασίας ὥστε ἡ ἐπὶ πλέον ἐξακολούθησις τῆς συζητήσεως νὰ καθίσταται ἐπίπονος καὶ κουραστική. Ἄλλως τε φρονῶ ὅτι, μετὰ τὰς δηλώσεις τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως τὰς τοσοῦτον σαφεῖς καὶ ἐπαρκεστάτας ἐπὶ τοῦ ζητήματος ὅπερ μᾶς ἀπασχολεῖ καὶ αἵτινες ἔθεσαν τὸ ζήτημα εἰς τὴν ἐμπρέπουσαν αὐτῶ θέσιν, φρονῶ λέγω ὅτι ἡ συζήτησις δεόν νὰ λήξῃ. Ἐξ ἄλλου ἡ Βουλὴ ἔχει ἤδη μορφώσει γνῶμην περὶ τοῦ θεσσαλικοῦ ζητήματος ἐκ τῶν εὐγλώττων καὶ ἀξίων μεγίστης προσοχῆς ἀγορεύσεων τῶν κυρίων συγχρόνων ἐκ Θεσσαλίας οἵτινες σθεναρῶς ὑπερημύθησαν τῶν συμφερόντων τῶν γεωργικῶν πληθυσμῶν τῆς Θεσσαλίας. Διὰ τοῦτο περιορίζομαι εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα καὶ παραιτοῦμαι πάσης περαιτέρω ἀγορεύσεως.

Κογεβίνις. Παρατείνεται τῆς ὁμιλίας του.

Α. Μιχαλακίπουλος (2) Ὑποβάλλει τροπολογίαν ἐπὶ τοῦ ἀρθροῦ 17 τὴν ὁποίαν ἀναπτύσσει διὰ μακρῶν.

Ε. Βενιζέλος. (Πρόεδρος Κυβερνήσεως) Ἀπαντᾷ δι' ὀλίγων εἰς τὸν προλαλήσαντα εὐρίων ὀρθῶς τὰς παρατηρήσεις αὐτοῦ.

Η. Μερλόπουλος (2. 30). Ἐκφράζει τὴν ἀπορίαν του διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Δραγοῦμη διατυπωθεῖσαν γνῶμην καθ' ἣν ὡς ἐκ τῶν συνθηκῶν εὐρισκόμεθα εἰς κατάστασιν ὑποτελείας ἀπέναντι τῆς Τουρκίας καὶ τῶν Μ. Δυνάμεων. (Ἀποφάσει τῆς Βουλῆς δίδεται παράτασις). Ἀκολουθῶς ἀναγνωρίζων τὴν ἀνάγκην τῆς λύσεως τοῦ ἀγροτικοῦ ζητή-

ματος, προτείνει ὅπως τεθῇ ὁ ὅρος τοῦ «κοινοῦ συμφέροντος» τῶν θητευόντων θεσσαλῶν, τοὺς ὁποίους ἀποκαλεῖ «ἐλευθέρους δούλους».

Τελευτῶν ἀναμνηστικῶς τῶν λόγων τοῦ Τσάρου Ἀλεξάνδρου τοῦ Β' τοῦ ἐλευθερωτοῦ, ὅστις ἔλεγεν: «ὀφείλομεν νὰ φροντίσωμεν ἵνα ἐκ τῶν ἄνω καταργηθῇ ἡ δουλεία, ἵνα μὴ ἡ κατάργησις ἀρχίσῃ φοβερά ἐκ τῶν κάτω».

Παραποστολοῦ. Ποιεῖται τὴν δήλωσιν ὅτι ἅπας ὁ λαὸς Καρδίτσας ἐστιγματίσει τοὺς ἀποπειραθέντας κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ.

Πελ. **Ἡλιόπουλος** (ὥρα 3. 13'). Μετὰ τὰς δηλώσεις τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ ἅς ἀπεδέχθη ἡ Βουλὴ καὶ δι' ὧν θὰ ἐπιλυθῇ εὐεργετικῶς τὸ φλέγον καὶ μεγάλο κοινωνικὸ ζήτημα τῆς Θεσσαλίας ἐκ παραλλήλου οἱ σταφιδικοί πληθυσμοὶ ἐλπίζουν ὅτι τὸ ἐπίσης κοινωνικὸν σταφιδικὸν ζήτημα θέλει τύχει τῆς εὐνοίας τῆς Ἀνορθωτικῆς Κυβερνήσεως καὶ συμπάσης τῆς Βουλῆς.

Φ. Νέγγις (ὥρα 3. 15') ἀναπτύσσει ὑπολογισμοὺς τινὰς σχετικῶς πρὸς τὰς ἀπαιτηθησομένας διὰ τὴν ἀπυλοτριώσιν δαπάνας.

Γ. Πῶπ (ὥρα 3. 25'). Λέγει ὅτι αἱ δηλώσεις τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ περὶ ἀναγκαστικῆς καὶ ἐκουσίας ἀπαλλοτριώσεως γεννοῦν μέγιστον ἐξωτερικὸν κίνδυνον οὐχὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν διεθνῶν συνθηκῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὅτι θὰ χρησιμεύσουν ὡς ἀφορμὴ ἵνα καταδιωχθοῦν αἱ ἐστὶναι τοῦ πατριωτικοῦ αἰσθήματος ἐν τῇ γείτονι ἐπικρατείᾳ.

Καὶ ἀναφέρει πῶς ἤδη ἤρχισεν ἡ καταδιώξις ἐλληνικῶν τσιφλικίων ἐν Μικρῇ Ἀσίᾳ, ἅτινα εἶναι ἐστία τοῦ ἐλληνικοῦ αἰσθήματος. Οὐμολογεῖ ὅτι οἱ Θεσσαλοὶ εἶνε δουλοπάροικοι ἀλλὰ φρονεῖ ὅτι αἱ δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως ὑπῆρξαν ἀντιφατικαὶ καὶ ὅτι οὐδὲν τῶν ὑποσχεθέντων εἶνε πραγματοποιήσιμον.

(Ἀποφάσει τῆς Βουλῆς δίδεται παράτασις).

Ἀκολουθῶς λέγει ὅτι αἱ πρῶται δηλώσεις τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ αἱ γινόμεναι ἐν Καρδίτῃ εἶνε ἄκρως ἀντίθετοι πρὸς τὰς προσφάτους αὐτοῦ δηλώσεις.

Ε. Γαροφθαλιᾶς (ὥρα 3. 50'). Ἐκφράζει τὴν λύπην του διότι ἡ Βουλὴ θέλει ἀπέλθῃ χωρὶς νὰ λύσῃ τὸ μέγιστον τοῦτο ζήτημα, τὸ ὁποῖον δὲν δύναται νὰ λυθῇ διὰ δηλώσεων καὶ ὑποσχέσεων ἀλλὰ διὰ πλήρους γεωργικῆς νομοθεσίας, ἡ ὁποία δὲν προσεκομίσθη.

Χ. Δικαῖος (4η) Ὑποδεικνύει παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ τῆς διατυπώσεως τοῦ 17 ἀρθροῦ.

Σφακιανάκης. Παραίτεται τῆς ὀμιλίας του.

Χ. Βοζίκης. Ἐσκόπουν νὰ λάβω τὸν λόγον ἵνα ἀναπτύξω τὴν γνώμην μου καθ' ἣν ἐν περιπτώσει ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως τὸ ἀπαλλοτριῶν δημόσιον ὑπόκειται εἰς τὴν πληρωμὴν. Μετὰ τὰς γενομένας ὅμως ὑπὸ τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ δηλώσεις παραίτοῦμαι.

Ι. Πατούρακος (4 18') Λέγει ὅτι οἱ Θεσσαλοὶ ἀγρόται εἶνε ἄξιοι πάσης συμπαθείας ἐκφράζει δὲ τὴν ἀπορίαν του πῶς ὁ κ. Πρόεδρος Κυβερνήσεως ἠρήθη ν' ἀποδεχθῆ τὴν ὑπὸ τῶν Θεσσαλῶν βουλευτῶν ὑποβληθεῖσαν τροπολογίαν.

Καφετζόπουλος (4 30'). Ὑποστηρίζει τροπολογίαν σχετικὴν πρὸς τὴν ἀναγκαστικὴν ἀπαλλοτριώσιν τῶν στάφιδαμπέλων.

Ὁ κ. Πρόεδρος κηρύσσει εἴτα περαιωμένην τὴν συζήτησιν ἐπὶ τοῦ 17 ἄρθρου τοῦ Συντάγματος καὶ τίθενται πρῶτον εἰς ψηφοφορίαν αἱ ὑπάρχουσαι τροπολογίαι ἐπὶ τοῦ 17 ἄρθρου.

Ἀποσύρουσι τὰς τροπολογίας των οἱ βουλευταὶ κ. κ.

Σ. Θεοδωρόπουλος ἔχουσιν οὕτω :

Οὐδεὶς στερεῖται τῆς ἰδιοκτησίας αὐτοῦ, ἢ μὴ διὰ κοινωρικὴν ὠφέλειαν, ὅτε καὶ ὅπως ὁ νόμος διατάσῃ πάντοτε δὲ προηγουμένης ἀποζημιώσεως.

Κ. Παπακυρίτσος, ἔχουσιν οὕτω :

Ἀφαίρεσις ἰδιοκτησίας κινητῆς, ὡς καὶ ἀκινήτου ἀστικῆς μὲν ὀσησδήποτε, ἀγροτικῆς δὲ ἐπὶ ἐκτάσεως τριῶν χιλιάδων (3000) παλαιῶν στρεμμάτων δὲν ἐπιτρέπεται, εἰ μὴ διὰ δημοσίαν ἀνάγκην προσηκόντως ἀποδεδειγμένην, ὅτε καὶ ὅπως ὁ νόμος διατάσῃ, πάντοτε δὲ διὰ προηγουμένης ἀποζημιώσεως. Ἐπὶ τῶν ἀγροτικῶν δὲ γαιωκτησιῶν πλέον τῆς ὠρισμένης ἐκτάσεως, κατφυκτικῶν ἢ κατοικησίμων, τὸ Κράτος ἀσκοῦν τὴν κυριαρχον αὐτοῦ ἐξουσίαν, ἀπαλλοτριῶν ταύτας δι' ἐγκατάστασιν κυριαρχικῆς καλλιέργειας, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσι πολῖται διὰ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν, ἐπὶ τῇ ὡς εἴρηται ἀποζημιώσει. Ἡ ἀποζημιώσις ὀρίζεται πάντοτε διὰ τῆς δικαστικῆς ὁδοῦ. Ἐν περιπτώσει δὲ ἐπειγούσῃ δύναται καὶ προσωρινῶς νὰ ὀρισθῆ δικαστικῶς, μετ' ἀκρόασιν ἢ πρόσκλησιν τοῦ δικαιούχου. Πρὸ τῆς καταβολῆς τῆς ὀριστικῆς ἢ προσωρι-

νῶς ὀρισθείσης ἀποφάσεως, διατηροῦνται ἀκέραια πάντα τὰ δικαιώματα τοῦ ἰδιοκτῆτου, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς καταλήψεως.

Β. Θεοδωρίδης ἔχουσιν οὕτω :

«Ἡ Ἐπίμορτος καλλιέργεια ἀγροτικοῦ κτήματος περικλείοντος εἰς τὰ ὄρια αὐτοῦ καὶ ἀγροτικὸν συνοικισμόν, ρυθμίζεται, ἐφ' ὅσον ὁ τῶν γαιῶν ἰδιοκτῆτης εἶνε συγχρόνως καὶ τῶν οἰκιῶν, κατὰ τὸ ἀρχαῖον τοπικὸν ἔθιμον, ἀποκλειομένης πάσης ἐναντίας συμφωνίας».

Γ. Κορομπλάς, ἔχουσιν οὕτω :

«Οὐδεὶς στερεῖται τῆς ἰδιοκτησίας αὐτοῦ (ἐν τῇ ἰδιοκτησίᾳ ὑπάγεται καὶ πᾶσα πνευματικὴ πρωτότυπος, ἀνακοινουμένη καὶ δημοσιευομένη) ἐργασία, ἥς τὸ πρωτότυπον μέρος ἀποδείκνυται ὅτι ἦτο τελείως ἄγνωστον ἢ καὶ μόνον τοῖς συγχρόνοις (διάστημα 50 ἐτῶν, ἢ καὶ ἐπρεσβεύετο διεθνῶς ἀπὸ τὸν σοβαρὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον, Καθηγητάς, Ἀκαδημαϊκοῦς, τὸ ἀντίθετον ἢ τὸ ἀδύνατον) εἰμὴ διὰ δημοσίαν ὠφέλειαν.....».

Δ Χρηστίδης ἔχουσιν οὕτω :

Οὐδεὶς στερεῖται τῆς ἰδιοκτησίας αὐτοῦ, εἰμὴ διὰ δημοσίαν ἀνάγκην καὶ κοινὴν ὠφέλειαν, ἢ κοινὸν συμφέρον, προσηκόντως ἀποδεδειγμένα, ὅπως ὁ νόμος ὀρίζει πάντοτε δὲ προηγουμένης ἀποζημιώσεως, ἥς βᾶσις εἶνε ὁ μέσος ὅρος τῆς ἀξίας τῆς κατὰ τὰ πέντε ἔτη τὰ τελευταῖα. Ἐγειρομένης δὲ ἀμφισβήτησεως τὸ ποσὸν τοῦτο καθορίζεται διοικητικῶς καὶ καταβάλλεται τῷ δικαιούχῳ, δικαιουμένῳ νὰ προσφύγῃ εἰς τὰ τακτικὰ δικαστήρια διὰ τὸ ἐπὶ πλέον ἀξιούμενον ποσόν. Νὰ προστεθῆ καὶ ἐδάφ' ὡς ἐξῆς :

Ἐδ. α'. Τὸ Κράτος διναιούται ν' ἀπαγορεύῃ ἐπὶ τινος ὀρισμένου μέρους ἢ περιφερείας καλλιέργειαν, ἐμφύτευσιν, οἰκοδομὰς, συνοικισμόν καὶ κατασκευὴν ἔργων οἰασδήποτε φύσεως καὶ εἶδους, δι' ὧν μεταβάλλεται ἢ κατάστασις τοῦ ἐδάφους ἐπὶ ὀρισμένον χρόνον διὰ Β. Διατάγματος, λόγῳ δημοσίας ἀνάγκης καὶ κοινοῦ συμφέροντος, ἀνευ ἀποζημιώσεώς τινος πρὸς τοὺς ἰδιοκτῆτας· ἀλλ' ὁ χρόνος οὗτος δὲν δύναται νὰ ὑπερ-

βαίνη τὰ δέκα ἔτη ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος.
Ἐδ. β'. Ὅλα τὰ μὴ ἀνακαλυφθέντα μέχρι τοῦδε μεταλλεῖα ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἐδάφει, ὡς καὶ ὅλα τὰ ἀνακαλυφθέντα καὶ δηλωθέντα, ἀλλὰ μὴ παραχωρηθέντα, ἀπερ ἔνεκα μὴ τηρήσεως τῶν περὶ μεταλλείων νόμων δὲν θὰ παραχωρηθῶσιν εἰς τοὺς πρώτους δηλωτάς, ἀνήκουσιν ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ Κράτος. Ἐπίσης καὶ τὰ δηλωθέντα μεταλλεῖα, περὶ ὧν ἐτηρήθησαν οἱ περὶ μεταλλείων νόμοι καὶ θὰ ἔμελλον νὰ παραχωρηθῶσιν εἰς τοὺς δηλωτάς ἀνήκουσι κατὰ 2)3 εἰς τὸ Κράτος καὶ μόνον τὸ 1)3 ἐξ ἀδιαιρέτου θὰ παραχωρηθῆ εἰς τοὺς δηλωτάς.

Ἐδ. γ'. Πᾶν τὸ ἑλληνικὸν ἐδαφος, τὸ ἀποτελούμενον ἐξ ἀσκεπῶν γαιῶν, φυτειῶν, δασῶν, λιμνῶν καὶ ἰχθυοτροφείων, τὸ μὴ ἀνήκον εἰς ἰδιώτην ἢ νομικὸν τι πρόσωπον δυνάμει νομίμου τίτλου αὐτοῦ καὶ τῶν δικαιοπαρόχων του ἐπὶ 30αν, ἀνήκει ἐφεξῆς εἰς τὸ δημόσιον ἢ ἀποδοδειγμένως δὲ διὰ χρήσεως ἢ καρπώσεως, προσαρμοζούσης τῷ ἀκινήτῳ κατοχῇ ὑπὸ ἰδιώτου ἢ νομικοῦ τινος προσώπου ἐδάφους τινὸς ἐπὶ 30αν, ἀποτελεῖ τίτλον ἰδιοκτησίας.

Τῶν Βουλευτῶν κ. κ. Δ. Μπούσδρα, Ε. Θανοπούλου. Ν. Γαρδικιώτη, Γ. Τσαξίρη, Ἀγαμέμνονος Σλημαν, Γεωργ. Ζούκα, Μ. Μπουφίδου, Ἀθ. Βαβυλοπούλου, Κ. Χρυσοχοῖδη, Δ. Θεοδοσοπούλου, Ἀλεξίου Τάκη, Ἀλεξ. Κασσαβέτη, Γ. Δρίβα, Χρ. Καρῆ, Πανσ. Ζωγλοπίτη, Γ. Βλάχου, Δ. Οικονόμου, Ν. Ἀθ. Γιουβρῆ, Γ. Καθάρου, Γ. Κύρκου, Α. Περικτέρη, Ε. Μαντοπούλου. Δ. Κουκιαδῆ, Γ. Σπυροπούλου, Ἀλ. Παπαποστόλου, ἔχουσα οὕτω:

«Εἰδικὸς δ' ἐπίσης νόμος θέλει κανονίσει τὰ τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν τσιφλικίων πρὸς δημιουργίαν ἐν αὐτοῖς μικρῶν ἰδιοκτησιῶν».

Μετὰ τοῦτο κρίνεται ἀπρριπτὸν παραχρῆμα ἡ τροπολογία τοῦ βουλευτοῦ κ. Α. Καφετζοπούλου, ἔχουσα ὡς ἑξῆς:

«Ἐξαιρετικῶς ἐπιτρέπεται ἡ διὰ κοινήν ὠφέλειαν ἀνευ τινος ἀποζημιώσεως μετατροπὴ εἴδους καλλιεργείας ἢ ὑποχρεωτικῆ ἐκρίζωσις μέρους τῶν ἀμπέλων ἢ σταφίδαμπέλων».

Ἀπρριπτόνται ἐπίσης μετὰ τοῦτο δι' ἀναστάσεως αἱ κάτωθι τροπολογίαι.

Τοῦ κ. Συριοπούλου ἔχουσα οὕτω:

Προτείνω ὅπως ἡ φράσις «μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς καταλήψεως» ν' ἀντικατασταθῆ διὰ τῆς λέξεως «ἀπαγορευομένης τῆς καταλήψεως».

Τῶν κ. κ. Δ. Γκλαβᾶ Α. Φλαμπῆ, ἔχουσα οὕτω:

«Ἐπιβάλλεται εἰς τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν νὰ παρεμβαίνη πρὸς λύσιν τῶν ἐκάστοτε κοινωνικῶν προβλημάτων, ἀγροτικῆς καὶ βιομηχανικῆς μορφῆς ὑπὲρ τῆς ἐργασίας».

Τοῦ κ. Π. Μεροπούλου, ἔχουσα οὕτω:

Αἱ λέξεις «δημοσίαν ἀνάγκην» ἀντικαθίστανται διὰ τῶν λέξεων «χάριν κοινῆς συμφέροντος, (νοουμένου ὡς περιλαμβάνοντος καὶ τὴν περιπτώσιν τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως τσιφλικίων πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν ἀκτημόνων γωργῶν εἰς μικροϊδιοκτησίας)» προσηκόντως ἀποδεδειγμένου κλπ, ὡς ἔχει τὸ ἄρθρον

Τοῦ κ. Γ. Μπένοι, ἔχουσα οὕτω:

Ἐπειδὴ πλεῖσται ὅσαι λίμναι καὶ ἐλώδη μέρη κατέχονται ὑπὸ ἰδιωτῶν μὴ προβαϊνόντων εἰς τὴν ἀποξήρανσιν τούτων ἐπὶ βλάβη τῆς δημοσίας ὑγείας προτείνω ὅπως ἐν τῷ ἄρθρῳ 17 τοῦ Συντάγματος προστεθῆ ἐκεῖ ἔνθα ἀναφέρει «οὐδεὶς στερεῖται τῆς ἰδιοκτησίας του, εἰμὴ διὰ δημοσίαν ἀνάγκην», νὰ προστεθῆ ἡ φράσις (ἢ καὶ δημοσίαν ὑγείαν) προσηκόντως ἀποδεδειγμένων κλπ.

Τοῦ κ. Δ. Χρυσοστάλη ἔχουσα οὕτω:

Νὰ προστεθῆ ἡ λέξις «λιμνῶν» ἐν τῷ β' ἐδαφίῳ τοῦ ἄρθρου 17 καὶ μετὰ τῶν λέξεων ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν καὶ ἱαματικῶν ὑδάτων ἢ ποὶ νὰ μεταβληθῆ ὡς ἑξῆς «ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν, λιμνῶν καὶ ἱαματικῶν ὑδάτων».

Οοῦ κ. Σ. Ἀγαπιτοῦ ἔχουσα οὕτω:

Εἰς τὴν τελευταίαν παράγραφον τοῦ ἄρθρου ὡς προτείνεται εἰς τὸ προσχέδιον, νὰ προστεθῆ «ροῆς καὶ πτώσεως οἰωνδήποτε ὑδάτων».

Γίνεται εἴτα δεκτὴ ἡ τροπολογία τοῦ βουλευτοῦ Ἀγαγιώλιδος κ. Α. Μιχαλοκοπούλου, ἔχουσα οὕτω:

Προτείνω ὅπως μετὰ τὰς λέξεις «ἐν περιπτώσει δὲ ἐ-

πειγούση δύναται και προσωρινώς να όρισθῆ ἡ ἀποζημίωσις μετ' ἀκρόασιν ἢ πρόσκλησιν τοῦ δικαιούχου» προστεθῶσιν «ὅστις δύναται να υποχρεωθῆ, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ, εἰς παροχὴν ἀναλόγου ἐγγυήσεως, καθ' ὃν τρόπον όρίσει ὁ νόμος.

Ψηφίζεται μετὰ τοῦτο τὸ ἄρθρον 17 τοῦ Συντάγματος, ὡς ἐτροποποιήθη, ἔχον οὕτω:

Ἄρθρον 17.

Οὐδεὶς στερεῖται τῆς ιδικτησίας αὐτοῦ, εἰμὴ διὰ δημοσίαν ὠφέλειαν προσηκόντως ἀποδεδειγμένην, ὅτε καὶ ὅπως ὁ νόμος διατάσσει, πάντοτε δὲ προηγουμένης ἀποζημιώσεως. Ἡ ἀποζημίωσις όρίζεται πάντοτε διὰ τῆς δικαστικῆς ὁδοῦ. Ἐν περιπτώσει δ' ἐπειγούση δύναται και προσωρινώς να όρισθῆ δικαστικῶς, μετ' ἀκρόασιν ἢ πρόσκλησιν τοῦ δικαιούχου, ὅστις δύναται να υποχρεωθῆ, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ, εἰς παροχὴν ἀναλόγου ἐγγυήσεως, καθ' ὃν τρόπον όρίσει ὁ νόμος. Πρὸ τῆς καταβολῆς τῆς όριστικῆς ἢ προσωρινῶς όρισθείσης ἀποζημιώσεως διατηροῦνται ἀκέραια πάντα τὰ δικαιώματα τοῦ ιδιοκτήτου, μὴ ἐπιτροπομένης τῆς καταλήψεως.

Εἰδικοί νόμοι κανονίζουν τὰ τῆς ιδιοκτησίας και διαθέσεως τῶν μεταλλείων, ὀρυχείων, ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν και ἱαματικῶν και ρεόντων ὑδάτων.

Ὁ κ. Πρόεδρος ἀνακοινῶ μετὰ τοῦτο ὅτι ἔχει ὑποβληθῆ ψήφισμα ἐρμηνευτικὸν τοῦ ἄρθρου 17 ἐπὶ τοῦ ὁποίου θέλει ἐρωτήσῃ τὴν Βουλὴν.

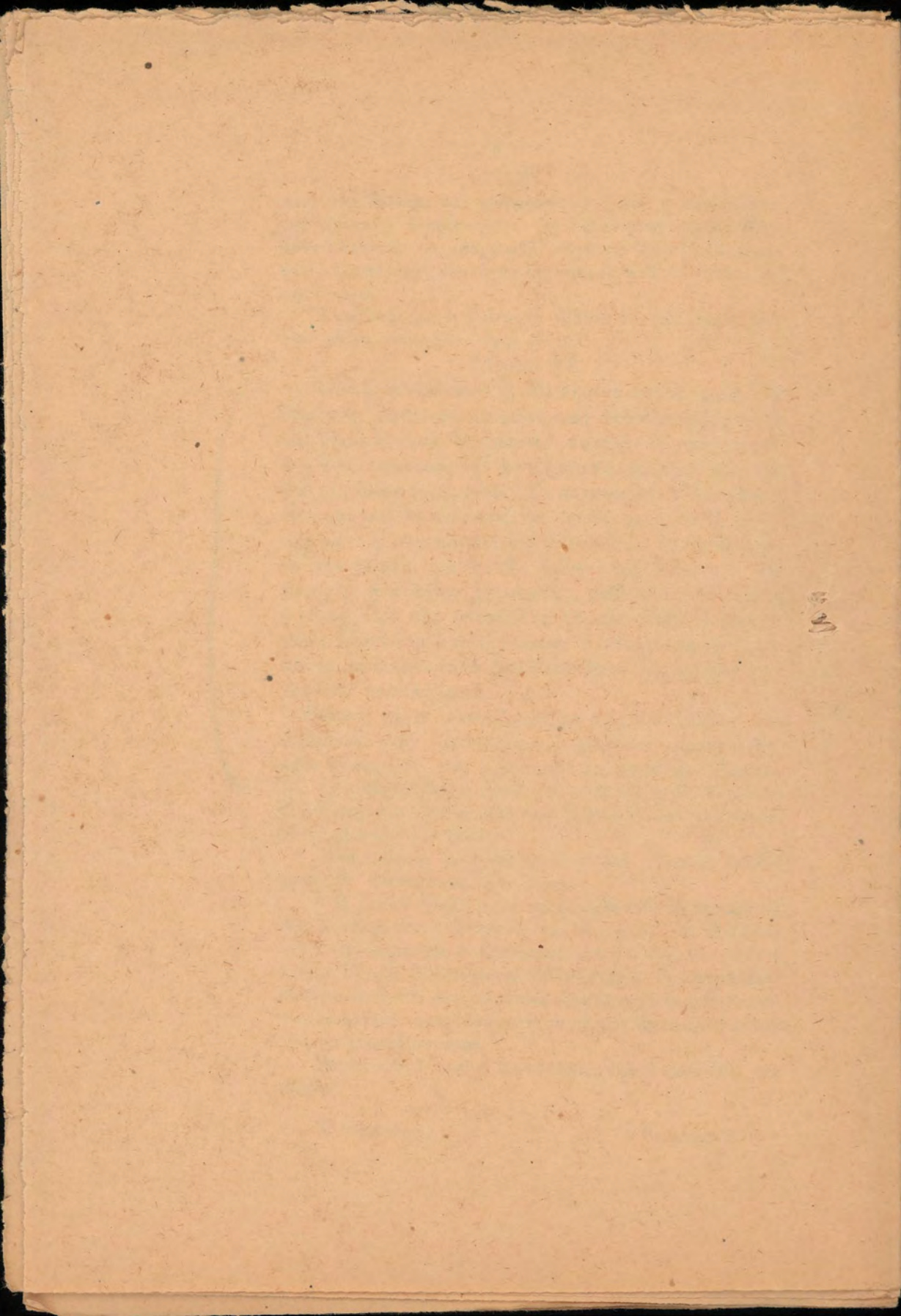
Ἀναγινώσκει τὸ ψήφισμα, τὸ ὁποῖον ἡ Βουλὴ, ἀποδέχεται δι' ἀναστάσεως, ἔχον οὕτω:

«Ἡ Διπλῆ Βουλὴ μετὰ τὰς μακρὰς ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 17 τοῦ Συντάγματος συζητήσεις και ἰδίᾳ μετὰ τὰς δηλώσεις τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, ἀποφαίνεται ὅτι ἐκ τοῦ ἄρθρου 17 τοῦ Συντάγματος οὐδὲν ὑπάρχει Συνταγματικὸν κώλυμα κατὰ τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως Θεσσαλιῶν τσιφλικίων πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν ἀκτημόνων γεωργῶν εἰς μικροῖδιοκτητῆς.

Μετὰ τοῦτο λύεται ἡ συνεδρίασις ὥρα 5 και 20' τῆς πρωίας.

Ὁ Πρόεδρος

Οἱ Γραμματεῖς

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΝΕ'

Τῆς 21 Μαρτίου 1911. *Δελφός.*

Ὁρα 5.15' μ. μ. περτωθείσης τῆς ἀναγνώσεως τοῦ καταλόγου ἡ Βουλὴ εὐρίσκεται ἐν ἀπαρτίᾳ παρόντων 187 βουλευτῶν.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** ἀνακοινεῖ τὰ ἐξῆς. 1) Οἱ ἐκκαθαρισθέντες ὑπάλληλοι τῶν Δημ. Ἔργων ὑποβάλλουσιν ὑπόμνημα περὶ ἀναθεωρήσεως τῶν ἐκκαθαριστικῶν ἀποφάσεων διὰ νέου ἐγγύου δικαίου. 2) Οἱ κάτοικοι Σελιανιτικῶν Αἰγίου ζητοῦσι διακανονισμὸν τῶν σχέσεων μεταξύ καλλιεργητῶν καὶ ἰδιοκτητῶν διὰ τοῦ 17 ἄρθρου τοῦ Συντάγματος. 3) Ὁ ἐμπορικὸς Σύλλογος Αἰγίου πέμπει ὑπόμνημα αὐτοῦ περὶ τροποποιήσεως τοῦ περὶ Κυριακῆς ἀργίας Νόμου. 4) Ὁ Σύλλογος «Ἀγίων Πάντων» Καλαβρύτων παρακαλεῖ ὅπως κατὰ τὴν 25 Μαρτίου ἀποσταλῆ ἀντιπροσωπεία τῆς Ἀνορθωτικῆς Βουλῆς, ἵνα χαιρετίσῃ ἐν ὀνόματι τοῦ ἔθνους τὸ λάβαρον τῆς Παλλιγγενεσίας.

Ἐγκρίνεται παραχρῆμα προτάσει τῶν βουλευτῶν κ. κ. **Γκλαβᾶ** καὶ **Καφετζοπούλου** ἡ σύστασις πενταμελοῦς ἐπιτροπῆς ἐκ βουλευτῶν, οὗς θέλει ὀρίσει ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Βουλῆς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

5) Φοιτηταὶ τοῦ ἔθν. Πανεπιστημίου παρακαλοῦσιν ὅπως ἐπιτραπῆ ἡ ἀνάνεωσις ἐγγραφῶν προηγουμένων ἐτῶν. 6) Ἐμποροὶ, ἐμποροῦπάλληλοι καὶ ὑπηρεταὶ τῆς Ἀμφίσσης ζητοῦσιν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου τῆς Κυριακῆς ἀργίας καὶ ἐν τῇ πόλει των. 7) Ποιμένες ὑπενοικιασταὶ τῶν λειβαδίων τῆς μονῆς Δαφνίου ζητοῦσιν ὅπως τοῖς χαρισθῆ τὸ μίσθωμα τῶν λειβαδίων τούτων διὰ τὸ ποιμενικὸν ἔτος 1910—1911 ἐπειδὴ τὰ ποιμνία των κατεστράφησαν. 8) Ἀπόστρατοι ὑπαξιωματικοὶ ἐκ Ναυπακτίας ζητοῦσιν ὅπως ὑπαχθῶσιν εἰς τοὺς νεωτέρους νόμους περὶ ἀποστρατείας ὑπαξιωματικῶν. 9) Οἱ ἔμποροι τοῦ δήμου Πηγείων ζητοῦσιν ἀπαλλαγὴν τοῦ φόρου τῶν ὀνίων καὶ ἐμπορευμάτων. 10) Ὁ ἠγούμενος τῆς Μονῆς «Ὀσίου Λουκά» παρακαλεῖ ὅπως ἀπαγορευθῆ ἡ κατεδάφισις ταύτης ἐχούσης ἱστορικὴν ἀξίαν. 11) Οἱ ἐκ Σύρου μέτοχοι «Ἀμοιβαίας» ζητοῦσιν ἀνάκλησιν τοῦ Β. Διατάγματος περὶ ἰδρύσεως ταύτης. 12) Οἱ ἱερεῖς Αἰτωλικοῦ ὑποβάλλουσιν ὑπόμνημα περὶ μεταρρυθμίσεως τοῦ περὶ ἐνοριακῶν Ναῶν Νόμου. 13) Ὁ Δήμαρχος Ἀμαλιαπόλεως πέμπει ψήφισμα τοῦ Δημ. Συμβουλίου περὶ παραχωρήσεως τῶν ἔθνικῶν γαιῶν Κελερίων καὶ Κονταρόλακα τοῖς Ἀμαλιοπολίταις. 14) Ὁ Δήμαρχος Ἀμαλιαπόλεως πέμπει ψήφισμα τοῦ Δημοτ. Συμβουλίου περὶ προσαρτήσεως τοῦ Δήμου των τῇ ἐπαρχίᾳ Βόλου. 15) Ἐμποροὶ Χαλκίδος ζητοῦσι μετάθεσιν τοῦ σταθμάρχου Χαλκίδος. 16) Ὁ Ν.

19
 ψήφισμα
 Δελφός
 16.

Λάσκαρης, εκ Χάβαρι τῆς Ἡλείας, ζητεῖ ἀναστολήν τοῦ περὶ ἰσοβιότητος τῶν δικαστῶν νόμου. 17) Οἱ κάτοικοι Μεσσηνίας ζητοῦσιν ἐγκρισιν τῆς συμβάσεως μεταξὺ Δήμου καὶ ἐταιρείας πρὸς ἠλεκτροφωτισμὸν τῆς πόλεως τῶν. 18) Ἐπιτροπὴ χωρίων Δήμου Πυλλήνης παρακαλεῖ ὅπως μὴ μεταφερθῆ τὸ ἐκεῖ ταχυδρομικὸν γραφεῖον εἰς Καλλιάνι. 19) Ὁ Ε. Δεσσύλας διαμαρτύρεται διότι δὲν τῷ ἐπετράπη νὰ ψηφοφορήσῃ κατὰ τὸ 1910, ὡς ὑπάρχοντος καὶ ἄλλου Δεσσύλλα καὶ 10) Οἱ ἐν Ῥίῳ κατάδικοι στρατιωτικοὶ καθιερθέντες ζητοῦσι χάριν.

Ἡ ἐπὶ τοῦ Συντάγματος ἐπιτροπὴ τῆς Βουλῆς ὑποβάλλει τὴν ἐκθεσὶν τῆς ἐπὶ τοῦ παραπεμφθέντος πρὸς αὐτὴν σχεδίου ψηφίσματος περὶ ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τοῦ ἀναθεωρηθέντος 3 άρθρου τοῦ Συντάγματος.

Ἡ ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν ἐπιτροπὴ τῆς Βουλῆς ὑποβάλλει τὴν ἐκθεσὶν τῆς ἐπὶ τοῦ ὑπομνήματος τῶν ἐκκαθαρισθέντων ἀξιωματικῶν τῆς ξηρᾶς, ζητούντων τὴν εἰς τὸν στρατὸν ἐπαναφορὰν τῶν. Θέλει ἐκτυπωθῆ καὶ διανεμηθῆ.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** ἀγγέλει μετὰ τοῦτο ὅτι ὁ Δήμαρχος Βόλου ἐκάλεσε τὴν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς ὅπως παραστῆ κατὰ τοὺς ἀγῶνας τῶν «Ἐλευθερίων» ζητεῖ δὲ τὴν ἄδειαν τῆς Βουλῆς, ὅπως ἀπουσιάσῃ ἐπὶ τριήμερον καὶ παραστῆ κατὰ τὰς ἐορτὰς ἐκπροσωπῶν κατὰ ταῦτα τὴν Ἐθν. Ἀντιπροσωπείαν.

Ἡ Βουλὴ ἀποδέχεται.

Χ. Βοζίκης Κατ' ἐντολήν τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν νομοσχεδίων ἀνακοινῶ πρὸς τὴν Βουλὴν ὅτι ἐδέχθη αὕτη κατ' ἀρχὴν τὴν ἀνάγκην τῆς ἐπείγουσας ἐπιψηφίσεως τῶν ὑποβληθέντων προχθὲς στρατιωτικῶν νομοσχεδίων.

Ε. Μενιζέλος (Ἵπουργὸς Στρατιωτικῶν). Ἡθέλον παρακαλέσει τὴν Βουλὴν ἵνα δεχθῆ ὅπως ἐγγραφῶσι καὶ πρωταχθῶσιν ἐν τῇ Ἡμερησίᾳ Διατάξει τὸ ψήφισμα περὶ ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τοῦ άρθρου 3 τοῦ Συντάγματος ὡς καὶ τὰ στρατιωτικὰ νομοσχεδία ἵνα καταστῆ δυνατὸν νὰ ψηφισθῶσι ταῦτα εἰς ἀ' συζήτησιν τὴν ἐσπέραν ταύτην.

Ἡ Βουλὴ ἀποδέχεται τοῦτο καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν

**Ἡμερησίαν Διατάξιν
τῶν Νομοθετικῶν Ἔργων**

Ἀνχνιῶσκεται καὶ γίνεται δεκτὸν δι' ἀναστάσεως ὑπὸ τῆς Βουλῆς τὸ ψήφισμα περὶ ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τοῦ ἀναθεωρηθέντος άρθρου 3 τοῦ Συντάγματος.

Τὸ ψήφισμα ἔχει οὕτω·

Ἡ Β' Ἀναθεωρητικὴ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων ἀσκοῦσα τὴν

ἐξουσίαν αὐτῆς πρὸς ἀναθεώρησιν καὶ μεταρρυθμίσιν τῶν μὴ θεμελιωδῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος.

Ψηφίζει

Τὸ ἀναθεωρηθὲν ἄρθρον 3 τοῦ Συντάγματος ἔχον οὕτω· «Οἱ Ἑλληγες εἶναι ἴσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου καὶ συνεισφέρουν ἰσὺς εἰς τὰ δημόσια βάρη, ἀναλόγως τῶν δυνάμεων» τῶν· μόνον δὲ οἱ πολῖται Ἑλληγες εἶναι δεκτοὶ εἰς ὅλας τὰς δημοσίας λειτουργίας πλὴν τῶν δι' εἰδικῶν νόμων εἰσαγομένων ἐιδικῶν ἐξαιρέσεων. Πολῖται εἶνε ὅσοι ἀπέκτησαν ἢ ἀποκτήσωσι τὰ προσόντα τοῦ πολίτου κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Κράτους. Εἰς πολίτας ἑλληγας τίτλοι εὐγενείας ἢ διακρίσεως οὔτε ἀπονέμονται οὔτε ἀναγνωρίζονται».

Θέλει ἰσχύσει ἀπὸ τῆς ἐπικυρώσεως τῶν πρακτικῶν τῆς συνεδρίας, ἐν ἣ θέλει γίνῃ ἡ τοιαύτη ἐπιψήφισις.

Ψηφίζονται ἐπίσης κατ' ἀρχὴν, ἄρθρον καὶ συνολοὺν τὰ εἰς ἀ' συζήτησιν νομοσχεδία 1) «περὶ προσκλήσεως ἀλλοδαπῶν ἀξιωματικῶν διὰ τὸν στρατὸν τῆς ξηρᾶς» 2) «περὶ ἐκτελέσεως ὀχυρωτικῶν ἔργων διὰ τῶν πόρων τοῦ ταμείου τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης» καὶ 3) «περὶ ἐκτελέσεως ἐπισκευῶν εἰς τοὺς ὑπάρχοντας παλαιούς στρατῶνας καὶ σταύλους» καὶ «περὶ κατασκευῆς συμπληρωτικῶν ἐργασιῶν διὰ τὴν ἐπάρκειαν τῶν στρατωνισμῶν».

Α. Ἀλεξανδρῆς (Ἵπουργὸς Παιδείας). Ὑποβάλλει νομοσχέδιον «περὶ δωρεᾶν ἐγγραφῆς καὶ ἀνανεώσεως ταύτης ὡς καὶ παρατάσεως τοῦ χρόνου τῶν ἐγγραφῶν καὶ ἀνανεώσεων τῶν φοιτητῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου».

Θέλει ἐκτυπωθῆ καὶ διανεμηθῆ.

Ἀκολούθως ὁ κ. ἐπὶ τῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσεως Ἵπουργὸς ποιεῖται μικρὰν εἰσήγησιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ κ. **Α. Ἀλεξανδρῆς** ἄρχόμενος τοῦ λόγου του, λέγει, ὅτι εἰς τὴν κατάρτισιν τοῦ προγράμματος τούτου ἡ Κυβέρνησις χωρὶς ν' ἀμελήσῃ νὰ συμβουλευθῆ τὰ φῶτα τῶν πρὸ πολλοῦ προηγμένων ἡμῶν εἰς πολιτισμὸν εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν, τὰς γνώμας τῶν παρ' ἡμῖν εἰδικῶν ἀνδρῶν καὶ τὰ μέτρα καὶ τῶν μέχρι σήμερον διοικησάντων τὴν Παιδείαν πολιτικῶν ἀνδρῶν τοῦ τόπου κύριον σύμβουλον πρὸ παντός ἔσχε τὴν ἑλληνικὴν χώραν διότι ἠθέλησεν ὅπως ἡ ἐκπαίδευσις τῶν ἑλληνοπαίδων γίνηται φυσικὴ, σύμφωνος μὲ τὴν ἰδιαιτέραν μορφήν, ἥθη, καὶ δυνάμει, τοῦ τόπου καὶ μὲ τὸν ἐνεκὸν ὅλων τούτων προκύπτοντα ἰδιαιτέρον κοινωνικὸν καὶ ἐπαγγελματικὸν τοῦ ἑλληνοσ περιουρισμῶν καὶ οὐγὶ κατ' ἀντιγραφὴν τῶν ἀλλαχοῦ σχετικῶς διδασκομένων. Εὕρισκεται ὅτι ἡ μέχρι σήμερον παρεχομένη μόρφωσις τῆς πολιτείας

εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν ὀρειῶν καὶ ἐκ τῶν πόλεων ἀπομακρυσμένων μερῶν ἦτο' πλημμελής διότι τὸ ἔργον τοῦ διδασκάλου τῶν μερῶν τούτων εἶνε, πῶς οὗτος νὰ διδάξῃ ἀνάγνωσιν καὶ ἀριθμητικὴν, ἐξυπηρετούσας τὰ μικρὰ συναλλακτικὰ συμφέροντα τῶν χωρικῶν, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου νὰ περιστείλῃ δι' ἠθικῆς διδασκαλίας τὴν αὐξοῦσαν ἐκεῖ τάσιν πρὸς ἀδικοπραγίαν καὶ νὰ ἐξάρῃ τῶν μαθητῶν τὰ ἀγαθὰ τοῦ πατρῶου ἐπαγγέλματος καὶ τῆς προσηλώσεως εἰς τὸν τόπον πρὸς ἐκμετάλλευσιν αὐτοῦ. Πρὸς τοῦτο ὑποβάλλει νομοσχέδιον·

1) Περί ἀγροτικῶν διδασκάλων καὶ θερινῶν αὐτῶν ἀσκήσεων·

Δι' αὐτοῦ οἱ ὑποδιδάσκαλοι, ὀνομαζόμενοι ἀγροτικοί, ὑποχρεοῦνται νὰ φοιτῶσιν κατὰ τὸ θέρος ἐπὶ τριετίαν εἰς τὰς πλησίον γεωργικὰς σχολὰς ὅπως διδασκῶσιν ἀναλόγως τοῦ τόπου τῆς διδασκῆς αὐτῶν γεωργικὰς γνώσεις. Ἐνεκα δὲ τῶν ἐξαιρετικῶν τούτων προσπαθειῶν αὐτῶν διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν βελτιοῦται διὰ τοῦ νομοσχεδίου ἡ διδασκτικὴ αὐτῶν θέσις ποικιλοτρόπως.

Ἐποβάλλει ἐπίσης νομοσχέδιον·

2) Περί σχολικῶν ἀγροκηπίων.

Διὰ τοῦ ὁποίου, λέγει, θὰ ἐπιτευχθῇ ἡ διὰ μακρῶν ὑποδειγματικῶν καὶ πειραματικῶν διδασκαλιῶν ἀνάπτυξις τοῦ ζήλου πρὸς ἐκμετάλλευσιν τῶν φυσικῶν δυνάμεων τῆς γῆς.

Ἀναπτύσσει κατόπιν τὴν σημασίαν τοῦ ἠθοπλαστικοῦ ἔργου τοῦ ἱερέως, ὅστις λέγει, τὸσον ἐν Εὐρώπῃ ὅσον κατὰ τοὺς δουλικούς χρόνους τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐπετέλεσε θαύματα ὡς διδάσκαλος καὶ κατηχητὴς τῶν παιδῶν καὶ ἠθικὸς σύμβουλος τῶν οἰκογενειῶν. Παρ' ἡμῖν ταῦτα πάντα ἐλησημόνησαμεν καὶ οὐδέποτε φροντίσαμεν νὰ μορφώσωμεν ἱερεῖς, ἔχοντας τοιαύτην ἐκπαιδευτικὴν καὶ ἀνθρωπιστικὴν ἀποστολήν.

Ἐποβάλλει ὅθεν νομοσχέδιον·

3) Περί ἱεροδιδασκαλείων.

Δι' αὐτοῦ εἰς τὰς ἱερατικὰς σχολὰς τῆς Τριπόλεως, Ἄρτης καὶ Χαλκίδος οἱ ἀγροτικοὶ διδάσκαλοι θὰ διδάσκωνται ἐκπαιδευτικὰ καὶ θρησκευτικὰ ἅμα μαθήματα, ὥστε ἐξερχόμενοι ἐκεῖθεν θὰ διορίζωνται διδάσκαλοι τοῦ χωρίου μέχρις οὗ, ὅταν φθάσῃ τὴν ἡλικίαν τοῦ νόμου ἱεραθῶσι, παρακολουθοῦντες οὕτω τὸν πολίτην κατὰ μὲν τὴν νεαρὰν ἡλικίαν ὡς διδάσκαλοι, κατὰ δὲ τὸν ἔγγαυον βίον ὡς ἱερεῖς.

Κατόπιν, λέγει, ὅτι τὸ μέχρι τοῦδε κρατοῦν σύστημα τῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς τετραετῆ στοιχειώδη, τριετῆ εἰς τὰ

ἑλληνικὰ σχολεῖα, καὶ τετραετῆ εἰς τὰ γυμνάσια δὲν ἀπέδωκεν ἀγλαοὺς καρπούς. Ἡ τετραετής στοιχειώδης παιδεία πραγματικῶς ἔνεκα τῶν μεγάλων θερινῶν διακοπῶν, τῶν πολλῶν παρ' ἡμῖν ἀσθενειῶν καὶ τῆς ἀσθενοῦς ἅμα τῆ εἰσόδου τοῦ μικροῦ εἰς τὸ σχολεῖον ἀντιλήψεως εἶνε διετής, συνεπῶς ἀδύνατον κατ' αὐτὴν ὁ μαθητὴς ν' ἀποκτήσῃ ὅλην ἐκείνην τὴν μάθησιν. Ἡς ἔχει ἀνάγκη κατόπιν κατὰ τὸν ἐπαγγελματικὸν τοῦ βίου. ὅταν δὲ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐκ τῶν εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα 250 χιλιάδων κατ' ἔτος φοιτῶντων, μόνον 5293 ἀκολουθοῦσι γυμνασιακὰς σπουδὰς θὰ πεισθῶμεν ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν, ὅπως κατορθωθῇ θετικὴ ἀπόκτησις τῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὰς ποικίλας τῆς ζωῆς γνώσεις. ἡ καθοδήγησις ἀπλάστων ψυχῶν εἰς ἀνάγκας ἠθικὴν διδασκαλίαν καὶ κατήχησιν τῶν ἀρετῶν τοῦ πατρικοῦ ἐπαγγέλματος, εἰ μὴ νὰ αὐξηθῇ ἡ ἐν τῷ στοιχειῷδαι σχολεῖω φοίτησις εἰς ἐξαετῆ. Τὸ Ἑλληνικὸν σχολεῖον δὲν εὕρισκει ἐπιτυγχάνον τὴν συμπλήρωσιν τῆς τετραετοῦς σήμερον ἐν τοῖς δημοτικαῖς σχολαῖς ἐκπαιδεύσεως, διότι πρῶτον ἐκ τῶν 259 χιλιάδων ἐτησίως μαθητῶν 15 χιλ. μόνον ζητοῦσιν εἰς αὐτὸ τοιαύτην συμπλήρωσιν· ἄλλως εἶναι ἥκιστα παιδαγωγικὸν νὰ λαμβάνηται ὁ μαθητὴς ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ δημοδιδασκάλου μόλις ἐγνώρισεν τὴν μέθοδον αὐτοῦ διὰ τῆς ὁποίας κατωρθώθη μετ' εὐχερείας νὰ προσοικειωθῇ τὴν μάθησιν, καὶ νὰ ῥίπτηται εἰς ἄλλο ὕφος, σύστημα καὶ μέθοδον. Τὸ σύστημα ἄλλως τῶν Καθηγητῶν καὶ τῶν δημοδιδασκάλων καίτοι ἀπὸ τῆς αὐτῆς παιδαγωγικῆς ἀρχῆς ἀπορρέον, εἶναι διάφορα, τὸ μὲν τοῦ δημοδιδασκάλου βλίνον εἰς τὴν διάπλασιν τοῦ μαθητοῦ ἀπὸ τῶν αἰσθητηρίων εἰς τὰς ἐννοίας, τὸ δ' ἕτερον κατευθυνόμενον ἀμέσως εἰς αὐτάς· ἀλλ' εἶναι ἀδύνατον πρὸ τοῦ 13 ἔτους νὰ θεωρήσωμεν τὸν παῖδα ἱκανὸν νὰ συγκρατήσῃ εὐχερῶς τὴν διδασκῆν, μὴ βοηθουμένην ὑπὸ τῆς παρρητήσεως.

Ἐπίσης ὅτι ἡ ἀντίρρησις ὅτι ἐκ τῶν ἐξαετῶν σχολείων ἄνευ τῆς συνδρομῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ εἰσόδου τοῦ μαθητοῦ εἰς τὸ γυμνάσιον θὰ εἶναι ἀλματική, εἶναι ἀβάσιμος κατὰ τὸν κ. Ἰπουργόν, διότι ἐπὶ ἔτη ἤδη μαθηταὶ εἰσέρχονται εἰς τὸ σχολαρχεῖον, ὅπερ ἀντιστοιχοῖ μὲ τὴν πρώτην γυμναστικὴν τάξιν τοῦ συστήματος αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ ἐξαετοῦς στοιχειώδους σχολείου μετ' ἐξετάσεις, κρινόμενοι ἱκανοὶ πρὸς τοῦτο. Ἄλλως τὰ προγράμματα τῶν τελευταίων τάξεων τοῦ ἐξαετοῦς καὶ τῶν δύο τοῦ Ἑλληνικοῦ, λέγει, ὅτι εἶναι τὰ ἴδια καὶ αἱ γνώσεις τῶν δημοδιδασκάλων πρὸ παντὸς εἰς τὰ φυσιογνωστικὰ μαθήματα θὰ αὐξηθῶσιν εἰς τὸ μέλλον διὰ τοῦ νομοσχεδίου.

4) Περί θερινῶν ἀσκήσεων τῶν δημοδιδασκάλων.

Ἐποβάλλει ἐπίσης δύο νομοσχέδια:

5) Περί μεταρρυθμίσεως τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως καὶ

6) Περί ὀργανώσεως τῆς Μέσης ἐκπαιδεύσεως.

Διὰ τοῦ τελευταίου τούτου τὰ γυμνάσια ἀποτελοῦνται πλέον ἐξ ἑξ τάξεων.

Ὁ λόγος τῆς μεταρρυθμίσεως ταύτης εἶναι ὅτι σήμερον οἱ μαθηταὶ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως εἶναι ἄκρως ἐπιβιβασμένοι· οἱ δὲ ὄροι τῆς διδασκαλίας ἔχουσιν ὑπερβῆ τὸ ὄριον τὸ ἐπιτρεπόμενον ἀπὸ τῆς σχολικῆς ὑγιεινῆς καὶ παιδαγωγικῆς, ἐφ' ὅσον δὲ τὸ ποσὸν τῶν μαθημάτων δὲν εἶναι πρέπον νὰ ἐλαττωθῇ, δεόν νὰ συζητῆ ὁ χρόνος ὅπως ἀκόπως καὶ ἀβιάστως γίνηται ἡ σπουδῆ. Προσθέτει ἀκόμη ὅτι ἡ μεγαλύτερα τῶν μεταρρυθμίσεων θέλει εἶσθαι ἡ τῶν προγραμμάτων τῆς Μέσης καὶ στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως διὰ τῆς ὁποίας θὰ κατορθωθῇ νὰ δημιουργηθῇ μεγαλύτερα τῷ μαθητῇ αὐτενέργεια τῆς σημερινῆς. Ἡ μεταρρύθμισις αὕτη θὰ γένηται κατὰ τὸ θέρος συγκαλουμένης μεγάλης ἐξ εἰδικῶν Ἐπιτροπείας.

Ἐπίσης πλεῖστα τῶν σημερινῶν Ἑλληνικῶν σχολείων μετατρέπονται εἰς προπαρασκευαστικὰ ἐπαγγελματικὰ σχολὰς διὰ τοῦ ὑποβαλλομένου νομοσχεδίου.

1) Περί προπαρασκευαστικῶν ἐπαγγελματικῶν σχολῶν.

Οὕτω, λέγει, ἐν ᾧ τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα εἶχον ἤδη καταργηθῆ διὰ τοῦ τελευταίου νόμου περὶ διδασκαλείου τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως δι' οὗ ἐπετράπη ἡ ἀπ' εὐθείας εἴσοδος εἰς τὸ σχολαρχεῖον τῶν ἀποφοίτων ἐκ τοῦ ἐξαετοῦς στοιχειώδους, συγκρατοῦνται τὰ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν μετατρέπομενα εἰς πρακτικὰς σχολὰς διὰ τούτων δὲ ὄχι μόνον παρασκευάζεται ὁ μαθητῆς εἰς τὴν κατανόησιν τῶν τεχνικῶν μαθημάτων τῶν ἀνωτέρων γεωπονικῶν, ἐμπορικῶν καὶ ναυτιλιακῶν σχολῶν, ἀλλὰ συμπληροῖ τὰς ἐκ τοῦ στοιχειώδους ἐξαετοῦς σχολείου γνώσεις του εἰς πρακτικὴν καὶ λίαν προσοδοφόρον ἐκπαίδευσιν, φυγαδεύεται οὕτως ἡ ἡμιμάθεια ἡ κρατούσα εἰς τὰς βιομηχανικὰς καὶ ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ ἀποτρέπεται ἡ διὰ τῆς τοιαύτης πρακτικῆς τροπῆς τῆς ἐκπαιδεύσεως ἡ πρὸς τὰς κλασσικὰς σπουδὰς ῥοπή ἡ ἐπαπειλοῦσα νὰ ἀναπτύξῃ τὸ μέγα νόσημα τῶν μεμορφωμένων ἀέργων. Ἐπίσης ὑποβάλλει νομοσχέδιον.

8) Περί ὀργανώσεως τῆς γυναικείας ἐκπαιδεύσεως, καὶ

9) Περί διδασκαλείου τῶν θηλέων.

Διὰ τοῦ πρώτου νομοσχεδίου λαμβάνεται μέριμνα περὶ συμπληρωματικῆς διδασκαλίας τοῦ Γυναικείου πληθυσμοῦ.

τοῦ μὲν ἀγροτικοῦ διὰ διδασκῆς γεωργικῶν στοιχείων γυναικείας ἀντιλήψεως, τοῦ δὲ Ἀστικοῦ διὰ φοιτήσεως εἰς οἰκονομικὰς χειροτεχνικὰς καὶ καλλιτεχνικὰς σχολὰς. Οὕτως ἀνοίγονται πλεῖστα στάδια ἐργασίας διὰ τὴν γυναῖκα τὴν τυχοῦσαν διανοητικῆς παιδεύσεως, συντρεχούσης τῆς πολιτείας τὴν παρ' αὐτῆς ἔντιμον ἐξοικονόμησιν τῆς ζωῆς. Τὸ ἕτερον νομοσχέδιον θεραπεύει τὴν ἀνάγκην τῆς διαιρέσεως τῶν γνώσεων καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν δι' ὅλους πρακτικῶν σκοπῶν ἐκπαιδευομένων δημοδιδασκαλιστῶν καὶ τῶν Ἑλληνίδων τῶν ἐπιζητουσῶν ἀνωτέρας σπουδᾶς διὰ μεγαλύτεραν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν μόρφωσιν, πρὶν εἰσελθῶσιν εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον.

Ἐποβάλλει Νομοσχέδιον

10) Περί μεταρρυθμίσεως τοῦ πρακτικοῦ λυκείου, ὅπερ, ὡς ἔχει σήμερον, λέγει, δὲν ἐκπληροῖ τὸν σκοπὸν ὃν προέθετο. Ἀναπτύσσει ἐπίσης ὅτι ὁμοψήφως κατεδικάσθη παρὰ τῆς κοινῆς γνώμης ὁ θεσμὸς τῶν ἐποπτικῶν Συμβουλίων τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ὁ ὁποῖος διέψευσε παταγωδῶς τὴν ἀρχὴν τῆς τοπικῆς ἐκπαιδευτικῆς αὐτοδιοικήσεως. Ἐν τοσοῦτῳ αἱ καταχρήσεις τοῦ θεσμοῦ τούτου δὲν πρέπει νὰ κάμωσιν ἡμᾶς ἐπιλήσιμονας τῶν μεγάλων πλεονεκτημάτων τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, ἥτις ἐνεκα τούτου διατηρεῖται καὶ ἐν τῷ Συντάγματι. Ἐποβάλλει ὅθεν νομοσχέδιον

11) Περί Κεντρικοῦ ἐποπτικοῦ Συμβουλίου τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως τοῦ ὁποίου ὀφείλεται νὰ προσδοκῆται ἡ ἐπιτυχία, διότι ὄχι μόνον ἐν ταῖς μεγάλας πόλεσι καὶ οἱ ἐν μορφώσει προηγμένοι κατὰ τεκμήριον παρέχουσι περισσότερα ἐχέγγυα εὐσυνειδήτου ἀντιλήψεως τῶν καθηκόντων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπίβλεψις τῆς πολιτείας θέλει εἶσθαι πλέον ἀγρυπνος.

Ἐποβάλλει ἐπίσης νομοσχέδιον

12) Περί μεταρρυθμίσεως τοῦ νόμου περὶ Ἐποπτικοῦ Συμβουλίου τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως καὶ

13) Νομοσχέδιον περὶ Ὄργανισμοῦ τῆς Κεντρικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ἐπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν δι' ὧν ἀναλαμβάνονται ἐκ μέρους τῆς πολιτείας δικαιώματα ἐποπτείας καὶ μεζόνος ἐλέγχου τῶν λειτουργῶν τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς Κεντρικῆς ὑπηρεσίας, καὶ

14) Νομοσχέδιον περὶ μεταρρυθμίσεως τοῦ νόμου ΓΣΑ' περὶ διδασκτικῶν βιβλίων.

Διακόπτεται μετὰ τοῦτο ἡ συνεδρίασις ἐπὶ σ'.

Μετὰ τὴν διακοπὴν

Ὁ κ. Ἀλεξάνδρου (Ἐπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν) ὑποβάλλει τὰ ἐξῆς νομοσχέδια ἀφορῶντα τὴν ἀνωτάτην ἐκπαίδευσιν.

1) Ὁργανισμὸν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.

2) Ὁργανισμὸν τοῦ Καποδιστριακοῦ. Συνοδεύουσι δὲ αὐτοὺς πέντε κανονισμοὶ τῆς Θεολογικῆς, Νομικῆς, Φιλοσοφικῆς, Ἱατρικῆς καὶ Φυσικομαθητικῆς σχολῆς. Ἐπίσης δὲ κανονισμοὶ τῶν Κλινικῶν, κανονισμοὶ τῶν Ἐργαστηρίων καὶ κανονισμοὶ τῶν Φροντιστηρίων.

Τὰ νομοθετήματα ταῦτα, λέγει, δὲν εἶναι πολλὰ, ὅταν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι εἰς τὴν Ἀνωτάτην ἐκπαίδευσιν οὐδεμίαν ὀργάνωσιν ἔχομεν, διότι ὁ προσωρινὸς κανονισμὸς ὁ διέπων αὐτὴν εἶνε τοῦ 1837.

Πρὸς ἐκτέλεσιν μεγάλῃς ἀξιώσεως καὶ ἀνάγκης τῆς ἐπιστήμης, πολλαχοῦ ἐκπληρωθείσης, συνιστᾶται Πανεπιστήμιον θεωρητικῶν ἐπιστημῶν καὶ Πανεπιστήμιον πρακτικῶν τοιοῦτων· οὕτως ἐκτελεῖται καὶ ἡ θέλησις τοῦ ἀειμνήστου Δομπόλη ἀφῆσαντος τῷ Ἑλληνικῷ Κράτει τὴν περιουσίαν τοῦ πρὸς ἀνέγερσιν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ Πανεπιστημίου τῷ 1906. Τὸ ἐν Πανεπιστήμιον ἐκ τῆς Νομικῆς, τῆς Θεολογικῆς καὶ τῆς Φιλοσοφικῆς ἀποτελούμενον ὀνομάζεται «Καποδιστριακόν», τὸ δ' ἐκ τῆς Ἱατρικῆς καὶ Φυσικομαθητικῆς σχολῆς ὀνομάζεται «Ἐθνικόν». Εἰσάγεται ἡ μεταρρυθμισίς εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν διαιρουμένην εἰς τμήμα «Νομικόν» καὶ Πολιτικῶν ἐπιστημῶν, εἰς ὃ θὰ παρασκευάζωμεν ὄχι μόνον Διπλωματικούς ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιποὺς διοικητικοὺς ὑπαλλήλους, οἵτινες σήμερον στεροῦνται πάσης εἰδικῆς καταρτίσεως. Ἐπίσης συνιστᾶται «Ὀδοντοϊατρικὴ σχολή», ἧς τινος ἡ σημαντικὴ ὠφέλεια, λέγει, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξαρθῇ. Ἐν τοῖς ὀργανισμοῖς καθίσταται ἡ αὐτοδιοίκησις τῶν Πανεπιστημίων, ἡ δὲ σύνθεσις τῆς Συγκλήτου ἐκ τῶν προκοσμητόρων καὶ ἡ διαδοχὴ τοῦ Πρυτάνεως παρὰ τοῦ Ἀντιπρυτάνεως ἐξαποχλιζέει πεπειραμένην διοίκησιν τῶν Πανεπιστημίων. Αὕτη γίνεται διὰ κοινοῦ Πρυτάνεως καὶ Συγκλήτου πρὸς μεῖζον κύρος τῶν ἀρχῶν τὸ Ἀνώτατον διδακτικὸν Προσωπικὸν σύγκειται ἐξ ἐπιτίμων, τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων Καθηγητῶν. Ὁ εἰσαγόμενος θεσμὸς τῶν ἐκτάκτων Καθηγητῶν, λέγει, θέλει ἀναπτύξει τὴν ἀμιλλαν μεταξὺ Καθηγητῶν καὶ ἀκόμη θὰ μᾶς δώσῃ τοὺς τελειοὺς Ἀνωτάτους ὑπαλλήλους τῆς διοικήσεως, ὧν στεροῦμεθα σήμερον.

Ἡ θητεία τῶν ἐκτάκτων Καθηγητῶν εἶναι πενταετής, ὅπως ἀναπτυχθῇ οὕτω παρ' ἡμῖν ἡ ἐπιστημονὴ κινήσις, ναρκωθεῖσα ἐνεκα τῶν κειμένων διατάξεων. Τὸ κτώτατον Διδακτικὸν Προσωπικὸν σύγκειται ἐκ τῶν Καθηγητῶν ἑπτὰ ξένων γλωσσῶν, αἵτινες διὰ τοῦ νέου Ὁργανισμοῦ θὰ διδάσκωνται εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ ἐκ τῶν Ὑφηγητῶν. Οἱ

Ὑφηγηταὶ θὰ διορίζωνται μόνον διὰ μαθήματα ἐν οἷς δὲν ὑπάρχει τακτικὸς καὶ ἑκτακτὸς Καθηγητής. Οὕτως οὔτε συγκρούσεις καὶ ἀντιζηλίαι θὰ ἐπέρχωνται καὶ θὰ διδάσκωνται νέοι κλάδοι, χρησιμώτατοι διὰ τοὺς φοιτητάς.

Ἐδραὶ ὀρίζονται τακτικαὶ ἐν Θεολογικῇ ἑπτὰ (7), ἐν τῇ Φιλολογίᾳ 13, ἐν τῇ Ἱατρικῇ 17, καὶ ἐν τῇ Φυσικομαθηματικῇ 14, ὀνομαζόμεναι πᾶσαι ἐν τοῖς νομοσχεδίοις. Ἐκτακτοὶ δὲ Καθηγηταὶ· 2 ἐν τῇ Θεολογικῇ, 8 ἐν τῇ Νομικῇ, 5 ἐν Φιλοσοφικῇ, 10 ἐν τῇ Ἱατρικῇ καὶ 6 ἐν Φυσικομαθηματικῇ. Αἱ ἑκτακτοὶ ἑδραὶ ὀρισθήσονται διὰ Β. Δ., τῇ προτάσει τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.

Τακτικὸς καθηγητὴς διορίζεται ἐκ τοῦ εἰδικοῦ κλάδου, δημοσιεύσας μίαν τοῦλάχιστον πρωτότυπον πραγματείαν καὶ ἔχων ἀνεπίληπτον διαγωγὴν καὶ λαβὼν τὰ $\frac{2}{3}$ τῶν τακτικῶν καθηγητῶν. Ἡ ψηφοφορία εἶνε φανερά καὶ ἡ ψῆφος ἠτιολογημένη, δημοσιεύονται δὲ ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως ἡ ἔκθεσις τῆς ἐπιτροπείας, ἧτις ἐξήτασε τὰ ἔργα τῶν ὑποψηφίων καὶ τὸ πρακτικὸν μετὰ τῶν αἰτιολογιῶν τῶν ψηφοφορησάντων.

Οἱ ἑκτακτοὶ Καθηγηταὶ διορίζονται κατόπιν διαγωνισμοῦ, οὔτινος τὰ καθέκαστα ὀρισθήσονται διὰ Β. Διατάγματος.

Ἐπίσης οἱ Ὑφηγηταὶ, οὐχὶ περισσότεροι τῶν δύο εἰς ἕκαστον μάθημα, οἱ ἐπιμεληταὶ καὶ βοηθοὶ διορίζονται κατόπιν διαγωνισμοῦ. Ἡ θητεία τῶν τε ἐπιμελητῶν καὶ βοηθῶν Κλινικῆς εἶναι τριετής μὴ ἀνανευμένη. Ἀπαγορεύεται δὲ αὐτοῖς ἡ συντήρησις ἰδίας Κλινικῆς.

Οἱ μισθοὶ τῶν τακτικῶν Καθηγητῶν μετὰ τοῦ Φροντιστηρίου ἀνέρχονται εἰς δραχ. 500, καὶ τοῦ ἐπιμισθίου τῶν δύο πενταετιῶν εἰς ἐξακοσίας (600). Τῶν ἐκτάκτων εἰς 200 καὶ τῶν ἐπιμελητῶν εἰς 200, ἀλλ' ἀπαγορεύεται τοῖς τελευταίοις ἡ παρὰ τῶν φοιτητῶν λήψις ἀμιβῶν διὰ τὰς φροντιστηριακὰς ἀσκήσεις.

Ἡ φοίτησις τῶν Πανεπιστημίων ὀρίζεται τετραετής, ἐκτὸς τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς, ἧτις εἶναι πενταετής, ἀλλ' ἄνευ πρακτικῶν ἐξετάσεων, διότι ὡς διασκευάζεται διὰ τοῦ ὀργανισμοῦ ἡ πρακτικὴ εἰς τὰς κλινικὰς τῶν τριῶν κλινικῶν ἐτῶν ἀσκήσις ἀρκεῖ, λέγει ὁ κ. Ὑπουργός. Ἐκαστος Καθηγητὴς διδάσκει τοῦλάχιστον 4 ὥρας τὴν ἑβδομάδα, ὧν μίαν τοῦλάχιστον φροντιστηριακῶς. Τὸ διδασκόμενον μάθημά του ἐξαντλεῖ ὁ Καθηγητὴς ἐντὸς δύο ἐτῶν, Ἐπίσης δὲ ἐντὸς δύο ἐτῶν ἀπὸ τοῦ διορισμοῦ του ἐκδίδει οὗτος εὐσύνοπτον σύγγραμμα ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου ἐξετάζει. Ταῦτα, λέγει, ἀπαιτοῦσι κατάρτισιν πολλὴν καὶ ἐπιμέλειαν οὐ τὴν τυχοῦσαν, μετὰ δὲ τῶν ἀναγκαστικῶν φροντιστη-

ρίων παρά τῶν Καθηγητῶν ἔσονται ἡ Λυδία λίθος τῆς ἀξίας αὐτῶν. Ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς Καθηγητὰς τῆς Ἀνατομίας, τῆς Φυσιολογίας, Φαρμακολογίας, Παθ. Ἀνατομίας, καὶ μικροβιολογίας νὰ ἐξασκῶσι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἱατροῦ, ἀλλὰ διπλασιάζεται τὸ ἐπιμίσθιον. Μόσιον οὕτω, κατὰ τὸν κ. Ὑπουργόν, θὰ ἐπιδοθῶσιν οὗτοι εἰς τὰ ἐργαστήρια των ἀπὸ τὰ ὁποῖα προσδοκῶμεν τὴν παραγωγικὴν πρῶδον τῆς Ἰατρικῆς. Ἀπαγορεύεται ἐπίσης εἰς τοὺς Καθηγητὰς τοῦ διευθύνοντος κλινικὰς τοῦ Πανεπιστημίου νὰ διατηρῶσιν ἰδίαν κλινικὴν, οὐδὲ οἱ δικηγόροι ἐξ αὐτῶν νὰ δικηγορῶσιν, ἐκτὸς εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον καὶ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας.

Αἱ ἐξετάσεις τῶν φοιτητῶν εἰσὶ τμηματικαὶ ἐνιαύσιοι, γινόμεναι τοὺς δύο πρώτους μῆνας τοῦ ἐπομένου χειμερινοῦ ἐξαμήνου. ὁ δὲ εὐδοκίμησας κατὰ τὴν τελευταίαν ἐξέτασιν λαμβάνει πτυχίον μετ' ἀναλόγου βαθμοῦ. ὅπως ἐπιτραπῆ ἢ ἐπὶ πτυχίῳ ἐξέτασις δέον νὰ παρουσιάσῃ ἀποδείξεις φροντιστηριακῶν ἀσκήσεων καθ' ὅλα τὰ ἔτη καὶ ἀπόδειξιν ὅτι διήκουσε καθ' ὅλα τὰ ἔτη μίαν τοῦλάχιστον ξένην γλῶσσαν ὅπως μὴ ἀπομάθῃ δὲ ὁ φοιτητὴς τὰ μαθηθέντα ἐξετάζεται καὶ εἰς δύο μαθήματα, ἅτινα κληροῦνται τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐξ ὅλων τῶν μαθημάτων, εἰς ἃ ἐξητάσθη κατὰ πάσας τὰς τμηματικὰς ἐξετάσεις.

Ὁ πτυχιούχος δύναται νὰ λάβῃ τὸν τίτλον καὶ τὸ δίπλωμα τοῦ διδάκτορος ὑποβάλλον διατριβὴν τῇ οἰκείᾳ σχολῇ καὶ ἐπανεξεταζόμενος.

Τὰ ἐκπαιδευτικὰ τέλη τῶν φοιτητῶν διὰ πάσας τὰς σχολὰς διατηροῦνται τὰ αὐτὰ αἱ δὲ διατάξεις τῶν παρόντων Ὁργανισμῶν ἐφαρμόζονται οἷτινες θὰ ἐγγραφῶσιν τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1911.

Αὐταὶ εἰσὶν αἱ μεταρρυθμίσεις. λέγει ὁ κ. Ὑπουργός, αἷτινες ἐπιφέρονται, διὰ τῶν ἰένων Ὁργανισμῶν, προσπιθεμένων ἀκόμη ἐπιμελῶν καὶ λεπτομερῶν διατάξεων περὶ τῆς διαχειρίσεως τοῦ Πανεπιστημίου. Ἄλλ' ὅλαι αὐταὶ αἱ μεταρρυθμίσεις θὰ ἦσαν μικροῦ λόγου ἀξία διὰ τὴν Ἰατρικὴν σχολὴν, ἐὰν δὲν ἐφροντίζαμεν περὶ τῆς βελτιώσεως τῶν κλινικῶν αὐτῆς, δι' ὃ καὶ ἰδρύνονται Κλινικαὶ τακτικῶν ἰδρῶν: Δύο παθολογικαί, δύο χειρουργικαί, μία παιδιατρικὴ Μαιευτικὴ, Ὀφθαλμολογικὴ, φρενολογικὴ. Ἀφροδισίων νοσημάτων καὶ τῆς εἰδικῆς νοσολογίας ἐκ 40 κλινῶν ἐκάστη διὰ τὸν Τακτικὸν Καθηγητὴν καὶ 20 διὰ τὸν ἑκτακτον μὲ ἰδιαιτέρον διαμέρισμα ἐξωτερικῶν ἀσθενῶν, εἰς ὃ ἐξασκῶνται πρακτικῶς οἱ τελειόφοιτοι. Οὕτω καταργεῖται ἡ Ἀστυκλινικὴ μηδὲν ἔτι χρησιμὸς οὐσα πλέον.

Ὡς πρὸς τὸ οἰκονομικὸν μέρος τῶν Νομοσχεδίων, λέγει.

οὐδεμία ἐπιβάρυνσις ἐπέρχεται οὔτε εἰς τοὺς φοιτητὰς, οὔτε εἰς τὸ Κράτος, διότι παρά τὴν φαινομενικὴν αὐξήσιν τῶν ἀσκήτρων πραγματικῶς μειοῦνται τὰῦτα διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν φοιτητῶν ἐκ τῶν ἰδιωτικῶν φροντιστηρίων καὶ τῶν ἰδιαιτέρων πρὸς τοὺς Ἐπιμελητὰς καὶ Βοηθοὺς καταβολῶν, τῶν λίαν ὑπερόγκων.

Τοιαῦτα εἰσὶ τὰ μέτρα τῆς Κυβερνήσεως, λέγει, ἅτινα ἀφορῶσι τὴν ἐκπαίδευσιν ἐν γένει. ὅταν δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν Βουλὴν καὶ τὰ ἐπίλοιπα τὰ ἀφορῶντα τὰς καλὰς τέχνας, τὴν Ἀρχαιολογίαν, τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὰ σχολικὰ κτίρια, θὰ ἔχητε νὰ κρίνητε ὅλον τὸ ἐκπαιδευτικὸν πρόγραμμα τῆς Κυβερνήσεως. Δὲν ἐπαγγελόμεθα οὔτε εἰδικότητα, οὔτε πρωτοτυπίαν, διότι, τὰ Νομοσχέδιά μας κατηρτίσθησαν ἐπὶ τῇ βάσει καὶ τῶν φώτων τῆς ἀλλοδαπῆς καὶ τῶν γνώμων τῶν παρ' ἡμῖν εἰδικῶν καὶ τῶν μέτρων ἅτινα καὶ ἕτεροι πολιτικοὶ ἄνδρες κατήρτισαν. Ἐκ τούτων πάντων ἡ Κυβέρνησις ἔλαβε πᾶν ὅτι αὕτη ἐνόμισεν ὠφέλιμον καὶ πρόσφορον εἰς τὴν χώραν ἀναλόγως τῆς ἰδιαιτέρας καὶ ἐξαιρετικῆς αὐτῆς μορφῆς καὶ προσήρμοσεν εἰς τὴν ἰδικὴν τῆς κεντρικὴν ἰδέαν, ἣτις διέπει πάντα τὰ Νομοσχέδια αὐτῆς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους. ἔχει δὲ τὴν γνώμην τούτου ἐνεκεν ὅτι ἡ Βουλὴ θέλει ψηφίσει τὰ Νομοσχέδια ταῦτα τῶν ὁποίων τὴν μεγάλην σπουδαιότητα πᾶς τις κατανοεῖ, ὅταν ἀποδέχεται ὅτι ἡ εὐκρίνεια, ἣτις εἶναι ἡ ὑψίστη ἀρετὴ τοῦ πολιτικοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων, ἐπιβάλλει τὸ καθήκον νὰ μὴ ἀποκρυβῇ ὅτι ἡ πολιτικὴ ἀνόρθωσις δὲν εἶναι ἔργον ἐφήμερον, ἀλλὰ μακρὸν, διότι ἔχει μόνον ἐν μέσον ἐπιτυχίας, τὴν κοινωνικὴν ἀνάπλασιν.

Τὸ ἔργον τῆς Κυβερνήσεως ταύτης ἐγκτεται ὅπως δώσωμεν τὴν κατεύθυνσιν ἐργασίας σοβαρᾶς πρὸς συγκέντρωσιν καὶ ὁργάνωσιν τῶν δυνάμεων τοῦ τόπου καὶ κατάπυξιν τῶν κακῶν τῶν ἐπενεγκόντων τὴν παράλυσιν ἡμῶν. ἔργον δυσχερές, διότι ἡ κατάστασις τοῦ ὕπνου τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας ὑπῆρξεν μακρὰ. Ἀλλὰ τὴν εἰκόνα ἄλλης συνθέσεως καὶ ἄλλης συντάξεως τοῦ Κράτους ἦν ὀνειρευόμεθα πάντες θὰ τὴν δώσῃ ἡ ἀνατροπὴ, ἡ ἐκπαίδευσις, ἡ θετικώτερα ἀνάπλασις τῆς οἰκογενείας, ὁ ἀναμορφωτὴς ἱερεὺς καὶ ὁ διδάσκαλος.

Ἐπὶ τὴν ἔννοιαν δὲ ταύτην ἐμπιστεύομαι πεποισθῶς εἰς ὑμᾶς, ὡς εἰς εὐμενεῖς χεῖρας τὰ ἐκπαιδευτικὰ Νομοσχέδια.

Κατελθὼν τοῦ βήματος ὁ κ. Ὑπουργός παρακαλεῖ ὅπως συσταθῇ ἐπιτροπὴ, εἰς ἣν νὰ παραπεμφθῶσι τὰ Πανεπιστημιακὰ νομοσχέδια πρὸς ἐξέτασιν.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** ἀνγκοινεῖ ὅτι ὑπεβλήθη πρότασις

νόμου εκ μέρους 190 βουλευτῶν «περὶ διορισμοῦ καθηγητῶν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ», ἡ ὁποία, λέγει, θὰ ἤρμοζε νὰ παραπεμφθῆ εἰς τὴν ἐπιτροπὴν, ἥτις θὰ ἐπεξεργασθῆ τὰ ἐν παιδευτικὰ νομοσχέδια.

Ἡ πρότασις τοῦ νόμου θέλει ἐκτυπωθῆ καὶ διανεμηθῆ, ἀποδέχεται δ' ἡ Βουλὴ ὅπως παραπεμφθῆ αὕτη εἰς τὴν ἐπιτροπὴν, ἥτις θὰ ἐπεξεργασθῆ τὰ Πανεπιστημιακὰ νομοσχέδια.

Γιαυαρῆλος. Κύριε Πρόεδρε, θὰ παρεκάλουν ὅπως τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς εἶνε ἐντελῶς ἄσχετα πρὸς τὸ Πανεπιστήμιον.

Τὴν αὐτὴν παρατήρησιν ποιεῖται ὁ κ. Β. Μιχαλάς.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** ἐρωτᾷ τὴν Βουλὴν ἐὰν ἀποδέχεται ὅπως τὸ προεδρεῖον καθορίσῃ τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς.

Φωναί. Μάλιστα! Μάλιστα.

Πρόεδρος. Ἄλλ' ἐφόσον ἐγένετο προληπτικὸς ἔλεγχος, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐκλεγῆ ὁ Α ἢ ὁ Β μέλος τῆς ἐπιτροπῆς, διότι δὲν ἔχει ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν ιδιότητα, ἔχω δισταγμοὺς ἂν πρέπει νὰ δεχθῶ τοιαύτην ἐντολήν.

Ε. Βενιζῆλος. Πρὸ τοῦ νὰ τελειώσῃτε τὴν φράσιν σας, ἐπιτρέψατε νὰ παρατηρήσω, ὅτι ὁ γινόμενος ἔλεγχος δὲν ἀντιπροσωπεύει τὸ φρόνημα τῆς πλειοψηφίας τῆς Βουλῆς.

Πλειστοὶ βουλευταί. Ὅχι. Ὅχι.

Π. Ἀλεξάκης. Ἡ Βουλὴ κατ' ἐπανάληψιν ἔδωκεν εἰς ὑμᾶς τὴν ἐντολήν νὰ ἐκλέξῃτε τὴν ἐπιτροπὴν.

Φ. Νέγγος. Μάλιστα.

Π. Ἀλεξάκης. Ἐὰν δὲ ὑπῆρξαν συστάσεις τινὲς παρὰ μελῶν τοῦ Κοινοβουλίου, αὗται δὲν ἔχουσιν ἐπιρροήν. Ἡ Βουλὴ ἔδωκεν εἰς ὑμᾶς τὴν ἐντολήν νὰ ἐκλέξῃτε τὴν ἐπιτροπὴν.

Ν. Βάρθας. Σᾶς ἐδώσαμεν τὴν ἐντολήν.

Ε. Κουλουμβάκης. Τὸ πνεῦμα τῶν συστάσεων αὐτὸ ἦτο, ἵνα ὁ Πρόεδρος ἐκλέξῃ τὴν ἐπιτροπὴν.

Πρόεδρος. Ἐγὼ δὲν ἠμφισβήτησα τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς Βουλῆς, διότι, ἐὰν ἠμφισβήτησαν ταύτην, θὰ κατηργήθη τῆς ἔδρας, ἀλλὰ φοβοῦμαι, μήπως ἐκ τῶν συστάσεων καὶ τῶν φόβων, τοὺς ὁποίους βλέπω παρὰ τισι τῶν κ. κ. βουλευτῶν, μήπως γίνῃ ἔλεγχος κατόπιν περὶ πλάνης τυχόν τοῦ Προέδρου, οὐχὶ βεβαίως περὶ κακῆς πίστεως.

Πλειστοὶ βουλευταί. Ὅχι. Ὅχι.

Πρόεδρος. Πολὺ καλὰ.

Π. Ἀλεξάκης. Ἐγὼ προσθέτω μάλιστα, ὅτι, ἐὰν τις ἐξ ἡμῶν τῶν βουλευτῶν αἰσθάνεται κώλυμά τι, εἴμαι βέβαιος ὅτι ὁ ἴδιος θὰ δηλώσῃ τοῦτο.

Τινὲς βουλευταί. Βεβαίως.

Πρόεδρος. Θὰ μοὶ ἐπιτρέψῃ ἡ Βουλὴ νὰ ἀνακοινώσω τὰ ὀνόματα τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς περὶ τὸ τέλος τῆς συνεδριάσεως καὶ ὄχι αὔριον, διότι γινώσκει ἡ Βουλὴ, ποία ἡ δυσχέρεια τοῦ Προέδρου πρὸς ἐκλογὴν μελῶν ἐπιτροπῆς καὶ πόσαι αἱ ἐγειρόμεναι ἐπιθυμίαι τῶν κ. κ. βουλευτῶν πρὸς ἐργασίαν. Δὲν πρέπει νὰ παραταθῆ τὸ μαρτύριον τοῦτο δι' ἐμὲ μέχρι αὔριον.

Μετὰ τοῦτο εἰσερχόμεθα εἰς τὴν

Ἡμερησίαν Διάταξιν.

τοῦ Κοινοβουλευτικοῦ Ἐλέγχου

Ἐπὶ τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως ἐπιφέρουσιν παρατηρήσεις τινὰς οἱ βουλευταί κ. κ. **Ι. Μαμάης, Π. Ἡλιοπούλος** καὶ **Α. Ἀλεξάκης.**

Προτάσει τῶν βουλευτῶν κ. κ. **Δ. Κλάδη, Δ. Καίρη, Π. Ἡλιοπούλου, Ε. Καβαλιεράτου, Ε. Κουλουμβάκη, Π. Ἀλεξάκη, Π. Ἀραβαντινοῦ, Ν. Βάρθη Φ. Νέγγη, Α. Τριγώνη** καὶ **Ν. Φουρίδη,** ἀποδεχθέντος ταύτην τοῦ κ. Ἰπουργοῦ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης προτάσσεται ἡ ὑπ' ἀριθμὸν 107 ἐπερώτησις, ἀποφάσει τῆς Βουλῆς.

Ἐπὶ ταύτης ὁ κ. **Κ. Ρακτιβάν** λαμβάνων τὸν λόγον ἐκφράζει τὴν ἀπορίαν πῶς παραμένει ἀνευ τακτικῶν εἰσαγγελέως ἢ εἰσαγγελίας τῶν ἐν Ἀθήναις ἐφετῶν καὶ ἀνευ τοῦ κατὰ νόμον προσήκοντος ἀναπληρωτοῦ ἐφέτου. Καὶ ἐντεῦθεν λαμβάνων ἀφορμὴν ἀφηγεῖται τὰ λαβόντα χώραν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν, ἐν ἧ, λέγει, ὁ εἰσαγγελεύων τῶν Ἐφετῶν ἐγένετο παραίτιος ἐπεισοδίου, θελήσας νὰ παρεμποδίσῃ συνεδρίαν τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου.

Ἐξακολουθῶν ἀναφέρει ἐν λεπτομερείᾳ τὰ τοῦ ἐπεισοδίου.

Ν. Δημητράκοπουλος (Ἰπουργὸς Δικαιοσύνης).

Ἀπαντῶν εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ προλαλήσαντος λεχθέντα λέγει ὅτι οὗτος περιέπεσεν εἰς σφάλματα ὁμιλήσας ὡς ὁμιλήσει, διότι πρῶτον δὲν ἔπρεπε νὰ ἐπεκταθῆ πέραν τοῦ θέματος διὰ τὸ ὅποσον εἶχεν ἀναγραφῆ. Ἐξακολουθῶν ἀνατρέπει τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Ρακτιβάν λεχθέντα σχετικῶς πρὸς τὸ ἐπεισόδιον καὶ συνιστᾷ ὅπως ὅσα ἐν τῇ Βουλῇ ἐλέχθησαν, ὁ κ. βουλευτῆς ἀναφέρῃ διὰ τῆς προσηκούσης ὁδοῦ πρὸς τὸ Ἰπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης καὶ βεβαιῶσῃ ὅτι ἐὰν ἐκ τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἀνακρίσεων ἀποδειχθῆ ὅτι τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα, ἅτινα ἔχει εἰς χεῖρας, δὲν ἔχουσιν ἀκριβῶς ἀμείλικτος θέλει ἐπέλθῃ ἐναντίον τῶν πταισάντων, ὡς ἄλλως ἔπραξεν καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις.

Αἰτήσῃ τῶν βουλευτῶν κ. κ. **Κ. Ζαβιτσάνου, Α. Σκιαδαρέση, Α. Τριγώνη, Κ. Κατηφόρη, Μαβίλη, Δ. Καίρη, Α. Παπαναστασίου, Π. Ἀραβαντινοῦ, Π. Ἡλιοπούλου** καὶ **Θ. Πετμεζᾶ** γενικεύεται ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ θέματος.

Μετὰ τοῦτο διακόπτεται ἡ συνεδρίασις ὅπως ἐπαναλη-
φθῆ τὴν 10ην.

Μετὰ τὴν διακοπὴν.

Ὡρὰ 10.35' ἐπαναλαμβάνεται ἡ διακοπεῖσα συνε-
δρίασις.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** ἀγγέλλει, ὅτι καθ' ὃ δικαίωμα τῷ
παρεσχέθη ὑπὸ τῆς Βουλῆς, ὥρισε τὴν ἐπιτροπὴν διὰ τὰ
ἐκπαιδευτικὰ νομοσχέδια, ἐκ τῶν ἐξῆς βουλευτῶν.

Γ. Γιατρίδου, Ἄντ. Ροντήρη, Ν. Τριανταφυλλάκου, Κ.
Ρακτιβάν, Μ. Γαλανοῦ, Ἐμ. Κυταριόλου, Θ. Μιχαλοπού-
λου, Α. Μιχαλακοπούλου, Κ. Ζαβιτσάνου, Θ. Σιάση, Δ.
Ζαυάνου, Κ. Μέρμηγκα, Δ. Λυμπεροπούλου, Ἄγ. Σλήμαν,
Γ. Κορομηλά, Α. Μαβίλη, Γ. Πώπ, Ἰ. Κουρτάκη, Α. Διο-
μήδους, Ν. Ἀλεβιζάτου, Ε. Κουλουμβάκη.

Ὁ κ. **Ε. Κουλουμβάκης** ὁμιλῶν ἐπὶ τῆς ἐπερωτή-
σεως ἦν ἐποίησατο ὁ κ. Ρακτιβάν ἐλέγχει τὴν ἐνέργειαν τοῦ
εἰσαγγελεύοντος Ἐφετῶν, ὅστις εἰσῆλθε συνοδευόμενος ὑπὸ
στρατιωτικῆς δυνάμεως εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Πρωτοδικείου,
συνεδριάζοντος ὁλοκλήρου τοῦ δικηγορικοῦ σώματος τῶν
Ἀθηνῶν, ἐλέγχει δὲ καὶ τὸν κ. Ὑπουργὸν τῆς Δικαιοσύνης
ὅστις παρανόμως, κατὰ τὴν γνώμην του, δὲν συμπληροῖ τὴν
θέσιν τοῦ εἰσαγγελέως καίτοι ὁ νόμος ρητῶς ὀρίζει ὅτι ἀνα-
τίθενται τὰ καθήκοντα τοῦ εἰσαγγελέως εἰς ἓνα τῶν Ἐφε-
τῶν.

Ἡ Μερλόπουλος λέγει ἐπίσης ὅτι ἀποτελεῖ παρά-
θασιν τοῦ νόμου ἢ μὴ συμπλήρωσις τῆς εἰσαγγελικῆς θέσεως
δι' ἐφέτου ὡς ρητῶς ὁ νόμος ὀρίζει.

Κ. Ρακτιβάν ἀντικρούει τὰ ὑπὸ τοῦ κ. ἐπὶ τῆς Δι-
καιοσύνης Ὑπουργοῦ λεχθέντα καὶ τελευτᾷ λέγων ὅτι ὁ
εἰσαγγελεύων τοῦ Ἐφετείου Ἀθηνῶν εἶνε ἐντελῶς ἀνεπαρ-
κῆς. Τὸ ἔγγραφο τοῦ εἰσαγγελεύοντος εἶνε τελείως ἀνακρι-
θῆς καθὰ δύναται νὰ ἐξαχθῆ ἐξ ἀπλῆς αὐτοῦ παραβολῆς
πρὸς τὴν ἐκθεσιν τοῦ κ. προέδρου τῶν Πρωτοδικῶν.

Καβαλιερῶτος. Φρονεῖ ἐπίσης ὅτι κακῶς ἀνετέ-
θησαν εἰς τὸν ἀντεισαγγελέα Ἐφετῶν τὰ εἰσαγγελικὰ κα-
θήκοντα καὶ συνιστᾷ ὅπως ἀφαιρεθῆ τοῦλάχιστον ἢ ἐπὶ τῶν
λαβόντων χώραν ἀνάκρισις ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ ἰδίου ἐνεργ-
γούντος τὰς ἀνακρίσεις πρὸς ἐξασφάλισιν πλέον ἀμερολήπτων
τοῦλάχιστον ἀνακρίσεων.

Ἡ Ἀραβαντινός. Συμφωνῶν ἐπίσης πρὸς τοὺς προ-
λαλήσαντας λέγει ὅτι καὶ ἐκ μόνου τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ κ.
εἰσαγγελεύων ἐπέριψε τὴν μομφὴν κατὰ τοῦ δικηγορικοῦ

Σώματος ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ὀγκοκρατήσῃ ἐκ τούτου καὶ
μόνον ἐπιβάλλεται νὰ προκληθῆ ἐρώτημα περὶ μεταθέ-
σεως τοῦ εἰσαγγελεύοντος.

Ε. Βενιζέλος (Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως) Ἀπαντῶν
εἰς τοὺς προλαλήσαντας δὲν εὐρίσκει δεδικαιολογημένην τὴν
γνώμην αὐτῶν, καὶ λέγει ὅτι πρέπει νὰ ὁμολογηθῆ ὅτι τὰ
λαβόντα χώραν ἐκ μέρους τινῶν ἐκ τῶν δικηγόρων ἐν τῇ
αἰθούσῃ τοῦ Πρωτοδικείου εἶναι σικηναὶ ἄξιοι αὐστηρᾶς κατα-
δίκης, ὑπὸ τοιαύτας δὲ περιστάσεις ἀπορεῖ πῶς ἢ πράξις εὐρε-
τόσους ὑποστηρικτὰς ἀπὸ τοῦ βήματος. Τελευτῶν βεβαίῳ
ὅτι ἐὰν ἐκ τῶν ἀνακρίσεων, αἰτινες δὲν εἶνε δυνατὸν βέβαια
νὰ διεξάγωνται ὑπὸ τοῦ εἰσαγγελεύοντος, ἀποδειχθῆ ὅτι
ψευδῶς παρεστάθησαν ὅσα παρεστάθησαν ὑπὸ τῶν ἐπισή-
μων ἐγγράφων, θέλουσι τιμωρηθῆ οἱ πταῖσται.

Ἡ Καρπαῖνος. Λέγει ὅτι ἦτο παρὼν κατὰ τὸ ἐπει-
σόδιον καὶ ἀφηγεῖται τὰ λαβόντα χώραν ὡς τ' ἀντελήφθη.
Τελευτῶν ἐκφράζει τὴν γνώμην ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὰς
ἀρχὰς νὰ διαλύωσι νομίμους συνελεύσεις ἀνευ ἀποχωρῶντος
λόγου.

Ἡ Πετροπουλάκης. Κηρύσσεται ὑπὲρ τῆς ἐνεργείας
τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης, μὴ συμπληρώσαντος τὴν
εἰσαγγελικὴν θέσιν τῶν Ἐφετῶν.

Συμφωνεῖ ἐπίσης ὁ κ. **Παπαλουκάς.**

Ὁ κ. **Χ. Πετρούς** λέγει ὅτι ἡ μὲν ἐνέργεια τοῦ κ.
Ὑπουργοῦ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὅσον ἀφορᾷ τὴν μὴ συμπλή-
ρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τοῦ εἰσαγγελέως τῶν Ἐφετῶν δὲν
εἶνε παράνομος. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὴν παρέμβασιν τῶν ἀρχῶν
καθ' ἣν ὥραν συνεδρίαζε τὸ δικηγορικὸν Σῶμα τοῦτο εἶνε
πρὸς τὴν ἀξιομειψτον.

Ἡ Πώπ. Λέγει ὅτι παρενόμησεν ὁ κ. Ὑπουργὸς τῆς Δι-
καιοσύνης μὴ συμπληρώσας τὴν κενὴν θέσιν τοῦ εἰσαγγελέως
Ἐφετῶν, ὡς ὁ νόμος ἐπιτάσσει.

Ε. Κουλουμβάκης δευτερολογῶν προσθέτει τινὰ ἐπὶ
τοῦ ζητήματος ἐκφράζων τὴν γνώμην ὅτι ἢ μὴ συμπλήρωσις
τῆς κενῆς εἰσαγγελικῆς θέσεως τῶν Ἐφετῶν, ἐκθέτει καὶ
αὐτὴν τὴν πολιτικὴν ὑπόληψιν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ.

Χ. Δικαῖος. Ἐρμηνεύων τὸν νόμον λέγει ὅτι οὐδαμῶς
ἐκ τούτου ἐξάγεται ὅτι ὁ κ. Ὑπουργὸς ἦτο ὑποχρεωμένος
νὰ συμπληρώσῃ τὴν κενωθεῖσαν θέσιν τοῦ εἰσαγγελέως Ἐφε-
τῶν, καθόσον ἐὰν τοιοῦτό τι ἤθελε νὰ ὑποδηλώσῃ ὁ νόμος θὰ
τὸ ἀνέγραφεν.

Ἡ Πετροπουλάκης. Δὲν ἀνέμενε νὰ λεχθῶσιν ὅσα
ἐλέγησαν ὑπὸ τῶν βουλευτῶν κ. κ. Γ. Πώπ καὶ Ε. Κου-

λουμβάκη, κατόπιν τῶν λεχθέντων τῶν ὁποίων θεωρεῖ ἑαυτὸν ὑποχρεωμένον νὰ ὑποβάλῃ πρότασιν ἐμπιστοσύνης.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** δηλοῖ ὅτι ὑπάρχει καὶ ἑτέρα παρομοία πρότασις τοῦ βουλευτοῦ Λακωνίας κ. Ε. Κουλουμβάκη.

Π. Ἡλιόπουλος. Ἡ παρερμηνεία τοῦ νόμου εἰς ἣν ἐνώπιον τῆς Βουλῆς πρόβη ὁ κ. Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης καταδεικνύει πόσον δίκαιον ἔχουν ἐκεῖνοι οἵτινες ἐνταῦθα ἐπιμένουσιν ὅπως σαφηνίζονται οἱ νόμοι καὶ τὰ θεσπίσματα διὰ νὰ μὴ στραγγαλίζονται καὶ παρερμηνεύονται ταῦτα. Προκειμένου νὰ κρίνῃ ἡ Βουλὴ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου δέον νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχήν μας, ὅπως μὴ δημιουργήσωμεν θέματα, διότι πᾶν ὅ,τι ἔπραξεν ὁ Ἐισαγγελεὺς τῶν Ἐφετῶν τὸ ἔπραξε κατ' ἐπιταγὴν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης, οὔτινος ἐπικρίνονται τὰ μέτρα ἅτινα διέταξε κατὰ τῶν δικηγόρων, οἵτινες ἐ πλῆρει τάξει καὶ νομιμότητι ἐπέκριναν τὰ ψηφισθέντα δικαστικὰ νομοσχέδια, τὰ ὅποια καὶ διάφοροι σύλλογοι δικηγορικοὶ καὶ λαϊκοὶ κατακρίνουσιν. Καὶ παρακαλεῖ τὴν Βουλὴν νὰ συστήσῃ εἰς τὸν κ. Ὑπουργὸν τῆς Δικαιοσύνης τὴν τήρησιν τῶν νόμων.

Ι. Πατσουράκος. Συμφωνεῖ ἐπίσης ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης δὲν ὑπῆρξε νόμιμος.

Μετὰ τοῦτο ὁ κ. **Πρόεδρος** ἀνακοινεῖ ὅτι ὑπάρχουσι δύο προτάσεις τῶν κ. κ. Ε. Κουλουμβάκη καὶ Π. Πετροπουλάκη, ὅτι προτιμᾶται δὲ ἡ τοῦ κ. Πετροπουλάκη ὡς ἀπωτέρα.

Ε. Βενιζέλος (Πρόεδρος Κυβερνήσεως) ζητεῖ τὴν ἀναβολὴν τῆς ψηφοφορίας δι' αὔριον.

Γ. Πῶπ φρονεῖ ὅτι ὁ κ. Ὑπουργὸς δὲν δύναται νὰ μείνῃ ὑπὸ κατηγορίαν.

Ε. Κουλουμβάκης λέγει ὅτι ἐὰν ἡ Κυβέρνησις κρίνῃ συμφέρουσαν τὴν ἀναβολὴν δύναται ν' ἀναβάλῃ τὴν ψηφοφορίαν.

Ἡ Βουλὴ συναινεῖ εἰς τὴν ἀναβολὴν.

Ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς χθεσινῆς ὡς καὶ τῆς σημερινῆς συνεδριάσεως, μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρίασις ὡρὰ 9.15 τῆς πρωίας.

Ὁ Πρόεδρος

Οἱ Γραμματεῖς

Οι καταδικασθέντες εις ισόβια και εκτίσαντες 20 ετών δεσμά αποφυλακίζονται ή άμα τή εκτίσει είκοσι ετών δεσμών.

Αί δια τά δικαστικά έξοδα άπαιτήσεις του δημοσίου κατ' αυτών διατηρούνται».

Πρόεδρος. Συζήτηση επί του ψηφίσματος του κ. Ι. Τσιριμώκου.

Ι. Τσιριμώκος υποστηρίζει δι' ολίγων τους λόγους οτινες τον ήνάγκασαν να υποβάλη το υπό συζήτησιν ψήφισμα και λέγει ότι τουτο αποβλέπει εις το πραγματικόν συμφέρον του στρατεύματος.

Ε. Βενιζέλος (Πρόεδρος τής Κυβερνήσεως). Προτείνει όπως εκ του ψηφίσματος γίνωσι δεκταί ή πρώτη και ή τελευταία παράγραφος, αίτινες να προστεθώσιν ως άρθρον θον εις το Κυβερνητικόν ψήφισμα.

Δ. Γκλαβās υποστηρίζει τροπολογίαν επί του ψηφίσματος.

Κ. Μέγγινγκας δηλοΐ ότι ούτε εις τας τάξεις του στρατού θά επιστρέψη άλλ' ούτε και άμοιβήν τινα δέχεται εκ μέρους τής Πολιτείας.

Α. Μιχαλακόπουλος προτείνει το άπαράδεκτον τής συζήτησεως επί τής προτάσεως εναντίον τής όποιας έχει κηρυχθή ή κοινή γνώμη.

Ε. Βενιζέλος (Πρόεδρος τής Κυβερνήσεως) άπαντᾷ ότι οι ούτω φρονούντες δύνανται να καταψηφίσουν την πρότασιν.

Ν. Κοντογοΐτης συμφωνεί προς τον κ. πρόεδρον τής Κυβερνήσεως φρονεί δ' ότι ή πρώτη παράγραφος έχει ανάγκη μεταρρυθμίσεως τινος.

Κ. Ζαβιτόάνος λέγει ότι το ψήφισμα και μάλιστα ή 2 παράγραφος είναι καθαρώς προσωπική.

Ι. Τσιριμώκος. Διά να παύση ή συζήτησις αύτη άποσύρει την παράγραφον ταύτην.

Ι. Φλαμής λέγει ότι πρέπει να προστεθῆ διάταξις καθ' ήν εντός ώρισμένης προθεσμίας οι βουλευταί αξιωματικοί να ώσιν υποχρεωμένοι όπως επανέλωσιν εις τον στρατόν.

Ε. Βενιζέλος (Πρόεδρος Κυβερνήσεως) αποδέχεται την πρότασιν του κ. Φλαμῆ.

Η. Μερλόπουλος. χαρακτηρίζει επίσης τὸ ψήφισμα ως προσωπικόν και κηρύσσεται κατ' αυτού.

Ἐλ. Βενιζέλος. Υποβάλλει τροπολογίαν επί του α' έδαφ. του 1 άρθρου του ψηφίσματος.

Η. Άραβαντινός. Αντικρούει τὴν τροπολογίαν τοῦ κ. Φλαμῆ.

Ν. Κουτογούρης. Λέγει ὅτι εἶχε τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐπανάλθῃ εἰς τὸ στράτευμα· ἀλλ' ἀφ' ἧς στιγμῆς ἀποπέμπεται τῆς αἰθούσης δηλοῖ ὅτι εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ παραμείνῃ καὶ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐντολήν, ἣν ἔλαβεν παρὰ τοῦ λαοῦ τῆς Ἀχαιοῦλιδος.

Θ. Κουτούπης. Λέγει ὅτι πρέπει νὰ δοθῇ σύνταξις ἀνάλογος πρὸς τὰ ἔτη τῆς ὑπηρεσίας.

Ι. Κασίλης. Εὐρίσκει τὴν πρότασιν τοῦ ἀξιωματικοῦ ἐκ Φθιώτιδος βουλευτοῦ λίαν τολμηρὰν μόνον δ' ἐχθρὸς τῆς ἀνορθώσεως φρονεῖ ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τὴν ὑποβάλῃ.

Θρ. Πετμεζῆς. Τὸ ψήφισμα ἀποκαθιστᾷ ἔργον δικαιοσύνης, δὲν εἶνε δ' ὀρθὸν νὰ ἐγείρεται τοσοῦτος ἀγὼν κατὰ τῆς προτάσεως.

Α. Φλαμῆς λέγει ὅτι οὐδεὶς προσωπικὸς λόγος τὸν ἠνάγκασε νὰ ὑποβάλῃ τὴν τροπολογίαν, καθόσον δὲν συνείθισε νὰ συνδέῃ τὰ προσωπικά μετὰ τὰ γενικά.

Ἡ συζήτησις εἶτα κηρύσσεται περαιωμένη. Ἀποσύρεται ἡ κάτωθι τροπολογία τοῦ βουλευτοῦ κ. Α. Φλαμῆ.

«Οἱ ἐκθέσαντες βουλευτικὴν ὑποψηφιότητα ἐν μιᾷ τῶν δύο τελευταίων ἐκλογῶν τῆς Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς ἐν ἐνεργείᾳ ἀξιωματικοὶ—βαθμοῦ κατωτέρου τοῦ συνταγματάρχου—τίθενται αὐτεπαγγέλτως εἰς ἀποστρατείαν, ἐὰν ἔχωσι συμπεπληρωμένον τὸν πρὸς σύνταξιν κανονισμένον χρόνον, λαμβάνοντες τὸν βαθμὸν καὶ τὴν σύνταξιν τοῦ ἀμέσως ἀνωτέρου βαθμοῦ.

Δι' ἐκείνους δὲ οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουσι τὸν πρὸς σύνταξιν συμπεπληρωμένον χρόνον καὶ ἐξέθηκον ὑποψηφιότητα δὲν ἰσχύει ὁ νόμος ΓΡΙ' τῆς 28 Μαΐου 1906, ὑποχρεοῦνται ὅμως οἱ ἐκ τούτων ἐκλεγέντες Βουλευταὶ νὰ ἐπανάλθωσιν εἰς τὸ στράτευμα ἐντὸς μηνὸς παραιτούμενοι τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος.

Οἱ μὴ ἐπάνερχόμενοι εἰς τὸ στράτευμα ἐντὸς μηνὸς ὑπάγονται εἰς τὰς διατάξεις τοῦ ΓΡΙ' τῆς 28 Μαΐου 1906 νόμου».

Ἀπορρίπτονται δι' ἀναστάσεως αἱ τροπολογίαι:

1) Τοῦ κ. Α. Γκλαβᾶ, ἔχουσα οὕτω:

«Οἱ ἀπὸ τοῦ 1906 καὶ ἐντεῦθεν θέσαντες ὑποψηφιότητα ἀξιωματικοὶ δύνανται νὰ ζητήσωσι τὴν ἀποστρατείαν τῶν οἱ μὴ ἔχοντες συμπληρώσει 25ετῆ ὑπηρεσίαν λαμβάνουσιν ἐκείνην, ἣν θὰ ἐλάμβανεν ἅμα τῇ συμπληρώσει 25ετοῦς τοιαύτης, συμφώνως τοῖς κειμένοις νόμοις».

2) Τοῦ κ. Θ. Κουτούπῃ, ἔχουσα οὕτω:

«Οἱ ἐκλεγέντες Βουλευταὶ εἰς μίαν τῶν τελευταίων Ἀναθεωρητικῶν Βουλῶν ἢ οἱ ἐκθέσαντες Βουλευτικὴν ὑποψηφιότητα διὰ τὰς ὡς ἄνω εἴρηται Βουλὰς ἀξιωματικοὶ, ἀποστρατευόμενοι ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος, λαμβάνουσι τὴν εἰς τὸν βαθμὸν τῶν ἀντιστοιχοῦσαν σύνταξιν ἀναλόγως τῶν ἐτῶν τὰ ὁποῖα κέκτηνται ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ καὶ ἐπίσης ἀνάλογον πρὸς τὰ ἔτη τῆς ὑπηρεσίας τῶν σύνταξιν ἐκ τοῦ Μετοχικοῦ Ταμείου τοῦ Στρατοῦ ἢ τοῦ Ταμείου τῶν ἀποστράτων τοῦ Β. Ναυτικοῦ».

Ἀναγινώσκεται εἶτα ὁλόκληρον τὸ ψήφισμα ὡς τοῦτο ἐτροποποιήθη, καὶ γίνεται δεκτὸν δι' ἀναστάσεως, ἔχον οὕτω:

Ἡ Β' Ἀναθεωρητικὴ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων ἀσκοῦσα τὴν πρὸς ἀναθεώρησιν καὶ μεταρρυθμισιν τῶν μὴ θεμελιωδῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος ἐξουσίαν αὐτῆς.

Ψηφίζει

Ἄρθρον 1.

Ἐντὸς τεσσάρων μηνῶν ἀπὸ τῆς διὰ Β. Διατάγματος κηρύξεως τῆς λήξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς παρούσης Βουλῆς θέλουσιν ἐνεργηθῆναι αἱ ἐκλογαὶ πρὸς συγκρότησιν νέας Βουλῆς, ἣτις θέλει συγκληθῆναι ἐντὸς 45 ἡμερῶν ἀπὸ τῶν ἐκλογῶν.

Ἡ ἐξέλεξις καὶ ἐκδίκασις τοῦ κύρους τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν τῆς ποσοεχοῦς Βουλευτικῆς περιόδου, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει μέχρις αὐτῆς ἐκδοθῆναι ὁ κατὰ τὸ ἄρθρον 73 τοῦ Συντάγματος ὀργανικὸς τοῦ ἐιδικοῦ δικαστηρίου νόμος, θέλει γίνεσθαι ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου δικάζοντος ἐν ὁλομελείᾳ καὶ κατὰ τὰ διὰ Β. Διατάγματος εἰδικώτερον ὀρισθησόμενα.

Ἄρθρον 2.

Μέχρι τῆς ψηφίσεως νόμου οἰκονομικοῦ πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν δαπανῶν τῆς στοιχέωδους Ἐκπαιδεύσεως συμφώνως πρὸς τὸ ἀναθεωρηθέν ἄρθρον 16 τοῦ Συντάγματος ἰσχύουσιν οἱ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ προγενεστέρου ἄρθρου τοῦ Συντάγματος ὑφιστάμενοι ἐπὶ τούτου νόμοι.

Ἄρθρον 3.

Ἡ συμπλήρωσις τῶν παρὰ τῷ Ἀρείῳ Πάγῳ κενῶν θέσεων γενήσεται ἐντὸς ἐνὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος ψηφίσματος διὰ Β. Διατάγματος τῆς προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης μετ' ἀπόφασιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, κατ' ἐκλογὴν ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ τῶν Ἐφετείων τοῦ Κράτους.

Ἄρθρον 4.

Εἰς τοὺς Βουλευτὰς τῆς Διπλῆς Βουλῆς καταβληθήσονται λόγῳ ἀποζημιώσεως διὰ τὴν ἀπὸ τῆς 8ης Ἰουλίου 1911 καὶ ἐφεξῆς διάρκειαν αὐτῆς δραχμαὶ 200 μὲν εἰς τοὺς ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεὶ κατοικοῦντας, δραχμαὶ δὲ χίλια εἰς τοὺς λοιπούς. Ἡ ἀποζημιώσις αὕτη περιλαμβάνει ὀλόκληρον τὸ μέχρι τῆς 8 Ἰανουαρίου 1912 χρονικὸν διάστημα.

Ἄρθρον 5.

Ἡ συζήτησις καὶ ἐπιψηφίσις τῶν μέχρι τῆς δημοσιεύσεως τῶν νέων συνταγματικῶν διατάξεων ὑποβληθέντων εἰς τὴν Βουλὴν νομοσχεδίων, διέπεται ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 57 τοῦ Συντάγματος, ὡς εἶχε τοῦτο πρὶν ἢ τροποποιηθῆ, ὡς καὶ τοῦ σχετικοῦ αὐτῷ κανονισμοῦ τῆς Βουλῆς.

Ἄρθρον 6.

Διὰ τοὺς ἐκλεγέντας Βουλευτὰς εἰς μίαν τῶν δύο τελευταίων Ἀναθεωρητικῶν Βουλῶν ἢ καὶ τοὺς ἐκθέσαντας Βουλευτικὴν ὑποψηφιότητα διὰ τὰς ὡς ἄνω εἴρηται Βουλὰς Ἀξιωματικούς ἐν ἐνεργείᾳ δὲν ἰσχύει ὁ Νόμος ΓΡΓ' (3110) τῆς 28 Μαΐου 1906 μετὰ τὴν γενομένην μεταρρύθμισιν τοῦ ἀρθροῦ 71 τοῦ Συντάγματος. Διὰ τοὺς ἤδη ἐν ἐνεργείᾳ Βουλευτὰς ἢ διάταξις αὕτη ἰσχύει μόνον ἂν παραιτηθῶσιν οὗτοι τοῦ Βουλευτικοῦ ἀξιώματος ἐντὸς 15 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος Ψηφίσματος.

Ὁ νόμος α'ΕΒ' τῆς 15 Μαΐου 1882 περὶ τῶν εἰς τὰς Βουλευτικὰς ἐκλογὰς ἐκτιθεμένων Ἀξιωματικῶν τοῦ κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν στρατοῦ δὲν ἰσχύει ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος ψηφίσματος

καὶ διὰ τοὺς ὑπὸ τὸ Κράτος αὐτοῦ ἐκθέσαντας Βουλευτικὴν ὑποψηφιότητα, ἀνακηρυχθέντας ἢ μὴ ὡς ὑποψηφίους Βουλευτὰς καθὼς καὶ διὰ τοὺς ἐκλεγέντας ἢ μὴ τοιοῦτους, οἵτινες δύνανται ἐφεξῆς νὰ ὑπηρετῶσι ἐν οἰαδῆποτε ἐπαρχίᾳ κατὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ὑπηρεσίας.

Ἡ ἰσχύς τοῦ παρόντος ψηφίσματος ἀρχεταὶ ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Γίνεται εἴτα δεκτὴ δι' ἀναστάσεως ἢ κάτωθι ἐρμηνευτικὴ δῆλωσις.

«Τὸ β' ἐδάφ. τῆς 1ης β' τοῦ ἀρθροῦ βου τοῦ ψηφίσματος οὐδαμῶς ἰσχύει ἐπὶ τῶν ἀξιωματικῶν, οἵτινες δὲν περιλαμβάνονται ἐν ταῖς διατάξεσι τοῦ νόμου ΓΡΓ' (3110) τῆς 28 Μαΐου 1906».

Ε. Βενιζέλος (Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως) προτείνει ὅπως ἐκλεγῆ διὰ κληρώσεως ἐπιτροπὴ, ἥτις ν' ἀνακοινώσῃ πρὸς τὸν Βασιλέα τὸ πέρασ τοῦ ἀναθεωρητικοῦ ἔργου τῆς Βουλῆς.

Πρόεδρος. Κατὰ τὸν Κανονισμὸν ἐν ταῖς τελεταῖς αἱ ἐπιτροπαὶ δεόν νὰ καταρτίζονται ἐκ τοῦ Προεδρείου, ἐκπροσωποῦντος τὴν Βουλὴν συμφώνως τῷ ἀρθρῷ 63 τοῦ Κανονισμοῦ, προστιθεμένων εἰς τοῦτο τοῦ Ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης καὶ 11 μελοῦς ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν κ.κ. Βουλευτῶν, κληρουμένων ἐν συνεδριάσει. Θέλει ἐπομένως προσαχθῆ παραχρῆμα ἢ κληρωτὶς ὅπως κληρωθῶσιν οἱ ἀποτελέσοντες μετὰ τοῦ Προεδρείου καὶ τοῦ Ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης τὴν Ἐπιτροπὴν.

Οἱ παραδεχόμενοι παρακαλοῦνται νὰ ἐγερθῶσιν ἢ Βουλὴ παρεδέχθη.

Προσαχθείσης εἴτα τῆς κληρωτίδος ἐξήχθησαν ἐξ αὐτῆς τὰ κάτωθι ὀνόματα.

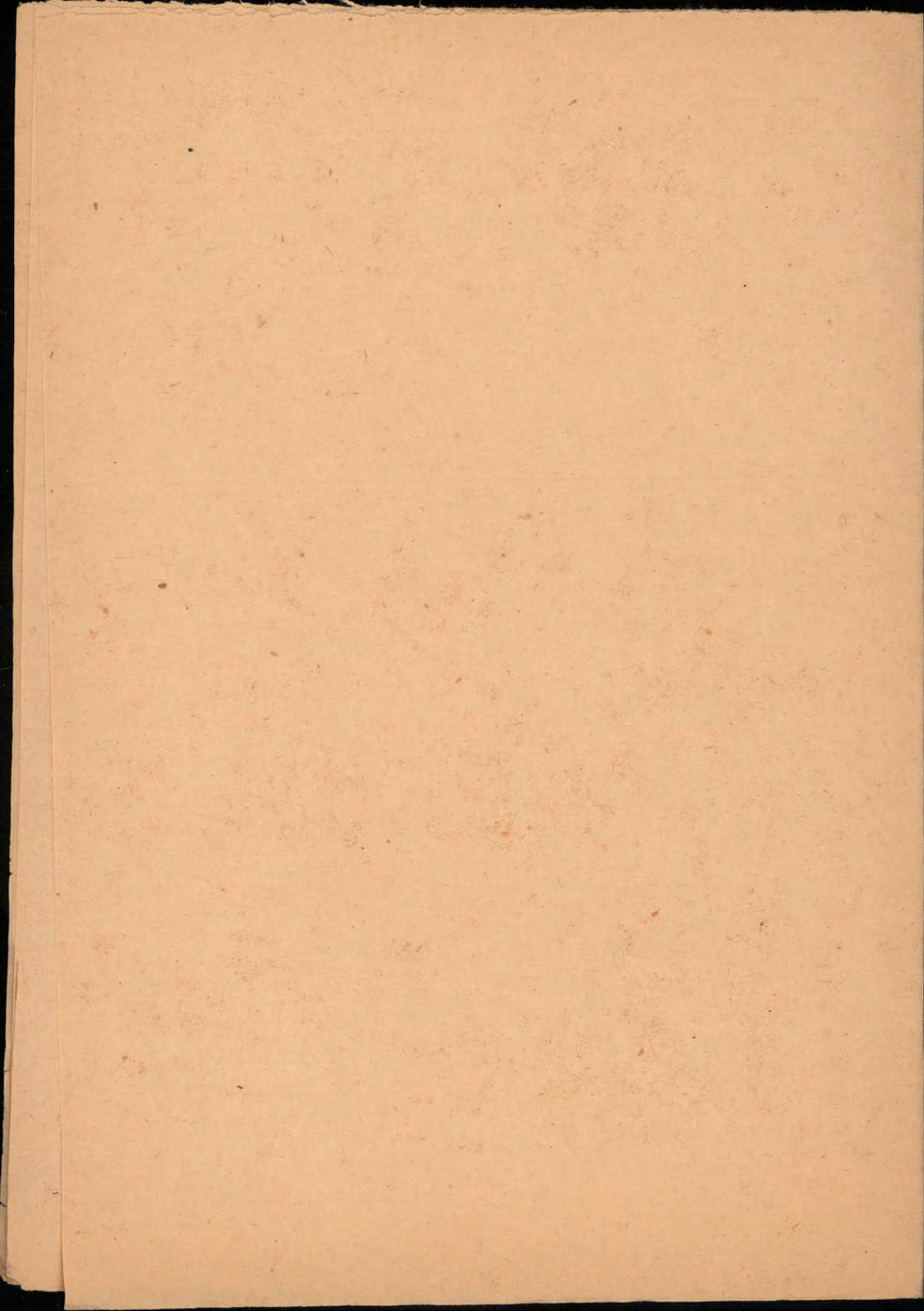
- 1) Γ. Τσαξίρης, 2) Λαυρ. Μαβίλης, 3) Κ. Μέρμηγκας,
- 4) Στέφ. Γρανίτσας, 5) Μ. Νεγραπόντης, 6) Α. Σχλῆμαν,
- 7) Ι. Πατσουράκος, 8) Ι. Φαρμακῆς, 9) Γ. Παρασκευόπουλος,
- 10) Α. Μιχαλακόπουλος, 11) Κ. Γιαννακόπουλος,
- 12) Δ. Λαζαρῆς, 13) Π. Καραπᾶνος, 14) Ι. Τσιριμῶκος καὶ 15) Ι. Μπρισιμιτζάκης.

Ἐκ τούτων οἱ τέσσαρες τελευταῖοι ὠρίσθησαν ἀναπληρωματικοί.

Ἐπικυροῦνται μετὰ τοῦτο τὰ πρακτικὰ τῆς σημερινῆς συνεδριάσεως καὶ λυεταὶ ἡ συνεδρίασις ὥρα 6.45 τῆς πρωίας.

Ὁ Πρόεδρος

Οἱ Γραμματεῖς

Τῆς 22 Μαρτίου 1911.

20

Ὠρα 5.15' μ. μ. περατωθείσης τῆς ἀναγνώσεως τοῦ καταλόγου ἡ Βουλὴ εὐρίσκεται ἐν ἀπαρτίᾳ παρόντων 195 βουλευτῶν.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** ἀνακοινοῖ πρὸς τὴν Βουλὴν τὰ ἐξῆς:

1) οἱ κάτοικοι Ἀστακοῦ διαμαρτύρονται ὅτι ὁ ἔφορος Βονίτσης ἐκοινοποίησεν προσκλήσεις πρὸς δῆλωσιν δηλωθεισῶν καὶ πληρωθεισῶν ἤδη βοσκῶν, 2) τὸ Σωματεῖον τῶν ὑπερτοπαντοπωλῶν Ἀθηνῶν ζητεῖ καθολικὴν ἐφαρμογὴν τῆς Κυριακῆς ἀργίας, 3) οἱ ἐν τοῖς χωρίοις τῆς ἐπαρχίας Χαλκίδος ἐφημέριοι ἐξαιτοῦνται ὅπως ἡ ἰσχὺς τοῦ περὶ ἐνοριῶν νόμου ἐπεκταθῆ καὶ εἰς τὰ χωρία, 4) Ἐξ οἰκογένειαι προσφύγων Καβακλιωτῶν ἐκ Νέας Φιλιππουπόλεως ἐξαιτοῦνται ὅπως τοῖς αὐξηθῆ ὁ κλῆρος, διότι ὄντες γεωργοὶ ἔλαβον κλῆρον ἐπαγγελματίου. 5) Ὁ Πολιτικὸς Σύλλογος Εὐλόκαστρου ἢ Ἀνόρθωσις παρακαλεῖ ὅπως ἰδρυθῆ γεωργικὸς σταθμὸς εἰς Εὐλόκαστρον. 6) Οἱ κάτοικοι Κωνσταντίνων τοῦ δήμου Ἀνδανίας παρακαλοῦσιν ὅπως ἐκτελεσθῶσιν ὑδραυλικὰ ἔργα εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Παμίσου. 7) Οἱ γεωργοὶ τῆς Μουχουνίστης τῶν Τρικκάλων ἐκφράζουσι τὴν εὐγνωμοσύνην των διὰ τὴν λύσιν τοῦ ἀγροτικῆς ζητήματος. 8) Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Δερβέν-Φούρκα τῆς Λαμίας ζητοῦσιν ὅπως ἐπιβληθῆ τῷ ἰδιοκτῆτῃ τοῦ χωρίου ὡν καὶ προσλάβῃ αὐτοὺς καλλιεργητὰς ἀποπεμφθέντας ἤδη. 9) Διάφοροι κάτοικοι Ἐρμουπόλεως Σύρου ζητοῦν τὴν ἐκεῖ καθιέρωσιν τῆς Κυριακῆς ἀργίας. 10) Ὁ γεωργικὸς πληθυσμὸς Τρικκάλων ἐκφράζει εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ 17 ἄρθ. τοῦ Συντάγματος, 11) Οἱ ἐπιθεωρηταὶ τῆς Ἐταιρείας τῶν τροχιοδρόμων ζητοῦσιν ἀπαλλαγὴν τῆς πρὸς αὐτοὺς φορολογίας. 12) Ὁ Σύνδεσμος τῶν Ἑλλήνων Καλλιτεχνῶν ζητεῖ ἐπίδομα τοῦλάχιστον 2000 δραχ. ἑτησίως.

Πρόεδρος. Ἀρχεται ἡ δι' ὀνομαστικῆς κλήσεως ψηφοφορία ἐπὶ τῆς ἐξῆς προτάσεως τοῦ βουλευτοῦ κ. Π. Πετροπουλάκη, πρώτη ἐγγεγραμμένη εἰς τὴν Ἡμερησίαν Διάταξιν :

« Ἡ Βουλὴ, ἐγκρίνουσα τὰς δηλώσεις καὶ τὴν ἐνέργειαν

του Υπουργου της Δικαιοσύνης και εκφράζουσα εις αυτον την εμπιστοσύνη της, μεταβαίνει εις την Ημερησίαν Διατάξιν.

Γ. Πάπ. Αφου εξεδηλώθη ήδη δι' αναστάσεως παρὰ της Βουλής η εμπιστοσύνη προς τον κ. Υπουργόν, θεωρώ εντελώς παρέλκουσαν την δι' ονομαστικής κλήσεως ψηφοφορίαν και δηλώ, ότι, αν γίνη, δέν μετέχω εις αυτήν.

Καλούνται ψηφολέκται οι κ. κ. Δ. Γκλαβάς και Π. Πετροπουλάκης.

Περαιτωθείσης της ψηφοφορίας γίνεται η δικολογή, της οποίας τα αποτελέσματα φέρουσι ψηφίσαντας 208, εξ ων 190 υπέρ της προτάσεως, 3 κατ' αυτής και 15 αρνηθέντας ψήφον—συμφώνως προς τὸ ὄδε συνημμένον πρωτόκολλον.

Νικ. Α. Στράτος	Ν	Δημ. Καλέργης	Ν
		Αθ. Χριστόπουλος	Ν
Νικ. Χρυσόγελοσ	Ν	Γεώρ. Νέζοσ	Ν
Α. Παπκωφώτης	Ν	Παν. Αραβαντινόσ	Ν
Α. Γρίβχοσ	Ν	Ιωάν. Τερζάκησ	Ν
Σερ. Ψύχοσ	Ν	Παν. Φραντζήσ	Ν
Π. Καρασευδάσ	Ν	Γεώρ. Παπασπυρόπουλοσ	Ν
Έπ. Σουλτάνησ	Ν	Γεωργαντήσ Θρόνοσ	Ν
Γ. Πούλοσ	Ν	Γεώρ. Παρσκειυόπουλοσ	Ν
Ι. Φαρμάκησ	Ν	Νικ. Κόνδησ	Ν
Αντ. Ροντήρησ	Ν	Αθ. Σωτηριάδησ	Ν
Α. Τριγώνησ	Ν	Κωνστ. Οίκονομόπουλοσ	Ν
Ε. Λαμπρακιάκησ	Ν	Κωνστ. Καζαντζήσ	Ν
Ιωάν. Καναδόσ	Ν	Γερ. Νοταράσ	Ν
Ιωάν. Καλαντζόπουλοσ	Ν	Δημ. Κούζησ	Ν
Ε. Σπετσιέρησ	Ν	Ανδρ. Σαρλήσ	Ν
Ι. Τσιγκόλησ	Ν	Δημ. Ρούσοσ	Ν
Στέφ. Γρανίτσοσ	Ν	Νικόλ. Δελακοβίασ	Ν
Γ. Ικτριόδησ	Ν	Νικόλ. Σακελλαρίου	Ν
Ιωάν. Κουρκομελήσ	Ν	Γεώρ. Βλάσησ	Ν
Ιωάν. Παπαθανασιάδησ	Ν	Χαρ. Σπηλιόπουλοσ	Ν
Ιωάν. Χριστοδουλιάσ	Ν	Νικ. Δημητρακόπουλοσ	Ν
Ιωάν. Ακρίδασ	Ν	Αναστ. Βάρβογλησ	Ν
Θεόδ. Θεοδώροπουλοσ	Ν	Ιωάν. Μαλλιχροπούλοσ	Ν
Έμμ. Ρέπουλησ	Ν	Ιω. Π. Μανέτασ	Ν

Δ. Πλαπούτασ	Ν	Δημ. Βενιζέλοσ	Ν
Αλ. Παπαναστασίου	Ν	Μιχ. Γαλανόσ	Ν
Ιωάν. Μπακόπουλοσ	Ν	Α. Παναγιωτόπουλοσ	Ν
Δημ. Χηριάδησ	Ν	Γεώρ. Πολίτησ	Ν
Δημ. Καρέλασ	Ν	Ιωάν. Αθηνασάκησ	Ν
Αθ. Πετρόπουλοσ	Ν	Γεώρ. Νικολαΐδησ	Ν
Χαρ. Στασινόπουλοσ	Ν	Λουκάσ Μπέλλοσ	Ν
Κωνστ. Ρεβελιώτησ	Ν	Αριστομ. Θεοδώριδησ	Ν
Νικ. Τριανταφυλλάκοσ	Ν	Αλέξ. Αναστασιάδησ	Ν
Α. Κατριβάνοσ	Ν	Κωνστ. Δεμερτζήσ	Ν
Ηλ. Φλέσσασ	Ν	Θρ. Πετμεζάσ	Ν
Ιωάν. Πολίτησ	Ν	Γεώρ. Καζανόβασ	Ν
Παν. Δεληβοριάσ	Ν	Ιωάν. Μπρισιμιτζάκησ	Ν
Σπυρ. Τσαγκάρησ	Ν	Γεώρ. Σταυπάδοσ	Ν
Θ. Πέρροσ	Ν	Θεμ. Μιχαλόπουλοσ	Ν
Χαρ. Βοζίκησ	Ν	Δημ. Ανδρέου	Ν
Αντ. Βούτσησ	Ν	Δημ. Ζαβογιάννησ	Ν
Νικ. Χαροδούβαλησ	Ν	Έμμ. Κυταριόλοσ	Ν
Περ. Αλεξάκησ	Ν	Βασ. Κυρέλλοσ	Ν
Θεόδ. Γρηγορίου	Ν		Ν
Σπυρ. Σίμοσ	Ν	Αριστοτ. Σακελλαρίου	Ν
Κωνστ. Γ. Καραπάνοσ	Ν	Νικ. Σπηλιώτησ	Ν
Περ. Κ. Καραπάνοσ	Ν	Σπυρ. Παπαγατζήσ	Ν
Ευάγ. Γαρουφαλλιάσ	Ν	Σάββασ Βαρθιτσιώτησ	Ν
Πύο. Καραπάνοσ	Ν	Λουκ. Κουτσοπέταλοσ	Ν
Αντ. Γαρουφαλλιάσ	Ν	Νικ. Ανδρεαδάκησ	Ν
Έλ. Βενιζέλοσ	Ν	Δημ. Λαζαρήσ	Ν
Έμμ. Μπενάκησ	Ν	Σπυρ. Θεοδώροπουλοσ	Ν
Φωκ. Νέγρησ	Ν	Αθαν. Πουλήσ	Ν
Παν. Χαροκόποσ	Ν	Νικόλ. Ρούσησ	Ν
Κ. Ρακτιβάν	Ν	Ο Στέφ. Ν. Δραγούμησ	Ν
Μιλτ. Νεγροπόντησ	Ν	Αλέξ. Ζαΐμησ	Ν
Γ. Ζερβουδάκησ	Ν	Δ. Γκλαβάσ	Ν
Λάμπροσ Κορομηλιάσ	Ν	Α. Μιχαλακόπουλοσ	Ν
Π. Λαγοπάτησ	Ν	Α.Θ. Ρούφοσ Κανακάρησ	Ν
Γεώρ. Στρατούλησ	Ν		Ν
Κ. Μάνοσ	Ν	Κωνστ. Γόντικασ	Ν
	Ν	Ν. Κοντογούρησ	Ν
Τιμ. Ηλιόπουλοσ	Ν	Ιωάν. Βέροιοσ	Ν

Πολ. Πολυχρονιάδης	N	Κωνστ. Χατζάκος . . . . .
Παν. Ζαίμης		Γεώρ. Γαζέπης . . . . . N
Δ. Μάρκου		Νικόλ. Πετσάλης . . . . .
Γεώρ. Κατσιμπής		Ίωάν. Λούντζης . . . . . N
Σπηλ. Άγαπητός	N	Διον. Κουλούμπαρδος . . . . .
Α. Φωτήλας	N	Άναστ. Λούντζης . . . . . N
Α. Χοϊδάς	N	Καΐσαρ Ζέζας . . . . . N
Θεόδ. Ψυχалиνός		Διον. Κλάδης . . . . .
Γ. Παπακυριακόπουλος	N	Νικ. Παπαδάτος . . . . .
Βασίλ. Άντωνόπουλος	N	Κωνστ. Ζαβιτσιάνος . . . . .
Α. Καρετζόπουλος	N	Νικ. Βάρθης . . . . . άρν.
Α. Φλαμής	N	Άναστ. Σιαδαρέσης . . . . .
Κωνστ. Πανουτσόπουλος	N	Σπυρ. Χατζάρης . . . . . N
Νικ. Συριόπουλος	N	Παν. Μανωλίτσης . . . . . N
Θαν. Πετραλιάς		Σπ. Κογεβίνας . . . . .
Π. Ήλιόπουλος		Άνδ. Κεφαληνός . . . . .
Χρ. Κορύλος	N	Σπυρ. Βλαντήης . . . . . N
Εεν. Σταυρούλοπουλος		Εύθ. Α. Βελλιανίτης . . . . .
Παν. Βουρλούμης	N	Χρ. Καποδίστριας . . . . .
Νικ. Ψαφτόπουλος		Άνδρ. Κρητικός . . . . . N
Χρ. Μείντάνης		Λαυρ. Μαβίλης . . . . .
Διον. Πολυζωγόπουλος		Κωνστ. Κατηφόρης . . . . .
Ίωάν. Δογάνης	N	Σπυρ. Λάσκαρις . . . . . N
Γεώρ. Λαμπρινόπουλος		Βασίλ. Πουλιάσης . . . . .
Γεώργ. Άβέρωφ	N	Κωνστ. Αρβανιτάκης . . . . .
Νικόλ. Σταματιάδης	N	Διον. Βινιεράτος . . . . .
Δημ. Χρυσοστάλης	N	Παν. Λιθιεράτος . . . . .
Ευάγγ. Γεωργιάδης	N	Σπυρ. Ίγγλέσης . . . . . N
Ίωάν. Μπουρνιάς	N	Νικ. Χαριτάτος . . . . . N
Νικόλ. Άβέρωφ	N	Άνδρ. Μονοκρούσος . . . . . άρν.
Γεώρ. Μπένος		Πέτρ. Βασιλόπουλος . . . . .
Νικόλ. Κάρκλης		Άνδρ. Βαλσαμάκης . . . . . N
Κωνστ. Χατζηγιάννης	N	Νικ. Άλιβιζάτος . . . . . N
Δημ. Βάχλας		Σπ. Φορέστης . . . . . N
Γεώρ Κοσόνας		Νικ. Δ. Ραφτόπουλος . . . . . N
Άποστ. Άποστολίδης		Όθ. Τετενές . . . . . N
Μιχ. Σφακιανάκης	N	Γεώρ. Μουσούρης . . . . . N
Πλούτ. Μαυρίκης	N	Σωκ. Άν. Καβαλλιεράτος . . . . .
Βασίλ. Άθνασούλας		Θεόδ. Κοντομίχαλος . . . . . N

Λεων. Εμπειρίκος		Λεων. Καπετανάκης . . . . .
Σταμ. Βαφειαδάκης	N	Ίωάν. Πατσουράκος . . . . .
Δημ. Μάνθος	N	Χρ. Πετρέας . . . . . N
Περ. Γρυπάρης	N	Πέτρος Μαυρομιχάλης . . . . .
		Ίωάν. Φουρίδης . . . . . άρν.
Κωνστ. Καλομενόπουλος		Άναστ. Άβέρωφ . . . . .
Τριαντ. Παπαδάμ		Ίωάν. Χρυσοβελόνης . . . . .
		Δημ. Οικονόμου . . . . .
Θωμάς Σιάσης	N	Μιλτ. Μπουσιδής . . . . .
Ίάκ. Άθάζος	N	Νικ. Γεωργιάδης . . . . . N
Δημ. Ζαμάνος		Άγαμέμνων Σλήμαν . . . . . N
Νικόλ. Καμπάνης		Δημ. Κουκιάδης . . . . .
Γεώρ. Έξαρχόπουλος	N	Γεώρ. Τσαξίρης . . . . . N
Άλέξ. Μαλασπίνας		Γεώρ. Σχινάς . . . . . N
Γεωρ. Γαϊτάνος		Γεώρ. Δρίθας . . . . . N
Άντ. Ρεβίνθης		Άλέξ. Κασσαβέτης . . . . . N
Μάρκ. Βαλληνδράς		Κωνστ. Χρυσοχοϊδης . . . . . N
Νικ. Καθκορορέσης		Γεώρ. Βλάχος . . . . . N
Κωνστ. Άλαβάνος		Πελ. Άγγελίδης . . . . . N
Δημ. Πετσετάκης	N	Κωνστ. Γιαννακόπουλος . . . . . N
Χαρίλ. Προβελέγγιος		Φίλ. Ζαρζάμπας . . . . .
Έμμ. Πατρίκιος	N	Μιλτ. Δάλλας . . . . . N
Ίωάν. Μαμάης	N	Χ. Μωραϊτίης . . . . . N
Ίωάν. Κασδόνης	N	Νικ. Παπαϊωάννου . . . . .
Άντ. Φραγκίσκος	N	Μιχ. Φωτιάδης . . . . .
Δημ. Καίρης	άρν.	Βασίλ. Σηλυβριδής . . . . . N
Θαλ. Κουτούπης		Περ. Άποστολίδης . . . . . N
Γεώργ. Φικιώρης		Λεων. Αναγνώστου . . . . .
Κωνστ. Μέριμηγας	N	Κωνστ. Ζησόπουλος . . . . .
Γεώρ. Οικονόμου	N	Χ. Δικαΐος . . . . . N
Εύστρ. Κουλουμβάκης	O	Σ. Ντολιόπουλος . . . . . N
Ίωάν. Λυμπερόπουλος		Παν. Φλέσσας . . . . . N
Νικ. Πετροπουλάκης		Π. Κασίμης . . . . . N
Γεώργ. Τσοχώνης	N	Ν. Παπαλέξης . . . . . N
Παναγ. Πετροπουλάκης	N	Δημ. Κάβουρας . . . . . N
Παν. Κουμάνταρος	N	Μ. Δαζέας . . . . . N
Ίωάν. Άθηνογένης	O	Α. Πετρομανιάτης . . . . . N
Βασίλ. Μιχαλέας	N	Άθ. Περρωτής . . . . . N
Ίωάν. Βαβανάκος	N	Π. Ίατρόπουλος . . . . .

Π. Καραπάυλος	Χρ. Βλάτσιος . . . . .
Ἄδρ. Κοκκέβης	N Δημ. Κουκουλέτσος . . . . .
Εὐστ. Μπαρδόπουλος	N Γεώρ. Σπυρόπουλος . . . . .
Γεώργ. Κορομηλάς	N Ἀλέξ. Γιαννουσίου Τάκης . N
Δημ. Κανελλόπουλος	N Γεώργ. Ῥάμμος . . . . .
Ἄθ. Αἰλιανός	N Εὐθ. Μαντόπουλος . . . . .
Ἄντ. Ζησιμόπουλος	N Λάμπρος Περιστέρης . . . . .
Θεμ. Κουτσομητόπουλος	N Θεμ. Ῥαφαλιᾶς . . . . .
Γεώρ. Σπηλιόπουλος	Κυρ. Κυριαζόπουλος . . . . .
Κωνστ. Τριγγέτας	N Ἰωάν. Θ. Κουντουριώτης . . . . .
Γεώρ. Ῥάλλης	Παναγ. Βερβενιώτης . . . . .
Γεώρ. Μπούτος	Γεώργ. Καλλιτίσης . . . . .
Ἰωάν. Κουρτάκης	N Ἰωάν. Μᾶνος . . . . .
Φώτ. Βακαλόπουλος	Σπυρ. Ματσού . . . . .
Ἄθ. Παπαχελάς	N Ῥήγας Χατζηρηγάς . . . . .
Μαν. Πιπιλῆς	N Ι. Παπαλουκάς . . . . .
Χρ. Καραβίτης	Ἰωάν. Τσιριμῶκος . . . . .
Παν. Μερλόπουλος	Μιλτ. Σακελλαρίου . . . . .
Δ. Ἀναστασόπουλος	N Κ. Λιδωρίκης . . . . .
Ἰωάν. Λεωνίδας	Θεμ. Παπαϊωάννου . . . . .
Πέτρος Γκίνης	N Ν. Ξηρός . . . . .
Ἀλέξ. Διομήδης	N Νικ. Φραγκίστας . . . . .
Ἄνδρ. Αναργύρου	Ἰωάν. Γιδογιάννος . . . . .
Ἄπ. Ἀλεξανδρῆς	ἄρν. Νικ. Πολιτόπουλος . . . . .
Ἀλέξ. Παπαποστόλου	Κωνστ. Περιβολιώτης . . . . .
Δημ. Θεοδοσόπουλος	N Ἰωάν. Γιαμαρέλος . . . . .
Παυσ. Ζωγλοπίτης	Ἄνδρ. Μαρολᾶς . . . . .
Γεώρ. Ζούκας	N Δημ. Δεδούσης . . . . .
Κωνστ. Σταμούλης	N Γεώργ. Σιγγούρης . . . . .
Ἰωάν. Κοττίκας	Στέφ. Σουμαρίπας . . . . .
Βασίλ. Γρίβας	
Α. Ἄθαν. ἢ Βαυλόπουλος	N Κωνστ. Δημοκαστούλας . . . . .
N. Γαρδικιώτης	Ἰωάν. Γραμματίκας . . . . .
Δημ. Μπούσδρας	N Ἡρ. Βελλόπουλος . . . . .
Γεώργιος Τάγιας	N Ἄθ. Χρηστίδης . . . . .
Κωνστ. Παπακυρίτσης	N Γεώργιος Πώπ . . . . .
Χρ. Καρᾶς	N Δημ. Βρατσάνος . . . . .
Α. Θανόπουλος	Ἐμμ. Παγκάρας . . . . .
Νικ. Γιουβρῆς	N
Γεώργ. Καθάργιος	N

Οἱ βουλευταὶ κ.κ. Ι. Κουρτάκης, Α. Πετρομανιάτης, Χ. Δικαῖος, Α. Παπαχελάς, Γ. Οἰκονόμου, Θεμ. Κουτσομητόπουλος, Ἄθ. Αἰλιανός, Μ. Πιπιλῆς, Π. Κασσίμης, Ἄνδρ. Κοκκέβης, Δ. Κάβουρας, Γ. Κορομηλάς, Γ. Ν. Μπούτος, Ἄθ. Περρωτής, Σπηλ. Ντολιόπουλος, Δ. Κανελλόπουλος, Ν. Σταματιάδης . . . . . ὑποβάλλουσι τὴν ἐξῆς πρότασιν :

Προτείνομεν ν' ἀποφασίσῃ ἡ Βουλὴ ὅπως ἀναβληθῇ ὁ Κοινοβουλευτικὸς ἐλεγχος μέχρι πέρας τῆς συζήτησεως ἐπὶ τῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος ἢ τοῦλάχιστον μέχρι τῶν διακοπῶν διὰ τὸ Πάσχα.

Ἄρχεται ἡ β' συζήτησις ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου περὶ προσκλήσεως ἀλλοδαπῶν ἀξιωματικῶν διὰ τὸν Στρατὸν τῆς Ἑλλάδος.

Σ. Δοξαγούνης. Ἐντελῶς ὦν ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς τοῦ νομοσχεδίου, ὑποβάλλει παρατηρήσεις τινὰς σχετικῶς μετὰ τὴν διατήρησιν ἢ μὴ ἐν ἰσχύϊ τοῦ ὑπάρχοντος σχετικοῦ ΒΧΜ Νόμου καὶ μετὰ τὴν ἐξωτερικὴν τεκμηρίωσιν τοῦ βαθμοῦ, ὃν θὰ φέρωσιν οἱ ἀλλοδαποὶ ἀξιωματικοὶ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, λέγων ὅτι καλὸν θὰ εἶνε νὰ ὀρισθῇ νὰ φέρωσι στολὴν Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν, ὡς καὶ μετὰ τὰς κρατήσεις ἐκ τῶν μισθῶν τῶν, κλπ.

Κ. Μέρμηγκας. Διαμαρτυρεται ἐπὶ τῷ ὅτι, πρὸς στοιχειώδη στοατιωτικὴν ὀργάνωσιν, γίνεται παρὰ Κράτους, δεκαετηρίδας ἐλευθέρου πολιτειακοῦ βίου ἀριθμῶντος, μετὰ τήναις ξένων προσώπων. Αναγνωρίζει τὴν σκληρὰν ἀνάγκην, τὴν προκαλοῦσαν τοιοῦτον μέτρον, δι' οὗ ἀναγνωρίζεται διοικητικὴ ἀτέλεια, τονίζει τὸ ὅλως ἀνεύθυνον, ὡς πρὸς τὰ αἴτια, τῶν νῦν κυβερνῶντων καὶ εἰσηγητῶν τοῦ νομοσχεδίου.

Σπ. Ἰγγλέσις. Πρὸ τίνος περιεγράφατε μετὰ ζοφερὰ χρώματα τὴν ἀτέλειαν τῆς ὑγειονομικῆς ἡμῶν ὑπηρεσίας, δὲν φοβεῖσθε μήπως ἀτέλειαι τοιαῦται, διοικητικαί, ὑπάρχουν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους κλάδους τοῦ στρατοῦ, ἢ καὶ τοῦ Ναυτικοῦ;

Ε. Μέουμγκας. Μήπως δὲν ἔχομεν πλείστους ἱκανοὺς καὶ διὰ τὴν διοικητικὴν ὀργάνωσιν καὶ θέλετε ν' ἀναγνωρίσωμεν, διὰ τῆς ψηφίσεως τοῦ νομοσχεδίου τούτου, τὸ ἀνεματίστον ἡμῶν διοικητικῶς; Ἀλλὰ ὁ λόγος ὅτι δὲν χρησιμοποιοῦνται εἶνε ὁ φθόνος, ἀναπτυχθεὶς ἐκ τοῦ φιλοπρώτου. Καὶ τῶρα πρέπει νὰ ἐγχολάψωμεν καὶ τὸ στίγμα τῆς ἀνικανότητος ἀξιωματικῶν Ἑλλήνων πρὸς ὀργάνωσιν

των υπηρεσιών του στρατού; Αφού ουχί ολίγοι απεστάλησαν και εις Ευρώπην, άριστα εκεί μελετήσαντες, είνε ενδεδειγμένον ότι είνε έπαρκεις και ικανοί ως οργανωταί. Έγώ έπεθύμουν όπως δοκιμασθώσι πρώτον ούτοι.

Γ. Ηώπ. Το νομοσχέδιον άδηγει εις άποτυχίαν του σκοπού. Παρεκλείει προσπάθειαν παρεμβολής προσκόμματος εις την άνοργάνωσιν του στρατού ήμων. Πώς θα τελήται ταυτοχρόνως όργάνωσις και εκπαίδευσις ως όρίζει τον σκοπόν της μετακλήσεως εύθύς εν άρχή τού νομοσχέδιον; Όργάνωσις είναι καθκρώς έπιτελική ύπηρεσία, ήν ως άρχηγός του έπιτελείου μετά του Υπουργού των Στρατιωτικών ποιή ό ξένος οργανωτής, αλλά από την όργάνωσιν τον ρίπτομεν και εις την εκπαίδευσιν, ποία όμως θα είνε ή θέσις αυτού εν τώ συμβουλίω των Μεράρχων; Και δέν έπρεπε να όρίζεται, ότι θα έχωσι και παρ' ήμιν τον αυτόν βαθμόν, όν και εν τώ Γαλλικώ στρατῶ, μέχρις ότου τούλάχιστον εκμάθουσι την Έλληνικήν; Το νομοσχέδιον γέμει άτελειών, αίτινες θα ματαιώσωσι τον σκοπόν της Γαλλικής αποστολής».

Έπικρίνει εν τέλει την β' διάταξιν του Β' άρθρου.

Η. Γκίνης. Πρέπει οι αξιωματικοί να καταπνίξωσι πᾶσαν προσωπικήν φιλοτιμίαν εν ταίς περιστάσεσι ταύταις και να βοηθήσωσι πάση δυνάμει τους ξένους οργανωτάς. Δέν θεωρώ δε ουδόλως κατάλληλον την ψυχολογικήν στιγμήν όπως συζητήσωμεν επί της άρχής, υπέρ ής κηρύσσομαι. Το 3ον άρθρον του νομοσχεδίου και κατά πνεύμα και κατά γράμμα δίδει την Γενικήν Αρχηγείαν του στρατού εν ειρήνη. Αλλά φρονῶ, ότι ή υπάρχουσα νομοθεσία υποχρεοῖ τον Υπουργόν να άσπασθῆ την γνώμην των 3 Μεράρχων, προκειμένου περί προαγωγών.

Ως πρός δε την στολήν, φρονῶ ότι πρέπει να όρισθῆ οι ξένοι αξιωματικοί να φέρωσι την Έλληνικήν στολήν.

Β. Μιχαλέας. Η μετάκλησις ξένων οργανωτών του στρατού εις τας σημερινάς περιστάσεις είνε έργον ύψιστης πολιτικής περινοίας. Στρατός και στόλος δέν οργανοῦνται άνευ άνεξαρτήτου τινος κέντρου. Δέν έπρεπε ζήτημα τισούτον να γίνη αντικείμενον κομμυτικής εκμεταλλεύσεως, έπρεπε να όμιλήσῃ πᾶς τις διά του νοῦ και της καρδίας μόνον.

Ν. Κοντογούσης. Ο στρατός, επαναστατήσας, πρώτος έζήτησε την μετάκλησιν ξένων οργανωτών. Βεβαίως θα έθίγοντο τινές εκ του μέτρου τούτου, αλλά τῶ αίσθημα

αυτών δέν ήλιπιζον να διερμηνεύσῃ μέχρι τισούτης ακρότητος ό αναλαβών να διερμηνεύσῃ αυτό ενταυθα αξιότιμος εκ Λακωνίας βουλευτής κ. Μέρμηγκας.

Κατά μέγα μέρος τῶ εν τῶ στρατῶ κακόν όφείλεται εις τον προσωπικόν άνταγωνισμόν εκείνων ακριβῶς, οίτινες θίγονται κατά την φιλοτιμίαν εκ της προσκλήσεως ξένων οργανωτών. Δέν έχει δε σήμεραν ό Έλληνικός στρατός ουδέ τον απλούστερον μηχανισμόν και οργανισμόν διοικήσεως. Ίσως εκθέσω άπροκαλύπτως άλλοτε τὰ του προσωπικοῦ άνταγωνισμού, όστις θα τερματισθῆ μόνον διά των ξένων οργανωτών.

Τῶ μέγα καλόν εκ του μέτρου της Γενικής Διοικήσεως, του ληφθέντος μετά τῶ 97, υπῆρξεν ή απομάκρυνσις των αξιωματικῶν εκ της έπηρείας της πολιτικής, αλλά κατά τὰ άλλα υπῆρξεν εντελῶς άκαρπον τῶ μέτρον τούτου και προούκαλεσε μάλιστα μίαν επανάστασιν στρατιωτικήν.

Όλόκληρος ό στρατός, πλην ελαχίστων εξαίρέσεων μη αξίω λόγου, έζήτησε και ζητεῖ ξένους αξιωματικούς διά μηχανικήν, την οργανικήν κατάρτισιν του στρατού. Η ένότης της ενεργείας, ή προσήλωσις εις τῶ στοιχειῶδες και κοινόν καθήκον, ή εμπνευσις και ή συγκέντρωσις ή αδιάσπαστος θα δημιουργηθῶσι μόνον διά των ξένων οργανωτών. Έχομεν και ήμεῖς αξιωματικούς εκτάκτως ανεπτυγμένους, αλλά εκκτος αυτών θυσιάζει τῶ πᾶν εις την ιδιικήν του αντίληψιν και τὰ ιδικά του σχέδια και διά τούτο έχομεν εν τῶ παρελθόντι της δεκαετίας αλληπαλήλους υποβολάς οργανισμῶν περί στρατού, νομοσχεδίων και λοιπῶν μέτρων, έχομεν δηλ. ενεργείαν, ήτις διέσπα διαρκῶς και άνέτρεπε την ενιαίαν πορείαν της στρατιωτικής προόδου, την ύπόστασιν του Στρατού. Δύναται δε να παροραθῆ, ως και να αναπτυχθῆ επαρκῶς ενταυθα, τῶ μέγιστον ήθικόν όφελος εκ της διοικήσεως των ξένων οργανωτών;

Αναπτύσσει εἴτα τροπολογίαν εις τῶ 3ον άρθρον.

Έλ. Βενιζέλος (Πρόεδρος της Κυβερνήσεως). Δέχεται την προσθήκην του «και» εν τῆ α' διατάξει του Β' άρθρου, μετά τῶ «ἀνατίθεται». Ακολουθῶν δε, λέγει: « Η αναγραφή της β' διατάξεως του Β' άρθρου εγένετο κατ' αίτησιν του Αρχηγού της αποστολής, εἰπόντος ότι, μέχρι της εκμαθήσεως της γλώσσης τούλάχιστον, καλόν θα ήτο ν' απαλλαχθῶσιν οι ξένοι αξιωματικοί παρεμπιπτούσης ὄλως και ειδικῆς εργασίας, τῶ δε 3ον άρθρον ύποδεικνύει πῶς θα ρυθμισθῶσι τὰ πράγματα, ὥστε να μη γεννᾶται ουδεμία άνωμαλία και

χάσμα. Ὡς πρὸς τὴν στολὴν, φρονῶ ὅτι ἡ Γαλλικὴ στολὴ θὰ εἶνε σεβαστὴ καὶ παρὰ τῷ στρατῷ καὶ παρὰ τῷ λαῷ, διότι θὰ ὑπευθυμίζῃ στρατὸν, ὅστις εἰργάσθη ἄλλοτε ὑπὲρ λυτρώσεως τῆς χώρας ταύτης.

Αἱ προσκλήσεις ξένων ἀξιωματικῶν διὰ τὴν ὀργάνωσιν καὶ τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς καὶ τοῦ ναυτικοῦ ἀποτελοῦν ἤδη ἐθνικὴν ἀνάγκην καὶ πρῶτον τοῦτο ἐποθήθη παρ' αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν. Οἱ μᾶλλον δὲ διακεκριμένοι ἀξιωματικοὶ ἡμῶν, οἱ σπουδάσαντες εἰς ξένους στρατούς, θὰ εἶνε οἱ κυριώτατοι συνεργάται τῶν ὀργανωτῶν. Εἰς ὅλους τοὺς κλάδους καθυστεροῦμεν ὀργανωτικῶς εἰς μέγαν βαθμὸν τῶν ἄλλων λαῶν καὶ ἐκεῖ ἀκόμη ὅπου ἡ ἰδιοφυία θέτει τοὺς Ἕλληνας ὑπὲρ τοὺς ἄλλους λαούς, ὡς εἰς τὸ ἐμπόριον—μᾶς λείπει ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ τεχνικότης.

Ἐὰν ὁ Ἑλληνισμὸς ἐφώτισεν ἄλλοτε τὴν ἀνθρωπότητα, σήμερον ἔχει ἀνάγκην ὡς πρὸς τινα νὰ ἀναλάβῃ τὸ φῶς ἐκ τρίτης χειρὸς. Καὶ τίς θὰ φρονήσῃ καὶ θὰ λυπηθῇ, ἐὰν διδαχθῇ ἀπὸ ἀξιωματικῶν στρατοῦ, θεωρουμένου ὡς ὀργανωμένου καθ' ὅλας τὰς ἀπαιτήσεις τῆς νεωτέρας τέχνης καὶ ἐπιστήμης; Καὶ ἀφοῦ δὲν δύνανται νὰ μεταβῶσιν ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ ἡμῶν εἰς Εὐρώπην, ὅπως τινεῖς, δὲν πράττομεν καλῶς, φέροντες ἐκεῖθεν ἐκείνους, οἵτινες θὰ μεταδώσωσιν εἰς ὅλους τοὺς ἡμετέρους ἀξιωματικούς τὰ δεδομένα καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς νεωτάτης στρατιωτικῆς ἐπιστήμης;

Δυσχερестήθησαν μόνον οἱ φοβούμενοι, ὅτι διὰ τῶν ξένων ὀργανωτῶν θὰ παρέλθῃ ὀριστικῶς ἡ ἐποχὴ τῆς ἀρχαίας, ὅτι θὰ ἀναγκασθοῦν ἴσως νὰ ἀφίσουν τὰς ἐν τῷ στρατῷ θέσεις των. Διὰ τῶν ξένων ὀργανωτῶν θὰ γίνῃ ἐντελῶς δικαία καὶ φυσιολογικὴ ἐκκαθάρισις, ἣν θὰ κάμουν αὐτοὶ οἱ ἐκκαθαρισθησόμενοι, διότι θὰ ἴδουν μόνον των τότε ἐὰν δύνανται ἢ ὄχι νὰ ἐμμένουν ἐν τῷ δυσχερестάτῳ στρατιωτικῷ ἔργῳ. Φρονῶ ὅτι πρέπει νὰ χαιρετισθῇ μετ' ἰδιαιτάτης χαρᾶς ἡ πρόσκλησις ξένων ὀργανωτῶν, Γάλλων διὰ τὸν στρατὸν τῆς ξηρᾶς καὶ Ἀγγλων διὰ τὸ Ναυτικόν.

Παρὰ τῶν βουλευτῶν Α. Χριστοπούλου, Ν. Σακελλαρίου, Γ. Βλάση, Οἰκονομίδου, Α. Σακελλαρίου, Γ. Παπασπυροπούλου, Γ. Νικολαΐδου, Ι. Τσιριμώκου, Π. Φλέσσα, Α. Φλαμῆ, Ε. Κουλουμβάκη, Ρακτιβάν, ὑποβάλλεται πρότασις νόμου περὶ τροποποιήσεως τοῦ ἐδαφ. 3 τοῦ νόμου ΒΡΕΒ' περὶ φορολογίας τῆς ρητίνης.

Παρὰ τοῦ κ. Προέδρου ἀνακοινοῦται πρὸς τὴν Βουλὴν, ὅτι ἐξελέγη διὰ τὰς ἐφορτὰς τῶν Καλαβρῦτων τῆς 25ης

Μαρτίου ἐπιτροπὴ ὅπως ἀντιπροσωπεύσῃ αὐτήν, ἐκ τῶν βουλευτῶν κ. κ. Σπ. Φορέστη, Δ. Κανελλοπούλου, Β. Κυρέλλου, Ν. Βάρθη καὶ Ν. Δελακοβία, δεχθεῖσα νὰ μεταβῇ.

Γ. Πῶπ. Ἀκριβῶς θέλομεν νὰ ἀνατεθῇ ἀπόλυτος ἐξουσία εἰς τοὺς ξένους, ἀλλὰ ἔχομεν ὑπονοίας ἐκ τοῦ νομοσχεδίου. Θεωρῶ τὸν κ. Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Πρωθυπουργὸν καλῆς πίστεως, ἀλλὰ ὑπαινίσσομαι τοὺς συντελέσαντας ἐκ τοῦ πλαγίου εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ νομοσχεδίου. Φρονῶ ὅτι ἀφαιροῦν δικαιώματα ἐκ τῶν ξένων ὀργανωτῶν ἐκεῖνοι ἀκριβῶς, εἰς οὓς ὀφείλεται τὸ αἶσχος τοῦ παρελθόντος καὶ ἡ πτώσις τοῦ παρόντος. Φρονῶ ὅτι δὲν ἐδόθησαν εἰς τὸν συντάκτην κ. Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν παρὰ τῆς ἀρμοδίου ὑπηρεσίας ὀρθὰ καὶ πλήρη στοιχεῖα».

Ψηφίζεται εἶτα κατ' ἀρχὴν, κατ' ἄρθρον καὶ κατὰ τὸ σύνολον τὸ εἰς β' συζήτησιν σχεδίου τοῦτο νόμου «περὶ προσκλήσεως ἀλλοδαπῶν ἀξιωματικῶν διὰ τὸν στρατὸν τῆς ξηρᾶς», προστιθεμένης εἰς τὴν β' διάταξιν τοῦ Β' ἀρθροῦ τῆς λέξεως «καὶ», μετὰ τὴν λέξιν «ἀνατίθεται» κατὰ πρότασιν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν.

Ἀκολουθεῖ συζήτησις ἐπὶ τοῦ εἰς β' συζήτησιν σχεδίου νόμου περὶ ἐκτελέσεως ἐκτελεστικῶν ἔργων διὰ τῶν πόρων τοῦ ταμείου τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

Ψηφίζεται τοῦτο κατ' ἀρχὴν, κατ' ἄρθρον καὶ κατὰ τὸ σύνολον αὐτοῦ.

Ἀκολουθεῖ β' συζήτησις ἐπὶ τοῦ σχεδίου νόμου περὶ ἐκτελέσεως ἐπισκευῶν εἰς τοὺς ὑπάρχοντας παλαιούς στρατώνας καὶ σταύλους καὶ περὶ κατασκευῆς συμπληρωματικῶν ἐργασιῶν διὰ τὴν ἐπάρκειαν τῶν Στρατωνισμῶν.

Ψηφίζεται τοῦτο κατ' ἀρχὴν, κατ' ἄρθρον καὶ κατὰ τὸ σύνολον αὐτοῦ.

Διακόπτεται ἡ συνεδρίασις.

Μετὰ τὴν διακοπὴν

Ὠρᾶ 10.35' μ. μ. ἐπαναλαμβάνεται ἡ διακοπεῖσα συνεδρίασις.

Προέδρος. Ἦν λόγον ἔχει ὁ κ. Φουριδῆς ἐπὶ τοῦ 18ου ἀρθροῦ τοῦ Συντάγματος.

Γ. Φουριδῆς (10.40') ἀρχεται ὑποστηρίζων τροπολογίαν τοῦ ἀφορῶσαν τὴν θανατικὴν ποινὴν.

2. Δραγουμίνης παρατηρεῖ ὅτι πρὸ ὀλίγου μόλις χρόνου ἡ ἐπιτροπὴ ἔλαβε γνῶσιν τῆς τροπολογίας ταύτης.

ἐπειδὴ δὲ θεωρεῖ ταύτην σπουδαίαν παρακαλεῖ ὅπως ἀναβληθῆ ἢ ἐπὶ τοῦ 18ου ἄρθρου συζήτησις μέχρις οὗτο ἀποφανθῆ ἢ ἐπιτροπή.

Ἡ Βουλὴ ἀποδέχεται τὴν ἀναβολήν.

Α. Θεοδωρίδης (10.50) ὑποστηρίζει τροπολογία αὐτοῦ καὶ τοῦ κ. Μ. Γαλανοῦ ἐπὶ τοῦ 19ου ἄρθρου, ἔχουσιν οὕτω·

«Τὸ Κράτος ἀναγνωρίζει τὴν ἀρχὴν τῆς Κυριακῆς ἀργίας καὶ καθιεροῦ κανόνας παρακωλύοντας ἵνα ἀναγκάζηται τις εἰς ὑπερβολὴν ἐργασίας βλαπτικὴν τῆς υγείας του·

Ε. Βενιζέλος (Πρόεδρος Κυβερνήσεως) λέγει ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν κάθε τι νὰ περιληφθῆ εἰς τὸ Σύνταγμα, διότι οὐδέποτε θὰ περαιωθῆ τὸ ἔργον τῆς Βουλῆς. Ἄλλως τε ἡ Κυριακὴ ἀργία περιλαμβάνεται εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν Φιλελευθέρων.

Θ. Πეტμεζᾶς λέγει ὅτι οὐδεὶς λόγος συζητήσεως ὑπάρχει μετὰ τὰς δηλώσεις τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ.

Οἱ κ. κ. **Θ. Πιερραλιδᾶς** καὶ **Α. Γκλαβᾶς** παραιτοῦνται ἐπίσης τῆς ὁμιλίας των.

Ἡ τροπολογία εἶτα τιθεμένη εἰς ψηφοφορίαν ἀπορρίπτεται δι' ἀναστάσεως.

Πρόεδρος. Συζήτησις ἐπὶ τοῦ 25ου ἄρθρου τοῦ Συντάγματος.

Στ. Δραγοῦνης. Παρατηρεῖ ὅτι προχωροῦντες εἰς τὸ 25ον ἄρθρον ὑπερπηδῶμεν τὸ 21ον ἄρθρον ἐφ' οὗ ὑπῆρχε τροπολογία ἐπὶ τῆς Γερουσίας. Φρονεῖ ὅτι ἐὰν ἐπὶ ταύτης πρόκειται νὰ γίνῃ συζήτησις, ἢ συζήτησις δέον νὰ γίνῃ τὴν ἐσπέραν ταύτην, διότι ἄλλως θὰ εἶνε ἀπαράδεκτος.

Ελευθ. Βενιζέλος (Πρόεδρος Κυβερνήσεως). Δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ γίνῃ νῦν ἡ συζήτησις καὶ μάλιστα κατόπιν τῆς ἐκθέσεως τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀπορριψάσης τὴν τροπολογίαν. Δηλῶν ἀκολούθως ὅτι δὲν εἶνε πολέμιος τοῦ θεσμοῦ τῆς ἰδρύσεως διπλῆς Βουλῆς λέγει ὅτι δὲν εἶνε σκόπιμον νὰ καταστήσωμεν αὐτὸν νῦν, δεχόμενος μόνον ὅπως εἰς τὰς μεταβατικὰς διατάξεις τεθῆ πρόσθηκη δι' ἧς νὰ καθίσταται δυνατὴ ἢ ἐπανίδρυσις τῆς Γερουσίας διὰ τακτικῆς Βουλῆς.

Α. Ρουῖφος. Παρακαλεῖ ὅπως ὀρισθῆ εἰδικὴ ἡμέρα συζητήσεως τοῦ θέματος.

Ε. Βενιζέλος. (Πρόεδρος Κυβερνήσεως) παρατηρεῖ ὅτι τοῦτο δύναται νὰ γίνῃ κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ 107 ἄρθρου.

Σ. Δραγοῦνης. Συμφωνεῖ.

Ε. Κουλουβάκης. Ἡ ἀπόφασις ὅπως ἡ συζήτησις γένηται ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 107 ἀποδεικνύει ὅτι ἀπὸ τοῦδε ἔχει ἀποφασισθῆ ἵνα μὴ κατασταθῆ ὁ θεσμὸς τῆς Γερουσίας.

Φωναί. Μάλιστα. Μάλιστα.

Ἀποσύρεται εἶτα δι' ἀναστάσεως ἢ ἐπὶ τοῦ 24ου καὶ 25ου ἄρθρου τροπολογία τοῦ βουλευτοῦ κ. Χ. Πιερρα εἶχουσα οὕτω·

«Οὐδεμίαν πρότασις νόμου ψηφίζεται ὑπὸ τῆς Βουλῆς, ἐὰν δὲν ἐπεξεργασθῆ ταύτην τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, ὅπερ μετὰ τὴν ἐπεξεργασίαν ἐπιστρέφῃ αὐτὴν εἰς τὴν Βουλὴν.

» Ἐὰν ἡ Βουλὴ διαφωνῆ ἐπὶ οὐσιωδῶν διατάξεων τοῦ ἐπιστραφέντος νομοσχεδίου πρὸς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, ἢ ἐπιψήφισις τοῦ νομοσχεδίου τούτου ἀναβάλλεται εἰς τὴν προσεχῆ βουλευτικὴν σύνοδον, εἰς ἣν καλοῦνται ἵνα μετὰσχῶσι τῆς συζητήσεως ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου τούτου καὶ τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας.

» Τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας θεωρεῖται ὡς ἐπαρκῶς ἀντιπροσωπευόμενον, ἂν δέκα ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ μετὰσχῶσι τῆς συζητήσεως καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου ψηφοφορίας εἰς ἣν ψηφοφορῶσι καὶ τὰ παρόντα τοῦ Συμβουλίου μέλη. Ἄνδεν εὐρίσκονται παρόντα δέκα μέλη τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἢ συζήτησις καὶ ἡ ψηφοφορία ἀναβάλλεται δι' ἄλλην ἡμέραν, ὅτε συζητεῖται καὶ ἂν παρίστανται καὶ ὀλιγώτερα τῶν δέκα μελῶν.»

Ψηφίζεται εἶτα δι' ἀναστάσεως τὸ 25ον ἄρθρον, ἔχον οὕτω·

«Πρότασις νόμου, ἀποκρουσθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐτέρου τῶν » παραγόντων τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας, δὲν εἰσάγεται ἐκ » νέου εἰς τὴν αὐτὴν βουλευτικὴν σύνοδον».

Ἐπίσης ψηφίζονται δι' ἀναστάσεως, τὸ ἄρθρον 34, ἔχον οὕτω·

«Ὁ Βασιλεὺς ἀπονέμει κατὰ νόμον τοὺς στρατιωτικοὺς » καὶ ναυτικοὺς βαθμοὺς, διορίζει καὶ παύει ὡσαύτως κατὰ » νόμον τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους ἐκτὸς τῶν παρὰ τοῦ » νόμου ὀρισμένων ἐξαιρέσεων, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ διορίσῃ » ὑπάλληλον εἰς μὴ νενομοθετημένην θέσιν».

Καὶ τὸ ἄρθρον 36, ἔχον οὕτω·

«Ὁ Βασιλεὺς κυροῖ καὶ δημοσιεύει τοὺς ὑπὸ τῆς Βου- » λῆς ψηφισθέντας νόμους. Νόμος, μὴ δημοσιευθεὶς ἐντὸς δύο » μηνῶν ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς Συνόδου, εἶναι ἄκυρος».

Α. Ρούφος Κανακάκης (ώρα 11.25') Φέρων τὸν λόγον ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 31 ὑποστηρίζει τροπολογίαν τοῦ καθ' ἣν δέον νὰ διορίζηται κοινοβουλευτικὸς ὑφυπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν.

Γόντικας (ώρα 11.45') ἀποκρούων τὸν θεσμὸν τῶν ὑφυπουργῶν δέχεται τοῦτον εἰδικῶς ὅσον ἀφορᾷ τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν.

Πελ. Ήλιοπουλος. Φρονεῖ ὅτι βαίνομεν ἀντικανονικῶς εἰς τὴν ἐπιπέφθισιν τῶν διαφόρων ἄρθρων. Ὁ κ. Εἰσηγητὴς ἐβεβαίωσεν ὅτι ἐπὶ διαφόρων ἄρθρων τὰ ὅποια παρήλθομεν ὑπάρχουν διάφοροι τροπολογίαι αἰτινες δὲν ἀνεκοινώθησαν πρὸς τὴν Βουλὴν, πρέπει πάντως ν' ἀναγνωσθῶσι, καθὼς ἄλλως θὰ συμβῶσιν ἄτοπα, καὶ θὰ ὑποβληθῶσιν ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς Βουλῆς ἀνωμάλως.

Κ. Δεμερτζής (11.50'). Ἀντιτίθεται εἰς τὸν θεσμὸν τοῦ ἄνευ χαρτοφυλακίου πρωθυπουργοῦ καὶ τονίζει τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπάρξεως ὑφυπουργῶν ἐν τῷ Ὑπουργεῖῳ τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ μάλιστα ἐν τῷ τῶν Οἰκονομικῶν.

Χ. Βοζίκης (12). Φρονεῖ ὅτι ὁ θεσμὸς τοῦ ἄνευ χαρτοφυλακίου πρωθυπουργοῦ εἶνε χρησιμώτατος καὶ προτείνει τὴν ἐν τῷ Συντάγματι ἀναγραφὴν αὐτοῦ.

Α. Μιχαλακόπουλος (12.16'). Συμφωνεῖ πρὸς καθήδρυσιν τοῦ θεσμοῦ τοῦ ἄνευ χαρτοφυλακίου πρωθυπουργοῦ. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν θεσμὸν τοῦ ὑφυπουργοῦ δὲν ὑπάρχει κώλυμα συνταγματικόν, δύναται δὲ ν' ἀσχοληθῆ περὶ τούτου ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία.

Ε. Κουλουμβάκης (12.30'). Ὁμιλῶν ἐπὶ τοῦ κανονισμοῦ λέγει ὅτι ὀρθῶς γίνεται ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ προσχεδίου τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἐπὶ τῶν τροπολογιῶν μόνον ἐφ' ὅσον ὑποστηρίζονται αὐταί.

Ε. Βενιζέλος (Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως). Λέγει ὅτι ἡ Βουλὴ δέον νὰ ἐρωτᾶται μόνον ἐπὶ τῶν τροπολογιῶν αἰτινες ὑποβληθεῖσαι εἰς τὸ Προεδρεῖον παρεμπέφθησαν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν.

Πρόεδρος. Τοιαύτη εἶνε ἡ μέχρι τοῦδε τηρηθεῖσα τακτικὴ.

Ε. Κουλουμβάκης. Καταπολεμεῖ διὰ μακρῶν τὸν θεσμὸν τοῦ ἄνευ χαρτοφυλακίου πρωθυπουργοῦ, ὅστις, λέγει ἐγκλείει πολλοὺς κινδύνους. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ὑφυπουργοὺς ἀναπτύσσει τὴν γνώμην του καθ' ἣν ἀπαιτεῖται συνταγματικὴ μεταρρυθμισίς πρὸς ἀποδοχὴν τοῦ θεσμοῦ, τὸν ὅποιον ἐν τούτοις δὲν εὐρίσκει σκόπιμον.

Δύεται εἶτα ἡ συνεδρίασις, ἀποφασισθέντος ὅπως ἡ Βουλὴ συνεδριάσῃ αὔριον ἀπὸ τῆς 3 μ. μ.

Ὁ Πρόεδρος

Οἱ Γραμματεῖς

